

R. G. INGERSOLL

VÄLITUT TEOKSET

TAMPEREELLA 1906
M. V. VUOLUKAN KUSTANNUKSELLA

TAMPEREELLA, 1906.
TAMPEREEN TYÖVÄEN OSUUSKIRJAPAINO r. 1.

Robert Green Ingersoll

syntyi Dresdenissä, N. Y. Elok. 11 p:nä 1833. Hänen isänsä, John Ingersoll, oli congregationalisti-seurakunnan pastori. Perhe muutti vuonna 1843 Shawneetown'iin, jossa Robert kävi koulua, ja suorittuansa lakimiehen tutkinnon, asettui veljensä Ebon'in kanssa toimimaan lakiasioissa Peoriassa, Ill. vuonna 1857. Vuonna 1860 oli hän ehdokkaana kongressiin, mutta vaaleissa voitti hänen vastustajansa. Kun sisällissota alkoi, yhtyi Ingersoll pohjoismaalaisten armeijaan ja määrättiin överstiksi 11:teen Illinois'in ratsuväkeen. Sodassa otti hän tehokkaasti osaa useaan taisteluun kuten Shiloch'in ja Corinthin luona. Marraskuun 28 p:nä 1867 oli hän tutkimusmatkalla Jackson'issa, Ten. ja joutui 600 miehensä kanssa 10,000 liittoutuneen saartamaksi ja vangiksi. Hänet vaihdettiin kuitenkin pian vapaaksi. Vuonna 1866 määrättiin hän yleiseksi syyttäjäksi Illinois'in valtiossa. Ensimmäisen suuren huomion ja maineen loistavana puhujana saavutti hän Cincinnatiassa v. 1876, jossa hän piti nimityspuheen,

puolustaan Blaine'a presidentiksi. Vuonna 1877 sai hän kutsun lähettilääksi Saksaan, mutta kieltäytyi. Vuodesta 1878 vuoteen 1887 asui hän Washingtonissa ja sittemmin New Yorkissa, esiintyen useissa suurissa oikeudenkäyntijutuissa lakimiehenä. Heinäkuun 21 p:nä 1899 sai hän äkillisen halvauksen ollessaan huvilassaan perheensä luona Walton-on-Hudson'issa, lähellä Doobs Ferryä, N. Y., ja hän nukkui rauhallisesti kuoleman uneen muutamia tunteja sen jälkeen.

»Bob» Ingersoll on jokaiselle amerikkalaiselle hyvin tunnettu. Tuskinpa lienee sitä kirjallisuutta viljelevää amerikkalaista, joka ei olisi lukenut joitakin hänen kuuluisista luennoistansa uskonnon alalta, ja sadat tuhannet ovat kuulleet hänen mainioita esityksiänsä puhujalavalta. Yhdistäen nerokkaan kaunopuheisuuden vakaan tarkoituksen saavuttamiseen, on hän herättänyt kunnioitusta niissäkin, joiden käsityskanta oli hänen purevan ivansa ja leimuavan tuomionsa esineenä. Mutta ennen kaikkea on hän saavuttanut niiden ihailun, jotka kuten hän, ajatuksen ja puheen vapaudessa, järkensä käyttämisessä, ja yleisinhimillisyydessä näkevät varminnan takeen ihmisten vapaaseen kehitykseen ja edistykseen. Hänen rohkeutensa ja neronsa ansioksi on luettava, että Amerikan kansa niinkin paljon on vapautunut uskonnollisesta ahdasmielisyydestä. Puhtaana elämässään, suurena luonnonlahjoiltaan, ylevänä ja hellänä on hän luettava yhdeksi vapaan ajatuksen suurmiehistä.

Suomalaiselle lukijalle on hänen elämäntoimintansa vähemmän tunnettu. Tehköön hänen ylevät aja-

tuksensa nyt, suomen kielellä suomalaisessa yleisössä sen herätystyön vapaaseen ajatukseen, jota ne ovat muilla kielillä ja muissa maissa vaikuttaneet. Herättäköön ne eleille sen vapaamman tuulahduksen henkisissä pyrinnoissämme, jota kaipaamme, ja jota nyky aika meiltä vaatii.

Suomentaja.

Mitä meidän pitää tekemän tullaksemme pelastetuiksi?

I.

Koko maailma on ollut täynnä pelkoa ja tietämättömyys on ollut sielun pakopaikkana. Tuhansia vuosia on henkisen elämän meri ollut järjen merirosvojen taistelutantereena. Hurskaat sielut pysyttelivät rannoilla ja katsoivat valotorniin. Meret olivat täynnä hirviöitä ja saaret täynnä sireenejä. Kansaa ajettiin pitkin kaitaista tietä ja papit kulkivat edellä piesten viitakkoa tien vierillä pelättääkseen rosvoja pesistään. Heidän poloiset saarnaajansa, näkemättä vihollisia, ylistivät johtajiansa kaikesta sielustaan.

Kokoonkyyristyneinä kuuntelivat he silmät seljällään kun heidän paimenensa puhuivat heille ulvovista susista. Ilolla vaihtoivat he villansa turvallisuutta vastaan. Kerittynä ja viluissaan olivat he kuitenkin onnellisia nähdessään suojelijansa mukavuudessa ja lämpimässä elävän.

Kaikkina aikoina ovat ne, jotka kyntävät, jakaneet niiden kanssa, jotka rukoilevat. Syntinen ahkeruus auttoi hurskasta laiskuutta, mökki lahjoitti temppelille ja

peljästyttetty köyhyys antoi repaleensakin ostaakseen ulkokullaisuudelle purppuravaatteet.

Pelko on sielun vankila ja taikausko on se tikari, jolla ulkokullaisuus murhaa sielun. Rohkeus on vapautta. Minä olen ehdottoman ajatuksen-vapauden puolella. Ajatuksen valtakunnassa on jokainen kuningas. Jokaisella on purppuraviittansa, valtikkansa ja kruununsa, ja jokainen on vaateetettu auktoriteetin purppuravaatteella. Minä kuulun henkiseen tasavaltaan, jossa ainoastaan ne ovat kansalaisia, jotka luottavat järkeen ja vakuutukseen, ja ne kavaltajia, jotka luottavat raakaan voimaan.

No niin, minä pyydän teitä kaikkia hetkeksi unhoittamaan, että olette metodisteja, baptisteja, katoliikkeja tai protestantteja, ja muistakaamme ainoastaan, että olemme miehiä ja naisia. Ja sallikaa minun sanoa, että „mies“ ja „nainen“ ovat korkeimmat arvonimet mitä voidaan antaa ihmiskunnalle. „Mies“ ja „nainen“. Ja karkoittakaamme, jos mahdollista, kaikki pelko mielestämme. Älkää kuvitelko mielessänne, että jossakin kohden äärettömässä avaruudessa on joku olento, joka ei tahdo, että jokainen mies ja nainen itse ajattelisi puolestansa. Älkää kuvitelko, että on olemassa olento, joka antaa lapsillenne järjen pyhän valon, ja sitten ki-roaa heidät kun he seuraavat sitä valoa. Olkaamme rohkeita.

Papit ovat keksineet rikoksen, jota he kutsuvat „jumalan pilkkaamiseksi“ ja tämän rikoksen takana on ulkokullaisuus piileskellyt vuosituhansia. On ainoastaan yksi jumalan pilkka, ja se on vääräys! On ainoastaan yksi jumalanpalvelus, ja se on oikeus!

Ette tarvitse peljätä sellaisen Jumalan vihaa, jota ette voi vahingoittaa. Mieluummin peljätäkää vahingoittaa kanssaihmistänne. Älkää peljätkö rikosta, jota ette voi tehdä. Mieluummin peljätäkää sitä jonka voitte tehdä.

Syy minkätähden ette voi vahingoittaa jumalaa, on se, että ääretön on olosuhteeton. Ette voi lisätä tahi vähentää jonkun olennon onnellisuutta muuttamatta tämän olennon olosuhteita. Jos Jumala on olosuhteeton, niin ette voi vahingoittaa ettekä auttaa häntä.

Kerran eräs juutalainen meni ravintolaan syödäkseen päivällistä, ja kiusauksen pahahenki kuiskasi hänen korvaansa: „Syö vähän sianlihaa.“ Hän tiesi, että jos mikään maailman kaikkeudessa oli omiansa herättämään Ijankaikkisen olennon kiukkua, tuon, joka oli luonut kaikki tähdet taivaalla, niin oli se nähdä jonkun syövän sianlihaa. Hän tiesi sen, ja hän tiesi että Ijankaikkinen Olento katsoi hänen päällensä ja oli kaikkietäväinen. Mutta hänen ruokahalunsa voitti hänen omantuntonsa, kuten meillekin usein käypi, ja hän söi sianlihan. Hän tiesi että se oli väärin. Kun hän astui ravintolaan oli ilma kaunis ja taivas sininen, mutta kun hän astui ulos, oli taivas uhkaavien pilvien peittämä, salama iski toisesta pilvestä toiseen ja maa tärisi ukkosen jyrähdellessä. Hän meni takaisin ravintolaan kasvot maidon valkeana ja sanoi palvelijalle:

„Jumalani, oletteko koskaan kuullut sellaista meteliä pienen sianlihan palan tähden?“

Niinkauan kuin pidämme sellaisia ajatuksia äärettömyydestä, niinkauan kuin kuvittelemme taivaan täynnä sellaista hirmua, niinkauan ovat ihmiset matelevia,

henkisiä raukkoja. Ajatelkaamme ajatuksemme rehellisesti julki.

Älkää ollenkaan luulko, että minä pidän ihmisiä, joilla ei ole sama ajatus kuin minulla, pahoina. Minä myönnän mielelläni, että suuri osa ihmiskuntaa ja suuri enemmistö, ääretön joukko, ovat jokseenkin rehellisiä. Minä luulen, että useimmat papit koettavat tehdä tätä maailmaa paremmaksi. Minä en tahdo itseäni paremmaksi kuin hekään ovat. Se on järjen kysymys. Se on kysymys ensiksikin ajatuksen vapaudesta ja senjälkeen kysymys joka on ratkaistava ihmisjärjen tuomioistuimen edessä. En tahdo tekeytyä paremmaksi kuin he ovat. Saattaa olla, että olen koko joukon huonompi, mutta siitä ei ole kysymys. Kysymys on: „Niin huono kuin olenkin, onko minulla oikeus ajatella?“ Ja minä luulen, että minulla on, kahdestakin syystä.

Ensiksi, minä en voi auttaa sitä. Toiseksi, minä pidän siitä. Koko kysymys kohdistuu tähän: jos minulla ei ole oikeus julkilausua ajatustani, kenellä on?

„Ooh“, sanotaan, „me annamme Teidän puhua, me emme tahdo polttaa Teitä.“

„Hyvä, miksi ette polta minua?“

„Koska ajatteleimme, että kunniallinen mies sallii toisten ajatella ja puhua vapaasti.“

„Siis syy minkätähden ette vainoo minua, on se, että arvelette sen olevan häpeällistä!“

„Niin.“

„Ja kuitenkin palvelette jumalaa joka, kuten selitätte, rankaisee minut ikuisesti.“

Seuraava kysymys on siis: Voinko tehdä syntiä jumalaa vastaan ajatuksilla? Jos jumala ei tarkoittanut,

että minun pitäisi ajatella, niin miksi antoi hän minulle ajatuskyvyn. Meillä on niinkutsuttu kristillinen uskontooppi ja monet ihmettelevät kuinka minä muka uskal-lan käydä sen kimppuun.

Siinä on monta hyvää puolta, enkä minä koskaan ahdistaa sitä minkä pidän hyvänä. Enkä koskaan pelkää ahdistaa sitä, minkä rehellisesti pidän vääränä. Meillä on, sanon minä, niinkutsuttu kristinusko, ja minusta näyttää, että kuta uskonnollisemmaksi kansat käyvät, sitä syvemmälle vajoavat ne raakalaisuuteen.

Ja siksipä sanon minä, ettei mitään vaaraa voi olla ehdottoman ajatuksenvapauden käyttämisessä. Keskuudessaamme löytyy miehiä, jotka ajattelevat yhtä hyvin kuin ne, jotka eivät ajattele mitään. Meillä on, sanon minä, kristillinen uskontooppi, joka perustuu, kuten he sanovat: „Uuteen Testamenttiin“. Kuka kirjoitti Uuden Testamentin? Minä en tiedä. Kuka tietää? Ei kukaan!

On löydetty noin viisikymmentä kaksi käsikirjoitusta, jotka sisältävät osia Uudesta Testamentista. Muutamat näistä käsikirjoituksista ovat vailla kuutta jopa seitsemääkin kirjaa; toiset niistä ovat vailla enemmän, toiset vähemmän. Ei kahtakaan käsikirjoitusta ole yhtäpitävää. Ei kukaan tiedä ken nämät käsikirjoitukset on kirjoittanut. Ne ovat kirjoitetut kreikan kielellä. Kristuksen opetuslapset taas, kuten tiedetään, osasivat ainoastaan hepreaa. Ei kukaan ole tietääksemme nähnyt alkuperäisiä heprealaisia käsikirjoituksia. Ei ole kukaan koskaan nähnyt ketään joka olisi nähnyt ketään joka olisi kuullut kenestäkään, joka olisi koskaan nähnyt ketään, joka olisi koskaan nähnyt yhtäkään alku-

peräistä heprealaista käsikirjoitusta. Luultavasti teidän pastorinne on kertonut teille nämät tosiasiat tuhansia kertoja ja he varmaan ovat kiitollisia minulle siitä, että vielä kerran olen ne toistanut. Nämä käsikirjoitukset ovat kirjoitetut n. k. isoilla kreikkalaisilla kirjaimilla. Niitä kutsutaan Uncial-käsikirjoituksiksi, ja Uusi Testamentti jaettiin värssyihin ja lukuihin vasta vuonna 1551. Alkuperäisistä käsikirjoituksista puuttuu allekirjoitukset, lähetyskirjeitä ei ole osoitettu kenellekään ja ovat saman henkilön allekirjoittamat. Kaikki osoitteet, kaikki jälki-muistutukset, osoittaen muka kenelle ja kuka ne oli kirjoittanut, ovat ainoastaan väärennyksiä, jonka kaikki, jotka asiaa ovat tutkineet, tietävät.

Sitäpaitsi myönnetään yleisesti, etteivät nämäkään käsikirjoitukset ole oikein käännettyt. Uusi käänös on tekeillä, ja minä en arvatenkään voi kehottaa ketään uskomaan Uutta Testamenttia ennenkuin olen nähnyt tämän uuden käänöksen.

Muistakaa myöskin eräs toinen asia. Kristus ei koskaan kirjoittanut sanaakaan Uudesta Testamentista — ei sanaakaan.

Kerrotaan tosin, että hän kerran kirjoitti jotakin sanaan, mutta se ei ole säilynyt meidän aikoihin. Hän ei koskaan käskenyt kirjoittamaan mitään. Hän ei koskaan sanonut: „Matteus, muistappas tämä, Markus, älä unhoita panna tätä muistiin; Luukas, pidä vaari että evankeliumissasi tämä on mainittuna; Johannes, älä unhoita tätä.“ Ei sanaakaan.

Minusta on aina näyttänyt siltä, kuin olisi olennon, joka toisesta maailmasta tuopi ihmiskunnalle niin tärkeän sanoman, pitänyt toki edes vahvistaa sanomansa

omalla allekirjoituksellaan. Eikö ole kummallista, ettei mitään ole kirjoitettu, ettei Kristus kirjoittanut sanaakaan? Eikö ole merkillistä, ettei hän käskenyt säilyttämään jälkimaailmalle sanojansa — sanoja, joista riippui kokonaisen ihmiskunnan pelastus.

Miksi ei mitään kirjoitettu? Minä sanon sen teille. Minun luuloni on, että he odottivat maailman loppua niinä päivinä. Sen sukukunnan ei pitänyt kuoleman ennenkuin taivas katoaisi ja kuumuudesta sulaisi. Se oli heidän uskonsa. He uskoivat, että pyhät silloin hallitseisivat maailmaa. Ja menivätpa jo apostolien suhteen niinkin pitkälle, kuten meilläkin usein on tapana vaalien edellä, että jakoivat virat jo edeltäkäsien. Tämä Testamentti sellaisena kuin se nyt on, ei ollut kirjoitettuna ennenkuin satoja vuosia sen jälkeen kuin apostolit olivat jo tomuna ja tuhkana. Monet tositapahtumat olivat ja elivät taikauskon suussa. Ne perustuivat tarun epävarmuuteen ja vuosisatoja olivat nämät kertomukset ja opit tuulten heiteltävinä. Ja kun niitä alettiin kirjoittaa, niin yksi ja toinen kirjoitti oman ajatuksensa, muka valaistakseen asiaa, siihen lisäksi, ja seuraava kirjoittaja kirjoitti senkin kuten itse kertomukseen kuuluvana. Ja kun kirkko tuli pulaan, niin lisättiin ja väärennettiin asioita tarpeen mukaan. Nykyään on helpoin asia maailmassa, poimia satakunta sellaisia väärennyksiä Uudesta Testamentista. Ja minä tahdon poimia muutamia sellaisia, ennenkuin olen tästä päässyt.

Sallikaa minun sanoa kerta kaikkiaan, että miestä, Kristusta kohtaan tunnen syvintä kunnioitusta. Sanon kerta kaikkiaan, että paikka, jossa mies on kuollut toisen puolesta, on pyhä paikka. Ja sallikaa minun sanoa

kerta kaikkiaan, että tätä miestä minä ihmettelen ja hänen tähtensä vuodatan kyyneleeni. Hän oli uudistus-työn tekijä aikanansa. Hän oli uskonon aikanansa. Häntä pidettiin jumalan pilkkaajana ja ulkokullatut hävittivät hänen elämänsä, kuten he aina kaikkina aikoina ovat tehneet voitavansa, polkeakseen vapautta ja miehuutta ihmissielussa. Jos minä olisin elänyt hänen aikanansa, niin olisin ollut hänen ystävänsä ja jos hän tulisi uudestaan, niin ei hän löytäisi parempaa kuin minä.

Se miehestä. Jumaluusopillisesta teko-Kristuksesta on minulla aivan toiset tunteet. Jos hän oli Jumala, niin tiesi hän, ettei sellaista asiaa kuin kuolemaa, ollut olemassa. Hän tiesi, että se mitä me sanomme kuolemaksi, oli vain kultaisten porttien avaus ikuiseen iloon. Ei vaatinut sankarimaisuutta seisoa kuolemaa vastaan, joka vei ikuiseen elämään.

Mutta kun mies, kun kuudentoista vuoden vanha poika astuu taistelutantereelle tietämättä muuta kuin että kuolemassa loppuu kaikki, tietämättä muuta kuin että kuoleman varjon laskeutuessa hänen päällensä, pimeys on oleva ikuinen, se on sankarimaisuutta. Miestä kohtaan, joka pimeydessä sanoi: „Jumalani, miksi minut ylönannoit?“ — tätä miestä kohtaan tunnen ainoastaan kunnioitusta, ihmettelyä ja rakkautta. Jumaluusopillisten riepujen, rääsyjen ja paikkojen takana, jotka peittävät todellisen Kristuksen, näen minä todellisen miehen.

Joku aika sitten päätin ottaa selvän mitä minun olisi tehtävä, tullakseni pelastetuksi. Jos minulla nyt kerran on sielu, niin tahdon saada sen pelastetuksi. En halua menettää mitään, jolla on arvoa.

Tuhansia vuosia on ihmiskunta kysellyt:

„Mitä meidän pitää tekemän, tullaksemme pelastetuiksi?“

Pelastetuiksi köyhyydestä? Ei. Pelastetuiksi rikoksista? Ei. Sorrosta? Ei. Mutta „mitä meidän pitää tekemän tullaksemme pelastetuiksi sen Jumalan ikuisesta vihasta, joka on luonut meidät kaikki?“

Jos Jumala on luonut meidät, niin hän ei tuhoa meitä. Ääretön viisaus ei tee tuhmuuksia. Miksi hukkasi hän rakennusaineita? Miksi ei hän korjaa erehdyksiänsä, vaan kiroaa ne? Saarnatuoli on heittänyt varjon kehdon yli. Oppi ikuisesta rangaistuksesta on kostuttanut ihmislusten posket kyynelillä. Minä halveksin sitä, minä inhoan sitä.

Minä päätin, sanon minä, katsoa mitä minun olisi tehtävä pelastaakseni sieluni Uuden Testamentin mukaan, ja — luin sitä. Minä luin Matteuksen, Markuksen, Luukkaan ja Johanneksen evankeliumit ja huomasin, että kirkko oli pettänyt minua. Huomasin, että papit eivät ymmärtäneet omaa kirjaansa, että he rakensivat lauseisiin, jotka olivat kokonaan väärin ja minä sanon teille, miksi minä ajattelen niin.

II.

Kirkon selityksen mukaan on ensimmäinen näistä evankeliumista Matteuksen kirjoittama. Luonnollisesti ei hän kirjoittanut sanaakaan. Ei koskaan kuullutkaan siitä. Ei koskaan nähnyt sitä. Mutta tämän luennon tarkoitusta varten myönnän, että hän on sen kirjoittanut, että hän oli Kristuksen seurassa kolme vuotta ja

kuuli suurimman osan hänen saarnoistaan, ja että hän läpeensä tiesi Kristuksen opin ja ihanteet.

No niin, katsokaamme mitä Matteus sanoo siitä mitä meidän pitää tekemän tullaksemme pelastetuiksi. Ja minä luulen, että jos se on totta, niin Matteus on yhtä hyvä auktoriteetti kuin mikä pappi tahansa maailmassa.

Ensimmäinen kohta Matteuksen evankeliumissa, jossa puhutaan pelastuksesta, on viides luku, ja sisältää sen mikä tunnetaan vuorisaarnan nimellä. Se kuuluu:

„Autuaat ovat hengellisesti vaivaiset, sillä heidän on taivaan valtakunta.“ Hyvä.

„Autuaat ovat laupiaat, sillä he saavat laupiuden.“ Hyvä. Kuuluivatpa he johonkin seurakuntaan tahi ei, uskoivatpa raamattuun tahi ei.

„Autuaat ovat puhtaat sydämeistä, sillä he saavat nähdä Jumalan.“ „Autuaat ovat rauhan tekijät, sillä he pitää Jumalan pojiksi kutsuttaman.“ „Autuaat ovat, joita vanhurskauden tähden vainotaan, sillä heidän on taivaan valtakunta.“ Tämä tarkoittaa minua, poloista. Hyvä.

Samassa saarnassaan sanoo hän: „Älkää luulko että tulin lakia ja propheettaita päästämään, en minä tullut päästämään, vaan täyttämään.“ Ja sitten lausuu hän nämät omituiset sanat, jotka ovat melkeinpä yhtä paikallaan tänään kuin ne silloinkin olivat: Sillä minä sanon teille, ellei teidän vanhurskautenne paljon enämpi ole kuin kirjanoppineiden ja phariseusten, niin ette tule taivaan valtakuntaan.“ Hyvä.

Kuudennessa luvussa löydän seuraavan heti sen rukouksen jälkeen, joka tunnetaan nimellä „Isämeidän rukous“.

„Sillä, jos te anteeksi annatte ihmisille heidän rikoksensa, niin myös teidän taivaallinen isänne antaa teille anteeksi. Vaan jollette anteeksi anna ihmisille heidän rikoksiansa, niin ei myös teidän isänne anteeksi anna teidän rikoksianne.“

Minä hyväksyn nämä ehdot. Siinä on tarjous ja minä hyväksyn ehdot, enkä koskaan pyydä ketään Jumalaa kohtelemaan minua paremmin kuin minä kohtelen häntä. Siinä on välisopimus, kontrahti. Eikä siinä ole, että teidän on uskottava Vanhaan Testamenttiin tahi tulla kastetuksi tahi liittyä seurakuntaan tai pitää sunnuntait pyhänä. Sanotaan ainoastaan, että jos annatte anteeksi toisille, niin Jumala antaa teille anteeksi. Ja se onkin oikein. Ei mikään Jumala saattane kirota anteeksi antavaa miestä. Ajatelkaammepa, että Jumala kiroaisi ijankaikkiseen tuleen miehen, joka katsoen ylös syvyydestä antaisi anteeksi Jumalalle — miltähän se Jumalasta tuntuisi?

Tahdon tehdä itseni selvästi ymmärretyksi eräässä kohden. Minä vihaan presbyterialaisuutta, mutta tunnen satoja kunnan presbyterialaisia. Ymmärtäkää minua oikein. Minä vihaan methodismia, mutta tunnen satoja kunnan methodisteja. Minä vihaan katolilaisuutta, mutta pidän monesta katoollilaisesta. Minä vihaan hullutusta mutta en hulluja.

Minä en käy sotaa ihmisiä vastaan, henkilöitä vastaan. Minä taistelen muutamia oppeja vastaan, jotka mielestäni ovat vääriä. Mutta minä annan jokaiselle ihmiselle samat oikeudet, joita minä vaadin itselleni.

Seuraavan kohdan tapaan seitsemännen luvun toisessa värsyssä: „Sillä millä tuomiolla te tuomitsette,

pitää teitä tuomittaman, ja sillä mitalla jolla te mittaatte, pitää teille jälleen mitattaman.“ Hyvä. Se sopii minulle.

Ja sitten kuudennessatoista luvussa:

„Sillä ihmisen poika on tuleva Isänsä kunniassa, enkeleinsä kanssa, ja silloin hän maksaa kullekin — “ Seurakunnan mukaan, johon hän kuuluu? Ei. Uskonsa jälkeen? Ei. Sen mukaan miten hän on kastettu? Ei. — „Silloin maksaa hän kullekin töittensä jälkeen.“ Hyvä. Minä hyväksyn tämän opin.

Ja kahdeksännessatoista luvussa luetaan:

„Ja Jesus kutsui tykönsä lapsen ja asetti sen heidän keskellensä, ja sanoi: totisesti, sanon minä teille, ellette käänny ja tule niinkuin lapset, niin ette suinkaan tule sisälle taivaan valtakuntaan.“ En ollenkaan ihmettele, että uskonpuhdistaja, näihin aikoihin, tavatessaan phariseuksia ja ulkokullattuja, kääntyi lasten puoleen ja sanoi: „ellette tule niinkuin lapset“, en ihmettele. Ja kuitenkin, minkälaisia lapsia Jumalalla on ollut? Minkälainen lystikäs pikku palleroinen John Calvin oli. Ajatelkaammepa minkälaisia ne olivat, jotka perustivat inkvisitionin, keksivät kidutuskoneita. Ne olivat niitä, jotka olivat tulleet lapsiksi jälleen.

Sitten yhdeksännessatoista luvussa tapaan seuraavaa: „ja katso, yksi tuli ja sanoi hänelle: hyvä Mestari mitä minun pitää tekemän, että minä saisin ijankaikkisen elämän. Niin hän sanoi hänelle: miksi sinä kutsut minua hyväksi? Ei ole kenkään hyvä, vaan yksin Jumala. Mutta jos sinä tahdot elämään sisälle tulla, niin pidä käskyt. Hän sanoi hänelle: Kutka?“

No tässä on selvä kysymys. Tässä eräs Jumalan lapsi kysyy Jumalalta mitä hänen on tarpeellista tehdä,

periäkseen ijankaikkisen elämän. Ja Jumala sanoi hänelle: Pidä käskyt. Ja lapsi sanoi kaikkivaltiaalle: Kutka? Jos milloin on kaikkivaltiaalle tarjoutunut tilaisuus selittää tiedonhaluisille ihmisille tärkeimmät kohdat tässä asiassa, niin oli tässä tilaisuus. Hän sanoi hänelle: kutka? Jesus sanoi: „Ei sinun pidä tappaman; ei sinun pidä huorin tekemän; ei sinun pidä varastaman, ei sinun pidä väärin todistaman; kunnioita isääs ja äitiäs; ja, sinun pitää rakastaman lähimmäistäs niinkuin itse sinuas.“

Hän ei sanonut hänelle: „Sinun pitää uskoman minuun — että minä olen elävän Jumalan ainokainen poika“. Hän ei sanonut: „Sinun pitää uudesta syntymän“. Hän ei sanonut: „Sinun pitää uskoman raamattuun“. Hän ei sanonut: „Sinun pitää muistaman lepopäivääs, että sen pyhittäisit“. Ei mitään näistä. Ja sitten tuo nuorukainen — ja minä luulen että hän oli erehdyksissä — sanoi hänelle: „Kaikki nämät olen minä pitänyt nuoruudestani“.

Nyt seuraa eräs väärennys.

Ennenvanhaan, kun kirkko joutui huonoihin raha-asioihin, niin lisättiin aina pykälä, joka ylisti köyhyyttä. Niinpä panivat he tämän nuoren miehen sanomaan: mitä vielä minulta puuttuu? Ja Jesus sanoi hänelle: „Jos sinä tahdot olla täydellinen, niin mene ja myy mitä sinulla on ja anna vaivaisille ja sinun pitää saaman tavaraa taivaassa“.

Kirkko on aina ollut valmis keräämään aarteita taivaassa käteistä rahaa vastaan tässä maailmassa. Ja kun seuraava värssy kirjoitettiin, niin on kirkko mahtanut olla vararikon partaalla. „Ja taas sanon minä teille, huokeampi on kamelin käydä neulan silmän lävitse

kuin rikkaan tulla taivaan valtakuntaan“. Oletteko koskaan kuulleet, että joku varakas opetuslapsi olisi tyhjentänyt taskunsa tämän värsyn nojalla?

Mitä oikeutta on kirkolla lisätä ehtoja pelastukseen? Mitä syytä on meillä ajatella, että Kristus unhoitti sanoa nuorukaiselle kaikki mitä hänen olisi tehtävä? Onko mahdollista, että hän tahallansa jätti jonkun kohdan pois, ainoastaan eksyttääkseen häntä? Ehkäpä joku pappi on hyvä ja selittää meille, minkätähden hän ei maininnut mitään „armon järjestyksestä?“

Seuraa sitten toinen värsy, jonka minä myös luulen olevan väärennetyn: „Ja jokainen kuin luopuu huoneestansa, taikka veljistä, taikka sisarista, taikka isästä, isästä, taikka emännästä, taikka lapsista, taikka pellostaminun nimeni tähden, pitää satakertaisesti saaman ja ijankaikkisen elämän perimän“.

Kristus ei koskaan sanonut sitä. Ei koskaan. „Jokainen kuin luopui isästä taikka äidistä“.

Kuinka, hän sanoi tälle miehelle, joka kysyi häneltä mitä hänen pitää tekemän, että hän saisi ijankaikkisen elämän, muun muassa: „kunnioita isänsä ja äitiänsä“. Ja kun käännämme lehteä, sanoo hän „Jokainen kun luopuu isästä tai äidistä, pitää ijankaikkisen elämän perimän“. Ei käy päinsä. Jos hylkääte vaimonne ja pikku lapsenne tahi peltonne — ajatelkaapa sitäkin, asettaa huoneet ja pellot samaan arvoon vaimon ja lasten kanssa. Ajatelkaa sitä. Minä en hyväksy näitä ehtoja. Minä en koskaan hylkää rakkaitani minkään Jumalan lupauksien tähden.

On paljon tärkeämpää rakastaa vaimoansa kuin Jumalaa, ja minä sanon sen teille minkätähden. Te ette

voi auttaa Jumalaa, mutta te voitte auttaa vaimoanne. Te voitte täyttää hänen elämänsä alituisella onnellisuudella. On paljon tärkeämpää rakastaa lapsiansa kuin rakastaa Jesusta Kristusta. Ja miksi? Jos hän on Jumala, niin te ette voi auttaa häntä, mutta te voitte istuttaa onnellisuuden kukkasia jokaiselle askeleelle lapsenne elämän tiellä aina kehdosta siihen asti kuin kuollette hänen syliinsä. Sallikaa minun sanoa teille tänä iltana, että on paljon tärkeämpää rakentaa koti kuin rakentaa kirkko. Pyhin temppeli taivaan alla on koti, jonka rakkaus on rakentanut. Ja pyhin alttari koko avarassa maailmassa on takkavalkea, jonka ääreen isä, äiti ja rakkaat lapsemme kokoontuvat.

Oli aika, jolloin ihmiset uskoivat tätä katalaa käskyä. Oli aika, jolloin he hylkäsivät isänsä, äitinsä, vaimonsa ja lapsensa. Augustinus sanoo opetuslapsilensa: „Paetkaa erämaahan, ja vaikka vaimonne käärisi kätensä kaulaanne, repikää ne irti, hän on vain perkeleen kiusaus. Vaikka isänne ja äitinne heittäisivät itsensä kynnykselle teidän eteenne, astukaa heidän päälensä, ja vaikka lapsenne seuraisivat jälkeenne ja itkien rukoilisivat teitä palaamaan, niin älkää kuulko heitä, he ovat vain perkeleen kiusaus. Paetkaa erämaahan ja ja pelastakaa sielunne“. Ajatelkaapa, onko tällainenkin sielu pelastuksen arvoinen. Niinkauan kuin elän, tahdon pysyä rakkaitteni parissa.

Löytyy toinenkin pelastuksen ehto. Kahdennessakymmenennessä viidennessä luvussa sanotaan: „Silloin sanoo kuningas niille, jotka hänen oikialla puolellansa ovat: tulkaat minun isäni siunatut, omistakaa se valtakunta, joka teille on valmistettu maailman alusta. Sillä

minä isosin ja te ruokitte minun, minä janosin ja te juotitte minun, minä olin outo ja te minun huoneeseen otitte, alasti ja te vaatetitte minun, sairaana ja te opitte minua, minä olin vankina ja te tulitte minun tyköni“. Hyvä!

Minä sanon teille tänä iltana, että Jumala ei rankaise ikuisella janolla sitä miestä, joka on asettanut kupin kylmää vettä naapurinsa huulille. Jumala ei jätä ikuiseen alastomuuteen ja kipuun miestä, joka on vaatettanut kanssaihmissiänsä.

Olettakaamme esimerkiksi haaksirikko ja joku rohkea merimies, joka astuu syrjään ja sallii naisen, jota hän ei koskaan ennen ole nähnyt, ottaa hänen paikansa venheessä ja hän seisoo siinä suurena ja jalona kuten aava meri ja vaipuu syvyyteen. Sanotteko minulle, että löytyy Jumala, joka lykkää pois pelastusveneeseen ijankaikkisen elämän rannalta, kun tämä mies haluaa astua siihen? Sanotteko minulle, että Jumala voipi olla säälimätön säälivälle, että hän on armoton armeliaalle? Minä kiellän sen. Ja saarnatuolin häväistyksestä koetan minä pelastaa Jumalan arvollisuuden.

No niin, olen lukenut teille pääasiallisesti kaikki Matteuksen evankeliumista, mikä koskee pelastusta. Se on kaikki mitä siinä on. Ei sanaakaan uskomisesta mihinkään. Se on teon evankeliumi, hyväntekeväisyyden evankeliumi, itsensä kieltämisen evankeliumi. Ja jos ainoastaan tätä evankeliumia olisi saarnattu, niin ei vainot koskaan olisi vuodattaneet tippaakaan verta. Ei tippaakaan.

Todistusten mukaan oli Matteus sangen tuttava Kristuksen kanssa. Todistusten mukaan oli hän ollut hänen kanssansa ja hänen seuralaisensa monena vuo-

tena, ja jos oli tarpeen uskoa jotakin päästäkseen taivaaseen, niin olisi Matheuksen pitänyt kertoa siitä meille. Mutta hän unhoitti sen, tahi ei uskonut sitä, tahi ei koskaan kuullut siitä. Voitte itse tehdä valintanne.

Matteuksella oli selvänä, että Jumala kohteleisi meitä hyvin samaan tapaan, kuin me kohtelemme toisiamme, ja että hän tulevaisessa elämässä kohteleisi hyvin niitä, jotka olivat lempeitä ja rakastavaisia eläessään. Saattaa olla, että apostoli erehtyi, mutta silminnähtävästi se oli hänen mielipiteensä.

III.

Katsokaamme nyt mitä Markus ajatteli välttämättömäksi ihmisen tehdä pelastaakseen sielunsa. Markus on pääasiallisesti samaa mieltä kuin Matheuskin ja sanoo että Jumala on laupias laupiaille, lempeä lempeille, säälivä sääliville ja rakas rakastaville. Markus kannattaa Matteuksen uskontoa aina siksi kunnes tulemme viidenteentoista ja kuudenteentoista värssyyn kuudennessatoista luvussa ja silloin tapaan minä väärennyksen, jonka ulkokullaisuus on siihen pannut, panneet papit, jotka verisillä käsillään halusivat anastaa maailman valtikkaa. Sallikaa minun lukea se teille. Se on inhoittavin kohta raamatussa. Kristus ei koskaan sanonut sitä. Ei kukaan tunnokas ihminen ole koskaan sanonut sitä.

„Ja hän sanoi heille: Menkäätkä kaikkeen maailmaan ja saarnatkaa evankeliumia kaikille luoduille. Joka uskoo ja kastetaan, se tulee autuaaksi, joka ei usko, se kadotetaan.“

Minä aijon todistaa teille että tämä on väärennys. Kuinka aion tehdä sen? Ensinnäkin ei ole sanaakaan uskomisesta sanottu Matteuksen evankeliumissa. Toiseksi ei sanaakaan Markuksen evankeliumissa ennenkuin tässä värssyssä. Ja missä tilaisuudessa kerrotaan hänen muka tämän sanoneen? Markuksen mukaan on se osa Jesuksen Kristuksen viimeisestä kanssapuheesta — juuri ennenkuin hän kertomuksen mukaan nousi ruumiillisesti ylös taivaaseen heidän silmäinsä edessä. Jos milloin on maailmassa tapahtunut ihmeellinen tapaus, niin oli se juuri tämä. Jos on mitään puhetta, jota kansa on herkkä muistamaan, niin on se jumalan viimeinen puhe ennenkuin hän kohosi ylös ilmaan ja asettui äärettömyyden tuomioistuimelle. Meillä on tässä testamentissa viisi eri kertomusta siitä viimeisestä keskustelusta, jonka Jesus piti apostoleinsa kanssa. Matteus kertoo siitä, mutta hän ei kerro, että Kristus olisi sanonut: „Joka uskoo ja kastetaan, se tulee autuaaksi, joka ei usko, se kadotetaan“. Ja jos hän ne sanat sanoi, niin olivat ne tärkeimmät kuin mitkään muut mitä hän on sanonut. Matteus ei kuullut niitä tahi ei uskonut niitä tahi unhoitti ne.

Sitten käännyn katsomaan Luukkaan evankeliumia ja hän kertoo myöskin saman viimeisen keskustelun, mutta ei sanaakaan sano hän tästä asiasta. Luukas ei väitä että Kristus sanoi, että joka ei usko, se kadotetaan. Luukas ei varmaankaan kuullut sitä. Ehkä hän unhoitti sen. Tahi ehkäpä hän ajatteli, ettei maksanut vaivaa kirjoittaa sitä muistiin. Ja kuitenkin on se tärkein asia mitä Kristus on sanonut, jos hän sen sanoi.

Sitten käännyn Johanneksen evankeliumiin ja hän

kertoo tästä viimeisestä keskustelusta, mutta ei sanaakaan uskosta tahi epäuskosta. Ei sanaakaan kadotuksesta. Ei sanaakaan. Johannes ei varmaan sattunut kuulemaan näitä sanoja.

Sitten käännyn ensimmäiseen lukuun Apostoleitten Teoissa ja siellä löydän kertomuksen viimeisestä keskustelusta ja siinä ei sanaakaan tästä asiasta. Tämä kaikki todistaa, että tuo lause Markuksen evankeliumissa on väärennys. Mitä muita syitä minulla on? Siinä ei ole hituistakaan järkeä. Miksi? Ei kukaan ihminen voi hallita uskoansa. Te kuulette todistuksia myötä tahi vastaan, sielunne seisoo vaa'an luona ja sanoo mikä puoli nousee ja mikä laskee. Ette voi uskoa mitä tahdotte. Te uskotte niin kuin teidän täytyy. Ja hän olisi yhtä hyvin voinut sanoa. „Menkäätkä kaikkeen maailmaan ja saarnatkaa evankeliumia. Jolla on punainen tukka se tulee autuaaksi, jolla ei ole, kadotetaan“.

Minulla on toinenkin syy. Minä olen hyvin kiitollinen sille miehelle, joka väärensi nämä lauseet. Olen kiitollinen että hän pani yhden värssyn lisää — kaksi lisää. Kuulkaa:

„Mutta nämät ovat ne merkit, jotka niitä seuraavat, kuin uskovat: minun nimeni kautta pitää heidän perkeleet ajaman ulos: uusilla kielillä puhuman.“

„Käärmeet ajaman pois: ja jos he jotakin myrkkyä juovat, niin ei se heitä mitään vahingoita. Sairasten päälle pitää heidän kätensä paneman, ja ne paranevat“.

Hyvä! Tuokaapa tänne uskovaisenne! Antakaa hänen ajaa ulos perkeleitä. En pyydä mitään suurta, ainoastaan pienen, sentillä kappaleen. Antakaa hänen

ajaa pois käärmeitä. „Ja jos he jotakin myrkkyä juovat, niin ei se heitä mitään vahingoita“. Antakaa minun sekoittaa pieni annos myrkkyä uskovaiselle ja jos se ei häntä vahingoita, niin tahdon yhtyä johonkin seurakuntaan. „Oh! Mutta nämä merkit pysyivät vain apostolisen ajan“. Katsokaamme. „Menkäätkä kaikkeen maailmaan ja saarnatkaa evankeliumia, joka uskoo ja kastetaan tulee autuaaksi. Mutta nämät ovat ne merkit, jotka niitä seuraavat, kuin uskovat“.

Kuinka kauan? Minä arvelen, että ainakin niin kauvan kuin he olivat menneet kaikkeen maailmaan. Varmasti nämät piti seuraamaan niin kauvan kuin oli käyty koko maailmassa. Ja kuitenkin, jos nämä sanat läksivät Kristuksen suusta, niin tiesi hän, että puolet maailmaa oli silloin tuntematon ja että hän oli makaava kuolleena neljätoista sataa ja viisikymmentä yhdeksän vuotta ennenkuin hänen oppilaansa tiesivät, että löytyi toinenkin mannermaa. Ja kuitenkin sanoi hän, „Menkäätkä kaikkeen maailmaan ja saarnatkaa evankeliumia“, ja hän tiesi, että neljätoista sataa viisikymmentä yhdeksän vuotta oli kuluva ennenkuin kukaan voi mennä. Jos oli hyvä asia, että merkit seurasivat uskovaisia vanhassa maan osassa, niin varmaan se oli hyvä asia täällä uudessakin maanosassa. Ja juuri sentähden, että merkien piti olla vakuutuksena epäuskoisille ja täällä on yhtä paljon epäuskoisia nyt kun milloinkaan ennen, niin ovat merkit yhtä tarpeellisia nyt kuin silloinkin. Minä haluaisin nähdä muutamia itsekin.

Tämä peloittava julistus, „joka uskoo ja kastetaan, se tulee autuaaksi, joka ei usko, se kadotetaan“, on täyttänyt maailman tuskalla ja rikoksilla. Jokainen

kirjain tässä lauseessa on ollut miekka ja tulirovio; jokainen sana on ollut vankiluola ja kahle. Tämä lause on pannut vainolaisen miekan tippumaan viatonta verta läpi tuskan ja rikosten vuosisatojen. Tämä lause on tuhannen vuotta tehnyt taivaanrannan punertavaksi tulirovioiden liekeistä. Tämä lause on vastoin vuorisääränsä; se tekee tyhjäksi isämeidän rukouksen, se muuttaa teon ja velvollisuuden mainion uskonnon taikauskoksi ja julmuudeksi. Minä en hyväksy sitä! Se on inhoitettava! Kristus ei koskaan sanonut sitä!

IV.

On kylliksi kun sanon, että Luukas pääasiallisesti yhtyy Matheukseen ja Markukseen.

„Olkaa sentähden laupiaat, niinkuin teidän isännekin laupias on“. Hyvä!

„Älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi: älkää sadatelko ettei teitä sadateltaisi: anteeksi antakaat, niin teille anteeksi annetaan“. Hyvä!

„Antakaat ja teille annetaan, hyvän mitan, likistetyt ja sullotut ja ylitse vuotavan he antavat teidän helmaanne: sillä juuri sillä mitalla, jolla te mittaatte, pitää teille jälleen mitattaman“. Hyvä. Minä pidän siitä.

Hän on pääasiallisesti samaa mieltä kuin Matheus, samaa mieltä kuin Markus. Lopuksi tulen yhdeksänteentoista lukuun.

„Mutta Zacheus seiso ja sano Herralle: Katso, Herra, puolen minun tavarastani annan minä vaivaisille ja jos minä jonkun pettänyt olen, sen minä neljänker-

taisesti jälleen annan“. „Niin Jesus sanoi hänelle: tänä päivänä on tälle huoneelle autuus tapahtunut“.

Tämä on hyvä oppi. Hän ei kysynyt Zacheukselta, mitä hän uskoi. Hän ei kysynyt „uskotko raamattuun? Uskotko pääkappaleisiin? Onko sinut kastettu — pirskoitettu? Anteeksi immerssattu?“ „Puolen minun tavarastani annan minä vaivaisille ja jos minä jonkun pettänyt olen, sen minä neljänkertaisesti jälleen annan“. „Niin Jesus sanoi hänelle: tänäpäivänä on tälle huoneelle autuus tapahtunut“. Hyvä!

Minä luen myöskin Luukkaan evankeliumissa, että Kristus ristinpuussa antoi anteeksi murhaajilleen ja tätä pidetään loistavimpana helmenä hänen armonsa kruunussa. Hän antoi anteeksi murhaajilleen. Hän antoi anteeksi miehille, jotka löivät naulat hänen käsiinsä ja jalkoihinsa ja lävistivät hänen kupeensa keihäällä; sotamiehelle, joka kuoleman hetkellä ivalla tarjosi hänelle etikkaa juotavaksi. Hän antoi heille kaikille anteeksi ja kuitenkin, vaikka hän antoikin heille anteeksi, niin hän nyt kahdennellakymmenennellä vuosisadalla, kuten oikeaoppiset papit meille selittävät, tuomitsee ikuiseen tuleen jalon miehen sentähden, että hän vapaasti lausuu julki rehellisen ajatuksensa. Ei käy päinsä. Myöskin löydän Luukkaan evankeliumissa kertomuksen kahdesta ryöväristä, jotka ristiin naulittiin samalla kertaa. Toisetkin evankeliumit kertovat siitä. Yksi sanoo, että molemmat ivasivat häntä. Toinen ei kerro mitään siitä. Luukas kertoo, että toinen ryöväreistä ivasi häntä, mutta toinen sääli häntä — ja Kristus sanoi tälle ryövärille: „Tänä päivänä pitää sinun oleman minun kanssani paratiisissa“.

Miksi sanoi hän näin? Koska ryöväri sääli häntä. Jumala ei voi polkea ikuisen vihansa jalkain alle pienintäkään säälin kukkaista, joka vuodattaa hunajansa ihmissydämeen!

Kuka oli tämä ryöväri? Mihinkä kirkkokuntaan kuului hän? Minä en tiedä. Eikä sekään, että hän oli ryöväri, anna mitään valoa tässä suhteessa. Kuka oli hän? Mitä hän uskoi? Minä en tiedä. Uskoiko hän Vanhaan Testamenttiin? Ihmetöihin? En tiedä. Uskoiko hän että Kristus oli Jumala? En tiedä. Miksi luvattiin hänelle tavata Kristusta paratiisissa? Yksinkertaisesti sentähden, että hän sääli viatonta, joka ristiin naulittiin.

Jumala ei voi kirotta sitä miestä, joka voipi sääliä.

V.

Ja sitten tulemme Johanneksen evankeliumiin ja tässä alkaa vaikeudet.

Toiset evankeliumit opettavat, että Jumala on laupias laupiaille, anteeksiantavainen anteeksiantavaisille, lempeä lempeille, rakastavainen rakastavaisille, rehellinen rehellisille, armollinen hyvälle.

Nyt tulemme Johanneksen evankeliumiin ja siinä opetetaan toista oppia. Ja sallikaa minun sanoa, että Johanneksen evankeliumi kirjoitettiin vasta pitkät ajat sen jälkeen kuin toiset. Johanneksen evankeliumin on kirkko suurimmaksi osaksi kirjoittanut.

„Jesus vastasi ja sanoi hänelle: totisesti, totisesti sanon minä sinulle: ellei joku vastauudesta synny, ei hän taida Jumalan valtakuntaa nähdä.“

Miksi ei hän sanonut Matheukselle tätä? Miksi ei hän sanonut Luukkaalle tätä? Miksi ei hän sanonut Markukselle tätä? He eivät koskaan kuulleet sitä tahi unhoittivat sen tahi eivät uskoneet sitä.

„Ellei joku synny vedestä ja Hengestä, ei hän taida Jumalan valtakuntaan sisälle tulla“. Minkätähden?

„Mitä lihasta syntynyt on, se on liha, ja mitä Hengestä syntynyt on, se on Henki. Älä ihmettele, että minä sanon sinulle: teidän pitää uudesta syntymän“.

„Mitä lihasta syntynyt on, se on liha ja mitä Hengestä syntynyt on, se on Henki“, ja hän olisi voinut lisätä, että mitä vedestä syntynyt on se on vesi.

„Älä ihmettele, että minä sanoin sinulle, teidän pitää uudesta syntymän“. Ja sitten annetaan selitys ja myönnän, etten itsekkään ymmärtänyt tätä ennenkuin luin selityksen ja kun te kuulette selityksen, niin ymmärrätte yhtä hyvin kuin minäkin. Näin se kuuluu: „Tuuli puhaltaa kussa hän tahtoo ja sinä kuulet hänen humunsa ja et tiedä kusta hän tulee taikka kuhunka hän menee“. Näin löydän Johanneksen evankeliumista käsitteen todellisesta läsnäolosta.

„Ja niinkuin Mooses ylensi käärmeen korvessa, niin myös Ihmisen Poika pitää ylennettämän.“

„Että jokainen kuin uskoo hänen päällensä, ei pidä hukkuman, mutta ijankaikkisen elämän saaman.“

Sillä niin on Jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi hänen ainoan Poikansa, että jokainen kuin uskoo hänen päällensä, ei pidä hukkuman, mutta ijankaikkisen elämän saaman.“

„Sillä ei Jumala lähettänyt Poikaansa maailmaan

tuomitsemaan maailmaa, mutta että maailma piti hänen kauttansa vapahdettaman.“

„Joka hänen päällensä uskoo, ei häntä tuomita, mutta joka ei usko, se on jo tuomittu, sillä hän ei uskonut Jumalan ainoan Pojan nimen päälle.“

„Joka uskoo Pojan päälle, hänellä on ijankaikkinen elämä, mutta joka ei usko Pojan päälle, ei hänen pidä elämätä näkemään, mutta Jumalan viha pysyy hänen päällensä.“

„Totisesti, totisesti sanon minä teille: joka kuulee minun sanani ja uskoo sen, joka minun lähetti; hänellä on ijankaikkinen elämä; ja ei hän tule tuomioon, vaan menee kuolemasta elämään.“

„Totisesti, totisesti sanon minä teille: hetki tulee ja nyt jo on, että kuolleet saavat kuulla Jumalan Pojan äänen; ja jotka sen kuulevat, ne saavat elää.“

„Ja pitää tuleman edes ne, jotka hyvää tehneet ovat elämän ylösnousemiseen; mutta jotka pahaa tehneet ovat: tuomion ylösnousemiseen“.

„Tämä on sen tahto, joka minun lähetti, että jokainen, kuin näkee Pojan ja uskoo hänen päällensä, hänellä pitää ijankaikkinen elämä oleman ja minä herätän hänen viimeisenä päivänä.“

„Ei taida kenkään minun tyköni tulla, ellei Isä, joka minun lähetti, vedä häntä, ja minä herätän hänen viimeisenä päivänä.“

„Totisesti, totisesti sanon minä teille: joka uskoo minun päälleni, hänellä on ijankaikkinen elämä.“

„Minä olen elämän leipä.“

„Teidän isänne söivät mannaa korvessa ja kuolivat.“

„Tämä on se leipä, joka taivaasta tuli alas ja joka siitä syö, ei hänen pidä kuoleman.“

„Minä olen se elävä leipä, joka taivaasta tuli alas: se kun tästä leivästä syö, hän elää ijankaikkisesti; ja se leipä, jonka minä annan, on minun lihani, jonka minun pitää antaman maailman elämän edestä.“

„Jesus sanoi heille: totisesti, totisesti sanon minä teille: ellette syö Ihmisen Pojan lihaa ja juo hänen vertansa, niin ei ole elämä teissä.“

„Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, hänellä on ijankaikkinen elämä; ja minä olen herättävä hänen viimeisenä päivänä.“

„Sillä minun lihani on totinen ruoka ja minun vereni on totinen juoma.“

„Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, hän on minussa, minä hänessä.“

„Niinkuin elävä isä minun lähetti ja minä elän isäni tähden; niin myös se, joka minua syö, hän elää minunkin tähteni.“

„Tämä on se leipä, joka taivaasta tuli alas; ei niinkuin teidän isänne söivät mannaa ja kuolivat. Joka tätä leipää syö, hän elää ijankaikkisesti.“

„Ja hän sanoi: sentähden sanon minä teille: ei taida kenkään tulla minun tyköni, ellei se ole annettu hänelle minun isältäni.“

„Sanoi Jesus hänelle: minä olen ylösnousemus ja elämä: joka uskoo minun päälleni, hän elää, ehkä hän olisi kuollut.“

„Ja jokainen, joka elää ja uskoo minun päälleni, ei hänen pidä kuoleman ijankaikkisesti.“

„Joka rakastaa henkeänsä, hän kadottaa sen; mutta

joka tässä maailmassa vihaa henkeänsä, hän tuottaa sen ijankaikkiseen elämään.“

Niinpä löydän minä Johanneksen evankeliumissa sen, että tullaksemme pelastetuiksi, meidän pitää ei ainoastaan uskoa Jeesukseen Kristukseen, mutta myös syödä hänen lihaansa ja juoda hänen vertansa. Jos tämä evankeliumi on totta, niin on katoollilainen kirkko oikeassa. Mutta se ei ole totta. Minä en usko sitä, vaikka se kaikesta huolimatta saattaisi olla totta. Mutta minä en usko sitä. Enkä usko, että löytyy jumalaa avaruudessa, joka kiroaa miehen, joka rehellisesti lausuu julki uskonsa.

„Mutta“, sanotaan minulle, „otaksukaapa, että kaikki tämä olisikin totta ja te tulisitte viimeiselle tuomiolle ja huomaisitte kaikki nämä todeksi. Mitä silloin tekisitte? Minä astuisin esille kuin mies, ja sanoisin: „Minä erehdyin“.

„Ja otaksukaapa, että Jumala aikoisi langettaa tuomionsa teidän päällemme, mitä silloin sanoisitte? Minä sanoisin hänelle: „Tee toisille samoin kuin tahdot että toiset tekisivät sinulle“. Miksi ei?

Minulle sanotaan, että minun pitää palkita paha hyvällä. Minulle sanotaan, että jos joku lyö minua poskelle, niin pitää minun kääntää hänelle toinen. Minulle sanotaan, että minun pitää voittaa paha hyvällä. Minulle sanotaan, että minun pitää rakastaa vihollisiani. Ja käypikö se päinsä, että Jumala, joka käskee minua rakastamaan vihollisiani, kiroaa omat vihollisensa? Ei käy päinsä. Ei käy päinsä.

Johanneksen evankeliumissa kaikki nämä opit uudesta-syntymisestä — että on tarpeen uskoa Herraan Jeesuk-

seen Kristukseen — että pelastus riippuu uskosta — tässä Johanneksen evankeliumissa ainoastaan kaikki nämä opit saavat tukea; ei missään muualla.

Lukekaa Matteuksen, Markuksen ja Luukkaan evankeliumit ja sitten lukekaa Johanneksen ja yhdytte minuun siinä, että nämä kolme opettavat, että jos olemme laupiaat ja anteeksiantavaiset kanssaihmisillemme, niin Jumala on lempeä ja anteeksiantavainen meille. Johanneksen evankeliumissa kerrotaan meille että toinen ihminen voipi olla hyvä toisen edestä tahi paha ja että ainoa keino päästä taivaaseen on uskoa jotakin, jonka me tiedämme olevan toisin.

Kaikki nämä lauseet uskomisesta Kristukseen, hänen verensä juominen ja lihansa syöminen, ovat jälempiä ajatuksia. Niitä kirjoittivat jumaluusoppineet, ja muutamana vuoden kuluttua pidetään niitä arvottomina Kristuksen sanoiksi.

VI.

Näihin evankeliumeihin, joista olen teille lukenut, perustuvat nykyiset kirkkokunnat ja näistä asioista, erehdyksistä, väärennyksistä ja lisäyksistä ovat he tehneet opinkappaleensa. Ja ensimmäinen kirkko tekemään opinkappaleita, oli minun tietääkseni katooolilainen kirkko, jolla oli jotakin valtaa. Se on kirkko, joka on säilyttänyt meille kaikki nämä käsikirjoitukset. Tämä on se kirkko, on ensimmäinen todistaja, jonka protestantit kutsuivat esille historian tuomioistuimen eteen todistamaan ihmetöitä, jotka tapahtuivat kahdeksantoista sataa

vuotta sitten. Ja vaikka todistaja seisoo siinä, niin sanovat protestantit: „Ette voi uskoa sanaakaan siitä, mitä tämä todistaja sanoo nyt“.

Tämä kirkko on ainoa, joka pitää suoranaista yhteyttä taivaan kanssa suuren pyhimysjoukon välityksellä. Tällä kirkolla on Jumalan asiamies täällä maan päällä, henkilö, joka on Jumalan sijaisena, ja tämä kirkko on erehtymätön. Tämä kirkko on vainonnut toisia koko täydellä voimallansa — ja aina tekee. Espanjassa tämä kirkko seisoo pystyssä ja on häpeemätön. Yhdysvalloissa tämä kirkko ryömii. Tarkoitus on kuitenkin sama molemmissa maissa — henkisen vapauden hävittäminen. Tämä kirkko opettaa, että voimme tehdä Jumalan onnelliseksi olemalla itse kurjia, että nunna on pyhempi Jumalan silmäin edessä kuin äiti, joka pitää rakastettua ja rakastavaa lastansa sylissään, että pappi on parempi kuin isä, että naimattomuus on parempi kuin tuo rakkauden pyhä liekki, joka on luonut kaikki mitä on kaunista tässä maailmassa. Tämä kirkko sanoo kuudentoista eli kahdeksantoista vuoden vanhalle tytölle, jolla silmät ovat kuin kaste ja valo, jolla on terveyden puna kauneilla valkoisilla poskillaan — sanoo tälle tytölle: „ota huntu, kudottu kuolemasta ja yön pimeydestä, polvistu kiville ja siten miellytät Jumalaa“.

Minä sanon teille, että lain uhalla ei yhdenkään tytön pitäisi sallittaman ottaa huntua ja kieltäytyä tämän elämän iloista ja kauneudesta.

Minä vastustan näitä hämähäkin tapaisia pappeja kutomasta verkkojansa niihin pyydystääkseen rakkautta janoovia tyttöjä. Pitäisi olla laki, joka määräisi asetettavaksi tarkastajat, jotka kahdesti vuodessa kävisivät

sellaisissa paikoissa ja vapauttaisivat jokaisen, joka haluaa päästä vapaaksi. Minä en usko Jumalan kuritus-huonelaitoksiin. Epäilemättä tarkoittavat ne hyvää niillä. Mutta se ei ole kysymys. Tällaiset tyhmit taikauskot täyttävät miljoonien ihmisten elämän kyllästymisellä ja katkeruudella, tuskalla ja kyynelillä.

Tämä kirkko, ajateltuansa muutamia satoja vuosia, teki opinkappaleen, ja tämä opinkappale on oikea-oppisen uskonnon perustus. Sallikaa minun lukea se teille.

„Kuka ikänänsä tahtoo tulla pelastetuksi, hänen on ennen kaikkia muita asioita välttämätöntä pitää katoollainen usko; tätä uskoa jos ei jokainen pidä kokonaan ja loukkaamatta, ilman epäilystä, hänet pitää ijankaikkisesti kadotettaman“. Ja usko on tämä: „Että me palvelemme yhtä Jumalaa kolminaisuudessa ja kolminaisuutta yhteydessä“.

Tietysti te ymmärrätte miten se on tehtävä, joten minun ei tarvitse sitä teille selittää. „Sekoittamatta persoonia taikka jakamatta aineita“. Ymmärrätte mihin tilaan Jumala jäisi, jos jakaisitte aineen.

„Sillä yksi persoona on Isä, toinen Poika ja toinen Pyhä Henki, mutta Isän, Pojan ja Pyhän Hengen jumalpää on yksi — tiedättehän mitä jumalpää on. „Kunniassa yhdenvertainen ja majesteetillisuudessa yhtä-ikuinen. Sellainen kuin Isä on, sellainen on Poika, niin myös Pyhä Henki. Isä ei ole luotu, eikä Poika, eikä Pyhä Henki. Isä on käsittämätön, Poika käsittämätön, ja Pyhä Henki käsittämätön“. Siinäpä syy, minkätähden me tiedämme niin paljon tästä asiasta. „Isä on ikuinen, Poika on ikuinen, Pyhä Henki on

ikuinen, ja kuitenkin ei ole kolmea ikuista, ainoastaan yksi ikuinen, samoin kuin ei ole kolmea luomatonta, eikä kolmea käsittämätöntä, ainoastaan yksi luomaton, yksi käsittämätön“.

„Samalla tavalla on Isä kaikkivaltias, Poika kaikkivaltias, Pyhä Henki kaikkivaltias. Kuitenkaan ei ole kolmea kaikkivaltiasta, ainoastaan yksi kaikkivaltias. Samoin on isä Jumala, Poika Jumala, Pyhä Henki Jumala, eikä kuitenkaan ole kolmea Jumalaa; ja samoin on Isä Herra, Poika Herra, Pyhä Henki Herra, eikä kuitenkaan ole kolmea Herraa, sillä koska kristillinen totuus pakoittaa meitä tunnustamaan jokaista persoonaa erikseen Jumalaksi ja Herraksi, niin katolinen usko kieltää meitä sanomasta, että löytyy kolme Jumalaa tai kolme Herraa. Isä ei ole kenenkään tekemä, ei luotu eikä synnytetty. Poika on isästä yksin, ei tehty, ei luotu, mutta syntynyt. Pyhä Henki on isästä ja Pojasta, ei tehty, eikä synnytetty, mutta siitä uloskäyvä“.

Tiedättehän mitä uloskäyminen on.

„Niinpa on vain yksi Isä, eikä kolmea Isää“. Miksi olisikaan kolme isää ja ainoastaan yksi Poika? „Yksi Poika ja ei kolmea Poikaa; yksi Pyhä Henki, eikä kolmea Pyhää Henkeä; ja tässä Kolminaisuudessa ei ole mitään ennen tai jälkeen, ei suurempaa eikä vähempää, mutta kaikki kolme persoonaa ovat yhtä ikuiset keskenänsä ja yhden arvoiset, joten kaikissa asioissa yhteyttä on palveltava Kolminaisuudessa ja Kolminaisuutta palveltava yhteydessä. Niiden, jotka tahtovat tulla pelastetuiksi, täytyy ajatella näin Kolminaisuudesta. Sen lisäksi on välttämätöntä ikuiseen pelastukseen, että myöskin oikein uskotaan Herramme Jesuksen Kristuksen

lihaksi tulemista. Oikea ajatus on tämä: Että me uskomme ja tunnustamme, että Herramme Jesus Kristus, Jumalan Poika, on sekä Jumala ja ihminen. Hän on Jumala isänsä aineesta synnytetty ennen kuin maailma oli“.

Se oli hyvän aikaa ennen kuin hänen äitinsä eli.

„Ja hän on ihminen äitinsä aineesta, syntynyt tässä maailmassa, täydellinen Jumala ja täydellinen, ja järjellinen sielu ihmislihassa, ollen yhdenarvoinen Isän kanssa Jumalpäätänsä suhteen, mutta vähempi kuin Isä miehuutensa suhteen, joka ollen sekä Jumala että ihminen, ei ole kaksi mutta yksi, ei Jumala muuttumisen kautta lihaksi, mutta ottamalla miehuutensa Jumalaan.“

Näette, että tämä on koko joukon helpompi kuin tuo toinen tapa olisi.

„Yksi kokonaisuus, ei aineiden sekoittamisen kautta, mutta persoonain yhteydessä, sillä kuten järki, sielu ja liha on yksi ihminen, samoin on Jumala ja ihminen yksi Kristus, joka kärsi meidän pelastuksemme tähden, astui alas helvettiin, nousi kolmantena päivänä ylös kuolleista, astui ylös taivaaseen ja istuu Jumalan Kaikkivaltiaan oikealla kädellä ja on tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita“.

Tullaksemme pelastetuiksi, on välttämätöntä uskoa kaikki tämä. Mikä siunattu asia, ettei meidän tarvitse sitä ymmärtää. Ja pakoittaakseen inhimillisen ymmärryksen polvistumaan tämän äärettömän typeryyden edessä, ovat tuhannet ja miljoonat saaneet kärsiä tuskia, tuhannet ja taasen tuhannet ovat menehtyneet vankikammioissa ja rovioilla. Ja jos kaikki katolilaisen kirkon uhrien luut koottaisiin yhteen, niin syntyisi muisto-

patsas korkeampi kuin mitkään pyramiidit ja jota kat-
sellessa itse pappienkin silmät vettyisivät kyyneleistä.

Tämä kirkko on täyttänyt Europan katedraaleilla ja
vankikomeroilla, ja ryöstänyt sielun kirkkaimman helmen
— järjen. Tämä kirkko on pannut tietämättömyyden
polvilleen. Tämä kirkko meni yhtiöön valtaistuinten
tyrannien kanssa, ja näiden kahden korppikotkan vä-
lillä, alttarin ja valtaistuimen, on ihmisten sydäntä
raadeltu.

Tietysti olen tavannut, ja mielelläni sen tunnustan,
että löytyy tuhansittain hyviä katolilaisia, mutta katoli-
laisuus on vastoin inhimillistä vapautta. Katolilaisuus
perustaa pelastuksen uskoon. Katolilaisuus opettaa ih-
mistä polkemaan järjensä jalkainsa alle. Ja siitä syystä
se on väärä.

Tuhannet kirjat eivät voisi kertoa katolilaisen kirkon
kaikista rikoksista. Eivät voisi edes luetella sen uhrien
nimiä. Miekalla ja tulella, kidutuspenkillä ja kahleilla,
vankikomeroilla ja piiskalla on se koettanut kääntää
maailmaa. Heikkona kerjäläinen, — voimakkaana maan-
tierosvo, — kolehti tahi tikari, — kerjäläinen tahi ty-
ranni.

Seuraava kirkkokunta, josta tahdon teille puhua, on
Episkopaali-kirkko. Sen perusti Henrik VIII, joka nyt
on taivaassa. Hän hylkäsi vaimonsa Katariinan ja
katolilaisuuden sanalla kertaa, ja otti Episkopaalisen
tunnustuksen ja Annie Boleyn sijaan. Tämä kirkko,
jos sillä olisi muutamia seremonioita lisää, olisi katoli-
lainen. Jos sillä olisi muutamia vähemmän, ei mitään.
Meillä on Episkopaalinen kirkkokunta tässä maassa ja
sillä on kaikki köyhän sukulaisen vajavaisuudet. Se

aina kehuu rikkaasta sukulaisestaan. Englannissa tehdään uskontunnustuksia lain voimalla, samoin kuin me täällä teemme säädöksiä. Ja jos joku kuolee Englannissa, niin on taivaan valtiaan luettava parlamentin päätökset, voidakseen määrätä, josko hän on pelastettava tahi ei. Se on siellä lakikysymys, ja toisinaan tuomitaan mies sangen sievästi. Häviää pyytäessään asian lykkäystä.

Muutamia vuosia sitten lähetettiin eräs mies nimeltä Seabury, Samuel Seabury, Englantiin saamaan vähän apostoolista järjestystä. Meillä ei ollut tippaakaan kotoona. Englannin piispain oli muka pantava kätensä hänen päänsä päälle. He kieltäytyivät. Ei löytynyt parlamentin säädöstä, joka olisi oikeuttanut heitä siihen. Hänen täytyi sentähden mennä skotlantilaisten piispain luo, ja jos nämä olisivat kieltäytyneet, niin ei meillä täällä Uudessa maailmassa olisi apostoolista järjestystä ja Jumala olisi tullut karkoitetuksi kokonaisesta maanosasta, eikä oikeata seurakuntaa olisi tullut perustetuksi tänne. Mutta skotlantilaiset piispat panivat kätensä hänen päänsä päälle, ja nyt meillä on keskeytymätön jono päitä ja käsiä P. Paavalista viimeiseen piispaan.

Tässä maassa ovat Episkopaaliset tehneet jotakin hyvää, ja minä kiitän tätä kirkkokuntaa. Koska sillä keskimäärin on uskontoa vähemmän kuin muilla — keskimäärin on se myöskin tehnyt enemmän hyvää ihmisille. Te säilytätte edes joitakin inhimillisiä avuja. Te ette vihanneet soittoa ja laulua, ette kokonaan halveksineet maalaustaidetta, ettekä kokonaan inhonneet rakennustaidetta, ja lopuksi myönsitte ettei ollut kovinkaan paljon pahempi seurata aikaansa jaloillanne kuin

käsillänne. Menivätpä muutamat niinkin pitkälle, että sanoivat ihmisten saavan pelata korttia ja että Jumala ei siitä välittäisi tahi katsoisi toisaanne. Näistä kaikista ottakaa vastaan minun kiitokseni.

Kun minä olin poikanen, niin katsoivat muut kirkkokunnat tanssimista mahdollisesti tuoksi salaiseksi synniksi Pyhää Henkeä vastaan, ja heillä oli tapana opettaa, että kun neljä poikaa menivät heinäsuovan taakse pelaamaan „seven-up'ia“ niin ijankaikkinen Jumala seisoi hioen viikatettaan ikuisessa vihassaan, odottaen saavansa niittää heidät alimpaan helvettiin. Jaa, tämä kirkko on tehnyt koko joukon hyvää.

Episkopaalinen uskontunnustus on pääasiassa samanlainen kuin katolilainen, sisältäen vain muutamia type-ryyksiä lisää. Episkopaaliset opettavat, että on helpompi saada syntinsä anteeksi jos on kastettu. He näyttävät ajattelevan, että niinpian kuin joku kastetaan, niin hän tulee jäseneksi yhtiöön ja saapi tehdä syntiä sisäänostohinnalla. Tämä kirkko on tykkänään sopimaton vapaille ihmisille. Se hallitus on tyrannimainen, ylimielinen ja typerä. Piispat puhuvat aivan kuin he olisivat vastuunalaiset hoitonsa alla olevista sieluista. He pitävät liiviä, joka napitetaan ainoastaan yhdelle puolelle. Mitään ei ole tämän kirkkokunnan papistolle niin tärkeätä kuin hyvä ääni. Episkopaaliset ovat vainonneet juuri sen verran kuin heillä on ollut valtaa. Heidän käytöksensä irlantilaisia kohtaan on ollut rikos — rikos, jota on kestänyt kolme sataa vuotta. Tämä kirkko on vainonnut puritaaneja Englannissa ja presbyterialaisia Skotlannissa. Englannissa sen alttari on

valtaistuimen jalkavaimo, ja tämä jalkavaimo on aina katsonut kunniallisia vaimoja kiukulla.

VII.

Noin sata ja viisikymmentä vuotta takaperin sanoivat kaksi miestä, John Wesley ja George Whitfield: jos jokainen menee helvettiin, niin olisi jonkun siitä mainittava. Episkopaalinen papisto sanoi: Olkaa vaiti, älkää repikö omia vaatteitanne. Wesley ja Whitfield sanoivat: Tämä peloittava totuus olisi julistettava talojen katoilta jokaisessa tilaisuudessa kaikkialla maailmassa. He olivat hyviä rehellisiä miehiä. He uskoivat oppiinsa. Ja he sanoivat: Jos helvetti on olemassa ja Niagaran tapainen koski sieluja syöksyy tietämättömyyden kuiluun, niin jonkun pitäisi sanoa jotakin. He olivat oikeassa, jonkun pitäisi, jos sellainen voisi olla totta. Wesley uskoi raamattuun. Hän uskoi kaikkivaltiaan läsnäoloon. Jumalan oli tapana tehdä ihmeitä hänelle, lykkäsi sateet useita päiviä tuonnemmaksi, antaakseen hänen pitää kokouksiansa, paransi hänen hevosensa ontumisesta ja paransi mr Wesley'n päänkivut.

Ja mr Wesley uskoi myöskin perkeleen olemassa oloon. Hän uskoi että perkele riivasi ihmisiä. Hän puhui perkeleelle kun tämä oli ihmisissä, ja perkele sanoi hänelle menevänsä pois, että hän menee johonkin toiseen henkilöön, että hän oli siellä jonakin määrätynä aikana, ja Wesley meni tämän henkilön luo ja siellä perkele oli minuutilleen. Hän katsoi jokaista kääntymystä sodankäymiseksi Jumalan ja perkeleen

välillä tämän ihmissielun päältä, ja että Jumala siinä kahakassa jäi voitolle. Rehellinen mies, siitä ei ole epäilemistä. Mr Wesley ei uskonut ihmisten vapauteen. Rehellistä, epäilemättä. Vastusti siirtomaiden vapautumista. Rehellisesti. Mr Wesley piti saarnan nimeltä: „Maanjäristysten syy ja parannus“, jossa hän puolusti sitä käsityskantaa, että maanjäristykset sai aikaan synti, ja että ainoa keino saada ne lakkaamaan, oli uskoa Herraan Jesukseen Kristukseen. Epäilemättä rehellinen, kunnan mies.

Wesley ja Whitfield olivat eri mieltä edeltäpäin määräämis-opissa. Wesley väitti että Jumala kutsui jokaista juhlaan. Whitfield sanoi, että hän ei kutsunut niitä, jotka hän tiesi kieltäytyvän tulemast. Wesley sanoi että hän kutsui. Whitfield sanoi: Mutta hän ei käskenyt ainakaan panna lautasia heille. Wesley sanoi, että hän käski, että kun he olivat helvetissä, niin voi hän näyttää heille nuo tyhjät paikat. Kirkko, jonka nämä kaksi perustivat, on vieläkin toimessa. Ja tuskinpa mikään kirkko maailmassa on saarnannut niin paljon niin vähästä rahasta kuin Methodisti-kirkko. Whitfield uskoi orjuuteen ja puolusti orjakauppaa. Ja Whitfield'istä teki Whittier nämä kaksi säettä:

Hän orjalaivoillekin tuulta rukoeli,
Ja Pyhän Hengen avuksensa huusi.

Äskettäin oli meillä Methodistien kokous ja heidän arvelunsa mukaan ovat he kääntäneet 130,000 ihmistä vuodessa. Tätä varten on heillä 26,000 pappia, 226,000 sunnuntaikoulu-opettajaa ja noin 100,000,000 dollaria

kiinnitettynä kirkko-omaisuuteen. Katsellessani maailman historiaa, huomaan, että 40,000,000 tahi 50,000,000 ihmistä syntyy vuodessa, ja jos he pelastavat 130,000 vuodessa, kuinkahan kauan kestää ennenkuin tämä oppi on pelastanut tämän maailman? Hyviä, kunnon ihmisiä, mutta he ovat erehtyneet.

Ennen aikaan olivat tavat yksinkertaiset. Kirkot olivat kuin tallit. Oli tapana pitää ne jaettuna, miehet yhdellä puolella, naiset toisella. Vähän liian kovasydämistä. Me olemme edistyneet niistä ajoista, ja nyt tiedämme kokemuksesta, että mies rakastetun naisensa kanssa yhdessä istuen voipi kiittää Jumalaa yhtä sydämellisesti kuin istuen kahden miehen välissä, joille hän ei ole esitetty.

Eräs toinenkin asia on, jota Methodistien pitäisi painaa mieleensä, ja se on, että Episkopaaliset ovat olleet heidän suurimpia vihamiehiään. Ja heidän pitäisi muistaa, että vapaa-ajattelijat ovat aina kohdelleet heitä lempeästi ja hyvästi.

Yksi asia on, josta minä pidän Methodistikirkkokunnassa pohjoisvaltiossa. Mutta olen huomannut ett'ei Methodismi ole siihen syynä. Methodisti-kirkko etelässä on yhtä paljon vapautta vastaan kuin Methodisti-kirkko pohjoisessa on sen puolesta. Siis Methodismi ei ole enemmän vapauden kuin orjuudenkaan puolella. He eroavat vähän uskonopissaan muista. He eivät usko, että Jumala tekee kaikki. He uskovat, että Jumala tekee osansa ja että kunkin on tehtävä loppu, ja että taivaaseen pääseminen on yhtiö-homma. Methodismi-kirkko sopii parhaiten uutisseutuihin — sen papit ovat yleensä oppimattomia, ja innostus korvaa heissä tiedon vähyy-

den. He käännöttävät ihmisiä suurella melulla. Hiljaisuudessa, joka sitä seuraa, useimmat kääntyneistä luopuvat.

Vähän ajan kuluttua alkaa kamppailu niiden muutamien välillä, jotka alkavat kehittyä ja sokeauskoisen suuren joukon välillä. Nuo muutamat ajetaan ulos ja kirkkoa hallitsevat ne, jotka uskovat ilman ymmärtämättä.

VIII.

Seuraava kirkkokunta on Presbyterilainen, ja minun mielipiteeni mukaan pahin kaikista, mitä uskonoppiin tulee. Tämän kirkon perusti John Calvin, murhaaja!

John Calvin, jolla Genevessä ollessaan oli suuri valta, pani toimeen ihmiskidutuksen. Voltaire poisti kidutuksen Ranskassa. Tätä miestä, joka poisti kidutuksen, kiduttaa nyt Jumala helvetissä, jos kristinusko on totta; ja se mies, joka pani toimeen kidutuksen, on nyt kirkastettu enkeli taivaassa. Ei käy päinsä.

John Knox alkoi tämän opin Skotlannissa. Ja presbyterialaisuudessa on tämä ominaisuus — se kasvaa parhaiten siellä, missä maaperä on köyhin. Minä luin tässä eräänä päivänä kertomuksen kohtauksesta John Knox'in ja John Calvin'in välillä. Kuvitelkaa mielesänne keskustelu ruttotaudin ja nälänhädän välillä! Kuvitelkaa keskustelu hakkuupölkyn ja kirveen välillä! Kun minä luin tätä kertomusta, niin tuntui minusta, että John Knox ja John Calvin olivat luodut toinen toisilensa, että he sopivat yhteen kuten villipedon ylä- ja alaleuvat. He uskoivat että onnellisuus on rikos, he

pitivät naurua Jumalan pilkkana, ja he tekivät kaikki voitavansa hävittääkseen kaikki inhimilliset tunteet ja täyttääksensä ihmisten mielet edeltäpäin määräyksen ja ikuisen kuoleman varjolla. He opettivat, että Jumalalla oli oikeus kirotta meidät, koska hän oli meidät luonut. Vaikka se on juuri syy jonkatähden hänellä ei ole oikeutta kirotta meitä. Tuossa on tomua. Tajutonta tomua! Mitä oikeutta on Jumalalla muuttaa tämä tajuton tomu inhimilliseksi olennoiksi, kun hän tietää että inhimillinen olento saapi kärsiä ikuista tuskaa? Mitä oikeutta on äärettömällä Jumalalla lisätä ihmiselämän kärsimyksiä. Otaksukaapa, että minä voisin muuttaa tämän huonekalun eläväksi, tuntevaksi ihmisolennoiksi, ja että tämä olento tulisi kärsimään sanomatonta tuskaa ijankaikkisesti. Jos minä sen tekisin, niin olisin roisto. Minä jättäisin sen tajuttomaksi tomuksi. Ja kuitenkin sanotaan meille, että meidän pitää uskoa sellaista oppia, tahi meidät kirotaan ikuisesti! Se ei käy päinsä.

Vuonna 1839 jakaantui tämä kirkko ja syntyi oikeudenkäynti siitä, kumpi on Jumalan kirkko. Ja he tutkittivat asiansa tuomarin ja juryn edessä ja jury päätti että uusi kirkko oli Jumalan kirkko ja sitten saivat he uuden tutkinnon ja seuraava jury päätti, että vanha kirkko oli Jumalan kirkko, ja siinä kaikki. Tämä kirkko opettaa, että ääretön viattomuus on uhrattu minun tähdeni! Minä en halua sitä. Minä en tahdo mennä taivaaseen, jos en voi tehdä sitä tilikirjain mukaan ja mennä sinne sentähden että olen sinne oikeutettu. Minä olen sanonut ja sanon vieläkin, että minä en tahdo olla mikään hyväntekeväisyyden enkeli. Minulla ei ole mitään kunnianhimoa tulla taivaan siivekkääksi kerjäläiseksi.

Eräänä päivänä tuli eräs nuori mies, presbyterialainen, joka juuri oli kääntynyt, minun luokseni ja antoi minulle pienen kirjaseen ja sanoi, että hän oli täydellisesti onnellinen. Minä sanoin: „Luuletteko että paljon ihmisiä menee helvettiin? „Kyllä“. Ja Te olette täydellisesti onnellinen?“ Hän ei tiennyt oikein josko hän oli. „Olisitteko onnellisempi, jos kaikki menisivät taivaaseen?“ „Oh, kyllä“. „Siis ette ole täydellisesti onnellinen?“ „En“, hän arveli; ettei hän ollut. „Kun Te pääsette taivaaseen, niin silloin tulette täydellisesti onnelliseksi?“ Oh, kyllä“. „No, kun me menemme helvettiin, niin ette ole täysin onnellinen, mutta kun me olemme helvetissä ja Te taivaassa, silloin olette täysin onnellinen? Te ette ole niin kelpo mies kun pääsette enkeliksi, kuin Te olette nyt, ettehän?“ „Niin“, sanoi hän, „se ei ole aivan sama asia“. Minä sanoin „ajatelkaapa, että äitinne olisi helvetissä, olisitteko silloin onnellinen taivaassa?“ „Minä ajattelen, että Jumala tietää parhaimman paikan äidille“. Ja minä ajattelen itseni, että jos minä olisin nainen, niin haluaisin saada viisi tahä kuusi sellaista poikaa.

Ei käy päinsä. Taivas on siellä, jossa meidän rakkaamme ovat, ja jossa ne, jotka meitä rakastavat ovat. Ja minä en halua mennä mihinkään, jos ne, jotka minua täällä rakastavat, eivät voi seurata minua. Puhukaa minulle siitä lohdutuksesta, jota tällainen inhoittava oppi tarjoaa, Lohdutusopista, joka panee isän sanomaan: „minä voin olla onnellinen vaikka tyttäreni on helvetissä“, joka panee äidin sanomaan: „minä voin olla onnellinen, vaikka jalo, kunnan poikani on helvetissä“, joka panee pojan sanomaan: „minä voin iloita taivaan

kunniasta, vaikka se, joka minut synnytti, se nainen, joka olisi kuollut minun edestäni, on ijankaikkisessa tuskassa.“ Ja he sanoivat tätä suureksi ilosanomaksi.

Ei mikään kirkko ole tehnyt enemmän saattaakseen maailmaa synkäksi, kuin presbyterialainen. Se oppi on hirvittävä, inhoittava ja helvetillinen. Presbyterialaisten jumala on hirviöiden hirviö. Hän on ijankaikkinen teloittaja ja vanginvartija. Hän nauttii ijankaikkisesti kadotettujen tuskan parahduksista — tuomittujen voihkinnasta. Helvetti on presbyterialaisten jumalan juhla.

IX.

Minulla ei ole aikaa puhua Baptisteista, — joista Jeremy Taulor sanoi, että ne olisivat perinjuurin hävitettävät, kuten suurin rutto ja maanvaiva. Hän vihasi Babtisteja sentähden, että ne edustivat, vaikka vähässäkin määrässä, ajatuksen vapautta. Eikä minulla ole aikaa puhua Kvääkkareista, jotka ovat parhaimmat kaikista ja kaikkien häväsemiä. Minä en voi unhoittaa, että John Fox armon vuonna 1640 sidottiin häpeäpaukuun ja piiskattiin kaupungista kaupunkiin, pistettiin vankeuteen, piestiin, poljettiin, ja minkätähden? Ainoastaan sentähden, että hän opetti: „Ei sinun pidä vastustaa paha pahalla“, „sinun pitää rakastaman vihollisias“. Ajatelkaapa millainen se kirkko on ollut siihen aikaan, voidessaan silpoa tämän lempeän miehen ruumista! Ajatelkaapa! Minä sanon, ettei minulla ole aikaa puhua kaikista näistä lahkoista — muunnoksia presbyterialaisista ja Campbelliiteista. Löytyy satoja ja satoja

näitä lahkokuntia, ja kaikki perustuvat ne tähän oppiin, jonka minä luin, eriten toisistaan ainoastaan asteettain.

Ah! sanovat he minulle: Mutta Te taistelette sellaista vastaan, joka on jo ollutta ja mennyttä. Ei kukaan usko sitä enää nyt. Papit eivät usko sitä, mitä he saarnaavat saarnatuoleista. Kansa penkeillä ei usko mitä se kuulee saarnattavan. Ja he sanovat minulle: Te taistelette sellaista vastaan, joka on jo kuollut. Kaikki tämä on vain muodon vuoksi, me emme usko mihinkään erityiseen uskonoppiin maailmassa. Me hyväksymme ne ja vannomme uskovamme niitä, mutta sitä emme tee. Eikä kukaan meistä sitä tee. Kaikki papit sanovat yksityisesti ja tunnustavat, että he eivät usko sitä, eivät aivan. Minä en tiedä, jos asia on niin tahi ei. Minä otaksun, että he uskovat mitä he saarnaavat. Minä otaksun, että kun he pitävät kokouksiansa ja juhallisesti hyväksyvät jonkun opinkappaleen, niin ovat he rehellisiä ja todella uskovat tähän opinkappaleeseen. Mutta katsokaamme, josko minä todellakin käyn sotaa kuolleita käsityksiä vastaan. Katsokaamme, josko minä vain hyökkään hautakumpuja vastaan.

Evankeelinen Allianssi, joka oli kokoonpantu kaikista eri kirkkokunnista mailmassa, kokoontui ainoastaan muutama vuosi sitten, ja tässä on heidän uskonsa. He uskovat raamatun jumalalliseen inspiratiooniin, auktoriteettiin ja täydellisyyteen, yksityisen tulkitsemisvapauden näistä pyhistä kirjoituksista, mutta jos joku tulkitsee väärin, niin joutuu hän helvettiin. He uskovat jumalpään yhteyteen ja henkilöiden kolminaisuuteen siinä. He uskovat ihmislunnon perinpohjaiseen turmelukseen. Eikä voi olla sen inhottavampaa oppia kuin tämä on.

He näkevät pienessä lapsukaisessakin ainoastaan turmeluksen pesän. Minä näen siinä ihmisyyden kukannupun, joka rakkauden ja ilon ilmassa ja valossa kukkii rikkaaseen ja kunniakkaaseen elämään.

Ihmislunnon perinpohjainen turmelus! Tässä on vaimo, jonka mies on hukkunut merellä, tieto tulee, että hän on joutunut ahnaiden aaltojen saaliiksi, mutta hän odottaa. Hänen sydämessään on jotakin, joka sanoo, että hän vielä elää. Ja hän odottaa. Ja vuosien kuluttua, kun hän katselee alas pientä veräjää kohti, hän näkee hänet, meri on antanut saaliinsa takaisin ja hän rientää hänen syliinsä ja peittää hänen kasvonsa suuteloilla ja kyynelillä. Ja jos tämä inhoittava oppi on totta, niin on jokainen kyynel rikos ja jokainen suutelo jumalanpilkkaa. Ei käy päinsä. Tämän opin mukaan, jos mies varastaa ja katuu, ja tuopi takaisin varastetun omaisuuden, on katuminen ja takaisin tuominen kaksi lisärikosta. Se on katala valhe. Mitä muuta he uskovat? „Syntien anteeksi saaminen uskon kautta yksistään“, ilman töitä — ainoastaan uskoa. Uskoa johonkin, jota ette voi ymmärtää. Tietenkään Jumala ei voi palkita ketään uskomisesta sellaiseen, jota voipi ymmärtää, Jumala palkitsee ainoastaan uskomista sellaiseen, joka on vastoin ymmärrystä. Jos te uskotte jotakin, joka on mahdotonta ja järjetöntä, silloin olette kristitty, mutta jos te uskotte jotakin, jonka tiedätte olevan toisin, silloin olette — pyhimys.

He uskovat vanhurskaan ijankaikkiseen autuuteen ja syntisen ijankaikkiseen rangaistukseen.

Sanomia suuresta ilosta! He ovat niin hyviä, ett'eivät tahdo seurustella Universalistien kanssa. Eivätkä

seurustele Unitariaanien kanssa, eivätkä tiedemiesten kanssa. He tahtovat seurustella ainoastaan niiden kanssa, jotka uskovat, että Jumala niin rakasti maailmaa että hän päätti kirotta useimmat meistä.

Evankeelinen Allianssi toistelee Pimeyden Ajan typeryyksiä — toistaa Calvinin viisi pääkappaletta — lisää tulta helvetin liekkeihin — todistaa raamatun erehdykset ja ihmetyöt — häväisee ihmissukukunnan ja polvistuu Jumalan edessä, joka hyväksyi viattoman tuskat syyllisen sovitukseksi.

X.

Sitten sanoivat he minulle: „Mitä Te asetatte sijalle? Te olette repineet kaiken tämän alas, mitä aijotte antaa meille sen sijaan? Minä en ole repinyt alas sitä, mikä on hyvää. Minä olen vain koettanut polkea sammuksiin helvetin tyhmät julmat liekit. Minä en revi pois lausetta: „Jumala on laupias laupiaille“. Minä en hävitä lupasta: „Jos te anteeksi annatte toisillenne, niin Jumala antaa teille anteeksi“. Minä en tahtoisi mistään hinnasta poispyyhkiä heikontakaan tähteä, joka loistaa inhimillisen toivon taivaalla, mutta minä teen mitä voin, poistaakseni tuon ijankaikkisen synkkyyden ihmisten sydämistä.

„Mitä Te aijotte asettaa sijaan?“

Ensinnäkin hyvää toveruutta — hyviä ystäviä kaikkialla. Huolimatta mitä me uskomme, puristakaamme kättä ja sillä hyvä. Se on teidän mielipiteenne, se on minun, olkaamme ystäviä. Tiede tekee ystäviä; uskonto

taikausko tekee vihamiehiä. He sanovat: usko on välttämätön. Minä sanon: ei, teot ovat välttämättömiä. Tuomitkaa tekojen jälkeen. Hyvää seuraa — hyviä ystäviä — luotettavia miehiä ja naisia — keskinäistä kärsivällisyyttä, joka syntyy molemminpuolisesta kunnioituksesta. Meillä on jo ollut liian paljon noita juhlallisia ihmisiä. Milloin ikänä näen erittäin juhlallisen miehen, niin tiedän että hän on erittäin tyhmä mies.

Ei koskaan ole leikillinen mies perustanut uskontoa — ei koskaan. Leikillinen mies näkee molemmat puolet asioissa. Järki on pyhä valo, mutta leikillisuus kantaa lamppua, ja terävä-älyinen leikillinen mies säilyy aina taikauskon juhlallisista typeryyksistä. Minä pidän miehestä, joka on ystävällinen kaikille, hyvä seuralainen. Eräs mies sanoi toiselle:

„Haluatteko lasin viiniä?“

„Minä en juo“.

„Haluatteko polttaa sikarin?“

„Minä en polta“.

„Ehken haluatte purukummiä?“

„Minä en pure kummiä“.

„Syökäämme vähän heiniä?“

„Minä sanon Teille, ett'en syö heiniä“.

„No, hyvästi sitten, sillä Teistä ei ole seuraksi ihmiselle eikä eläimelle“.

Minä uskon iloisuuden evankeliumiin, hyvänluontoisuuden evankeliumiin, hyvän terveyden evankeliumiin. Pitäkäämme huolta ruumiistamme, ja sielumme pitää kyllä huolta itsestänsä: Hyvä terveys! Ja minä luulen, että tulee aika, jolloin yleinen mielipide on niin suuri ja ylevä, että se pitää tautien levittämistä häpeäl-

lisenä. Minä uskon, että tulee aika, jolloin ihminen ei täytä tulevaisuutta keuhkotaudilla ja mielenvialla. Minä uskon, että tulee aika, jolloin tutkimme itseämme ja ymmärrämme terveyden lait, ja silloin sanomme: Meidän velvollisuutemme on panna terveyden merkki lastemme poskille. Vaikka pääsisinkin taivaaseen ja minulla olisi harppu, niin pahoittaisi minua nähdä lapseni ja lapsenlapseni taudeissa, raajarikkona, mielenvikaisena — kaikki kärsien rangaistuksen rikoksista, jotka minä olisin tehnyt.

Minä uskon hyvän ruuan evankeliumiin. Ette voi tehdä ketään Jumalaa onnelliseksi paastoamalla. Syökäämme hyvää ruokaa ja hyvästi keitettyä — ja tuhatta kertaa parempi on tietää miten keittää, kuin ymmärtää jumaluusoppia. Minä uskon hyvien vaatteiden evankeliumiin, minä uskon mukavien asuinhuoneiden evankeliumiin, veden ja saippuan evankeliumiin. Minä uskon ymmärryksen evankeliumiin, kasvatuksen ja opetuksen evankeliumiin. Kouluhuone on minun kirkkoni. Avaruus on minun raamattuni. Minä uskon oikeuden evankeliumiin; että meidän on niitettävä, mitä me kylvämme.

Minä en usko anteeksiantavaisuuteen, jollaista kirkko saarnaa. Me emme tarvitse Jumalan anteeksiantoa, mutta toinen toisemme ja itsemme. Jos minä ryöstän mr Smith'ia ja Jumala antaa minulle anteeksi, mitä auttaa se mr Smith'ia? Jos minä panettelemalla tahraan jonkun tyttöraukan oletetun rikoksen saastalla ja hän kuihtuu pois kuten vaalennut kukka, ja minä sitten saan Jumalalta anteeksi, mitä se auttaa häntä? Jos löytyy toinen maailma meille, niin on meidän suoritettava välimme niiden

kanssa, joita olemme loukanneet tässä maailmassa. Ei mitään akordi-maksua siellä. Joka sentti on maksettava.

Kristityt sanovat, että vanhojen juutalaisten aikana jos teki rikoksen, niin oli lammas tapettava. Nyt he sanovat: „pankaa se hänen laskuunsa“, „hänen maksettavakseen“. Ei käy päinsä. Jokaisesta rikoksesta, jonka teette, on teidän vastattava, ja sille, jota olette loukanneet. Ja jos milloin olette vaatettaneet toisen vaivalla, kivulla, niin ette koskaan ole niin onnellinen, kuin jos ette olisi sitä tehneet. Ei mitään anteeksiantoja jumalilta. Ikuista, muuttumatonta oikeutta, mitä luontoon tulee. Teidän on niitettävä seuraukset teoistanne. Ja vaikka saattekin anteeksi siltä, jota olette vahingoittaneet, niin ei siltä tekemänne vahinko jää tekemättömäksi. Niin minä uskon. Ja jos minulle pahoin käypi, niin minä tahdon kestää sen ja pitää kiinni ajatuksestani ja kestää kuin mies.

Ja minä uskon myöskin vapauden evankeliumiin, antamiseen toisille mitä itsellemme vaadimme. Minä uskon, että kaikkialla on tilaa ajatuksille, ja kuta enemmän on vapautta, sitä enemmän sitä tahdotte. Vapauteen nähden ylellisyys on säästävää. Olkaamme oikeamielisiä. Olkaamme alttiita toinen toisillemme.

Minä uskon tiedon evankeliumiin. Se on ainoa vääntökanki, joka pystyy kohottamaan ihmiskuntaa. Tieto on oleva maailman vapahtaja. Inhimillisuus on se suuri uskonto, eikä mikään jumala voi panna sitä ihmistä helvettiin tulevassa maailmassa, joka on tehnyt pienen taivaan tässä maailmassa. Jumala ei voi tehdä kurjaksi sitä ihmistä, joka on tehnyt jonkun toisen onnelliseksi, Jumala ei voi vihata ketään, joka voipi rakastaa toisia.

Inhimillisyys — tämä sana käsittää kaikki mitä siihen kuuluu.

Niinpä uskon minä tähän suureen inhimillisyyden evankeliumiin.

„Ah, mutta“, sanovat he, „se ei käy päinsä. Teidän täytyy uskoa“. Minä sanon: Ei. Minun terveyden evankeliumini tuottaa elämän. Minun tiedon, mukavan elämän ja ystävällisyyden evankeliumit täyttävät maailman onnellisilla kodeilla. Minun opinsuuntani panee matot lattialle, kuvatauluja seinille. Minun oppini panee kirjoja hyllyille, aatteita sieluunne. Minun oppini hävittää maailmasta luonnottomat hirviöt, joita tietämättömyys ja taikausko on synnyttänyt. Minun oppini antaa meille terveyttä, rikkautta ja onnea. Sitä minä juuri tahdon. Siihen minä juuri uskon. Antakaa meille tietoa. Jonkun ajan perästä ymmärtävät ihmiset että he eivät voi varastaa, varastamatta itseltään. He huomaavat, etteivät he voi murhata, murhaamatta omaa iloansa. He huomaavat, että ainoastaan se mies kantaa ristiä, joka tekee väärin, ja että sillä miehellä, joka tekee olkein, tämä risti kasvaa siiviksi, jotka kantavat hänet ylös ainaisesti. He huomaavat, että ymmärtäväinen itserakkaus sulkee mahtavaan syliinsä koko ihmissukukunnan.

„Oh“, sanovat he minulle. „Te otatte pois kuolemattomuuden“. Sitä en tee. Jos me olemme kuolemattomia, niin on se luonnollinen tosiasia, emmekä siitä ole kiitollisuuden velassa papeille, emmekä raamatuille, eikä sitä voi tyhjäksi tehdä uskottomuudella.

Niinkauvan kuin rakastamme, haluamme myöskin elää ja kun se, jota rakastamme, kuolee, niin sanomme: „Oi, jospa voisimme vielä tavata toisemme“, ja jos me tapaamme tahi ei, niin jumaluusoppi ei siihen vaikuta

mitään. Se on tosiasia itse luonnossa. Minä en oman elämäni uhalla tahtoisi hävittää yhtäkään tähteä inhimillisen toivon taivaalta, mutta minä haluan, ettei köyhää vaimoraukkaa, joka soutaa kätkyttä ja laulaa kehtolauluansa rakkaalle pienokaiselleen, pakoiteta uskomaan. että hän, yhdeksässäkymmenessä ja yhdeksässä tapauksessa sadasta, kasvattaa polttopuuta helvetin tuleen.

Yksi maailma kerrallaan, on minun opinkappaleeni.

Testamentissa sanotaan: „Kullakin päivällä on suru itsessänsä“, ja minä sanon: Kullakin maailmalla on suru itsessänsä.

Ja ajatelkaammepa että kaiken tämän jälkeen kuolema lopettaa kaikki. Ikuisen ilon jälkeen, sen jälkeen, että ijankaikkisesti saamme olla niiden seurassa, joita rakastamme ja jotka ovat meitä rakastaneet, sen jälkeen on ihaninta tulla kääriytyksi ikuisen rauhan unettomalla vaipalla. Ikuisen elämän jälkeen on ikuinen lepo paras. Kuoleman varjo-rannalle ei kärsimysten meri heitä aaltojansa. Silmät, joita ikuisen pimeyden verho peittää, eivät koskaan enää tunne kyynelten polttavaa kosketusta. Suu, jonka ikuinen hiljaisuus on sulkenut, ei enää koskaan lausu murheen katkonaisia sanoja. Sydämet, jotka ovat tomua, eivät enää murru. Kuolleet eivät enää itke. Hautakammiossa ei istu enää hunnutettu, itkevä suru, ja synkeydessä, jossa valonsädettä ei näy, ei kyyristele karmiva pelko.

Minä mieluummin ajattelen niistä, joita olen rakastanut, ja menettänyt, että ne ovat palanneet takaisin maahan, tulleet uudestaan osaksi maailman alkuaineriikkaudesta — minä mieluummin kuvittelisin heitä tajuttomana tomuna, minä mieluummin kuvittelisin heitä

solisevina puroissa, leijailen pilvissä, syöksyen valokuo-
huna maailmoiden rannikoille, minä mieluimmin ajat-
telisin heitä unhotetun yön kadonneina näkyinä, kuin
pitäisin pienintäkään pelkoa siitä, että heidän alastomat
sielunsa on kristittyjen Jumala kynsissään nujertanut.
Minä jätän kuolleen siihen, mihin luonto ne jättää.
Mikä toivonkukkanen sydämessäni heränneekin, niin
minä hellin sitä, minä annan sille huokausteni henkäyk-
sen ja kyynelten kasteen. Mutta minä en voi uskoa,
että löytyy tässä avaruudessa olento, joka on luonut
ihmissielun ikuista tuskaa varten. Minä mielummin
toivoisin, että jokainen jumala hävittäisi itsensä, minä
toivoisin mielummin, että me kaikki katoaisimme ava-
ruuden kaikkeuteen, mustaan tähdettömään yöhön, kuin
että yksikään sielu kärsisi ikuista tuskaa.

**Minä olen päättänyt mielessäni, että jos löytyy Ju-
mala, niin on hän laupias laupiaille.**

Tällä kalliolla minä seison. —

Että hän ei kiduta sitä, joka antaa anteeksi. —

Tällä kalliolla minä seison. —

Että jokaisen ihmisen tulisi olla rehellinen itseänsä
kohtaan, ja ettei löydy maailmaa, ei tähteä, jossa rehel-
lisyys olisi rikos.

Tällä kalliolla minä seison.

Kunniallinen mies, hyvä vaimo, onnellinen lapsi
eivät tarvitse peljätä mitään tässä eikä tulevassa maail-
massa.

Tällä kalliolla minä seison.

Mooseksen erehdyksiä.

I.

Tuon tuostakin kysyy joku minulta, miksi minä tahdon häiritä toisten ihmisten uskonnollista käsitystä ja miksi minä tahdon riistää heiltä sen lohdutuksen, jonka he luonnollisesti saavat uskosta ijankaikkiseen helvettiin. Ja minä vastaan, että minä koetan tehdä voitavani tehdäkseni kansani todellakin vapaaksi. Minä tahdon laajentaa kansani henkistä näköpiiriä. Minä haluan, että me voimme olla eri mieltä kaikissa näissä asioissa ja silti ottaa toisiamme kädestä todellisina ystävinä. Minä tahdon ensinnäkin vapauttaa papiston. Minä olen heidän hyvä ystävänsä, vaikka he yleensä eivät näy huomanneen sitä. Minä en haluaisi, että jokainen pappi olisi kuin papukaija, kuin pöllö, istuen tiedon puussa ja huutaen samaa, mitä jo on huudettu yhdeksäntoista sataa vuotta. Mutta minä haluan, että jokainen heistä voisi olla tutkija, ajattelia, ja minä haluaisin, että hänen seurakuntalaisensa olisivat siksi yleviä, että he sallivat hänen ei ainoastaan ajatella, mutta myös tahtovat hänen ajattelemaan ja lausumaan heille julki rehellisen ajatuksensa. Kuten nyt ovat asiat, niin pappeja käytetään kuten lakimiehiä — joko kantajan tahi vastaajan puolella.

Nykyaikaisen papin asema herättää minun sääliäni ja sen parantamiseksi teen minkä voin.

Papit eivät lisää meidän tietoamme. He eivät tuota mitään. Ylipäänsä he eivät tiedä mitään tästä maailmasta ja paljon vähemmän tulevaisesta, mutta heillä on kyky esiintuoda mitä järjettömämpiä asioita juhlallisella naamalla kuten typeruus, johon pelko on lyönyt leimansa. He elävät armopaloista. He vihaavat iloa ja naurua. He toimivat vihkiäisissä, pirskoittavat vettä lasten päälle ja lausuvat merkityksettömiä sanoja ja tyhjiä lupauksia kuolleista. Heidän toimenansa useimmiten on myrkyttää lasten ja nuorukaisten mielet, ennakkoluuloilla peljättää heidät pois tieteistä, opettaa heille raamatun tähtitiedettä ja luonnontieteitä sekä yllyttää heitä hylkäämään järjen ylevän tuomiovallan. Heidä ei ole palkattu itse ajattelemaan vaan ainoastaan toistamaan mitä muut ovat ajatelleet. Heiltä ei odoteta, että he lausuisivat epäilyksiänsä, vaan täytyy heidän astua samaa, kapeata tietä, jota menneisyyden tietämättömyys on polkenut. Asunnon, ruuan ja vaatteiden tähden on heidän puolustettava menneisyyden lapsellisia ihmeitä ja kiellettävä nykyajan suuremmoiset keksinnöt. Heidän on rajoitettava puheensa „syntiinlankeemukseen“, paratiisista karkoitukseen, „armonjärjestykseen“, „uudestasytymiseen“, „pelastukseen“, „sovituskuolemaan“, vanhurskaiden iloon ja kadotettujen kurjuuteen. Heidän täytyy huolellisesti välttää lausumasta mitään uusia käsityksiä näistä suurista kysymyksistä. Heidän on osoitettava, että kurjuus saa palkkansa taivaassa ja onnellisuus valmistaa tietä helvettiin; että huonot ihmiset saavat kaikkea hyvää tässä maailmassa ja hyvät kaikkea pahaa;

että tässä maailmassa Jumala rankaisee niitä, joita hän rakastaa ja tulevassa elämässä niitä, joita hän vihaa; että onnellisuus tekee meidät pahoiksi täällä, mutta ei taivaassa; että tuska tekee meille hyvää täällä, mutta ei helvetissä. Näyttipä nämä asiat tavalliselle järjelle kuinka mielettömiltä tahansa, niin täytyy niitä saarnata ja niihin uskoa. Jos ne olisivat järkeviä, niin ei uskoa tarvittaisi. Publikaanit ja syntisetkin uskovat järkeviä asioita.

Jotakin pitäisi tehdä pappien vapauttamiseksi. Saarnatuoli ei pitäisi olla mikään häpeäpaalu. Seurakuntalaisten pitäisi sallia pappiensa ajatella ja puhua rehellisesti. Heidän pitäisi saada vapauden ilmaa ja päiväpaistetta. Ja sitämukaa kun kansa sivistyy niin väsyvät seurakuntalaisetkin kuulemaan patriarkoista, pyhistä miehistä ja vaativat tietoja meidän aikamme miehistä ja naisista ja sen pyrinnoista ja keksinnoista. He tahtovat tietää kuinka he välttäisivät pahaa tässä maailmassa sensijaan kuin tulevaisessa. He pyytävät selitystä tämän maailman arvoituksiin. He kyselevät mitä meidän olisi tehtävä meidän rikoksenteekijöillemme sensijaan mitä Jumala tekee omille rikoksenteekijöilleen — kuinka pääsemme puutteesta ja köyhyydestä — kuinka rikoksista ja kurjuudesta — haureudesta, taudeista ja nälkäkuolemasta — sorroista kaikissa muodoissaan — vankihuoneista, hirsipuista ja kuinka voimme palkita rehellisiä työmiehiä ja täyttää maailma onnellisilla kodeilla! Nämä ovat saarnatuolin ja seurakuntain tehtäviä valistuneessa tulevaisuudessa. Jos tiede ei voi niihin tyydyttävästi vastata, niin on kaikki muukin turhaa ja arvotonta.

Papisto kuitenkin edelleen vastaa näihin kysymyksiin entiseen vanhaan tapansa. Niinkauan kuin kansa

haluaa pappeja niinkauan on yllin kyllin ulkokullattuja tyydyttämään sen halua. Ja niinkauan kuin työnteko väsyttää, niinkauan löytyy koko joukko miehiä, jotka haluavat saarnata kerran viikossa, jos muut ihmiset tekevät työtä ja antavat heille elannon.

Minä tahdon vapauttaa koulut maassamme. Minä tahdon, että kun joku professori keksii jonkun tosiasian, joka ei ole yhtäpitävä Mooseksen selityksen kanssa, niin hän ei sitä peittele. Minä haluaisin nähdä, että kirkko ja koulu olisivat ikuisessa erossa. Kansakoulu on elämän leipä, mutta siellä ei pitäisi opettaa muuta kuin mitä joku tietää. Mitä joku arvailee, sitä ei pitäisi kannattaa yleisillä varoilla. Mitä on uskonnolla tekemistä tosiasiain kanssa? Ei mitään. Onko olemassa mitään methodisti matematiikkaa, presbyterialaista kasvitiedettä, katooolilaista tähtitiedettä tahi baptisti eläintiedettä? Mitä on taikauskolla ja uskonnolla tekemistä luonnollisen tosiasian tahi tieteiden kanssa? Ei muuta kuin estää, viivyttää ja eksyttää. Niinkauan kuin raakalaiskansan väärennetyt tarinat asetetaan ihmiskunnan järjen ohjeeksi ja sen ylipuolelle, niinkauan saamme kovin vähän hyvää niin kouluista kuin kirkoistammekin.

Tieteet eivät synnytä lahkokuntia. Ihmiset eivät vainoo toisiansa erimielisyyden tähden matematiikassa. Perheet eivät hajoa kasvitieteen tähden ja tähtitiede ei yritäkään asettamaan poikaa isäänsä ja äitiänsä vastaan eikä päinvastoin. Se, mitä ihmiset eivät tiedä, panee heidät vainoomaan toisiansa. Tiede tuopi rauhan eikä miekkaa. Varmasti on tuleva aika, jolloin omaisuutta ei tuhjata tyhmien oppien ja ihmeellisten erehdysten levittämiseksi kansaan. Aika tulee, jolloin kirkot ja

temppelit pyhitetään hyödyksi ihmisille; jolloin pappi ja seurakunta arvostelevat suuremmiksi nykyään elävien keksintöjä kun kuolleiden erehdyksiä; jolloin luonnolliset totuudet voittavat menneisyyden „pyhät“ valheet ja jolloin yksi ainoa keksintö painaa vaa'assa enemmän kuin kaikki pyhien kirjoitusten ihmeet yhteensä. Kuka voisi arvata maailman kehitystä, jos kaikki se raha, joka nyt tuhlataan taikauskon palvelukseen, käytettäisiin ihmiskunnan valistamiseen, kohottamiseen ja sivistämiseen.

Minä tahdon vapauttaa politikoitsijat, ettei miehen tarvitse teeskennellä olevansa methodisti tai vaimonsa baptisti tai isoäitinsä katooolilainen; että hän voipi astua vaaliin ja voittaa ilman ulkokullaisuuden likaa.

Minä haluan, että kansa olisi siksi jalomielinen, että, kun se tahtoo jonkun tekemään lakia itsellensä, niin se valitsee sellaisen, joka tietää jotakin, jolla on päätä kyläksi toimimaan amerikalaisen tasavallan hyväksi, huolimatta mitkä hänen ajatuksensa ovat uskonnollisissa asioissa. Otaksukaamme, että olemme merellä myrskyssä ja aallot syöksyvät laivamme yli ja jonkun olisi mentävä reivaamaan seiliä ja että eräs mies tarjoutuu siihen. Seisauttaisitteko hänet maston juurella kysyäksenne mitä hän ajattelee Calvinin viidestä uskonkappaleesta? Mitä niillä on tekemistä tämän asian kanssa? Kongressilla ei ole mitään tekemistä baptilismin enemmän kuin muunkaan uskontunnustuksen kanssa ja sen kokemuksen mukaan mikä minulla oli Washingtonissa, hyvin vähän minkäänlaisen uskonnon kanssa.

Meidän käsityksemme suureksi osaksi riippuvat siitä, missä maassa satumme elämään. Olettakaamme, että

olemme syntyneet Turkinmaalla, niin useimmat meistä olisivat turkkilaisia ja kun me luemme kirjasta, että Muhamed käydessään taivaassa tutustui enkeliin, jonka nimi oli Gabriel ja jonka silmäin väli oli niin pitkä, että nopea kameeli viipyi kolme sataa päivää sellaisella matkalla, niin luultavasti uskoisimme sen. Jos emme uskoisi, niin ihmiset sanoisivat: „Tuo nuori mies on vaarallinen, hän koettaa repiä alas meidän uskontoamme. Mitä arvelette asettaa meille tämän enkelin sijaan? Me emme voi vaihettaa niin suurta enkeliä ilman edestä“. Me olisimme väittäneet, että parhaimmat ja viisaimmat ihmiset uskovat koraaniin. Me olisimme lainanneet suurten miesten lausuntoja, että Koraani on paras kirja ja että Turkinmaa on suuri ja voimallinen ainoastaan tämän kirjan tähden. Me olisimme kysyneet tältä mieheltä, oliko hän tietävinään enemmän kuin nämä miehet ja josko hän oli olevinaan viisaampi kuin isänsä? Me osottaisimme hänelle, että tuhannet ovat saaneet lohdutusta kuolinhetkellään tästä kirjasta, että he ovat kuolleet nähden ihania näkyjä taivaallisesta haaremista ja ilolla jättäneet tämän surun ja murheen laakson. Me olisimme pitäneet kristittyjä kehuimpina ihmisinä maan päällä ja sanoneet: „Löytyy vain yksi Jumala ja Muhamed on hänen profeettansa!“ Tahi, jos olisimme syntyneet Indiassa, niin uskoisimme kolmipäiseen Jumalaan. Nyt uskomme kolmeen Jumalaan yhdellä päällä. Ja näin voisimme tehdä retken ympäri maailman ja nähdä, että kaikkalainen taikausko, mitä ihmisen aivot voivat keksiä, on jossakin maassa pidetty pyhänä.

Joku saattanee sanoa: „Isäni ja äitini uskonto on kylläksi hyvä minulle“. Otaksukaamme, että kaikki

sanoisimme näin, niin mihin olisi maailman kehitys joutunut. Uskonto olisi mitä raain ja pakanallisin — usko, jota ei yksikään nykyaikainen ihminen uskoisi. Minä en luule, että osoitamme todellista kunnioitusta vanhempiamme kohtaan uskomalla jotakin ainoastaan sentähden että he sitä uskovat. Jokainen hyvä isä ja hyvä äiti toivoo, että heidän lapsensa tietäisivät enemmän kuin he, jokainen hyvä isä toivoo poikansa voitavan ne vaikeudet, joiden kanssa hän turhaan on taistellut. Ja jos te tahdotte tehdä jotakin isänne ja äitinne kunniaksi, niin tehkää se, saamalla aikaan enemmän kuin he, koska elätte paremmalla ajalla.

Jokaisella kansalla on ollut, mitä te sanotte pyhäksi kirjaksi, ja mitä vanhempi sitä pyhempi, kuta ristiriitaisempi, sitä enemmän Jumalan hengen mieleenjohtama on tämä kirja. Me tietenkään täällä emme ole mikään poikkeus, meilläkin on pyhät kirjamme ja minun tarkoitukseni on puhua vähän eräästä, jonka nimi on „Pentateuch“, kirja eli kokoelma kirjoja, joka sanotaan Mooseksen kirjoittamaksi. Ja sallikaa minun heti alussa sanoa, että Mooses ei koskaan kirjoittanut sanaakaan siitä — ei sanaakaan kirjoitettu ennenkuin hän jo oli ollut tomuna ja tuhkana satoja vuosia. Mutta koska yleinen mielipide on, että hän kirjoitti nämä kirjat, että hän kertoo omasta kuolemastaan ja hautamisestaan, niin olen pannut tämän luennon nimeksi: „Mooseksen erehdyksiä“. Tämän luennon tarkoitusta varten myönnän, että hän ne kirjoitti.

Melkeinpä kaikki uskontojen perustajat ovat alkaneet tekemällä ensin maailman ja se onkin varmin keino, koska kukaan ei voi sanoa olleensa läsnä silloin ja

mielikuvituksella on vapaat ohjat. Nämä kirjat muuttuivat siihen aikaan, kun eroitus oppineiden ja rahvaan välillä oli melkein pä ylivoittamaton, Jumalan hengen mieleen johdatuksiksi, ja kansa kumarsi ja palveli niitä.

Jonkun aikaa sitten näin raamatun, jonka kannet olivat tammesta ja äärettömän suuret, saranat ja hakaset melkein pä kyllin suuret kuritusvankilan oviin ja voin kuvitella mielessäni millä tunteilla pakanat katsoivat tätä kirjaa ennen vanhaan, jolloin yksi ihminen kymmenistä osasi lukea ja kirjoittaa. Mielikuvituksissani näin sen kannettavan temppeliin, kuulin pappien laulun, näin suitsutusastian heiluvan ja savua tupruavan. Ja kun raamattu oli asetettu alttarille, voin kuvitella kuinka pakanat katselivat sitä ja ihmettelivät mikä vaikutus tuolla kirjalla saattoi olla heidän elämäänsä ja tulevaisuuteensa. En ollenkaan ihmettele, että he pitivät sitä Jumalan mieleen johdatuksena. Ei kukaan heistä osannut kirjoja kirjoittaa ja luonnollisesti he sellaisen nähdessään jumaloivat sitä; pelkonsa heidät lamautti ja roistot käyttivät hyväksensä heidän pelkoansa.

Nytkin he sanovat, että tämä kirja on Jumalan hengen mieleen johdattama. Minusta on saman tekevä onko se vai ei, kysymys on: Onko se totta? Jos se on totta, niin sen ei tarvitse olla Jumalan mieleen johdattama. Ei mikään muu tarvitse Jumalan mieleen johdatusta kuin valhe tai erehdys. Luonnollinen tosiasia ei koskaan käy yhteen ihmetyön kanssa. Totuus vihaa ihmeitten apua. Tosiasia sopii yhteen jokaisen muun tosiasian kanssa, ja siitä juuri voimme päättää onko se tosiasia tahi ei. Valhe ei sovi yhteen minkään muun kuin toisen valheen kanssa ja viimeinen valhe ei sovi

yhteen seuraavan tosiasian kanssa ja silloin on Jumalan mieleenjohtuksella mainio tilaisuus esiintyä. Juuri silloin ja siinä tarvitaan ihmetyö. Todellinen kysymys on: Tieteen valossa, järjen ja sydämmen valossa yhdeksännellätoista vuosisadalla, onko tämä kirja totta?

II.

Mies, joka kirjoitti Pentateuchin, alkaa kertomalla, että Jumala loi avaruuden tyhjästä. Tätä minä en voi käsittää. Saattaa olla tottakin, mutta minä en voi sitä käsittää. Ei mikään raaka-aine ole mielestäni niin epävakasta. Minä en voi kuvitella mielessäni tyhjää, josta voidaan tehdä jotakin, enemmän kuin että jotakin voidaan muuttaa jälleen tyhjäksi. Minä en voi kuvitella voimaa erillään aineesta, koska voiman täytyy vaikuttaa johonkin ollakseen voimaa ja jos ei ole ainetta, niin ei ole mihin voima vaikuttaisi. Siis sanon, että minä en ymmärrä sitä. Minä voin tulla paistetuksi sen tähden, mutta se on minun rehellinen mielipiteeni.

Seuraava asia, jonka hän kertoo meille on, että Jumala eroitti pimeyden valkeudesta. Ja tässä sallikaa minun sanoa, että kun minä puhun Jumalasta, niin minä tarkoitan juutalaisten kuvittelemaa Jumalaa. Saattaa olla, että avaruudessa on olento, jonka siipien varjon alla koko avaruus on, jonka jokainen ajatus on välkkyvä tähti, mutta minä en tiedä hänestä mitään — en vähintäkään, — ja tänä iltana minä puhun teille vain olenosta, josta juutalaiset kertovat. Kun minä sanon Jumala, niin tarkoitan häntä.

Mooses kertoo, että Jumala eroitti pimeyden valkeu-

desta. Minä luulen, että ne siihen aikaan olivat yhdessä. Te kai helposti ymmärrätte, miten pimeys ja valkeus voivat olla yhdessä. Niiden on täytynyt olla aineita. Syy, minkätähden niin ajattelen, on se, että samassa kirjassa olen lukenut, että niin synkkä pimeys peitti kerran Egyptin, että sitä voitiin tuntea ja Roomassa pidettiin näytteillä pullollinen tätä pimeyttä. Mies, joka tätä kirjoitti, näki mielikuvituksissaan Jumalan eroittamassa valkeutta pimeydestä. Olen varma, että se mies luuli pimeyttä aineeksi, joksikin kouraan tuntuvaaksi, jota voitiin sekoittaa valkeuteen.

Seuraava asia, josta hän antaa meille tietoja, on, että Jumala eroitti vedet, jotka avaruuden alla ovat niistä, jotka avaruuden päällä ovat. Mies, joka tämän kirjoitti, uskoi, että taivas oli kiinteä kappale. Ja samoin tekivät Jumalatkin. Muistatte kai, että Jumalat tulivat alas rakastelemaan ihmisten tyttäriä — enkä minä moiti heitä siitä. Minä en ole koskaan lukenut mitään kertomusta taivaasta, jota en jättäisi saman asian tähden. Siellä Jumalat asuivat. Se oli kiinteä kappale. Siinä syy, minkätähden ihmiset rukoilivat sadetta. He uskoivat, että enkeli tarttui kankeen ja aukasi akkunan, päästäen siitä halutun määrän märkyyttä. Psalmissa luetaan: „Hän aukasi taivaat ja tuli alas“. Ja me luemme, että ihmisten lapset rakensivat tornin ulettuakseen taivaaseen ja kavutakseen jumalien asuinsijoihin. Mies, joka kirjoitti tämän, uskoi taivaan olevan kiinteän. Hän ei tiennyt mitään nesteiden haihtumisen laeista. Hän ei tiennyt, että aurinko rakkailla suuteloilla kosii merten aaltoja ja että kyllästyneinä siihen näiden huokaukset muuttuvat kyyneliksi ja putoavat alas sateena.

Seuraava asia, josta hän kertoo, on, että heinä alkoi kasvamaan ja puut nauraen tekivät kukkasia ja heinä levisi kukkulan harjanteille eikä vielä yksikään valon säde ollut jättänyt ikuisesti väräjäväää aurinkoa. Ei niin heinänkorttakaan ollut valonsäde kohdannut. Enkä luule, että heinä liioin kasvaa ilman auringon valoa. Minä luulen, että mies, joka tämän kirjoitti, on tehnyt erehdyksen, joka johonkin määrään on hänelle anteeksi annettava. Seuraavana päivänä teki hän auringon ja kuun — auringon hallitsemaan päivällä ja kuun yöllä. Luuletteko, että mies, joka tämän kirjoitti, tiesi mitään auringon koosta? Minä luulen, että hän arveli sen olevan noin kolme jalkaa läpimitaten sentähden että samassa kirjassa luen, että aurinko seisautettiin kulusaan kokonaiseksi päiväksi että kenraali Josualla olisi aikaa tappaa muutamia amalekiittejä lisää, ja kuu seisautettiin myöskin. Minusta näyttää että aurinko yksin olisi antanut valoa kylläksi seisauttamatta kuuta, mutta kun he nyt kerran olivat seisauttamishommassa, niin tekivät he senkin ilman vaan piruuttaan. Erään toisen kerran käännettiin aurinko kymmenen astetta taaksepäin todistukseksi Hesekielille, ettei hänen pitänyt paiseisiin kuoleman. Paljon helpompihan olisi ollut parantaa paiseet. Mies, joka tämän kirjoitti, ajatteli että aurinko oli kaksi eli kolme jalkaa läpimitaten, ja voitiin seisauttaa ja kääntää toisin päin kuten aurinko ja kuu jossa-kin teatterissa. Tiedättekö, että aurinko joka sekunti lähettää luotansa lämpöä yhtä paljon kuin voidaan synnyttää polttamalla yksitoista tuhatta miljoonaa tonnia kivihiiliä? En usko, että hän tiesi sitä tahi että hän tiesi maapallon liikkeestä. En usko että hän tiesi

sen pyörivän akselinsa ympäri tuhannen mailia tunnissa, sillä jos hän olisi sen tietänyt, niin olisi hän ymmärtänyt miten suuri kuumuus syntyisi, jos maapallo pysähtyisi. Parhaimmat matematiikot ja tähtien tutkijat ovat laskeneet, että maapallon seisauttaminen synnyttäisi niin paljon lämpöä kuin hiilipalan polttaminen, jonka suuruus on kolme kertaa niin suuri kuin koko maapallo. Ja tässä kirjassa kerrotaan, ettei aurinkoa ainoastaan seisautettu, vaan vieläpä käännettiin taaksepäin kymmenen astetta todistukseksi eräälle miehelle, ettei hänen pitänyt paiseistansa kuoleman. Sanovat, että minä joudun helvettiin, jos en usko sitä, ja minä sanon, että menen, jos uskon.

Sitte kertoo hän meille tähtitieteen historian ja tekee sen muutamalla sanalla: „Hän loi myös tähdet taivaalla“. Mooses oli vähällä unhottaa tähdet. Uskoteko, että mies, joka tämän kirjoitti, tiesi, että löytyy tähtiä, jotka ovat niin paljon maapalloa suuremmat kuin maapallo on suurempi sitä omenaa, jonka Aatamin ja Eevan sanotaan syöneen. Uskoteko, että hän tiesi tämän maailman olevan vain pilkku olemuksen loistavassa, välkkyvässä avaruudessa? Minä ymmärrän kaikesta tästä, että hän teki tähdet saatuaan maailman valmiiksi. Teleskooppi, kaukoputki, jolla luetaan avaruuden ääretöntä kirjaa, on näyttänyt toteen, että valo kulkee 192,000 mailia sekunnissa ja että vaatii miljoonia vuosia valonsäteeltä kulkea muutamista tähdistä maahan. Kuitenkin leikkivät noiden tähtien valosäteet meidän ilmakehässämme joten, jos nuo tähdet muovailtiin silloin kun maapallomme luotiin, niin olisimme kieppuneet avaruudessa, ei kuusituhatta, mutta miljoonia vuo-

sia. Uskotteko, että tämä mies kirjoittaessaan tähtihistoriaa todella tiesi, että tämä maapallo oli vain pilkku verrattuna miljooniin säihkyviin palloihin? Minä en usko.

Sitten kerrotaan, että seuraavana päivänä Jumala sanoi: „Kuohuttakoon vedet yltäkyllä liikkuvaisia eläimiä, ja linnut lentäköön maan päällä taivaan avaruudessa“.

Onkohan totta että koko sillä ajalla kun maa vihoitti ja kasvoi ruohon, jossa siemen oli lainsa jälkeen ja hedelmälliset puut, koko aava meri oli aivan vailla elämää?

Jos Mooses tarkoitti päivällä kahtakymmentäneljää tuntia, niin on samantekevä milloin eläimet luotiin, mutta jos hän tarkoitti sillä miljoonia vuosia niin on koko kertomus äärettömän lapsellinen, tyhmä ja naurettava. Ei löydy yhtään tiedemiestä, joka sanoisi, että maa oli täynnä kasvullisuutta ennenkuin monerit, alkueläimet olivat olemassa.

Miksi pitää ihmisten uskonnon nimessä selitellä ristiriitaisuuksia, luonnon ja jonkun kirjan välillä? Miksi halveksitaan ajattelijoita, jotka luottavat enemmän siihen, mitä heille kerrotaan? Jos löytyy Jumala, niin on mahdollista että hän loi maailman, mutta siitä ei suinkaan seuraa, että hän on kirjoittanut raamatun. Ja vaikka hän olisi sen kirjoittanutkin, niin ei se silti tarvitse olla paras osa luomakunnasta, se osa, johon uskottomuus rangaistaan ijankaikkisesti.

Otaksukaammepa, että raamattu on tosi, niin miksi on syntisempi kieltää sitä kuin kieltää kehitysoppia? Miksi kirotaan meidät, jos nauramme Simsonille ja hänen ketuilleen ja ne, jotka eivät pidä Newtonin tähti-

tiedettä missään arvossa, menevät suoraa päätä taivaaseen.

Luomisen viimeisenä päivänä sanoi Jumala: „Tuotakoon maa eläimet lajinsa jälkeen, karjan, madot ja pedot lajinsa jälkeen. Ja tapahtui niin“.

No, onkohan totta, että meret olivat täynnä kaloja, ilma täynnä lintuja ja maa peitetty ruohoilla ja hedelmällisillä puilla miljoonia vuosia ennen kuin yhtään matelevaa eläintä oli olemassa? Miksi tarvitaan ihmeitä selittämään eilispäivän tapahtumia paremmin kuin tämän päivän tahi huomisen. Jos löytyy ääretön Jumala, niin ei mikään ole varmempaa kuin että hän luopi luonnollisten kehityslakien mukaan. Mooseksen tarina on niin mahdoton, vastoin ihmisen havaintoa ja kokemusta, ettei sitä voi hyväksyä hylkäämättä kaikkea perustusta tieteelliselle ajatukselle ja toiminnalle.

Sitten ilmoittaa Pentateuch'in kirjoittaja meille, että Jumala sanoi, „tehkäämme ihminen meidän kuvaksemme, meidän muotomme jälkeen“, ja että Jumala „loi ihmisen omaksi kuvaksensa, Jumalan kuvaksi hänen loi, mieheksi ja vaimoksi loi hän heidät“.

Jos tämä kertomus merkitsee mitään, niin merkitsee se, että ihminen luotiin Jumalan muotoiseksi. Mooseksen Jumala oli varustettu käsillä, jaloilla, puhelahjalla. Se oli intohimojen, vihan, koston, rakkauden ja katumuksen Jumala, Jumala, joka teki erehdyksiä — sanalla sanoen mahdottoman suuri ja voimakas ihminen.

Todellakin on ihmisen mahdoton kuvitella muunlaista Jumalaa kuin ihmisen muotoista. Ei kukaan voi ajatella että äärettömällä olennolla olisi hevosen tahi linnun muoto tahi jotakin ihmistä alempaa muotoa.

Mahdotonta on ajatella persoonallista Jumalaa henkenä ilman muotoa. Jos otamme Jumalalta muodon — puhumme hänestä kaikkialla läsnäolevana henkenä — niin Pantheismi on tulos.

Kaksi eri kertomusta tapaamme raamatussa ihmisen luomisesta. Ensimmäisessä sanotaan, että ihminen luotiin mieheksi ja vaimoksi ja nähtävästi samalla kertaa. Toisessa sanotaan, että Aatami luotiin ensin ja Eva vasta pitkän aikaa miehen kylkiluusta. Sitäpaitsi luotiin ensimmäisen kertomuksen mukaan ihminen viimeiseksi, toisen kertomuksen mukaan luotiin ihminen ennen eläimiä. Kuten sanottu, toisen kertomuksen mukaan luotiin mies eikä vaimon luomisesta ollut puhettakaan.

Jos luette toisen luvun ensimmäisessä Mooseksen kirjassa, niin huomaatte, että Jumala yritti kaupata Aatamille eläintä vaimoksi. Jokainen puhuu raamatusta eikä kukaan lue sitä. Minä olen luultavasti ainoa mies Yhdysvalloissa, joka olen lukenut raamatun läpi tänä vuonna. Minä olen kuluttanut turhanpäiten siihen aikani, mutta minulla oli tarkoitusperä. Ottakaa ja lukekaa se, niin tiedätte, että Jumala sanoi: „ei ole hyvä ihmisen yksinänsä olla; minä teen hänelle avun, joka hänen tykönänsä oleman pitää. Koska Herra Jumala oli tehnyt maasta kaikkinaiset eläimet kedolle ja kaikkinaiset taivaan linnut, toi hän ne Aatamin eteen, että hän näkis, kuinka hän ne nimittäis“. Ja eläimet kulkiivat kuten sirkus meidän päivinämme tulee kaupunkiin. Ja kun Aatami katseli kaikenlaisia ryömiviä, hyppiviä ja laukkaavia eläimiä, niin seisoi tämä Jumala vieressä saadakseen tietää mitä nimiä Aatami niille antaisi. Kulkeen loputtua sanotaan: „Mutta Aatamille ei löytty

apua, joka hänen tykönänsä olisi“. Aatami ei nähnyt ketään, josta olisi tykännyt ja minä olen iloinen ettei hän sitä tehnyt. Jos hän olisi, niin ei löytyisi yhtään vapaa-ajattelijaa maailmassa, kaikki olisimme kuolleet oikeauskoisina.

Huomattuaan että Aatami oli niin kranttu, niin oli Jumalan tehtävä hänelle apu, ja koska hän oli tarkkaan käyttänyt kaiken tyhjän, niin täytyi hänen ottaa osa miehestä ja tehdä siitä vaimo ja hän otti kylkiluun. Mitenkähän Jumala sai sen irti? Ja sitten ajatelkaapa Jumalaa, luu kädessään ja koettaen päättää, josko hänen olisi tehtävä valko- tai tummaverinen nainen.

Tässä lienee parhaiten paikallaan varoittaa kaikkia nauramasta millekään tarinalle „Pyhässä Raamatussa“.

Kun te kuolette, niin on jokainen nauru oleva orjantappurapiikki teidän päänalustassanne. Tuona juhlallisena hetkenä, kun katselette takaisin elämänne tapahtumia, on saman tekevää kuinka monta ihmistä olette johdattaneet kiusaukseen ja saattaneet perikatoon, kuinka monta naista olette pettäneet ja hyljänneet, se kaikki annetaan teille anteeksi, mutta kun muistatte, että olette nauraneet Jumalan sanalle, niin näette kuoleman varjojen välistä perkeleitten haaraiset kielet ja ilkkuvat silmät. Nämä tarinat täytyy uskoa, muutoin ei uudesta syntymisestä tule mitään.

Otaksukaamme, että on viimeinen tuomiopäivä. Kun tutkintomies kutsuu miehen eteensä, niin kysyy hän:

„Mistä sinä olet?“

„Minä olen maailmasta.“

„Minkälainen mies olit siellä?“

„Minä en halua puhua itsestäni. Voittehan saada sen selville kirjoistanne.“

„Ei, teidän on kerrottava se.“

„No, minä olin n. s. kunnan mies, rakastin vaimoani ja lapsiani. Kotini oli minun taivaani. Minä en jättänyt velkojani maksamatta ja säästinkin kylläksi hautajaisten maksuksi ja karkoittaakseni puutteen omieni asunnolta.“

„Kuuluitteko mihinkään seurakuntaan?“

„En. Ne olivat hyvin ahtaita ja ulkokullattuja minusta. He olivat aina onnellisia tietäessään jonkun toisen olevan helvetissä.“

„Uskoitteko kylkiluutarinan?“

»Minkä kylkiluutarinan? Tarkoitatteko tuota Aatami ja Eeva juttua? En. Minusta se oli enemmän kuin voin sulattaa.“

„Viekää hänet helvettiin.“

„Seuraava! Mistä te olette?“

„Minä olen myös maasta.“

„Kuuluitteko seurakuntaan?“

„Kyllä, ja nuorten miesten kristilliseen yhdistykseen sitäpaitsi.“

„Mikä oli ammattinne?“

„Pankin kassööri.“

„Karkasitteko koskaan rahojen kanssa?“

„En haluaisi kertoa.“

„Teidän täytyy.“

„Kyllä, minä tein kerran sen.“

„Paljonko?“

„Sata tuhatta dollaria.“

„Otitteko muuta mukaanne?“

„Otin, naapurini vaimon, me lauloimme samassa kirkkoköörissä.“

„Oliko teillä vaimo ja omia lapsia.“

„Oli.“

„Ja te hylkäsitte ne?“

„Niin, mutta luottamukseni Jumalaan oli niin suuri, että olin varma että hän pitäisi heistä huolen.“

„Uskoitteko kylkiluutarinan?“

„Kyllä, tietysti. Monesti ajattelin, että jos raamatussa olisi vieläkin kummempia juttuja, niin voisin näyttää uskoni lujuuutta.“

„Te siis uskoitte sen?“

„Kyllä, kaikesta sydämmestäni.“

• „Antakaa hänelle harppu.“

Minä vain tahdoin osoittaa teille kuinka tärkeätä on uskoa näitä tarinoita. Kaikista ihmisistä on se Jumalalle vastenmielisin, joka tahtoo tutkia ja arvostella hänen tekojaan.

Seitsemäntenä eli luomisen jälkeisenä päivänä lepäsi Jumala ja siunasi seitsemännen päivän ja pyhitti sen. N. k. oppineet kristityt väittävät nyt että luomisen „päivät“ itse asiassa tarkoittavat äärettömän pitkiä ajanjaksoja. Jos he ovat oikeassa niin kuinka pitkä oli seitsemäs päivä. Jos tämä oli tuhansia aikakausia, niin on Jumala ottanut hyvän levon. Ja mitä teki hän seuraavana maanantaina? Jumaluusoppineet, jotka „vastaavat“ näihin asioihin, saavat tehdä valintansa. Jos he pitävät, että päivät olivat tavallisia, niin hylkää geologinen tiede koko luomistarinan. Jos he pitävät, että ne olivat pitkiä ajanjaksoja, niin täytyy luopua lepopäivän pyhydestä.

III.

Ensimmäisessä kertomuksessa ihmisen luomisesta sanotaan, että Jumala loi ihmisen mieheksi ja vaimoksi ja sanoi heille: „kasvakaat ja lisääntykää ja täyttäkää maata ja tehkää se teillenne alamaiseksi“. Toisessa kertomuksessa ainoastaan mies luodaan ja hän asetetaan paratiisiin „viljelemään ja varjelemaan“ sitä. Ensimmäisessä kertomuksessa hänelle annetaan „kaikkinaiset ruohot, joissa siemen on koko maan päällä ja kaikkinaiset hedelmälliset puut, joissa siemen on ruuaksi“, ja toisessa kertomuksessa ainoastaan hedelmät paratiisin puista paitsi „hyvän ja pahan tiedon puusta.“ Minkätähden kiellettiin ihminen tiedon puusta?

Ainoa vastaus tähän on se, joka löytyy raamatusta: „Ja Herra Jumala sanoi: katso Adam on tullut niinkuin yksi meistä, tietäen hyvän ja pahan; mutta nyt, ettei hän ojentaisi kättänsä ja ottaisi myös elämän puusta, söisi ja eläisi ijankaikkisesti“, sentähden „Herra Jumala johdatti hänet ulos Edenin Paradiisista maata viljelemään, josta hän otettu oli“.

Mitähän Jumalalla oli ihmisen kuolemattomuutta vastaan? Näette tästä, että tämä pyhä kirja sensijaan, että vakuuttaisi meille kuolemattomuuden, vain näyttää miten sen kadotimme. Ja tässä on sangen vähän lohdutusta.

Meille kerrotaan, että käärme oli kavalin kaikkia eläimiä ja että se alkoi keskustelun Eevan kanssa omesta ja kehoitti häntä syömään erästä lajia, jota hän kehui hyväksi, kauniiksi ja joka tekisi viisaaksi. Eeva ei tarkemmin tuntenut naapureitaan, eikä siis tiennyt

puhuiko käärme totta tahi ei. Hän söi ja kehoitti miestänsäkin syömään. Jumala sai tämän tietää ja kirosi käärmeen ryömimään maassa ja syömään sitä, lisäsi Eevan synnytystuskia, kirosi maan, että Aatamin täytyi otsansa hiessä tehdä leipänsä, teki vaatteet Aatamille ja Eevalle ja ajoi heidät ulos Edenistä.

Minä kysyn mikä oli tämä käärme? Se ei ollut mies, sillä ainoastaan yksi mies luotiin, eikä se ollut nainen, se ei ollut kala eikä lintu eikä matelija, sillä se osasi puhua eikä ryöminyt maassa ennenkuin se oli kirottu. Mistä tuli tämä käärme? Miksi ei sitä pidetty poissa Edenistä? Miksi ei Jumala ottanut sitä hännästä ja lyönyt sen päätä mäsäksi? Miksi ei hän varoittanut Aatamia ja Eevaa siitä? Ehkäpä Aatami näki hänet kun hän katseli „apulaista“ itselleen ja antoi sille nimen, mutta Eeva ei ollut sitä nähnyt. Kun kaikki oli outoa hänelle, eikä miehensäkään sattunut olemaan seutuvilla, niin ei ole ihmettelemistä, jos hän koettelikin maistaa omenaa. Eikä ole ihmeteltävää jos hän pitäen omenaa hyvän makuisena antoi siitä miehellensäkin.

Samassa luvussa sanotaan että Jumala „teki Aatamille ja hänen emännällensä nahoista hameet ja puetti heidän yllensä“. Mistä sai Jumala nämä vaatteet? Hänen täytyi ottaa ne eläimistä. Hän oli teurastaja, hän oli karvari, hän oli räätäli. Miksi tarvitsivat he vaatteita kun he sitä ennen tunsivat itsensä täysin mukavuudessa alastonna? Muuttiko „syntiinlankeemus“ ilmanalankin?

Onkohan välttämättömän tarpeellista uskoa tätä kertomusta tullaksemme onnelliseksi tässä ja tulevassa elämässä?

„Ja tapahtui koska ihmiset rupesivat lisääntymään maan päällä ja siittivät tyttäriä. Niin Jumalan pojat näkivät ihmisten tyttäret kauniiksi ja ottivat emännäk-sensä kaikesta kuin he valitsivat.“

Silloin sanoi Herra: „ei minun henkeni pidä nuh-teleman ihmistä ijankaikkisesti sillä hän on liha, sen-tähden olkoon hänelle aikaa sata ja kaksikymmentä ajastaikaa“.

„Siihen aikaan olivat sankarit maan päällä; ja myös sitte, kun Jumalan pojat makasivat ihmisten tytärten kanssa, ja he olivat siittäneet heille lapsia; nämät olivat valtiaat, ne muinen kuuluisat miehet.“

„Mutta Herra näki ihmisen pahuuden suureksi maan päällä ja kaikki hänen sydämensä aivoitus oli ainoas-taau paha joka aika.“

„Ja Herra katui ihmisen tehneensä maan päälle ja tuli murheelliseksi sydämmessänsä.“

„Ja Herra sanoi: Minä tahdon ihmisen jonka minä tein hukuttaa maan päältä hamasta ihmisestä niin kar-jaan asti: sillä minä kadun että minä niin tehnyt olen.“

Kuten tästä kertomuksesta näkyy, niin tuli maailma vaan pahemmaksi. Jumala itse hallitsi heitä, mutta ei voinut estää heitä turmeltumasta. Hän ei näytä teh-neen mitään heidän hyväkseen. Hän ei perustanut koulua, ei edes sunnuntaikoulua. Hän ei osannut pitää edes omia poikiaan kotosalla. Kuitenkin sama Jumala uskaltaa minulle neuvoa miten minun on lapseni kasvatettava. Lopuksi päätti hän hukuttaa heidät kaikki. Mitä te arvelisitte, jos naapurinne olisi tappanut lap-sensa, tulisi ja neuvoisi teille lasten kasvatusta?

Eikö ole ihmeellistä, että kun Jumala halusi tämän

kansan parannusta, hän ei puhunut heille mitään helvetistä, ettei hän pitänyt raamatun selityksiä, ei kokouksia, ei levittänyt lentokirjasia, ei kastanut, ei vuodattanut pyhää henkeä, eikä maininnut sanaakaan tuosta suuresta opista: pelastuksesta uskon kautta. Kaikki nuo ihmiset menivät helvettiin tietämättä edes, että sellainen paikka oli olemassa. Jos ikuinen helvetti on tosiasia, niin olisi noiden raukkain pitänyt edes tietää siitä. Heitä uhattiin vaan veden hädällä, vaikka itse asiassa olivat tuomitut ikuiseen tuleen!

Eikö ole ihmeellistä, että Jumala ei sanonut Aatamille ja Eevalle mitään tulevasta elämästä että hän piti nämät „ikuiset totuudet“ omana tietonaan ja salli miljoonien ihmisten elää ja kuolla ilman toivoa taivaasta, ilman pelkoa helvetistä?

Mooseksen mukaan päätti Jumala hukuttaa ei ainoastaan ihmiset, mutta myöskin kaikki eläimet. Mitä olivat eläimet tehneet herättääkseen Jumalan vihan? Miksi katui hän luoneensa nekin? Joku kristitty olkoon hyvä ja selittäköön meille? Ei kukaan kunnan ihminen saata tarpeetonta tuskaa eläimille. Kuinka siis voimme palvella Jumalaa, joka ei välitä mitään mykkien eläinten tuskista? Iloitseeko tämä Jumala saattaessaan tuskia viattomille?

Kun Jehovah oli mielessään päättänyt hukuttaa maailman, niin hän käski Noakin rakentaa arkin viisisataa viisikymmentä jalkaa pitkän, yhdeksänkymmentä yksi jalkaa korkean. Tämä arkki oli kolmikerroksinen, siinä oli katto ja akkuna kaksikymmentä kaksi neliötuumaa laaja. Ilman vaihdos mahtoi olla Jehovan vahva puoli: Ajatelkaapa laiva suurempi kuin mikään nykyajan laiva

ja siinä yksi akkuna ja ainoastaan kaksikymmentä kaksi neliötuumaa laaja!

Ja tähän arkkiin käski hän panna koiraksen ja naaraksen kaikkinaisia eläimiä. Luonnontutkijat arvelevat että tähän aikaan löytyi ainakin yksitoista sataa tuhatta hyönteistä, jotka täytyi saada arkkiin, neljäkymmentä tuhatta nisäkästä, kuusitoista tuhatta matelijaa, puhumatta mastadon'ista, elefanteista ja alkueläimistä, joita tuhansia elää yhdellä kasvinlehdellä ja joita ei voi nähdä paljain silmin. Noakilla ei ollut mikroskoopia ja kuitenkin täytyi hänen poimia ne parittain. Teillä ei ole käsitystäkään mitä vaivaa tällä miehellä oli.

Muutamit jumaluusoppineet selittävät että vedenpaisumus oli vaan osittainen, että se tapahtui vaan eräässä osassa maapalloa ja että siis ainoastaan muutamia eläimiä oli arkissa. Kuitenkaan ei mikään ole selvempää kuin että tämän kertomuksen kertoja tarkoitti yleistä vedenpaisumusta. Vai epäilettekö, ettei Jumala, Kaikkivaltias, voisi tehdä sitä? Jos vedenpaisumus oli osittainen, niin miksi pelasti Noak linnutkin? Tavallinen lintu, joka ymmärtää tehtävänsä, voipi välttää osittaisen vedenpaisumuksen milloin tahansa. Miksi koettavat kristityt tehdä tyhjäksi yhden ihmeellisimmistä Jumalan ihmetöistä?

Niiden, jotka uskovat ihmeisiin, ei pitäisi ruveta selittämään niitä. Löytyy vain yksi keino selittää luonnollisia asioita ja se on tiede. Kun ihmeitä selitetään, niin ne eivät enää ole ihmeitä. Teidän ei pitäisi niitä selittää, mutta vakuuttaa että ne ovat niin. Teidän ei pitäisi hävetä siitä, jos todistetaan että ihmetyö on järjetöntä. Vastatkaa, että kaikki ihmetyöt ovat järjettömiä.

Teidän pitäisi muistaa, että jos ihmeet ovat järjellisiä mahdollisia, niin ei mitään palkintoa ole taivaassa niihin uskomisesta: Kristittyjen pitää uskoa, syntiset vain pyytävät todistuksia.

Kuinka sai hän nämät eläimet arkkiin? Johdattiko Jumalan mielen johdatus niitä vai ajoiko hän ne arkkiin? Läksikö jäämeren karhu etelän maihin kysellen Noakia ja hänen arkkiaan, hyppikö kenguru Austraaliasta sinne vai tuliko se uimalla? Ja eläimet tällä mantereella, miten sai hän ne yli?

Mitä söivät nämät eläimet ollessaan arkissa, mitä sinne matkalla ollessaan, mitä joivat ne? Kuinka kauan olivat arkissa? Kolmesataa ja seitsemänkymmentä seitsemän päivää. Ajatelkaapa mikä ääretön määrä ruokaa oli tarpeen. Ainoa oikea vastaus on tietysti, että hänen täytyi säilyttää elatustarpeet arkissa. Yhdessä vuodessa syöpi kukin eläin ainakin kymmenen kertaa oman painonsa ja sitä paitsi oli Noakin elätettävä niitä ainakin puolen vuotta vedenpaisumuksen jälkeen. Missä piti Noak raitista juomavettä?

Kokonaisen kirjan voisi kirjoittaa tästä kaikkein typerimmistä niistä lapsellisista tarinoista, joita on tässä mahdottomuuksien rojusäiliössä — raamatussa.

Kuinka voivat kahdeksan henkilöä ruokkia näitä eläimiä, jos nyt arkki olisikin ollut kyllin suuri antamaan sijaa kaikille. Kuinka pidettiin arkki puhtaana? Me tiedämme miten ilmanvaihto oli järjestetty arkissa, mutta miten saatiin lanta ulos? Miten juotettiin eläimet. Kuinka oli lämpölaitos järjestetty trooppillisen ilmanalan ja pohjoisnavan eläimille? Kuinka pääsivät eläimet arkkiin? Pari mittarimatoa Etelä-Amerikasta

kulkevat ainoastaan kolmekymmentä jalkaa päivässä, mailin sadassa päivässä. Matkaa heillä oli kuusituhatta viisisataa mailia, joten ehtiäkseen arkkiin ajoissa ennenkuin Noak veti lankun takaisin arkkiin, heidän oli pitänyt lähteä matkalle aikaa ennen kuin maailma luotiin.

Taas sanon minä teille, älkää koettako ruveta selittämään ihmeitä. Teidän yrityksenne ei ole miksikään hyödyksi, sillä se olisi vielä vaikeampi uskoa kuin itse ihmetyö. Tyytykää vain vakuuttamiseen, se on minun neuvoni. Taikka sanokaa, ettette ymmärrä sitä ja että toivotte uuden Jerusalemin koulussa saavanne niihin selityksen. Mitä enemmän nyt koetatte etsiä järkisyitä ihmeisiin sitä järjettömimmiltä alkavat ne näyttää. Se mitä te sanotte ihmeiden puolustukseksi panee ihmiset ajattelemaan ja kun ihmiset ajattelevat, niin ihmeet häviävät olemattomiin.

No niin, kun Noak oli saanut eläimet arkkiin, sulki hän akkunan ja Jumala pani oven säppiin ulkoapäin. Ja sitten alkoi satamaan ja satoi kunnes vesi nousi kaksikymmentä yhdeksän jalkaa yli korkeimman vuoren huipun. Kuinka korkealla oli vedenpinta silloin maasta? Kaksikymmentä yhdeksän tuhatta jalkaa. Sen paino oli kahdeksan sataa tonnia neliöjalalle ja sellainen paino on kylliksi hävittämään jäletkin kasvullisuudesta joten eläimet päästyään arkista eivät löytäneet suun täyttä ruokaa koko maailmassa.

Kuinka kauan satoi? Neljäkymmentä päivää. Kuinka paljon satoi vettä päivässä? Kahdeksansataa jalkaa.

Mitä tykkäisitte sellaisesta sateesta. Sanovat, että taivaan akkunat olivat auki. Minä olisin sanonut, että koko seinä oli poissa.

Vihdoin arkki, ajelehdittuaan seitsemäni kuukautta aavalla merellä, pysähtyi Araratin vuorelle — kukkulalle, joka on seitsemäntoista tuhatta jalkaa ylempänä merenpintaa ja jota kolme tuhatta jalkaa paksu lumikerros peittää ja se seisahtui siihen ainoastaan tarkoituksella antaa etelämaiden eläimille tilaisuuden hiukan jäähdytellä itseänsä.

Sitten Noak aukasi akkunan ja otti henkäyksen raistista ilmaa ja päästi ulos kaikki eläimet. Sitten Noak otti humalan, kirosi poikansa ja uhrasi Herralle. Kun Jumala oli haistanut uhrieläinten suloista verentuoksua, mielistyi hän jälleen ja teki sopimuksen Noakin kanssa, ettei hän enää hukuttaisi meitä ja asetti sateenkaaren taivaalle sentähden: „että minä katson sitä ja muistan sen ijankaikkisen liiton“. Jos näet tätä merkkiä ei olisi niin saattaisi sattua, että hän vielä kerran hukuttaisi meidät.

Voipiko kukaan uskoa, että tämä oli sateenkaaren alku? Ettekö tiedä luonnontieteestä, mitkä luonnolliset syyt vaikuttavat tuon ihanan kaaren sateen aikana?

Sitten ihmiset läksivät ulos maailmaan ja muuttuivat taas yhtä huonoiksi kuin ennenkin. Minkähän tähden Jumala ei luonut Noakia ensiksi? Tiesihän hän, että hänen pitäisi hukuttaa Aatami ja Eva ja heidän jälkeläisensä. Nämä ovat vaikeita kysymyksiä — ainakin miehelle, joka on syntynyt vain yhden kerran.

Noak eleli kolmesataa ja viisikymmentä vuotta jälkeläistensä parissa. Hän on mahtanut olla kunnianarvoisa vanhus. Hänelle Jumala ilmoitti aikomuksensa hukuttaa koko maailman. Hänen ponnistustensa kautta ihmiskunta pelastui. Hänen on täytynyt olla tuttava

Mooseksen erehdyksiä.

Methusalemin kanssa ja Methusalem oli kaksisataa ja neljäkymmentä vuotta vanha kun Aatami kuoli. Noak tiesi ihmiskunnan historian tarkalleen, eikä hänestä mainita tämän jälkeen mitään. Kun Noak kuoli, niin oli Abraham yli viidenkymmenen vuoden vanha ja Sem, Noakin poika eli useita satoja vuosia Abrahamin kuoleman jälkeen. Ja hänestäkään ei puhuta mitään. Noak oli kuollessaan vanhin ihminen maailmassa, jokainen tiesi, että oli kiitollisuuden velassa hänelle olemassa olostaan. Ei mitään kuitenkaan mainita hänen hautaamisestaan, ei mitään muistopatsasta pystytetty hänelle. Samoin ei Aatamille eikä Eevalle.

Tähän on mahtanut olla syynä se, että ihmisten kielet sekoitettiin kun he rakensivat tornia päästäkseen taivaaseen. Ei mitään säilynyt jälkimaailmalle, vaan täytyi jonkun tulla suoranaisesti Jumalan hengen johdattamaksi kertoakseen näistä asioista.

Tämän kielen sekoituksen uskotaan olevan syynä erilaisiin kieliin, joita nyt on olemassa. Ettekö tiedä, että jokaisen sanan on ihmiselle kokemus opettanut. Jokainen sana on syntynyt ihmisen tunteista ja kokemuksista erilaisissa olosuhteissa — että löytyy sanoja lempeitä kuin aamurusko, juhlallisia kuin tähdet, raivokkaita kuin eläimet. Ettekö tiedä, että kieli syntyy ja kuolee alituisesti. Ihminen on rakastanut, elänyt ja kärsinyt ja näistä on kieli syntynyt.

Eiköhän olisi paljon helpompi ja paljon järkevämpää sanoa, että Mooses erehtyi, että hän tiesi sangen vähän kielitieteestä ja että hän arvaili koko joukon enemmän kuin hän oli tutkinut.

IV.

Ei mitään selontekoa anneta siitä mitä maailmassa tapahtui Baabelin kielensekoituksen jälkeen ennenkuin tulemme kertomukseen Abrahamista.

Mutta ennenkuin alan puhua juutalaisten historiasta, haluan sanoa teille, että Mooseksen ensimmäisessä kirjassa samoin kuin toisissakin, kerrotaan monenlaisia asioita, joista minä en tahdo puhua. Monta sivua tässä kirjassa on aivan mahdotonta lukea, kertomuksia, jotka mielestäni eivät ole soveliaita ihmisten siveellisyyden kohottamiseksi. En halua edes huomauttaa kuulijoitani niistä päitsi aivan yleisellä tavalla. On toivottavaa, että tulee se aika, jolloin kaikki sellaiset luvut, joita ei voi lukea jättämättä häpeän punaa häveliäisyyden poskille, jätetään pois eikä julkaista osana raamatusta. Jos on olemassa Jumala, niin on varmasti Jumalan pilkkaa sanoa häntä sellaisten sivujen kirjoittajaksi, jotka ovat liian saastaisia, eläimellisiä ja raakoja, että niitä voitaisiin lukea kunniallisten miesten ja naisten läsnäollessa.

Raamattuun uskojat ovat suuriäänisiä moittiessaan sitä mitä he sanovat epäsaveelliseksi kirjallisuudeksi ja kuitenkin on harvoja kirjoja julkaistu, jotka sisältäisivät niin paljon saveellistä mädännäisyyttä kuin tämä Jumalan mieleen johdattama kirja. Näitä kertomuksia ei yksikään sukkeluuden tahi leikillisyyden valonsäde ole pelastamassa. Ne eivät koskaan kohoa tylsämielisten yksityiskohtien typerästä saveettömyydestä. Minä en voi tahrata luentoani lainaamalla niistä lauseita. Kaikki sellaiset kohdat raamatussa jätän minä papiston tarkastettavaksi ja selitettäväksi. Papit ehken tietävät keinoja

miten pusertaa hunajaa näistä kukkasista. Siihen asti kunnes nämä kohdat ovat irtireväistyt Vanhasta Testamentista, se ei ole sopiva kirja nuorille eikä vanhoille. Se sisältää sivuja, joita ei kukaan pappi Yhdysvalloissa lukisi seurakuntalaisille mistään hinnasta. Se sisältää lukuja, joita ei kukaan sivistynyt mies lukisi naisen kuullen, lukuja, joita ei isä lukisi lapselleen. Siinä on kertomuksia kokonaan mahdottomia mainita ja tulee aika jolloin ihmiskunta ihmettelee, että sellaista kirjaa on koskaan sanottu Jumalan mieleen johdattamaksi.

Meille aina sanotan, että juuri raamattu on kaiken häveliäisyyden ja siveellisyyden perustus, vaikka monet sivut siitä ovat niin häpeämättömiä ja epäsiiveellisiä, että pappi, joka lukisi niitä saarnastuolissaan, heti tuomittaisiin saastaiseksi roistoksi. Jok'ainoa nainen läksisi kirkosta ja jos miehet jäisivät jällelle, jäisivät he vain piestäkseen pappia.

Onko pelastuksen armoa ulkokullaisuudelle? Tulevatko ihmiset siiveiksi puheissaan uskomalla, että Jumala on epäsiiveellinen? Eikö olisi parempi myöntää, että Jumala on siiveellinen? Eikö olisi paljon parempi myöntää, että raamatun ovat kirjoittaneet raakalaiset, raakana aikana. Eikö olisi turvallisempaa syyttää Moosesta epäsiiveellisyydestä, kuin Jumalaa? Eikö ole otaksuttavampaa, että joku yksinkertainen heprealainen on kirjoittanut raamatun? Kristityt sanovat minulle, että Jumala on näiden riettaiden ja typerien asioiden kirjoittaja. Minä olen parhauteni mukaan tutkinut asiaa ja Jumalan suhteen on tuomioni: — Syytön. Uskon ei pitäisi perustua lantatunkioon.

Kun kieli oli sekoitettu ja kansa hajonnut, niin il-

maantui Kaanaan maahan paimentolaisheimo, jonka päällikkö oli nimeltä Abraham. Heillä oli vähän karjaa, asuivat teltoissa, elivät moniavioisuudessa, kuljeskeliivat paikasta paikkaan ja olivat ainoa kansa koko avarassa maailmassa, johon Jumala pani vähintäkään huomiota. Tähän aikaan löytyi Indiassa satoja kaupungeita täynnä temppeleitä ja palatseja, miljoonia egyptiläisiä palveli Isis'tä ja Osirista ja peittivät maansa ihmeteltävillä teollisuuden, voiman ja taidon muistomerkeillä. Mutta tämän sivistyksen jätti Jumala huomioon ottamatta, ja omisti sen kokonaan Abrahamille ja hänen perheelleen.

Kertomuksesta näkyy, että Abraham oli hyvissä väleissä Jumalan kanssa ja että he usein keskustelivat monenlaisista asioista. Jumala teki useita lupauksia Abrahamille, mutta täytti ainoastaan muutamia. Kun aikansa oli täytetty kuoli Abraham ja hänen poikansa Isak otti hänen paikkansa. Sitten seurasi Jakob. Hänen poikansa Josefin möivät hänen kateelliset veljensä Egyptiin orjaksi ja hän kohosi siellä ensimmäiseksi mieheksi valtakunnassa ja muutamia vuosia senjälkeen hänen isänsä ja veljensä läksivät myös pois ja asettuivat sinne. Tähän aikaan oli seitsemänkymmentä juutalaista maailmassa, Josef ja hänen lapsensa Egyptissä siihen luetuna. Kaikki nämä oleskelivat Egyptissä kaksisataa ja viisitoista vuotta, eikä neljäsataa kolmekymmentä vuotta kuten raamatussa sanotaan. Kuinka monta oli heitä Egyptistä lähtiessä? Kolme miljoonaa. Mistä me tiedämme sen? Me tiedämme sen Mooseksen kertomuksesta, että heitä oli „lähes kuusisataa tuhatta jalkamiestä paitsi lapsia“. Jokaista jalkamiestä kohtaan oli vähin-

täin viisi henkeä muuta kansaa. Onko mahdollista, että seitsemänkymmentä ihmistä voivat lisääntyä niin paljoksi siinä ajassa? Voitte sanoa, että se oli ihmettyö, mutta mikä pakko oli tehdä ihmettyö ja lisätä orjien lukumäärää? Vuonna 1776 oli Amerikan kolonioissa noin kolme miljoonaa ihmistä. Sadassa vuodessa tuli asukasluku nelinkertaiseksi, s. o. neljäkymmentä kahdeksan miljoonaa. Ja siihen on luettu lisääntymisen siirtolaisuuden kautta. Kuinka suureksi olisi juutalaisten lukumäärä kasvanut samassa suhteessa kahdensadan viidentoista vuoden ajalla. Sanokaamme kahdeksan kertaiseksi niin olisi heitä ollut noin neljäkymmentä tuhatta, kuoleman tapauksia lukuunottamatta. Nyt heillä kuitenkin sanotaan olleen kuusisataa tuhatta jalkamiestä paitsi lapsia! Se ei ole totta.

Saavuttuansa korpeen pitivät he väenlaskun ja saivat kaksikymmentä kaksi tuhatta kaksitaa ja seitsemänkymmentäkolme miehenpuolista esikoista. Otaksuttavasti oli heillä yhtä monta naispuolista esikoista. Tämän mukaan oli heillä neljäkymmentäneljä tuhatta viisisataa ja neljäkymmentäkuusi esikoista. Arvatenkin oli heillä yhtä monta äitiä kuin esikoista. Jos on neljäkymmentä viisi tuhatta äitiä kolmea miljoonaa henkeä kohti, niin on kullakin äidillä täytynyt olla kuusikymmentä ja kuusi lasta.

Muutamit näistä tarinoista ovat liian ohkasia. Tämä on liian paksu.

Me tiedämme, että kolmen miljoonan ihmisen joukossa on noin kolmesataa synnytystä päivässä ja Vanhan Testamentin mukaan täytyi äidin aina lapsen synnytyessä tehdä uhri — syntiuhri sentähden, että oli sat-

tunut joutumaan äidiksi. Jokaisen äidin täytyi uhrata pari kyyhkystä ja pappien oli syötävä nämä kyyhkyiset temppelin pyhimmissä. Tähän aikaan oli vain kolme pappia Israelissa. Kaksisataa lintua miestä kohti päivässä! Minä pidän, että ne olivat maailman suurimpia syömäreitä.

Sitten kerrotaan tässä kirjassa millä tavalla Jumala pakoitti egyptiläiset laskemaan Israelilaiset orjuudesta. Otaksukaapa, että me haluaisimme tehdä sopimuksen Japanin mikadon kanssa ja ulkomaiden ministeri lähettäisi asiamiehen sinne ja otaksukaamme, että hän lähettäisi Hermann'in, tuon saksalaisen silmäkääntäjän, hänen mukaansa. Ja kun he tulisivat mikadon luo, niin Hermann heittäisi sateenvarjonsa maahan, ja se heti muuttuisi kilpikonnaksi ja asiamies sanoisi: „Tämä on minun valtakirjani.“ Te sanoisitte että se on maamme häväisemistä. Te sanoisitte että tällainen presidentti häväisee itsensä silmäkääntäjätampuilla. Kuitenkin kerrotaan meille, että Jumala lähetti Mooseksen ja Aaronin Pharaon luo ja sinne saavuttuansa Mooses heitti maa-hau sauvansa, joka muuttui käärmeeksi. Tämä Jumala oli silmäkääntäjä — hän on ikuinen velho. Onko tämä mahdollista? Oliko se todellinen käärme vai oliko se harhanäkö? Jos se oli harhanäkö, niin oli se petosta. Sitten kutsuttiin Egyptin silmäkääntäjät esille ja he tekivät saman tempun, vaikka käärmeet olivat pienempiä ja Mooseksen käärme nieli ne. Minä sanon että on yhtä vaikea temppu tehdä pieniä kuin suuriakin käärmeitä, täytyy vain olla suurempi sauva tahi enemmän harjaantumista.

Uskotteko, että Jumala antoi sataa rakeita viat-

toman karjan päälle, tappaen elläimet maanteillä ja kedoilla? Miksi rankaisi hän viattomia eläimiä siitä, mitä niiden omistajat olivat tehneet? — Onko mahdollista, että Jumala teki ihmeitä osoittaakseen Pharaolle, että orjain pito oli rikos? Miksi ei hän puhunut hänelle, että orjuus oli häpeällistä? Sentähden, että hän itsekin uskoi sen olevan oikein. Jos Jumala tahtoi saada juutalaiset pois Egyptistä luvattuun maahan, niin miksi ei hän tehnyt sitä heti? Jos hänen kerran täytyi tehdä ihmeitä, niin miksi ei hän tehnyt sellaista, josta olisi maksanut vaivaa puhua.

Kun Jumala oli surmannut kaikki esikoiset Egyptissä, kun hän oli tappanut kaiken karjan, niin sittenkin voi Egypti saada kokoon sotajoukon, joka ajoi pakoon kuusisataa tuhatta miestä. Me tiedämme aikakirjoista tältä ajalta, ettei Egyptissä sotajoukko koskaan ollut sataatuhatta miestä suurempi. Ja koska Jumala sai voiton Egyptin sotajoukosta, niin kehui ja ylisteli hän itseänsä tuhannen vuotta, aina muistuttaen juutalaisia siitä kuinka hän tuhosi Pharaon joukot. Olikohan hän suurestikaan avuksi kuudellesadalle tuhannelle miehelle?

Kolme miljoonaa ihmistä karjoineen, varastettuine kalleuksineen, läksivät luvattua maata kohti. Jumala johdatti heidät Sinain erämaahan, johon verrattuna Sahara on ihana puisto. Kuvitelkaa mielessänne aava meri, myrskyjen ja tuulispäitten alituinen temmellyspaikka. Sellainen on Sinain erämaa. Kaiken maailman elatusvarat eivät riittäisi elättämään kolmea miljoonaa ihmistä tässä erämaassa neljääkymmentä päivää. Se maksaisi satoja tuhansia miljoonia ja saattaisi koko kristikunnan perikatoon. Ja heillä oli karjaa niin paljo

että he voivat uhrata yli sata ja viisikymmentä tuhatta lammasta kerralla. Vaatisi miljoonia eekkereitä hyvää maata elättämään tällaista karjaa, eikä raamatussa puhuta mitään siitä, että olisi satanut heinäsuovia taivaasta.

Israelin kansa eli mannasta — yhden kertomuksen mukaan koko ajan, toisen kertomuksen mukaan ainoastaan vähän aikaa. Tässä syy, minkätähden voimme selittää raamattua ja uskoa sitä. Jumala elätti heitä mannalla. Manna oli omituista ainetta. Se sulii päivänpaisteessa ja kuitenkin oli heillä tapana keittää ja paistaa sitä. Yhtä hyvin voimme ajatella lumen paistamista ja jääpalasen keittämistä. Mannalla oli vielä muitakin ominaisuuksia. Se supistui kokoon keräsipä sitten vaikka kuinka paljon, ja taas laajeni tarpeelliseen määrään, huolimatta kuinka vähän he sitä kokosivat. Mikä erinomainen raha manna olisikaan meidän päivinämme supistuen ja laajeten aina tarpeen mukaan.

Ruokajärjestyksessä ei ollut vaihetusta neljäänkymmeneen vuoteen, vaikka he hyvin tiesivät, että Jumala olisi voinut antaa heille kunnollisen aterian kolme kertaa päivässä. He muistelivat Egyptin kurkkuja, vesimelooneja ja sipulia ja sanoivat: „Meidän sielumme inhoaa tätä laihaa ruokaa.“ Ja silloin tämä Jumala suuttui — tiedättehän, että kokit tavallisesti ovat kättyisiä — ja lähetti heidän sekaansa käärmeitä puremaan miehiä, vaimoja ja lapsia. Hän aina toimi näin äkkipikaa. Kansalla ei ollut tilaisuutta puolustaa itseänsä, selittää — ei mitään vetoomisoikeutta — ei mitään. Minä haluaisin tietää jos on oikein, että hän tappoi ihmisiä ainoastaan siitä syystä, että he pyysivät ruuan

muutosta neljäkymmenen vuoden jälkeen. Otaksukaapa, että olisitte kortteeria jonkun vanhan matamin luona ettekä saisi kuin ainoastaan „hash'ia“ ruuaksi ja että viimein eräänä aamuna sanoisitte: „Minun sieluni inhoaa hash'ia.“ Mitä sanoisitte, jos hän heittäisi korillisen käärmeitä niskaanne? Voipiko kukaan uskoa tällaisia asioita? Raamattu sanoo, että heidän vaatteensa eivät vanhentuneet, eivät kuluneet polvipäistä eikä kyy-närpäistä, heidän kenkensä eivät menneet lintalleen. Vaatteet kasvoivat yhdessä heidän kanssansa. Pikku-poikaset ensimmäisissä housuissaan kasvoivat miehiksi ja housut kasvoivat sitä mukaan. Muutamat raamatun tutkijat väittävät, että enkelit pitivät huolta heidän vaatteistaan. Sitä minä en koskaan ole voinut uskoa. Ajatelkaapa enkeli juoksemassa poikapahasen jälkeen sanoen: „Siinä taas lensi nappi irti.“ Minä en voi uskoa tätä.

Siinä on erehdys jossakin. Uskotteko, että todellinen Jumala — jos sellainen on olemassa — tappoi miehen sentähden, että hän teki hiusöljyä? Ja kuitenkin kerrotaan Pentateuchissa, että Jumala antoi Moosekselle resehtin hiusöljylle, jolla voiteli Aaronin parran ja sanoi, että jokaisen, joka yritti tekemään samaa öljyä, piti kuoleman. Minä ajattelen, että se on patentti-oikeuden liikanaista suojelemista. Jossakin on erehdys. Minä en voi kuvitella mielessäni ääretöntä olentoa, kaiken luoja, antamassa hiusöljyn resehtiä.

Uskotteko, että todellinen Jumala tuli alas Sinain vuorelta koko joukko tabernakkelin rakennusmalleja muassaan, — pihtien, astioiden y. m. malleja? Uskotteko, että Jumala tuli alas tälle vuorelle ja neuvoi Moo-

sekselle miten takki oli leikattava, miten neulottava, mille puolen napit oli pantava j. n. e. Uskotteko että Jumala käski Moosesta tekemään esirippua hienosta liinavaatteesta? Mistä saivat he liinaa tässä erämaassa? Mitenkä kutoivat he sitä? Käskikö hän heitä tekemään esineitä kullasta, hopeasta ja kalliista kivistä kun heillä ei sellaisia ollut? Onko mahdollista, että hän kielsi heitä syömästä hedelmiä ennenkuin neljä vuotta puun istuttamisen jälkeen.

Ymmärrättehän, että kaikki nämä asiat kirjoitettiin satoja vuosia jälkeenpäin ja papit saadaksean tukea kymmenyksilleen muuttivat päivänmäärät näille laeille. He eivät sanoneet: „Tämä on meidän lakimme“, mutta „näin sanoo Herra Moosekselle korvessa.“ Uskotteko tätä? Kuvitelkaapa ikuinen Jumala sanomassa Moosekselle: „Näin pitää sinun pyhittämään pappejani. Ota lammas ja leikkaa poikki hänen kurkkunsa.“ Minä en koskaan ole voinut ymmärtää miksi Jumala tahtoi, että lammas oli tapettava ainoastaan siitä syystä, että joku oli tehnyt huonon teon; ehken oli se sentähden, että papit rakastivat lampaanlihaa.

Hän myöskin kääkee Mooseksen ottamaan verta ja panemaan sitä oikean käden peukaloon, oikeaan korvanlehteen ja oikean jalan isoon varpaaseen. Uskotteko että Jumala koskaan antoi sellaisia määräyksiä pappiensa pyhittämiseksi? Jos näkisitte jonkun etelämaan villin tekevän sellaisia temppuja, niin ette voisi pitää suuttanne suorassa. Ja tämä muka oli välttämätöntä tehdä pyhittääkseen ihmistä äärettömän Jumalan palvelijaksi? Ja ajatelkaapa, jos veri olisi vahingossa joutunut vasemman jalan varpaaseen?

Lukiessani Pentateuch'ia täyttyy sydämmeni vastenmielisyydestä, säälistä ja kauhusta. Ei mikään voi olla surullisempaa kuin näiden nälistyneiden ja peloitettujen ihmispoloisten historia, näiden ihmisten jotka kulkivat autioita erämaita ja hiekka-aavikkoja nälän, miekan ja ruttotaudin vainoomana. Tietämättöminä ja äärettömän taikauskon vallassa, vääryyden hallitsemina, ulkokullaisuuden ryöstämänä, olivat he pappien ahnaissa käsissä. Jumala oli heidän suurin vihamiehensä ja kuolema heidän ainoa ystävänsä.

Mahdotonta on kuvitella halveksittavampaa, vihattavampaa ja röyhkeämpää olentoa kuin juutalaisten Jumala. Hänessä ei löydy yhtään miellyttävää puolta. Maailman jumalais-tarustossa ei löydy hänen vertaistaan. Häntä yksin ei tuska ja kyyneleet liikuta. Hän yksin iloitsee kivun ja veren näöstä. Ihmistunteet eivät ole mitään hänelle. Hän ei välitä rakkaudesta, musiikista, kauneudesta tahi ilosta. Petollinen ystävä, väärämielinen tuomari, itsekäs, ulkokultainen ja tyranni, vakainen vihassaan, kateellinen, turhamielinen, kostonhimoinen, petturi lupauksissaan, rehellinen kirouksissaan, epäluuloinen, tyhmä ja muuttelehtava, inhoittava ja kauhistava — sellainen on Pentateuch'in Jumala.

V.

Täytyykö meidän todellakin uskoa kaikkia näitä tarinoita päästäksemme taivaaseen kuoltuamme Pitääkö meidän arvostella ihmistä tarinoiden mukaan joita hän uskoo? Menemmekö taivaaseen uskon tahi tekojemme

tähden? Se on kysymys. Pitääkö meidän ajatella, vai uskoa?

Ah, sanovat he, raamattu ei ole Jumalan mieleen johdattama näissä pikku asioissa. Raamattu sanoo että jännes märehcii. Mutta sitä se ei tee. Niillä on vain huulten liike sellainen. Olento, joka ne loi, sanoo että ne märehtivät. Raamattu ei siis ole Jumalan mieleen johdattama eläintieteessä. Onko se Jumalan mieleen johdattama tähtitieteessä? Ei.

Missä on se sitten Jumalan mieleen johdattama? Laissansa? Tuhannet ihmiset sanovat, että jollei noita kymmentä käskyä olisi annettu, niin ihmiset eivät muuta tekisi kuin ryöstäisivät ja tappaisivat. Otaksukaamme, että joku mies on kylvänyt eekkerin alan perunoita, hoitanut niitä koko kesän ja nostanut ne ylös syksyllä ja että joku toinen mies istuisi aidalla ja katsoisi päältä. Uskotteko, että tämän miehen välttämättömästi olisi luettava kymmenet käskyt päästäkseen selville kuka oli oikeutettu ottamaan haltuunsa nämä perunat. Kaikki lait varkautta vastaan on ahkeruus tehnyt työnsä hedelmien suojelemiseksi. Miksi löytyy laki murhaa vastaan? Koska enemmistö ihmisiä ei halua tulla murhatuksi. Siinä kaikki. Ja kaikki tällaiset lait olivat voimassa tuhansia vuosia ennen kuin raamattu oli.

He sanovat, että raamattu on Jumalan mieleen johdattama siveysopissaan. Hyvä, tarkastakaamme sitä. Minä tahdon olla rehellinen tässä asiassa, sillä minä haluan panna pelastukseni tahi kiroukseni vaa'alle tässä kysymyksessä — onko raamattu oikeassa tahi ei. Minä sanon se ei ole ja tahdon siihen panna sieluni pantiksi.

Onko täällä yhtään naista, joka uskoo monivaimoi-

suuteen? Voimmeko uskoa Jumalaan, joka sallii miehen ajaa ulos vaimonsa ja antaa lastensa äidin tulla kuljeksivaksi ja kodittomaksi. Raamatussa ei löydy sanaakaan vaimosta, joka ei olisi hänelle häpeällistä ja alentavaista. Onko täällä yhtään miestä, joka uskoo monivaimoisuuteen? Te sanotte: „Ei, me emme usko.“ Silloin olette parempia kuin Jumalanne oli neljä tuhatta vuotta sitten. Neljä tuhatta vuotta sitten hän uskoi siihen ja piti sitä voimassa. Minä sanon sitä häpeällisimmäksi häpeällisistä asioista. Se ryöstää kielestämme suloisimmat, lempeimmät sanat. Se ottaa takkavalkean pois. Se ryöstää merkityksen sanoilta isä, äiti, veli, sisar ja muuttaa rakkauden temppelin inhoittavaksi luolaksi, jossa himojen ja vihan käärmeet ryömivät.

Miksi palveleisi viaton tyttö tahi rakastava äiti sydämmetöntä juutalaisten Jumalaa? Miksi lukisivat he puhtailla, tahrattomilla huulillaan Jumalan hengen mieleenjohtattamia likaisten intohimojen tarinoita?

Minulla ei ole mitään rakkautta Jumalaa kohtaan, joka uskoo monivaimoisuuteen. Ei ole muuta taivasta maan päällä paitsi siellä missä yksi mies rakastaa vaimoansa ja yksi vaimo miestänsä. Minä arvelen, ettei raamattu ole Jumalan mieleenjohtattama monivaimoisuus-asiassa.

Ehken raamattu on Jumalan mieleenjohtattama uskonnon vapaudessa? Jumala sanoo, että joka on erimieltä uskonnossa „tapa hänet“. Hän sanoi valitulle kansalleen: „Jos joku opettaa muuta uskontoa, tapa hänet!“ Hän ei sanonut, „koeta vakuuttaa häntä että hän on väärässä“, mutta „tapa hänet!“ Hän ei sanonut: „Minä olen ihmeitten tekijä ja tahdon vakuuttaa

häntä“, mutta „tapa hänet.“ Hän sanoi jokaiselle aviomiehelle, „jos sinun vaimosi, joka sinua kuten omaa sieluansa rakastaa, sanoo: Menkäämme ja palvelkaamme toisia Jumalia, silloin sinun kätesi on ensiksi oleva hänen päällensä ja hänet pitää kivillä kivitettämän, kunnes hän kuolee.“

Minä vihaan tuollaista Jumalaa, enkä voi ajatella olevani lähempänä taivasta kuin olla hänestä kaukana. Jumala kääsee miestä tappamaan vaimoansa ainoastaan sentähden, että hän on eri mieltä uskonnon asiassa! Jos todellinen Jumala kääskisi minun tappamaan vaimoni, niin minä en tekisi sitä. Jos olisitte eläneet Palestiinassa siihen aikaan ja vaimonne — lastenne äiti — olisi sanonut teille: „Minä olen kyllästynyt Jehovaan. Hänellä on aina tekemistä ruokajärjestyksen kanssa. Hän puhuu aina Egyptiläisten voittamisesta. Hän aina tahtoo tappaa jonkun. Minä olen kyllästynyt Häneen. Palvelkaamme aurinkoa. Aurinko on pukeutunut maan kauneudella, se on peittänyt maan viheriällä niityillä ja kukkasilla, sen jumalallisessa valossa näin ensikerran kasvosi, sen valo on tehnyt mahdolliseksi katsoa lapseni ihaniin silmiin. Palvelkaamme aurinkoa valon, rakkauden ja ilon isää ja äitiä.“ Mikä olisi teidän velvollisuutenne — tappaa hänet? Uskoteko, että mikään oikea Jumala tekisi sellaista? Teidän kätenne pitäisi ensiksi oleman hänen päällensä ja kun te ottaisitte käteenne likaisen kiven ja heittäisitte sen kohti hänen valkoista rintaansa, täynnä rakkautta teitä kohtaan ja näkisitte hänen suloisen elämänsä virtaavan veri virtana ulos hänestä, silloin kohottaisitte silmänne taivasta kohti ja saisitte tuon äärettömän roiston kiitokset, jonka käskyä tottelitte.

Minä arvelen, ettei raamattu ole Jumalan mielen jälkeen uskonnon vapaudessa. Sallikaa minun kysyä teiltä: Otaksukaamme, että Jumala todella antoi nämä käskyt juutalaisille ja sanoi: „Milloin mies opettaa muuta uskontoa, tapa hänet“, ja otaksukaamme, että sama Jumala tuli lihaksi, tuli maailmaan ja opetti ja saarnasi erilaista uskontoa ja juutalaiset ristiinnaulitsivat hänet — eikö hän niittänyt juuri samaa mitä hän oli kylvänyt?

Kentiesi tämä kirja on Jumalan mieleenjohtattama sodankäynnin suhteen. Jumala käski israelilaisten hyökätä luvattuun maahan ja tappaa jokainen mies, vaimo ja lapsi, joka puolusti syntymämaatansa. Tappaa vanhukset? Niin. Tappaa vaimot? Varmasti. Ja pienet kehtolapset, jotka hymyilivät murhaajalleen — lyödä mäsäksi heidän aivonsa, se on Jumalan tahto. Sanotteko minulle, että Jumala on koskaan käskenyt sellaista? „Mitä meidän on tehtävä tyttärille?“ Lukekaa kolmas-kymmenes ensimmäinen luku neljännessä Mooseksen kirjassa, niin näette, että tyttäret annettiin sotilaille ja papeille. Uskotteko, että Jumala koskaan salli rakkauksen ruusujen ja häveliäisyyden vuokkojen, jotka vuodattavat tuoksunsa neidon sydämmeeseen, tulla tallatuksi raa'an hekkuman jalkain alle? Jos löytyy Jumala, niin pyydän häntä kirjoittamaan kirjaansa minun nimeni kohdalle, että minä olen kieltänyt tämän valheen hänen puolestaan.

Milloin ikänä joku nainen lukee raamattua ja tulee tähän kohtaan, silloin pitäisi hänen heittää kirja luotansa loukaantuneena ja inholla. Sanotteko, että mikään häveliäis Jumala on sellaista kirjoittanut? Mitähän per-

kele olisi tehnyt samoissa olosuhteissa? Ajatelkaapa sitä ja kuitenkin tahdottiin tätä samaa Jumalaa saada meidän peruslakiimme. Tästä Jumalasta opetamme lapsillemme, että he tulisivat lempeiksi, helliksi ja ystävällisiksi! Tämä hirviö — roisto! — Minä arvelen, että raamattu ei ole Jumalan mieleenjohtattama sodan suhteen.

Kenties raamattu on Jumalan mieleenjohtattama orjuuden suhteen. Jumala käski juutalaisia ostamaan pakanoilta lapsia palvelijoiksi itselleen. Mikä on „palvelija?“ Jos isäntä löi „palvelijaa“ ja hän heti kuoli, niin seurasi rangaistus mutta jos lyöty mies vielä eli, niin ei ollut rangaistusta, koska palvelija edusti isännän rahaa! Uskotteko, että tämä oli oikein — että Jumala teki ihmisen toista palvelemaan? Uskotteko, että lyönti paljastettuun selkään oli laillinen maksu tehdystä työstä? Onko mahdollista, että mikään oikea Jumala on tehnyt tällaisia inhoittavia, verenhimoisia lakeja? Mitä muuta hän säätää? Kun nainut orja oli palvellut aikansa, niin ei hän saanut ottaa vaimoansa ja lapsiansa mukaansa. Jos sitten orja ei tahtonut jättää perhettänsä, niin lävis-tettiin hänen korvansa neulalla ja hän tuli isäntänsä ikuisiksi omaisuudeksi. Uskotteko, että Jumala todella muutti pikku lasten punaiset posket kahleiksi, jotka pidättivät miestä orjana? Tiedättekö, että tällainen Jumala ei olisi kunnioitettava perkeleenäkään.

Minä en halua hänen armoansa. Minä tahdon mennä helvettiin, jossa löytyy inhimillistä myötätuntoisuutta. Ainoa inhimillinen sana, jonka olemme kuulleet kummastakaan näistä toisista maailmoista on tullut helvetistä. Siellä oli rikas mies, joka rukoili Lazarusta, pi-

tämään veljistänsä huolta etteivät hekin joutuisi siihen paikkaan. Tämä on tietääkseni ainoa tapaus, jolloin ihmisillä molemmin puolin kuoleman virtaa on ollut myötätuntoisuutta. Ja minä tahtoisin mieluummin olla helvetissä pyytäen vettä, kuin taivaassa kieltäen tätä pyyntöä.

VI.

Jos Pentateuch ei ole Jumalan mieleenjohtattama tähtitieteessään, geologiassaan, maantieteessään, historiasaan ja filosofiassaan, jos ei monivaimoisuuden, sodan käynnin, lakien, uskonnollisen ja inhimillisen vapauden suhteen, missä on se Jumalan mieleenjohtattama? Jumaluuden yhteys? Siihen uskottiin aikoja ennen kuin Mooses oli syntynyt. Erityinen sallimus? Se on ollut tietämättömyyden uskonto kaikkina aikoina. Omaisuu- den pyhyys? Varkaus on aina ollut rikos. Eläinten uhraus? Se oli tapana tuhansia vuosia ennenkuin juutalaisia oli olemassa. Elämän pyhyys? Aina on ollut lakeja murhaa vastaan. Petoksen vääräisyys? Rehellisyys on aina ollut hyve. Häveliäisyyden kauneus? Pentateuch ei opeta sitä. Ei sinun pidä palveleman muuta Jumalaa? Se on ollut kaikkien uskontojen pääsisälly.

Onko mahdotonta, että Pentateuch'in olisivat oppimattomat miehet kirjoittaneet, että Jumalan apu oli tarpeeton näitä kirjoja kirjoittaessa. Eikö ole paljon parempi ja viisaampaa sanoa, että Pentateuch, vaikka sisältääkin muutamia hyviä lakeja, muutamia totuuksia, muutamia hyviä ja viisaita asioita on kaikesta huolimatta aikansa raakalaisuuden runtelema ja synkentämä?

Eikö ole paljon parempi pitää mikä siinä on hyvää ja heittää pois se mikä siinä on pahaa?

Ainakin sata tuhatta erehdystä löytyy Vanhassa Testamentissa ja kuitenkin halutaan pitää sitä erehtymättömänä. Minä haluan kertoa teille, ettei löytynyt mitään muuta kirjallisuutta siihen aikaan kun raamattu kirjoitettiin ja että juutalaiset olivat perin oppimattomat aikalaisiinsa verrattuna — että he olivat eroitettuna muusta maailmasta uskonkiihkoisuutensa ja raakuutensa tähden. Minä tahdon kertoa teille, että löytyy neljätoista sataa miljoonaa ihmistä maailmassa ja kaikesta saarnaamisesta huolimatta ainoastaan yhdellä sadalla ja kahdellakymmenellä miljoonalla on raamattu. Minä tahdon kertoa teille, että ainoastaan yksi ihminen sadasta on koskaan lukenut raamattua eikä kaksi ihmistä niistä, jotka sitä ovat lukeneet, ole olleet samaa mieltä ja että tuskin kukaan on ymmärtänyt sitä oikein, Minä tahdon teidät ymmärtämään, että missä vain tätä raamattua on luettu, siellä on mies vihannut veljeänsä — siellä on ollut vankikomeroita, kidutuspenkkejä ja sota. Minä tahdon teidät tietämään, että risti on ollut miekan kanssa, että Jesuksen Kristuksen uskontoa ovat murhaajat, tyrannit ja ulkokullatut pitäneet voimassa. Minä tahdon teidät tietämään, että kirkko on aina kantanut ryövärin mustaa lippua. Puhukaa sitten tämän uskonnon sivistyttävästä vaikutuksesta.

Jos Pentateuch on Jumalan mieleenjohtattama, niin meidän aikamme sivistys on erehdys ja rikos. Ei pitäisi olla mitään vapautta. Lahkolaisuus poljettaisiin uskonkiihkon jalkoihin. Miehet erottaisivat vaimonsa itsestään milloin tahtoisivat ja tekisivät lastensa äidin

kodittomaksi ja itkeväksi kuljeksijaksi. Monivaimoisuutta pitäisi harjottaa, naiset olisivat orjia, me ostaisimme pakanoiden poikia ja tyttäriä orjiksemme. Me möisimme omaa lihaamme ja vertamme ja surmaisimme orjiamme. Miehiä ja naisia kivitettäisiin kuoliaaksi sunnuntaityön tekemisen tähden. Jokainen henkisen vapauden merkki hävitettäisiin ja järjen pyhä soihtu sammutettaisiin marttyyrien vereen.

Tunnustakaamme sitä minkä nyt pidämme totena, että me emme voi miellyttää Jumalaa uskomalla mahdotonta, että uskonnollisuus ei ole hyve, että tutkisteleminen ei ole rikos, että jokaisen pitäisi olla vapaa, että uskonnollinen vainoominen on häpeällistä niin Jumalalle kuin ihmisellekin, että ilman vapautta hyve on mahdotonta, että ilman vapautta rakkauttaakaan ei voi löytyä, että jokaisen ihmisen pitäisi sallia lausua ajatuksensa vapaasti, että nainen on yhden arvoinen kuin mieskin, että lapsia tulisi hallita rakkauden ja järjen avulla, että perhesiteet ovat pyhät, että sota on kauhistava rikos, että suvaitsemattomuus on tietämättömyydestä ja vihasta syntynyt, että tämän päivän vapaus on huomisen päivän toivo, että valistuneen nykyajan ei pitäisi polvistua sokeasti jumaloimaan raakaa menneisyyttä ja että jokainen vapaa, rohkea ja valistunut ihminen julkisesti sanoisi, että kaikki typerät, luonnottomat, sydämettömät ja inhoittavat asiat, joista Pentateuchissa kerrotaan, eivät ole Jumalan sanaa, mutta „Mooseksen erehdyksiä“.

Suuret vapaa-ajattelijat.

Ei mikään ole ylevämpää tässä maailmassa kuin pelastaa panettelun loasta suuren ja jalon miehen nimi. Ei ole mitään jalompaa kuin tehdä hyvää hyvän tekijöillemme.

Vapaa-ajattelijat kullakin aikakaudella ovat olleet pyhimyksiä seuraavalla aikakaudella.

Vanhan hävittäjät ovat aina olleet uuden luoja.

Vanha menee menojojansa ja uusi tulee vuorostaan vanhaksi.

Aatteen maailmassa samoinkuin aineellisuudenkin maailmassa on häviöitä ja kasvua ja kuluneen aikakauden hautakummulla seisoo nuoruus ja ilo.

Edistyksen historia on kirjoitettu vapaa-ajattelijain elämässä.

Yhteiskunnallisia oikeuksia ovat kavaltajat säilyttäneet, ajatuksen vapautta vapaa-ajattelijat.

Loukata kuningasta oli rikos, väittää pappeja vastaan jumalanpilkkaa.

Miekka ja risti ovat aina olleet liittolaisia; puolustaneet toinen toistansa.

Valtaistuini ja alttari ovat kaksoisia — korppikotkia, jotka ovat syntyneet samasta munasta.

Kuningas omisti ihmisten ruumiit, pappi heidän sielunsa. Toinen eli pakkoveroista ja toinen pelon antamista almuista. Toinen oli ryöväri, toinen kerjäläinen.

Nämä ryövärit ja kerjäläiset eivät hallinneet ainoastaan tätä, vaan tulevaistakin maailmaa. Kuningas teki lakeja, pappi uskonkappaleita, molemmat Jumalan armosta. Selkä koukussa otti kansa vastaan ja kantoi toisen sälyttämän kuorman ja suu auki ihmettelystä toisen uskonkappaleet. Kuningas hallitsi väkivallan avulla, pappi pelon ja raamatun avulla.

Kuningas sanoi kansalle: „Jumala teki teidät työmiehiksi, minut kuninkaaksi. Hän vaatetti teidät repaleilla ja suojelee hökkeleissä, minulle antoi hän purpura-vaatteet ja palatsin“. Sellainen on Jumalan oikeus.

Pappi sanoi kansalle: „Jumala teki teidät tyhmiksi ja raaoksi, minut pyhäksi ja viisaaksi. Totelkaa minua, muutoin rankaisee Jumala teidät tässä ja tulevassa elämässä“. Sellainen on Jumalan armo.

Tuhansia vuosia on papisto kyhännyt kokoon todistuksia, jotka sopisivat yhteen tämän inhoittavan opin kanssa ihmisen velvollisuuksista ja Jumalan oikeudesta. Jumaluusoppineet ovat väittäneet, että rikokset kanssaihmissä kohtaan eivät ole mitään verrattuna rikoksiin Jumalaa vastaan. Että, niin kauan kuin kuninkaat ja papit eivät tehneet mitään pahempaa kuin tekivät kanssaihmissä kurjiksi, niin kauan kuin he vain tappoivat ja polttivat viattomia ja avuttomia, niin kauan Jumala oli tarkasti puolueeton, mutta kun joku rehellinen mies, joku jalo ja lempeä sielu, julki lausui epäilyksensä raamatun totuudesta tahi rukoili toista jumalaa tahi samaa

jumalaa toisella nimellä, silloin todellinen Jumala kuten haavoitettu peto hyökkäsi uhrinsa kimppuun repiäkseen hänen värisevästä ruumiistaan hänen alastoman sielunsa.

Ei voida mainita yhtään tapausta jolloin murhaajan kohotettu käsi olisi tullut halvatuksi tahi että viatonta olisi Jumala suojellut. Tuhansia rikoksia on tehty ja tehdään joka päivä eikä Jumalalla ole aikaa niitä estää. Hänellä on kiiru pitäessään lukua ihmisten hiuskarvoista ja vahtiessaan varpusia. Hän pitää vaaria ihmisistä, jotka nauravat papeille. Hän tarkastaa kastetodistuksia. Hän pitää silmällä professoreita, jotka alkavat epäillä Mooseksen luomisoppia ja Josuan tähtitiedettä. Kaikenlaiset rikoksenteekijät, paitsi uskottomat, kuolevat kutakuinkin rauhallisesti. Tavallisesti ei rosvon kuolemassa ole mitään, joka olisi varoitukseksi hänen ammatilleen. Murhaaja mestauslavalla kehoittaa hymyillen kansanjoukkoa kohtaamaan häntä taivaassa. Keisari Konstantinus, joka kohotti kristinuskon valtaan, murhasi vaimonsa ja vanhimman poikansa.

Tuhansia vuosia ovat jumaluusoppineet opettaneet, että vapaa-ajattelija — uskon — sellainen, joka puhuu tahi kirjoittaa heidän oppiansa vastaan, ei voi kuolla rauhallisesti. Jumala täyttää hänen omantuntonsa katumuksen käärmeillä. Kirkko on nähnyt suurta vaivaa todistaakseen, että näiden uskottomain — niiden, joita kristityt eivät onnistuneet polttamaan roviolla — viimeiset hetket ovat olleet äärettömän kurjia ja täynnä epätoivoa. Jokaisen kristityn tuli uskoa ja uskoikin sen. Sitä on puhuttu jok'ainoassa saarnatuolissa. Tässä kohdassa ovat katoollilaiset ja protestantit aina olleet yhtämieltä. Tässä kuolinvuode-asiassa on papisto aina ollut

kaunopuhelias. Silloin eivät he enää ole ihmisiä, he muuttuvat hyenoiksi, he kaivavat auki haudatkin. He raatelevat kuolleita. Se on juhla-ateria Jumalan ja hänen enkeleittensä kunniaksi.

Turhaan on näitä häväisijöitä vaadittu todistamaan sanansa. He ainoastaan panettelevat, kertovat sellaista, mutta he eivät puhu totta.

Tuon tuostakin on maailman historiassa esiintynyt miehiä, nerokkaita, tunnokkaita ja rehellisiä aatteessaan. Sellaiset miehet ovat julistaneet aikakautensa taikauskon vääräksi. He säälivät kansaa. Nähdessään pappien raatelevan kansan ydinjuuria — pappien, jotka olivat kehittäneet kerjäämisen ammatiksi — täytyi heidän sydämensä inholla ja kauhulla. Nämä ihmiset uskoivat ihmisen velvollisuuteen hyveen ja oikeuden täyttämässä. He uskoivat vapauteen, mutta eivät uskoneet raamattuun ja sen jumalallisuuteen. Nämä miehet olivat kyllin rohkeita lausuakseen julki ajatuksensa. Siinä heidän rikoksensa.

Heidät julistettiin vääräoppiseksi, heitä syytettiin, kidutettiin, tapettiin kidutuspenkillä tahi tuliroviolla. Muutamat kuolivat luonnollisesti vuoteellaan, mutta papeille ei sopinut myöntää, että he kuolivat rauhallisesti. Sehän olisi osoittanut, että uskonto ei ole tarpeen kuolinhetkellä. Usko saapi voimansa kuoleman pelosta. Ensimmäinen hauta oli ensimmäinen kirkko, ensimmäinen ruumis oli ensimmäinen pappi. Jos ei olisi kuolemaa maailmassa niin ei olisi taikauskoakaan. Ei käynyt päinsä, että kansa olisi saanut tietää, että mies voi kieltää raamatun, kieltäytyä suutelemasta ristiä, tyytyä siihen, että ihmisyyys on suurempi kuin Kristus ja

sitten kuolla yhtä rauhallisesti kuin Torquemada kaadettuansa sulatettua lyijyä uhrinsa korviin tai kuten Calvin poltettuansa Servetuksen elävältä tai kuten kuningas David neuvottuansa kuolinhetkellään poikansa murhaamaan veljensä.

He unhoittavat, että Kristus itse ei ollut kristitty, että hän teki mitä voi repiäkseen alas aikautensa uskonnon, että hän halveksi kirkkoa. Minä pidän hänestä sentähden, että hän oli kyllin rohkea sanomaan että heidän oppinsa oli väärä.

Kuolevan ihmisen todistus toisesta maailmasta tai ylenluonnollisesta ei voi olla varmempi kuin elävän ihmisen. Kristinuskon alkuaikoina pidettiin järkälämätöntä uskoa ikäänkuin todistuksena kirkon hyväksi. Epäilemättä kuitenkin moni kuolinhetkellään kääntyi ja kuoli vanhan uskonsa helmassa. Aikaa myöten alkoi kristittyjä kuolla ja pysyä loppuun asti uskossaan ja silloin alkoivat kristityt sanoa: „Ei kukaan voi kuolla rauhallisesti, jos hän ei turvaa ristiin“.

Tuhansia vuosia on ollut vallalla käsitys, että jonkun ihmisen puolustamat ja esittämät käsitykset voidaan todistaa oikeiksi tai vääriksi osoittamalla millainen mies hän oli, miten hän eli ja millä tavalla hän kuoli. Tämä ei kuitenkaan ollenkaan kuulu asiaan. Ei kuulu ollenkaan asiaan minkälainen mies se oli, joka keksi kertomataulun. Se on ehdottomasti tosi ja milloin tahansa joku löytää ehdottoman tosiasian, niin on samantekevä millainen mies hän on. Elämän „kultainen sääntö“ on aivan yhtä hyvä, vaikka perkele sen olisi ensikerran lausunut.

Se on hyvä sen takia mitä se sisältää, eikä sentäh-

den, että se ja se mies on sen lausunut. Kulta on yhtä hyvä rikoksen kuin hyveenkin käsissä. Kummassakin tapauksessa on se kultaa. Jonkun suuren miehen lausuma käsitys ei siltä tarvitse olla tosi. Ihmisellä on muutamia käsityksiä ja hänet tuomitaan sentähden, että hän kieltäytyy niitä muuttamasta. Hänet poltetaan tuhaksi ja liekkien keskeltäkin hän huutaa, että hän vieläkin ajattelee niin. Ihmiset sanovat silloin, että hän on todistanut sanansa verellään ja että hänen käsityksensä täytyy olla oikea. Kaikki maailman marttyyrit eivät ole kylliksi todistamaan yhdenkään käsityksen totuutta. Marttyyrikuolema tavallisesti todistaa vain marttyyrin rehellisyyttä eikä hänen käsityksensä totuutta. Käsitykset ovat oikeita tahi vääriä kokonaan riippumatta henkilöstä, joka niitä ajattelee. Totuuteen ei voi mielipiteet vaikuttaa, erehdystä ei voi hartaimmalla uskollakaan tehdä totuudeksi. Ei kukaan kristitty myönnä, että suurinkaan sankarimaisuus, jota joku mormooni osoittaisi, olisi kylliksi todistamaan, että Joseph Smith oli Jumalan hengen johdattama profeetta. Kaikki muinaisen Kreikan rohkeus, sivistys, kaikki sen runous ja taide, eivät riitä edes nimeksikään todistamaan yhtä ainoatakaan sen jumalaistarua todeksi.

Vapaa-ajattelijat ovat aatteiden keksijöitä. He ovat kulkeneet tuntemattomia meriä ja ovat keksineet saaria ja mantereita ajatuksen äärettömässä valtakunnassa. Mitä olisi maailma ollut, jos ei vapaa-ajatteliijoita olisi ollut? Se mitä keksijä on mekaniikassa sitä on vapaa-ajattelijä uskonnossa. Se mitä mies, joka sotii sorron laumoja vastaan, on yhteiskuntaelämässä, sitä on vapaa-ajattelijä uskonnollisessa elämässä. Vapaa-ajattelijä on

mies, joka on keksinyt tosiasian eikä pelkää lausua sitä julki.

Ensimmäinen suuri vapaa-ajattelija oli Giordano Bruno. Hän syntyi armen vuonna 1550. Hän oli dominikaanimunkki — katooolilainen — ja muutti jälkeempään mielihiteensä. Syy, jonkatähden hän muutti mielipiteensä oli se, että hänellä oli ajatuksia. Hän rakasti luontoa ja sanoi erakko-raukoille, jotka asuivat luolissaan, munkkeille luostareissaan, nunna-raukoille kammioissaan: „Tulkaa ulos iloitseville kedoille, tulkaa hengittämään raikasta, vapaata ilmaa, tulkaa nauttimaan kaikkea kaunista, mitä löytyy maailmassa. Ei löydy Jumalaa, jota voipi tehdä onnelliseksi olemalla itse kurja. Ei löydy Jumalaa, joka ihastuu nähdessään ihmisen kasvoilla tuskan, surun ja kivun kyyneleitä. Tulkaa ulos ja iloitkaa kaikesta, mitä ihmiselämä tarjoaa, iloitkaa edistyksestä, ajatuksistanne, iloitkaa tiedossa, että olette yksilö ja itsenäinen“.

Hän vastusti transubstantioni-oppia. Hän kammoksui ajatusta, että Jumala voisi olla leivässä, että pyhä kolminaisuus voitiin tehdä taikinasta — paistaa Jumala uunissa kuten pulla. Minä luulen, että minäkin olisin vastustanut sellaista oppia. Ajatelkaapa ihminen ahmimassa avaruuden luoja kuten pientä kakkua. Ja kuitenkin on tämä oppi yhtä järkevä kuin kaikki muutkin uskonnolliset opit.

Ne, jotka kääntävät toisen poskensa kun toiselle lyödään, uhkasivat tappaan tämän miehen. Hän pakeni synnyinmaastansa ja kuljeksi melkeinpä kaikkialla Euroopassa. Hän selitti, ettei hän taistellut sitä vastaan mitä ihmiset uskoivat, vaan sitä vastaan mitä he olivat uskovinaan. Ja, tiedättekö, tätä samaa am-

mattia minäkin harjoitan. Minä vain julkilausun mitä toiset ihmiset ajattelevat, minä vain vaatetan heidän lapsensa, panen esille heidän sikiönsä ja he mielellään kuuntelevat, mielellään katselevat niitä. Me olemme eläneet yli maailman historian pimeään yön.

Bruno ajettiin pois syntymämaastansa sentähden, että hän opetti maapallon pyörimistä. Tästä voitte ymmärtää, kuinka vaarallinen mies hän mahtoi olla hyvin järjestetyssä valtakunnassa. Hän oli keksinyt tosiasian- ja tosiasialla on sama vaikutus uskontoon kuin dynamiitti-pommilla Venäjän tsaariin. Mies, joka oli keksinyt uuden tosiasian, vangittiin epäluulonalaisena ja he aina uskoivat voivansa hävittää tosiasian polttamalla miehen, mutta he eivät ole koskaan onnistuneet siinä. Kaikki marttyyri-aikakauden tuliroviot eivät ole voineet hävittää yhtäkään tosiasiaa, kaikki maailman kirkot eivät ole voineet tehdä yhtäkään valhetta todeksi.

Saksa ja Ranska eivät voineet kärsiä Brunoa. Kristillisen maailman järjestyksen mukaan oli tämä maailma koko luomakunnan keskus. Tähdet tehtiin siitä vähästä mitä Jumalalta sattui jäämään kun hän oli saanut maailman valmiiksi. Jumala oli pilvissä ja maailma lepäsi jonkun patsaan päässä, kunnes tiede pisti kätensä sen alle, eikä siellä ollutkaan mitään. Maa oli irtonaisena avaruudessa. Silloin kirkkokin alkoi sanomaan, ettei sekään ollut sanonut, että maa oli litteä — aivan litteä — se oli vähän niinkuin pyöreähkö.

Bruno meni Englantiin ja piti luennoita Oxfordissa. Hän pian huomasi, ettei siellä opetettu muuta kuin taikauskkoa ja kutsui sitä sentähden „opin viisaudeksi“. Hänelle sanottiin, ettei häntä enää tarvittu siellä. Hän

meni takaisin Italiaan, johon hänellä oli ikäänkuin veto-voima ja joka vei hänet suoraan inkvisitionin syliin. Hänet vangittiin, koska hän muka opetti, että löytyi toisiakin maailmoita ja että tähdet olivat aurinkoja, joiden ympäri kulkee kiertotähtiä. Hän oli vankeudessa kuusi vuotta. Näinä kuutena vuonna opetti Calileo matemaatiikkaa. Kuusi vuotta vankiluolassa, sitten hänet tutkittiin, tuomittiin, julistettiin pannaan, piestiin, pakoitettiin polvillaan ottamaan sakramenttia ja 16 päivänä helmikuuta vuonna 1600 jälkeen Kristuksen syntymän hänet poltettiin elävältä.

Hän uskoi, että luomakuntaa elähytti ymmärtäväinen yleissielu, voiman mutta ei aineen alkusyy, että aine ja voima ovat olemassa ikuisista ajoista, että voima elää kaikissa esineissä, niissäkin, jotka eivät näytä elävän — kalliossa niinhyvin kuin ihmisessäkin, että aine on muotojen äiti ja kauneus, aine ja voima yhdessä ovat Jumala. Hän oli pantheisti s. o. hän oli atheisti. Hänellä oli rohkeutta kuolla sen edestä minkä piti oikeana. Brunon tappaminen ei mielestäni tule täydellisesti kostonkietoksi ennenkuin Rooman kaupungista on kaikki jäletkin papeista poistettu, ennenkuin P. Pietarin muodottomien raunioiden, Vatikaanin soraläjien ja Rooman kaatuneiden ristien keskeltä kohoaa muistopatsas, joka on pyhitetty ajattelijan, hyväntekijän ja marttyyrin — Brunon muistolle.

Voltaire syntyi vuonna 1694. Siihen aikaan olivat luonnolliset asiat melkeinpä ainoat, joihin kirkko ei uskonut. Munkit möivät taikakaluja ja papit paransivat kirkon nimessä. Paholaisen palvelus oli julkista kuten nykyään Kiinassa. Kiinalaiset sanovat: „Jumala

on hyvä. Hän ei kiusaa meitä. Paholainen, se on Jehu“. He kantavat hänelle lahjoja ja koettavat hellyttää hänen sydäntänsä. Samoin keskiajalla koetti köyhä kansa kulkea lyhintä tietä, tehdä kauppoja suoraan paholaisen kanssa, käyttämättä kallista kirkkoa asiamieheensä. Näihin aikoihin kuulusteltiin todistajia kidutuskoneilla.

Voltaire teki enemmän inhimillisen vapauden hyväksi kuin yksikään muu ihminen, joka on elänyt. Hän vetosi ihmiskunnan terveeseen järkeen — hän piti näköellä pyhien kirjain suuret ristiriitaisuudet tavalla, jota ei kukaan niitä kerran lukenut ihminen koskaan unhoittanut. Kuinka halveksittavalta näyttikään pappi kun hän osoitti häntä sormellaan, kuinka pieneltä kuningas. Minä kiitän Voltairea siitä vapaudesta, jota saan nauttia tällä hetkellä.

Voltaire oli leikillinen, hyväsydäminen ja iloinen. Hän sääli niitä, jotka tarvitsevat uskontoa ollakseen rehellisiä. Kuusikymmentä vuotta kirjoitteli tämä väsymätön mies mietelmiä, pilkkarunoja, runoteoksia, ilvenäytelmiä, murhenäytelmiä, historioita, novelleja, jotka edustivat jokaista ihmisajatuksen laatua. Samalla teki hän rahaa kuin miljoneeri, otti osaa hovin juoruihin ja paljasti pappien rivoukset. Aina herkkä seuraamaan tieteiden kehitystä ja filosofien oppeja ei hän kuitenkaan hetkeksikään unhoittanut iskeä taikauskon hirviötä. Unessa ja valveilla vihasi hän kirkkoa.

Hänestä on Goethe, tuo suuri saksalainen runoilija, sanonut: „Jos haluatte syvyyttä, nerollisuutta, mielikuvitusta, makua, järkeä, tunnetta, viisautta, ylevyyttä, omintakeisuutta, luonnollisuutta, ymmärtäväisyyttä, moni-

puolisuutta, suoruutta, helppotajuisuutta, notkeutta, tarkkuutta, taidetta, ajatuksenrikkautta, vaihtelua, aatteellisuutta, lämpöä, tenhoa, suloa, voimaa, laajanäköisyyttä, tietoa, opillisuutta, kaunista kieltä, kohteliaisuutta, pehmeyttä, hienotunteisuutta, varmuutta, puhtautta, siisteyttä, kaunopuheisuutta, sopusointua, loistoa, sukkeluutta, iloisuutta, juhlallisuutta, jaloutta ja yleistä täydellisyyttä, lukekaa Voltairea.“

Toukokuussa vuonna 1778 kuoli tämä 84 vuoden ikäinen filosofi vanhus rauhallisesti huvilassaan Alppien juurella koko sivistyneen maailman ihmettelemänä ja ihailemana. Lukemattomia valheita ovat papit panneet kokoon tämän suuren ja ihmeellisen miehen kuolinhetkistä. Häneen verrattuna ovat kuitenkin hänen häväisijänsä vain kurjia matoja. Voltaire oli vuosisatansa uranaukaisija.

Vuonna 1771 syntyi Skotlannissa David Hume. Skotlantilainen presbyterilaisuus on kehnoin uskonto mitä koskaan on ollut. Skotlannin Kirk'illä on kaikki paheet, mitä Rooman katolilaisellakin kirkolla, ilman mitään anteeksi annettavaa puolta. Tämä kirkko vihasi musiikkia, halveksi maalauksia, kauhistui kuvanveistoksia ja inhosi rakennustaidetta. Kaikkea mikä vain koski ihmisyyttä, rakkautta tahi iloa, tämä Kirk kammoksui. Jumalaa piti peljätä, Jumala oli totinen, ei mitään hauskuutta Jumalasta. Neljä kertaa päivässä saarnasivat he Jumalasta. He saarnasivat perjantaina ja nauttivat sakramenttia lauantaina, neljä saarnaa sunnuntaina ja kaksi tahi kolme maanantaina selvittääkseen päätänsä. He olivat uskonvimmaisista ja sydämättömiä. Yksi esimerkki riittää valaisemaan tätä.

Tämän vuosisadan alussa tuomittiin eräs seitsentoista vuotias poika Edinburgh'issa Jumalan pilkkaamisesta. Hän oli sanonut, että Mooses oli oppinut taikatemppunsa Egyptissä ja vetänyt juutalaisia nenästä. He näyttivät toteen, että pari kolme kertaa kun hän oli viluissaan niin oli hän sanonut toivovansa olevansa helvetissä voidakseen lämmitellä. Hänet tutkittiin ja tuomittiin hirtettäväksi. Hän katui ja kirjoitti, että hän uskoi koko jutun ja että hän oli sanonut nuo sanat vain leikillä. Se ei auttanut. He hirttivät hänet ja hänen runneltua ja veristä ruumistansa ei annettu edes hänen äidillensä, joka pyysi saada haudata oman poikansa. Se oli skotlantilaista presbyterilaisuutta. Jos perkele olisi päästetty irti Skotlannissa siihen aikaan, niin olisi hän tehnyt parannuksia siinä maassa.

David Hume oli yksi niitä harvoja skotlantilaisia, jotka eivät olleet kirkon vallassa. Hänellä oli rohkeutta itse tutkia ja lausua ajatuksensa maailmalle. Hänen elämäntänsä ei tahrannut yksikään väärä teko. Hän ei karkoittanut vaimoansa ja lapsiansa kotoaan kuten Abraham. Hän ei murhannut kuten kuningas David miestä voidakseen anastaa hänen vaimonsa. Hän ei uskonut skotlantilaiseen presbyterilaisuuteen. Enkä näe syytä minkätähden kukaan kunnon ihminen uskoisi. Ajatelkaapa, astua esiin viimeisenä tuomiopäivänä, jos sellaista on, ja seistä Jumalan edessä ja myöntää punastumatta, että olette eläneet ja kuolleet skotlantilaisena presbyterilaisena. Minä luulisin, että tuomio tulisi kuulumaan „menkääte te kirottu siihen ijankaikkiseen tuleen“.

Hume väitti, ettei ihmetyötä voitu pitää todistuksena ennenkuin se oli todistettu. Tietenkin tämä pani kirkon

hätäilemään. Minkätähden? Koska se ei voinut todistaa yhtäkään niistä. Kuinka voisi ihmetyön todistaa? Kuka sellaisen on nähnyt? Kuka tuntisi perkeleen, jos sattuisi sellaisen näkemään? Hume väitti, että kaikessa hyvässä on jotakin hyödyllistä ja että inhimillinen onnellisuus oli elämän tarkoitus, syy ja päämaali, että hyve ei ollut vanha, kuihtunut ja herasilmäinen akka, mutta kaunein esine maailmassa, joka kukittaa tienne kätkyestä hautaan saakka. Kun hän kuoli, niin kerrottiin kuinka äärettömästi hän muka oli kärsinyt. He tiesivät, että kuoleman kauhut lankeaisivat hänen päälensä ja että Jumala oli saava kostonsa täytetyksi. Hänen lääkäriensä kuitenkin sanoi, että hänen kuolemansa oli rauhallisin mitä hän koskaan oli nähnyt. Adam Smith sanoi, että hän oli niin täydellinen kuin ihmiselämä suinkin salli ihmisolennon olla.

Seuraava oli Benedikt Spinoza, juutalainen, joka syntyi Amsterdamissa v. 1768. Hän tutki jumaluusoppia, kyseli liian paljon rabbineilta, puhui liian paljon siitä, jota hän kutsui järjeksi ja karkoitettiin lopulta synagoogasta ja tehtiin hylkiöksi ilman ystäviä kahdenkymmenen neljän vuoden ijällä. Kirottuna, pannaan julistettuna, kantaen otsallaan Kainin merkkiä, alkoi hän selittämään avaruuden arvoituksia. Hänestä avaruus oli yksi, äärettömyys sulki syliinsä kaikki. Kaikki oli Jumalaa. Hän oli oikeassa. Avaruus on kaikki mitä on olemassa ja jos Jumala ei ole avaruudessa, niin ei häntä ole missään. Ajatelkaapa, panna joku pikku juutalainen Jehovah avaruuden ulkopuolelle ja sanoa, että tämä kerran eräänä aamuna heräsi ijankaikkisesta toimettomuudestaan ja päätti tehdä jotakin. Spinozan esitykset

ovat valoisia kuin tähdet ja hänen todistelunsa, jok'ainoa niistä, on kuin Gibraltari, jonka takana logiikka istuu nauraen kaikille jumaluusopin sofismeille ja verukkeille. Kaikissa elämänsä vaiheissa oli hän oikeamielinen, tosi, lempeä, kärsivällinen, rakastavainen ja alttiiksiantavainen. Hän kuoli vuonna 1812. Neljäkymmenen neljän vuotisen elämänsä aikana ehti hän kohota ihmisajatuksen Alppivuorille. Hän oli suuri, ylevä mies, ymmärryksen sankari, yksi hyvän tekijöistämme, yksi ihmissukukunnan jättiläisistä.

Ja nyt tahdon sanoa jonkun sanan meidän vapaaajattelijoistamme. Meillä on niitä vähintään kolme: Paine, Franklin ja Jefferson. Heidän aikansa olivat koloniat täynnä taikauskkoa ja vainonhaluisia puritaaneja. Jokaisessa koloniassa löytyi laki, raaka, typerä ja pahan-suopa, henkisen vapauden hävittämistä varten. Miehuullinen vapaus oli tuntematonta. Marylandin suvaitsevaisuuslaki suvaitsi vain kanoja, ei ajatteli joita eikä keksijöitä. Se suvaitsi uskoa, mutta ei järkeä. Rogers William'in hyvänsuonti ei ulottunut niihin, jotka eivät uskoneet raamattuun. Sallikaa minun näyttää teille kuinka paljon olemme edistyneet. Jos kaikki miehet ja naiset New-Englannin kuritushuonevankiloista päästettäisiin irti ja vietäisiin maahan, johon ei ennen ihmisjalka ole astunut ja käskettäisiin heidät laatimaan itsellensä hallitusmuoto, niin ~~sano~~ minä, he tekisivät paremman perustuslain ja lakikirjan kuin yksikään niistä, joita alkuperäiset Yhdysvaltain koloniat olivat itsellensä tehneet.

Ei sentähden, että he nyt ovat parempia ihmisiä tahi rehellisempiä, mutta koska heillä on enemmän

ymmärrystä. Heihin on koskenut tuo vapauden päivän aamukajastus, joka kerran on koittava maailmaan. Heillä on enemmän kunnioitusta toisten oikeuksia kohtaan nyt kuin silloin. Silloin olivat kirkkokunnat kateellisia toisilleen ja me saimme perustuslain, jossa ei Jumalaa mainita eikä uskontoa, juuri heidän keskinäisen kateellisuutensa tähden ja nerojen kuten Paine'n, Franklin'in ja Jefferson'in ansiosta. Heille olemme kiitollisuuden velassa perustuslaistamme ilman Jumalaa. He tiesivät, että jos Jumala, ääretön Jumala, asetettaisiin siihen, niin ei jäisi sijaa ihmiselle. Meidän esi-isämme poistivat Jumalan politiikasta. Meidän esi-isämme sanoivat näiden vapaa-ajattelijain neuvosta ja johdon alla: „Kaikki valta tulee hallittavain suostumuksesta“. Yrjö Washington tahtoi perustaa kirkkokunnan Virginian valtioon lain voimalla. Thomas Jefferson esti sen. Omantunnon vapauden turvissa on lain laadintamme parantunut eikä viipyne montakaan vuotta ennenkuin kaikki lait, paitsi ehkä Delavaren valtiossa, jotka loukkaavat oman-tunnonvapautta, poistetaan ja kun se aika tulee, niin kiittäköt lapsemme vuoden 1776 vapaa-ajattelijoita.

Kirkko ei koskaan ole sanonut, että Franklin kuoli pelon vallassa. Franklin ei koskaan kirjoittanut kirjoja raamattua vastaan. Hän piti hyödyttömänä heittää ajatuksensa helmiä aikakautensa sikojen eteen. Jefferson oli valtiomies. Hän laati Vapauden Julistuksen, perusti yliopiston, oli poliittillisen puolueen isä, Yhdysvaltain presidentti, valtioviisas ja filosofi. Hän oli liian voimakas aikansa kirkkokunnille.

Paine ahdisti kolminaisuutta ja raamattua. Hän teki sen julkisesti. Hänen todistuksensa olivat niin hyviä,

että hänen maineensa tuli huonoksi. Minä tahdon teitä muistamaan, että hän oli ensimmäinen mies, joka kirjoitti nämä sanat: „Amerikan Yhdys-Vallat“. Minä tahdon teitä tietämään, että hän oli se mies, joka esitti liitto-perustuslain. Minä tahdon teitä tietämään että hän teki enemmän tämän maan erottamiseksi Englannista kuin kukaan mies, joka on elänyt. Minä tahdon teitä tietämään, että hän teki kynällään enemmän kuin yksikään sotilas miekallaan. Minä tahdon teitä tietämään, että hänen lehtensä „Crisis“ oli vapautussodan aikana tulenpatsas yöllä ja pilvenpatsas päivällä. Minä tahdon teitä tietämään, että hänen „Common Sense“ oli ainoa tähti hirmuvallan taivaalla. Minä tahdon teitä tietämään, että hän teki yhtä paljon kuin kukaan saadakseen vapaan lippumme liehumaan vapaassa ilmassa.

Hän ei tyytynyt toimimaan ainoastaan tässä maassa. Kun vapauden tulivuori peitti Europan purppuraviittain riekaleilla ja valtaistuinten sirpaleilla, meni Paine Ranskaan. Neljä vaalipiiriä valitsivat hänet konventtiin. Hänellä oli rohkeutta äänestää Louis XVI kuolemaa vastaan ja pantiin vankeuteen. Hän kirjoitti Washington'ille pyytäen hänen sekaantumistaan asiaan. Washington heitti hänen kirjeensä unhoituksen paperikoriin. Kun Paine viimein vapautettiin, niin sanoi hän ajatuksensa Washington'ista ja näissä olosuhteissa on hänelle mielestäni annettava anteeksi, jos hän sanoikin vähemmän oikeita asioita hänestä.

Kahdeksastoista vuosisata oli koristamassa harmaita hapsiaan edistyksen sepeleillä ja Thomas Paine sanoi: „Tahdon tehdä jotakin vapauttaakseni ihmiskuntaa taikauskon kahleista“. Hän kirjoitti silloin kirjansa „Age of

Reason“ (Järjen aikakausi). Omaksi hyväkseen kirjoitti hän sen liian aikaiseen, meidän hyväksemme ei hetkeäkään liian aikaiseen. Tästä hetkestä lähtien oli hän halveksittu ja paneteltu mies. Kun hän tuli takaisin tähän maahan, niin ei hän voinut kulkea kadulla joutumatta mahdollisesti roistojoukon käsiin. Saman perustuslain alla, jonka hän oli laatinut, ei hänellä ollut turvaa, sen lipun alla, jota hän oli auttanut ilmoille, jolla hän oli ilman rikastuttanut, ei hänen vapautensa ollut turvassa. Eikö ole häpeäksi meille, että kaikki ne valheet, joita on sepitetty hänestä ja vieläkin sepitetään, ovat ikuiseksi häpeäksi meille. Minä sanon, että Thomas Painen haudalla ovat Amerikan kirkot uhranneet rehellisyytensä ja maineensa. Kuka voipi vihata miestä, joka sanoi: „Minä uskon yhteen Jumalaan enkä useampaan ja toivon kuolemattomuutta. Minä uskon ihmisten yhdenvertaisuuteen ja että uskonnollinen velvollisuus on tehdä oikein, tehdä laupeus ja tehdä kanssaihmisemme onnelliseksi. Ihmisen onnellisuudelle on välttämätöntä, että hän on itsellensä rehellinen. Yksi koulunopettaja on tuhansien pappien arvoinen. Ihmisellä ei ole omistusoikeutta toiseen eikä taivaan valtakunnan avaimet ole kenenkään pyhimyksen hallussa. Uskonto, joka peljästyyttää lasta, ei ole tosi“.

Jalo, ylevä, rohkea mies. Muutamine vikoineen, monine hyveineen. Maailma on parempi sentähden, että hän on elänyt. Ja jos Thomas Paine ei olisi elänyt, niin en minäkään olisi voinut pitää tätä luentoa täällä tänä iltana.

Ovatko kaikki Rooman papit lisänneet ihmisen ajatusrikkautta kuten Bruno? Ovatko kaikki Ranskan

papit yhteensä tehneet niin paljon maailman sivistämiseksi kuin Diderot ja Voltaire? Ovatko kaikki Skotlannin papit lisänneet niin paljon ihmisen tietoa kuin David Hume. Ovatko kaikki piispat, kardinaalit ja paavit Pentecostin ajoista viimeiseen vaaliin saakka tehneet niin paljon inhimillisen vapauden puolesta kuin Thomas Paine? Mitä olisi maailma nyt, jos ei vapaaajattelijoina olisi ollut? Vapaa-ajattelijat ovat olleet koko maailman kukoistus. Vapaa-ajattelijalla, muistakaa, minä tarkoitan jokaista ihmistä, joka on tehnyt askeleen henkisen edistyksen tiellä. Uskonnollisella ihmisellä minä tarkoitan ihmistä, jonka järki on kivettynyt, henkistä raukkaa, joka kulkee ympäri ainoastaan saadakseen sielunsa hautajaiskustannukset maksetuksi. Vapaa-ajattelijat ovat kaikkien tulevien aikojen velkojia. He ovat tehneet tämän maailman kelpolliseksi asuinpaikaksi ihmiselle ja ilman heitä olisivat ihmisaivot yhtä tyhjät kuin kirkot pian ovat. Kirkot osoittavat kuolleita pyhimyksiään ja sanovat: „Luuletteko tietävänne enemmän kuin kaikki papit?“ Ja vähintäkään epäilemättä vastaan minä: „Kyllä, ja Humboldt'in nimi painaa enemmän kuin ne kaikki yhteensä“.

Miehet, jotka seisovat eturivissä, miehet, jotka tietävät enemmän luonnon salaisuuksia, miehet, jotka tietävät enemmän, ovat tänä päivänä tämän maailman vapaaajattelijoina. Minä olen elänyt kylliksi kauan nähdäkseni henkisen ala-arvoisuuden merkin jokaisen uskonnollisen ihmisen otsalla.

Syitä minkätähden.

I.

Maailman historia osoittaa, että uskonto, sensijaan että tekisi ystäviä, tekee vihamiehiä. Tuo yksi sana „uskonto“ peittää muistomme näköpiirin näyillä sodista, veritöistä, vainoista, sorrosta, kuolemasta. Tuo sana johdattaa mieleemme jokaisen koneen, jolla ihminen on kiduttanut ihmistä. Tuossa sanassa ovat kaikki menneisyyden tuliroviot ja vankiluolat, tuossa sanassa on tulevaisuuden ääretön ja ijankaikkinen helvetti.

Kummallista, mutta totta, että ne, jotka ovat rakastaneet Jumalaa enemmän, ovat rakastaneet ihmistä vähemmän. Kummallista, että maissa joissa on löytynyt enemmän uskontoa, siellä on löytynyt enemmän tuskaa. Ja tämä on yksi syy, jonkatähden minä vastustan tuota niin kutsuttua uskontoa.

Yleisen hyväntekeväisyyden nimessä ovat kristityt vihanneet kansaihmissiänsä. Vaikka kristityt kansakunnat saarnaavat yleistä ihmisrakkautta, niin ovat ne kuitenkin maailman sotaisimpia kansakuntia. Kristitty kansa ei koskaan ole kunnioittanut pakanakansain oi-

keuksia; eikä mikään kristitty lahkokunta toisen lahkokunnan oikeuksia.

Se, joka kuvittelee olevansa Jumalalle otollinen, halveksii muita ihmisiä. Milloin tahansa ihminen uskoo saaneensa totuuden Jumalalta, niin siinä miehessä ei ole sovinnollisuuden henkeä. Hänellä ei ole sitä nöyryyttä, joka syntyy inhimillisen olennon vajavaisuuksien tiedosta; hän on röyhkeä jumaluusopillisessa varmuudessaan ja sorronhimoinen ymmärtämättömässä vakuutuksessaan. Uskoen olevansa Jumalan palvelija koettaa hän matkia mestariansa ja röyhkein kaikista tyranneista on orja, joka on saanut valtaa.

Uskonnon otaksutaan olevan niiden velvollisuuksien täyttämistä, joita meillä muka on Jumalaa kohtaan. Toisin sanoen, meille opetetaan, että Jumala muka vaatii meitä uskomaan sen ja sen asian. Minä puolestani en voi uskoa, että löytyy mitään ääretöntä olentoa, jolle olisimme mitään velkaa. Jos Jumala on ääretön, niin emme voi antaa mitään eikä hän voi ottaa vastaan mitään. Ei mikään mitä teemme tahi emme voi tehdä, voi pienimmässäkään määrässä vaikuttaa äärettömään olentoon. Senpätähden ei voi löytyä mitään suhteita äärettömän ja äärellisen välillä, jos suhteilla tarkoitetaan keskinäisiä velvollisuuksia.

Jotkut kertovat meille, että Jumala haluaa, että me palvelisimme häntä. Minkätähden? Miksi haluaa hän jumaloimista? Toiset kertovat meille, että meidän pitäisi uhrata hänelle. Minkätähden? Onko hän tarpeessa? Voimmeko me auttaa häntä? Onko hän onneton? Onko hänellä vastuksia? Tarvitseeko hän inhimillistä myötätuntoisuutta?

Me emme voi auttaa ääretöntä, mutta me voimme auttaa kanssaihmissiämme. Me voimme ravita isoovaiset ja vaatettaa alastomat, valistaa tietämättömät, ja me voimme avustaa, ainakin johonkin määrään, täyttääksemme tämän maailman ilolla.

Minä en usko, että löytyy olento avaruudessa, joka antaa sadetta ylistyksen edestä, joka antaa päiväpaistetta rukouksen edestä, tahi joka antaa siunauksensa ihmisille ainoastaan sentähden, että hän lankeaa polvilleen.

Ääretön ei voi vastaanottaa ylistystä taikka jumaloimista.

Ääretön ei voi kuulla eikä vastata rukousta.

Ääretön persoonallisuus on ääretön mahdottomuus.

II.

Meille kerrotaan, että meillä on hallussamme Jumalan meille mieleen johdattama tahto. Mitä he oikeastaan tarkoittavat sanalla „mieleenjohdatus“ ei varmaan tiedetä; mutta mitä muuta se merkinneekin, niin varmasti merkitsee se, että „mieleenjohdatus“ on totuutta. Jos se on totta, niin ei mieleenjohdatus ole ollenkaan tarpeellista — totuus pitää kyllä huolen itsestänsä.

Mutta katsokaamme mitä mieleenjohdatus itse asiassa on. Ihminen katselee ulos merelle ja meri kertoo hänelle jotakin. Meri tekee vaikutuksen hänen mieleensä. Se herättää hänessä muistoja ja vaikutus riippuu hänen kokemuksistaan — hänen henkisistä kyvyistään. Toinen katselee samaa merta. Hänellä on erilaiset aivot;

hänellä on ollut erilaisia kokemuksia. Hänelle meri saattaa kertoa ilosta, toiselle surusta ja kyyneleistä. Meri ei voi kertoa samaa tarinaa kenellekään kahdelle ihmisolennolle, koska kahdella ihmisolennolla ei saata olla aivan samallaisia kokemuksia.

Kerran, kun juna kulki Bostonista Cloucesteriin, kuljimme läpi Manchesterin. Kun juna pysähtyi, niin eräs nainen, istuen vastapäätä minua puhellen miehensä kanssa ja katsellen ulos vaunun akkunasta, huomatesaan meren huudahti, „Oi, kuinka kaunista!“ ja hänen miehensä vastasi: „Lyön veikkaa, että juuri tuossa on mainio kalastuspaikka.“

Kerran elämässäni, ja ainoan kerran kuulin Horace Greeley'n pitävän luennon. Sen nimi oli muistaakseni „Poikki Amerikan mantereen“. Lopulta saapui hän mammut-metsiin Californiassa ja minä ajattelin: „Tässä nyt on vanhalla herralla tilaisuus antaa mielikuvitukselleen vapaat ohjat. Tässä on puita, jotka ovat eläneet tuhansia ihmis-sukupolvina. Tuossa on oksia hänen päänsä päällä, jotka ovat vanhempia kuin pyramiidit. Kun ihminen oli kehittymässä raakalaisuudesta jonkunlaiseen sivistykseen, silloin nämä puut jo kasvoivat. Ollen vanhempia kuin historia, näyttää jokainen niistä muistomerkillä, todistajalta, ennustukselta. Sama tuuli, joka täytti Argonauttien purjeet, on heilutellut näitäkin oksia.“ Mitään sellaista eivät kuitenkaan nämä puut kertoneet Mr. Greeley'lle. Näistä asioista eivät nämä puut sanoneet sanaakaan hänelle. Sensijaan otti hän kynänsä, laski vähän aikaa ja sanoi: „Yhdestä tällaisesta puusta, jos se sahattaisiin tuuman laudoiksi,

saataisiin enemmän kuin kolme sataa tuhatta jalkaa lautoja.“

Erään kerran matkustin reellä. Oli satanut lunta, oli suvi-ilma ja puut lumivaippaan käärittynä ja oksat kaariksi taipuneet. Jok'ainoa aita ja mökki oli muuttanut muotoansa, melkeinpä ylimaailmallisen loiston koskettama. Kedot lepäsivät puhtaina, valkoisina, metsät muodostivat ihmeellisiä holvikäytäviä, joista melkeinpä odotti keijukaisten tulevan esiin. Koko luonto oli kuin morsian, koristettuna jalokivillä kiireestä kanta-päähän asti. Eräs saksalainen, joka istui takaistuimella ja kuuli meidän puheemme ja ihastushuudahtuksemme, nojasi meihin päin ja sanoi: „Niin, se näyttää aivan yhtä valkoiselta kuin puhdas pöytäliina!“

Niinpä, kun katselemme kukkasta, maalausta kuvanveistosta, tähteä, taikka vuokkoa, kuta enemmän me niistä tiedämme, kuta enemmän meillä on kokemuksia, kuta enemmän olemme ajatelleet, sitä enemmän me muistamme, sitä enemmän kuvanveistos, tähti, maalaus, vuokko, kertoo meille. Luonto sanoo minulle kaikki mitä minä kykenen ymmärtämään — antaa minulle kaikki mitä minä voin vastaanottaa.

Vaikutus, jonka luonto tekee mieleemme, meren, tähtien ja kukkasten tarina, ovat ajatuksen luonnollista ravintoa. Jos jätämme huomioon ottamatta ne vaikutukset, joita olemme saaneet perintönä esivanhemmitamme, perinnölliset vaistot, taipumukset ja pelon — niin täytyy ajatuksen luonnollisena ravintona olla ne vaikutukset, jotka kohtaavat aivojamme niiden joutuessa yhteyteen sen kanssa, jota me kutsumme ulkomaailmaksi, aistimiemme välityksellä. Aivot ovat luonnolli-

sia. Niiden ravinto on luonnollista. Tulos, ajatus, täytyy olla luonnollista. Yliluonnollista ei voida rakentaa muuten kuin luonnollisista aineksista. Yliluonnollisesta meillä ei saata olla mitään käsitystä. Ajatus saattaa olla viallinen ja toisen ihmisen ajatus saattaa näyttää oudolta ja luonnottomalta toisesta, mutta se ei voi olla yliluonnollinen. Se saattaa olla heikko, mielletön, mutta se ei ole yliluonnollinen. Luonnollisen ylipuolelle ei ihminen voi kohota mielikuvituksenkaan siivillä. Aatteet saattavat olla viallisia samoin kuin ihmisetkin. Löytyy uskontoja ylen kummallisia ja viallisia, mutta ne ovat syntyneet luonnollisella tavalla. Muutamilla ihmisillä on aatteita, joita he mielellään kutsuvat yliluonnollisiksi, mutta tuo yliluonnollinen on vain jotakin viallista. Maailma sellaisenaan ja ihmisen tiedot ja käsitykset siitä, muodostavat hänen maailmansa ja sellaista maailmaa ei ole olemassa ilman tätä ihmistä.

Raamatun jumalallinen mieleenjohtatus perustuu kokonaan sen ihmisen tietämättömyyteen, joka lukee sitä. Oli aika, jolloin sen maantieto, sen tähtitiede, sen luonnontiede olivat mieleenjohtatuksia. Se aika on mennyt. Oli aika, jolloin sen siveellisyyks-käsitteet tyydyttivät maan mahtavia. Se aika on mennyt. Oli aika jolloin tyranni piti sen lakeja hyvinä, jolloin isäntä uskoi sen vapauskäsitteisiin; jolloin voimallinen ihastui siinä olevista lauseista. Mutta nämä lait eivät tyydyttäneet sorrettuja, orja ei niihin vedonnut.

III.

He sanovat minulle, että tämän kirjan on kirjoittanut kaikkien noiden loistavien tähtien luoja. Katso-kaamme.

Raamatun mukaan oli ensimmäinen yritys asuttaa tätä maata, epäonnistunut. Ihmiset tulivat niin huonoiksi, että Jumalan täytyi hävittää heidät kaikki, paitsi kahdeksaa henkilöä. Kun ihmiset sittenkin tulivat yhä huonommiksi, niin valitsi hän Abrahamin ja muutamia hänen sukulaisiaan, paimentolaisheimon, nähdäkseen josko hän voisi heitä sivistää.

Hänellä ei ollut aikaa tuhlata koko maailman hyväksi. Egyptiläiset, laaja ja mahtava kansakunta, joilla oli täydellinen lakisysteemi ja vapaat koulut, jotka uskoivat yhden miehen avioliittoon yhden naisen kanssa, jotka uskoivat naisten oikeuksiin, kansa, jolla oli oikeusistuimia ja ymmärsivät vahingon korvauksen filosofiaa, tämä kansa ei saanut mitään ilmoitusta Jumalalta — heidät jätettiin hapuroimaan luonnon yössä. Hänellä ei ollut aikaa sivistää Indiaa, jossa oli kehittynyt sivistys, joka vieläkin hämmästyttää maailmaa — kansakunta, jonka kieli oli yhtä täydellinen kuin meidänkin, kansa, joka oli synnyttänyt ajattelijoita, tiedemiehiä, runoilijoita. Hänellä ei ollut aikaa tuhlata heihin, mutta hän otti muutamia, Abrahamin heimon.

Hän perusti täydellisen tyrannivallan — ei mitään kouluja, ei filosofiaa, ei taidetta, ei musiikkia — ei muuta kuin mykkien eläinten uhrausta, orjain matelevaa jumaloimista. Ei sanaakaan maantieteestä, tähtitieteestä, ei edes lääketieteestä. Jumala vietti tuntikau-

sia Mooseksen kanssa Sinain vuorella antaen ohjeita spitaali-taudin selville saamiseksi ja sen levenemisen estämiseksi, mutta Jehoovalle ei koskaan johtunut mieleen kertoa Moosekselle miten sitä voitaisiin parantaa. Hän puhui heille yhtä ja toista siitä mitä heidän tulisi syödä — muun muassa kieltäen heitä syömästä nelijalkaisia lintuja, hiukan keittotaidosta. Pitkäisen jylinän ja salaman liekkien keskeltä Sinain vuorella julisti hän tämän suuren ja ihmeellisen totuuden: „Ei sinun pidä viihdyttämän lasta äitinsä maidossa.“ Hän otti, meidän pyhän raamattumme mukaan, nämä ihmiset erityisen huolenpitonsa alaiseksi ja voidakseen hallita heitä teki hän kaikenlaisia ihmetöitä.

Nämä pyhät kirjoitukset kertovat minulle, että Jumala ei voinut näiden ihmetöittenkään avulla sivistää juutalaisia, joka osottaa meille kuinka vähästä arvosta itse asiassa on kansalle hallitsija, joka on liian korkealla sen yläpuolella ja joka vain herättää ihmettelyä ihmisissä. Ääretön viisaus, jos kertomus on totta, ei voinut sivistää yhtä ainoata heimoa. Lakeja jotka itse Jehova oli tehnyt, ei toteltu ja kaikki Jehovan yritykset menivät myttyyn. Väitetään, että Jumala teki lakinsa tunnetuksi ja johdatti ihmisille mieleen kirjoittaa ja opettaa hänen tahtoansa ja kuitenkin näyttäytyi aivan mahdottomaksi sivistää ihmiskuntaa.

Kuulin kerran erään tarinan. Eräs mies kertoi jotakin ihmeellistä tarinaa ja kuulijat, kaikki paitsi yhtä, sanoivat tarinan loputtua yhteen ääneen: „Onko se mahdollista? Oletteko koskaan kuulleet mitään sellaista?“ Yksi mies vain istui aivan rauhallisena ja tyyneenä. Eräs toinen kuulijoista sanoi hänelle: „Kuulet-

teko Te sen?“ Tämä vastasi: „Kyllä.“ „No“, sanoi toinen. „Te ette näytä kovinkaan hämmästyneeltä.“ „En“, oli vastaus, „minä osaan itsekin valhetella.“

Kaikissa sivistyneissä maissa tunnustetaan nyt innolla, että orjuus on rikos, että valloitusota on murhaa, että monivaimoisuus orjuuttaa naisen, alentaa miehen ja hävittää kodin, ettei mikään ole inhoittavampaa kuin voimattomien vanhusten, avuttomien äitien ja kehutolasten teurastaminen, että vangiksi otettuja neitosia ei pitäisi antaa voittajiensa haltuun, että aviovaimoja ei pitäisi kivittää kuoliaaksi, jos ovat erimieltä miestensä kanssa uskonnollisissa asioissa. Me tiedämme, että on ollut aika useampain kansain elämässä, jolloin kaikkia näitä rikoksia pidettiin Jumalan käskyinä. Kansoja, joilla nyt on sellaisia käsityksiä, pidetään raakalaisina ja, paitsi Etelä-Meren saarelaisia, Fiji-Saarelaisia, muutamia heimoja Keski-Afrikassa ja muutamia Delawaren valtion kansalaisia, ei löydy inhimillisiä olennoita kyllin alasvajonneita, jotka näissä asioissa olisivat samaa mieltä Jehovan kanssa. Ainoa todistus siitä, että joku kansakunta on kehittynyt raakalaisuudesta, on meillä se, että se on hyljännyt nämä raakalaisuuden opit.

Jokaiselle ihmiselle paitsi jumaluusoppineelle on varsin helppoa selittää näitä erehdyksiä ja rikoksia sanomalla, että sivistys on tuskallista kasvua, että siveelliset käsitteet kylvetään sorron aikakausina, rikosten ja sankarimaisuuden aikakausina, että vaatii vuosisatoja ennenkuin ihminen oppii sulkemaan itsekkäisyytensä silmät ja pitämään korkealla ja tasapainossa oikeuden kultavaakaa. Omatunto syntyy kärsimyksistä. Laupeus on mielikuvituksen lapsi. Ihminen edistyy sitä mukaa

kun hän tutustuu ympäristöönsä, elämän velvoitukseen, ja oppii käyttämään hyväkseen luonnon voimia.

Raamattuun uskoja on pakoitettu sanomaan, että löytyi aika jolloin orjain pito oli oikein, jolloin vaimot voivat myydä lapsensa, jolloin monivaimoisuus oli suurin hyve, jolloin sotia sukupuuttoon asti sodittiin, jolloin uskonnollinen suvaitsevaisuus oli synti ja kuolema ansaittu palkka rehellisen ajatuksen julkilausumisesta. Hän on pakoitettu väittämään, että Jehova on yhtä huono nyt kun hän oli silloin, että hän on yhtä hyvä nyt kun hän oli silloin. Silloin tehtiin kaikkia näitä rikoksia, joista olen maininnut, Jumalan käskystä, nyt ovat ne kielletyt. Silloin puolusti niitä Jumala, nyt puolustaa niitä Perkele. Toisin sanoen: Perkeleellä on nyt sama ajatus kuin Jumalalla oli neljä tuhatta vuotta sitten. Perkele on yhtä hyvä nyt kuin Jehova oli silloin ja Jumala oli yhtä huono silloin kun Perkele on nyt. Muilla kansoilla oli siihen aikaan samallaisia lakeja ja käsityksiä kuin juutalaisilla — uskoivat ja tekivät samoja rikoksia ja kuitenkin ei väitetä, että heillä oli ilmoitus Jumalalta. Heillä ei ollut mitään tietoa totisesta Jumalasta ja kuitenkin tekivät he samoja rikoksia, ominpäinsä, joita juutalaiset tekivät Jehovan käskystä. Tästä voisi päätätä, että ihminen voipi tehdä paha ilman erityistä jumalallista mieleen johdatusta.

Älkää ymmärtäkö minua väärin. Minä väitän, että jok'ainoa lause raamatussa, joka puolustaa rikosta, on raakalais-ihmisen kirjoittama. Minä väitän, että jos löytyy Jumala, niin hän ei ole, eikä koskaan ole ollut, eikä koskaan tule olemaan orjuuden, monivaimoisuuden, hävityssotien tahi uskonnollisen vainon puolella.

Uskooko kukaan kristitty, että jos todellinen Jumala kirjoittaisi kirjan nyt, hän puollustaisi niitä rikoksia, joita käsketään Vanhassa Testamentissa? Onko Jehova tullut paremmaksi? Onko ääretön laupeus tullut laupiaammaksi? Onko ääretön viisaus ymmärryksessä kehittynyt?

Löytyykö yhtään raamattuun uskojaa, joka ei toivoisi, että Jumala pitkäisen jyllinän ja salaman liekkien keskeltä Sinain vuorella olisi sanonut Moosekselle, ettei ihminen saanut omistaa toista ihmistä, ettei vaimo saanut myydä lastansa, että kaikkien ihmisten oli sallittava ajatella ja tutkia vapaasti itse, ja ettei miekkaa koskaan saanut paljastaa vuodattamaan viatonta verta? Löytyykö yhtään uskovaista, joka ei olisi mielissään huomattuaan, että jokainen noista inhoittavista lauseista on vääristelty ja että Jumalan vaippa ei koskaan ole tahraantunut punaiseksi tytön, vaimon tahi lapsen verestä? Löytyykö yhtään kunniallista miestä, joka ei paheksuisit, että Jumala käski miehen kivittää kuoliaaksi vaimonsa, jos tämä esitti jonkun toisen Jumalan palvelemista? Totisesti me emme tarvitse Jumalan mieleen johdattamaa kirjaa opettamaan meille, että orjuus on oikein, että monivaimoisuus on hyve ja että henkinen vapaus on rikos.

IV.

Verratkaamme Jehovan jalokivia pakanain lasihelmiin. Ehkempä paras keino valaisemaan sitä mitä olen sanonut on verrata noita oletettuja Jumalan opetuksia sellaisten ihmisten kirjoituksiin, jotka eivät koskaan

kirjoittaneet yhtäkään Jumalan mieleen johdattamaa riviä. Kaikkina aikoina, joista meille on säilynyt muistiinpanoja, ovat ihmiset kirjoitelleet ajatuksiansa oikeudesta, lempeydestä, vapaudesta, rakkaudesta ja laista. Jos raamattu on Jumalan sanaa, niin pitäisi sen sisältää ylevimpiä totuuksia, sen pitäisi olla äärettömän paljon parempi kuin ihmisten kirjoitukset, sen pitäisi sisältää mitä korkeimpia määritelmiä oikeudesta, parhaimpia käsitteitä inhimillisestä vapaudesta, selvimmät ohjesäännöt velvollisuuksista, mitä hellimpiä ja jalompia ajatuksia. Jokaisella sivulla tulisi olla loistava todistus sen jumalallisesta alkuperästä. Sen pitäisi sisältää suurempia ja ihmeellisempiä asioita kuin mitä ihminen on kirjoittanut.

Jos raamattu todellakin on Jumalan mieleen johdattama, niin käski hän juutalaisia ostamaan muukalaisien lapsia, jotka asuivat heidän keskellänsä ja määräsi, että täten ostetut lapset piti kulkea perintönä juutalaisten lapsille ja että niiden tuli olla heidän mies- ja naisorjiansa ikuisesti. Epictetus, mies, joka ei koskaan ollut saanut mitään ilnestystä, mies, jonka sielu seurasi luonnon antamaa valoa ja joka ei koskaan ollut kuullut juutalaisten jumalasta, oli kyllin jalo sanoakseen: „Ettekö muista, että teidän palvelijanne ovat luonnostaan teidän veljiänne, Jumalan lapsia? Sanoessanne, että olette ne ostaneet, te katsotte maahan jo aikoja sitten kuolleiden miesten tekemiin kurjiin lakeihin, mutta te ette näe jumalien lakeja.“

Me luemme, että Jehova määräsi, että heidän orjansa ja piikansa tuli olla „pakanoita, jotka teidän ympärillänne ovat“. „Jos sinä tahdot pitää orjaa ja pii-

kaa, niin sinun pitää ostaman ne pakanoilta“, sanoi Jehova. Ja kuitenkin Cicero, pakana, Cicero, joka ei ollut valistunut lukemalla Vanhaa Testamenttia, ylevän siveellisenä sanoi: „Ne, jotka sanovat, että meidän on rakastettava omia kansalaisiamme, mutta ei muukalaisia, hävittävät koko ihmiskunnan veljeyden, jonka mukana myöskin lempeys ja oikeus häviäisi ikuisesti.“

Jos raamattu on Jumalan mieleen johdattama, niin sanoi Jehova, koko maailman Jumala: „Koska joku lyö palveliatansa eli palkkapiikaansa sauvalla, niin että hän kuolee hänen käsiinsä, hän pitää kaikesti kostettaman. Vaan jos hän päivän taikka kaksi elää, ei pidä häntä kostettaman, sillä se on hänen rahansa.“ Zeno, Stoa-laisen filosofian perustaja, väitti satoja vuosia ennen kuin Kristus oli syntynyt, ettei kukaan voinut olla toisen omistaja ja että omistuskirja oli huono, olipa sitten orja joutunut siksi sodassa tahi oston kautta.

Jehova käski erään juutalaisen sotapäällikön ryhtyä sotaan ja antoi muun muassa hänelle tällaisen määräyksen: „Ja koska Herra sinun Jumalas antaa heidän sinun etees, ja sinä lyöt heitä, niin sinun pitää peräti hukuttaman heitä, niinkuin kirotuita, ja ei tekemän yhtäkään liittoa heidän kanssansa, eikä armahtaman heitä.“ Epictetus, josta äsken mainitsimme, antoi tämän ihmeteltävän neuvon inhimillisen käytöksen ohjeeksi: „Elä alhaisempiesi kanssa kuten tahtoisit ylhäisempiesi elävän sinun kanssasi.“

Onkohan mahdollista, että ääretön laupeus ja viisaus sanoi: „Minä kokoon kaiken onnettomuuden heidän päällensä, minä ammun kaikki nuoleni heihin. Nälästä pitää heidän hiukahtuman. ja poltetaudilla kulu-

tettaman, ja äkillisellä kuolemalla. Minä lähetän metsän petoin hampaat heidän keskellensä, ja kyykäärmeen myrkyn. Ulkona pitää miekan heitä hävittämän, ja sisällä huoneessa pelvon, sekä nuorukaiset että neitseet, imeväiset ja harmaapäät“, ja Seneca, roomalainen pakana, sanoi: „Viisas mies ei armahda rikosta, jonka pitää tulla rangaistuksi, mutta hän matkaan saattaa, jallolla tavalla, kaikki mitä armahduksella on tarkoituksena. Hän säästää muutamia ja vartioitsee toisia, muutamia nuoruutensa tähden ja toisia ymmärtämättömyytensä tähden. Hänen laupeutensa ei ole kaukana oikeudesta, mutta tekee sen täydelliseksi.“

Voimmeko uskoa, että Jumala milloinkaan sanoi jollekin: „Hänen lapsensa olkoon orvot, ja hänen emäntänsä leski. Käyköön hänen lapsensa kulkijana ja kerjätköön ja etsiköön elatuksensa köyhyydessänsä. Kaikki, mitä hänellä on, korkorahainen ottakoon ja muukalaiset repiköön hänen työnsä. Älköön kenkään hänelle hyvää tehkö, eikä yksikään armahtako hänen orpojansa.“ Jos hän milloinkaan lausui näitä sanoja, niin hän varmaankaan ei koskaan ollut kuullut tätä lausetta, tätä hindulaisen laulusäveltä: „Ihana on kanteleen ääni sille, joka ei koskaan ole kuullut omien lastensa pakinata.“

Jehova sanoi juutalaisille, „paksussa pilvessä ja pimeydessä Sinain vuorella“: „Ei sinun pidä muita jumalia pitämän minun edessäni. Ei sinun pidä kumartaman niitä eikä myös palveleman niitä, sillä minä Herra, sinun Jumalas, olen kiivas Jumala, joka etsiskele isäin pahat teot lasten päälle kolmanteen ja neljanteen polveen, jotka minua vihaavat.“ Verratkaapa tätä

näihin sanoihin, jotka hindulainen on asettanut jumalansa Brahman suuhun: „Minä olen sama kaikelle ihmiskunnalle. Ne, jotka rehellisesti palvelevat muita jumalia, palvelevat tietämättänsä minua. Minä olen se, joka olen osallinen kaikesta jumalan palveluksesta ja minä olen kaiken jumalan palveluksen palkinto.“

Vertailkaa näitä sanoja. Edelliset ovat kuin luola, jossa kateuden liman synnyttämät sikiöt ryömivät, toiset ylevät kuin auringoilla koristettu taivaan kansi.

Onko mahdollista, että todellinen Jumala koskaan sanoi:

„Mutta jos vietelty profeetta jotakin saarnaa, hänen minä Herra, annan vietelleyksi tulla ja tahdon ojentaa minun käteni hänen päällensä ja hävittää hänet minun kansastani.“

Verratkaa näitä sanoja erään pakanan sanoihin:

„On parempi vaijeta loppuijäkseen kuin valhetella.“

Voimmeko uskoa, että äärettömän laupeuden Jumala antoi tällaisen käskyn.

„Jokainen sitokoon miekan kupeillensa, vaeltakaat lävitse ja palatkaa portista niin porttiin leirissä ja tap-pakaat itsekukin veljensä ja kukin ystävänsä ja kukin lähimmäisensä. Pyhittäkää tänäpänä teidän kätenne Herralle itsekukin pojassansa ja veljessänsä, että hän tänäpänä antaisi teille siunauksen.“

Totitisesti, tuolla Jumalalla ei ollut niin suuri ja ylevä sielu kuin oli Antoniuksella, roomalaisella keisarilla, joka sanoi: „Minä tahtoisin mieluummin säilyttää yhden ainoan rooman kansalaisen hengen kuin tuhota tuhannen vihollista.“

Vertailkaa lakeja, joita juutalaisille antoi, kuten

väitetään, meidän kaikkien Luoja, seuraaviin Marcus Aureliuksen sanoihin:

„Minä olen luonut itselleni ihanteen valtiosta, jossa on sama laki kaikille ja yhtäläiset oikeudet ja yhtäläinen puheen vapaus kaikilla, valtakunta, jossa ei mitään niin paljon pidetä kunniasa kuin kansalaisen vapautta.“

Zend Avestassa luen tämän: „Minä kuulun viidelle, niille jotka ajattelevat hyvää, niille, jotka puhuvat hyvää, niille, jotka tekevät hyvää, niille, jotka kuulevat ja niille, jotka ovat puhtaat.“

„Mikä on se rukous, joka ylevyydessä, hyvyudessa ja kauneudessa on kaiken sen arvoinen mitä löytyy taivaan ja maan välillä, tämän maan ja tähtien välillä? Ja hän vastasi: „Kieltäytyä kaikista pahoista ajatuksista ja sanoista ja töistä.“

V.

Suurin vika Vanhassa Testamentissa on se julmuus jota Jumalan sanotaan käskeneen harjoittaa. Kaikki nämä julmuudet loppuivat kuitenkin kuolossa. Jehovankin kosto pysähtyi haudan partaalla. Hän ei koskaan uhannut rankaisevansa kuollutta, eikä löydy saanaakaan ensimmäisestä erehdyksestä Mooseksen ensimmäisessä kirjassa aina viimeiseen kiroukseen Malachia profeetassa, joka vähänkään viittaisi siihen, että Jumala tyydyttää kostonsa vasta toisessa maailmassa. Uudelle Testamentille oli säästetty tehdä tunnetuksi oppi ikuisesta tuskasta. Ihmiskunnan veljeyden saarnaaja repäsi verhon ajan ja ijankaikkisuuden väliltä ja kiinnitti ih-

misen hirmustuneen katseen helvetin liekehtivään kuu-
luun. Perään antavan rinnassa kiemurteli mato, joka
ei koskaan kuole. Tähän verrattuna olivat opit orjuu-
desta, hävityssodista, kaikki kiroukset ja kuritukset Van-
hassa Testamentissa lempeitä ja oikeita.

Yhden evankeliumin mukaan ja nykyisenkin kristil-
lisen uskon mukaan perustuu Kristin-usko oppiin so-
vituksesta. Jos tuo oppi on perustusta vailla, niin koko
sen päälle kyhätty laitos sortuu ja se on perustusta
vailla, sillä se on vastoin oikeutta ja armoa. Kirkko
opettaa meille, että ensimmäinen ihminen teki rikoksen,
josta kaikki toiset ovat vastuunalaisia. Tämä typeruus
on isä ja äiti toiselle — että ihmistä palkitaan jonkun
toisen tekemästä hyvästä työstä. Meille kerrotaan, että
Jumala teki lain ja rangaistus sen rikkomisesta oli ijan-
kaikkinen kuolema. Kaikki ihmiset, kerrotaan meille,
ovat rikkoneet tämän lain. Laki on pidettävä voimassa.
Se voitaisiin tehdä kiroomalla kaikki, mutta tuon niin
sanotun sovituksen avulla on kuitenkin muutamain har-
vojen mahdollista pelastua. He väittävät, että laki vaa-
tii mitä ankarinta rangaistusta, että oikeus vaatii uhriensa,
että laupeus lakkaa anomasta, ja että Jumala sallimalla
viahtoman kärsiä syyllisen sijasta täysin tyydytti lain.
Toteuttaakseen tämän tuumansa syntyi Jumala lapseksi,
kasvoi, lisääntyi tiedoissa ja kolmenkymmenen vuoden
vanhana, harjoitettuaan kaikkia hyveitä, hänet uhrattiin
ihmisen sovittamiseksi. Väitetään, että hän otti meidän
paikkamme, kantoi meidän syntimme, meidän vikamme
ja tällä tavoin tyydytti Jumalan oikeuden.

Mooseksen sovitusuhrissa ei saanut synninpäästöä
muuten kuin vuodattamalla verta. Jos joku teki syn-

niin, niin oli hänen tuotava papille lammas, vasikka, oinas tahi pari kyyhkystä. Pappi pani kätensä eläimen päälle ja synti siirtyi eläimeen. Sitten tapettiin eläin synnintekijän asemasta ja täten vuodatettu veri pirskoitettiin alttarille. Tällä tavoin tuli Jehova tyydytetyksi. Kuta suurempi rikos sitä suurempi uhri. Löytyi määrätty suhde eläimen arvon ja synnin suuruuden välillä.

Mitä tarkimmat ohjeet oli annettu tavasta miten nämä uhrieläimet oli teurastettava. Pappi oli teurastaja ja synagooga teurastushuone. Ei mikään voinut olla loukkaavampaa hienotunteiselle ihmiselle, ei mikään sopivampaa koventamaan ihmissydäntä, kuin tällainen alituinen viattoman veren vuodattaminen. Tämä hirvittävä uhrijärjestelmä kehittyi huippuunsa Kristuksen uhraamisessa. Hänen verensä annettiin kaikkien toisten puolesta. Ei ole enää tarpeen vuodattaa lisää. Laki on viimeinkin tyydytetty, täytetty, kyllästytetty.

Käsitys, että Jumala vaatii verta on pohjana sovitusopissa ja perustuu mitä hirvittävimpään raakalaisuuteen. Ja kuitenkin oli Mooseksen uhrijärjestelmä paljon tarkotuksenmukaisempi synnin teon estämiseksi kuin kristillinen järjestelmä. Jos Mooseksen uhrijärjestelmän mukaan joku teki synnin, niin oli hänen tuotava uhri, nyt, kun kristitty tekee syntiä, niin sanoo hän: „Panna se hänen laskuunsa, jos minä en maksa, niin Vapahtaja tekee sen.“ Näin myydään roistomaisuutta velaksi ja velkakauppa uskonnossa synnyttää tuhlausta synneissä. Mooseksen uhrijärjestelmä oli paljon paremilla ahvääri-periaatteilla. Velka oli maksettava ja sen maksettava, joka oli velkaa. Meille sanotaan, että synnintekijä on velkaa Jumalalle ja että Vapahtaja on sen

kuitannut. Parasta mitä sellaisesta kaupasta voidaan sanoa on, että velka on siirretty eikä maksettu. Itse asiassa on synnintekijä velkaa sille, jota hän on vahingoittanut. Jos te vahingoitate jotakin ihmistä, niin ei riitä, että saatte anteeksi Jumalalta — teidän on saatava sen ihmisen anteeksianto, teidän on saatava mitä teille kuuluu. Jos ihminen pistää kätensä tuleen ja Jumala antaa sen hänelle anteeksi, niin kättä pakottaa aivan yhtä pahasti. Teidän on niitettävä mitä olette kylväneet. Ei mikään Jumala voi antaa teille nisua, jos olette kylväneet ohdakkeita, eikä mikään Paholainen voi antaa teille ohdakkeita, jos olette kylväneet nisuja. Meidän on muistettava, että luonnossa ei ole palkintoja eikä rangaistuksia — ainoastaan seurauksia. Kristuksen elämä ja kuolema eivät muodosta mitään sovitusta. Niiden arvo on esimerkkinä, siveellisenä voimana, uhraavaisuutena ja siinä määrässä kuin Kristuksen elämä herättää halua hyvään, on se ollut arvokas ihmiskunnalle.

Saattaa viattomalle kärsimyksiä on suurin synti ja ehkenpä ainoa synti. Kuinka siis on mahdollista tehdä synnin seuraukset sovituksiksi synnistä, kun synnin seuraukset kantaa se, joka ei ole syntiä tehnyt ja se, joka syntiä teki, saapi hyveen palkan? Ei kukaan kunniallinen ihminen tahdo, että joku toinen kärsii hänen tähtensä. Ei mikään kunnollinen laki voi hyväksyä viattoman kärsimystä syyllisen sovituksiksi. Onkohan olemassa laki, joka vaatii, että syyllinen on palkittava. Ja kuitenkin on paljon lähempänä oikeutta palkita syyllinen kuin rangaista viatonta. Jos sovitus-oppi on

tosi, niin ei olisi olemassa taivasta, jollei sovitusta olisi tapahtunut.

Jos Juudas olisi ymmärtänyt kristillisen sovitusjärjestelmän, jos hän tiesi, että Kristuksen täytyi tulla petetyksi ja että Jumala luotti häneen siinä suhteessa, ja että ilman tällaista petosta ei yksikään inhimillinen sielu voisi pelastua, niin mitähän olisi Juudaksen pitänyt tehdä?

Kristillinen maailma on nyt lähes pari tuhatta vuotta koettanut selittää sovitusoppiansa ja jokainen yritys on päättynyt myönnytykseen, ettei sitä voida ymmärtää ja selitykseen, että se täytyy uskoa. Onko lupaus ja toivo anteeksiannosta koskaan estänyt rikoksen tekoa? Tulevatko ihmiset paremmiksi, jos heille opetetaan, että synti tuottaa onnea täällä maailmassa, että elää siveätä elämää on yhtä kuin kantaa ristiä, että ihminen voipi katua viimeisen syntinsä ja viimeisen hengenvetonsa välillä, ja että katumus pesee pois jokaisen tahran sielusta? Onko oikein saarnata, että katumuksen käärme ei sähise muistonne korvaan, että pelastetut eivät edes sääli rikosten uhreja ja että anteeksi annetut synnit eivät vaikuta mitään onnettomiin, joita vastaan on syntiä tehty?

He sanovat meille, että varmintä on kuitenkin uskoa näitä asioita, mutta minä sanon, että varmintä on olla rehellinen. Ei mikään ole varmempaa kuin se. Ei yksikään ihminen ole viimeisellä hetkellään katunut olleensa rehellinen. Ei yksikään ihminen kuoleman varjon laskeutuessa hänen päällensä ole katunut sitä, että on lausunut kanssaihmisillensä rehellisen ajatuksensa. Ei yksikään ihminen seisoessaan ijankaikkisuu-

den kynnyksellä ole katunut sitä, ettei hän ole ollut ulkokullattu. Ei yksikään ihminen ole katunut sitä, ettei hän sammuttanut järkensä valoa. Totisesti on turhaa hyljätä järkensä muka pelastaakseen sielunsa, sillä ilman sitä ei sielunne ole pelastamisen arvoinen.

Minä en myönnä, että joku ihminen tekemällä minulle vahinkoa voipi sillä velvoittaa minut tekemällä hänelle hyvän työn. Palkita vääryydet hyvillä töillä on samaa kuin hävittää kaikki eroitus tekojen välillä. Se, joka kohtelee ystäviä ja vihollisia samalla tavalla, ei tunne rakkautta eikä oikeutta. Peräänantavaisuuden käsite ei johtunut mieleenkään sellaiselle ihmiselle, jolla oli voimaa puolustaa itseänsä. Sen opin äiti oli heikkous. Sallia rikoksen tapahtua, vaikka itseännekin kohtaan, jos voitte sen estää, on likipitäin samaa kuin jos itse tekisitte rikoksen. Kirkko on saarnannut peräänantavaisuuden oppia ja sen lipun alla vuodattanut miljoonien verta. Pyhän kaapunsa alta kiilui salamurhaajan tikari vuosisatoja. Viekkailta käsillään kutoi se purppuraa ulkokullaisuudelle ja asetti kruunun rikoksellisen päähän. Enemmän kuin tuhannen vuotta on kavaluus pitänyt oikeuden vaakakuppeja, ulkokullaisuus kanto tiaraa, kerjäläiset halveksivat työn kuninkaallisia poikia ja tyhmä pelko kammoksui ajatuksen vapautta.

VI.

Hän tuli, sanovat he, antamaan ilmoituksen, ja mitä hän sitten ilmoitti? „Rakasta lähimmäistäsi niinkuin itseäsi?“ Se oli jo Vanhassa Testamentissa. „Rakasta

Jumalaa kaikesta sydämestäsi?“ Se oli Vanhassa Testamentissa. „Kosta paha hyvällä?“ Sen oli Buddha jo sanonut seitsemän sataa vuotta ennen kuin Kristus syntyi. „Tee toisille mitä tahdot heidän tekemään sinulle?“ Se oli Laostz'en oppi. Tuliko hän antamaan meille toiminnan ohjeita? Zoroaster oli tehnyt sen jo aikaa ennen: „Milloin ikänä olet epätietoinen siitä, josko jokin teko on hyvä tahi paha, niin luovu siitä teosta.“ Tuliko hän kertomaan meille toisesta maailmasta? Sielun kuolemattomuutta olivat jo hindulaiset opettaneet, samoin egyptiläiset, kreikkalaiset ja roomalaiset satoja vuosia ennen kuin hän syntyi. Minkä väitteen toi hän esiin kuolemattomuuden puolustukseksi? Mitä tosiasioita hän toi esille? Minkä toivon tähden pani hän loistamaan tämän maailman synkeyden ylitse? Tuliko hän vain sanomaan, ettei meidän pitäisi kostaa vihollisillemme? Kauan sitä ennen oli jo Sokrates sanonut: „Sen, joka on kärsinyt vääryyden, ei pitäisi tehdä vääryyttä takaisin, sillä missään tapauksessa ei ole oikein tehdä vääryyttä eikä ole oikein kostaa vääryyttä tahi tehdä paha kenellekään ihmiselle, vaikka kuinka paljon olisimme kärsineet hänen tähtensä.“ Ja Cicero oli sanonut: „Älkäämme kuunnelko niitä, jotka ajattelevat, että meidän pitäisi vihata vihollisiamme ja jotka uskovat, että se on jaloa ja miehekästä. Ei mikään ole niin kiitettävä, ei mikään niin selvästi osoita suurta ja ylevää sielua kuin lempeys ja joutuisuus antamaan anteeksi.“ Onko mitään maailman kirjallisuudessa näin lähes täydellistä ajatusta kuin tämä?

Kristukseltako maailma ensikerran sai kehotuksen kärsivällisyyteen, vaikka vuosisatoja ennen Chrishna

oli sanonut: „Jos joku lyö sinua ja lyödessään pudottaa keppinsä, niin ota se ylös ja anna se jälleen hänelle.“ Onko mahdollista, että Jumalan poika uhkasi sanovansa suurimmalle osalle ihmislapsia: „Menkää pois minun tyköäni, te kiroitut, siihen ijänkaikkiseen tuleen, joka valmistettu on perkeleelle ja hänen enkeleillensä“, vaikka eräs buddhalainenkin oli jalo ja lempeä sanoessaan: „En koskaan tahdo etsiä tahi ottaa vastaan omaa yksityistä pelastustani, en koskaan astua ikuiseen lepoon yksinäni, mutta aina ja kaikkialla tahdon elää ja ahkeroida kaikkien luotujen yleiseksi pelastukseksi kaikkialla avaruudessa. En koskaan tahdo jättää tätä maailmaa, synnin, murheen ja vaivan maailmaa, ennenkuin kaikki ovat vapahdetut. Siihen asti tahdon kärsiä siellä missä olen.“

Löytyykö Uudessa Testamentissa mitään näin kaunista? „Parempi yksi hetki hiljaista mietiskelyä ja sisällistä rakkautta kuin seitsemänkymmentä tuhatta vuotta ulkonaista jumalan palvelusta.“ — Löytyykö mitään tähän verrattavaa? „Kuka hyvänsä huolettomasti tallaa matoa, joka maassa matelee, se sydämetön on synkästi erillään Jumalasta.“ — Löytyykö Uudessa Testamentissa kauniimpaa tarinaa kuin tämä erästä Sufista?

Seitsemän vuotta oli eräs Sufi harjoittanut kaikkia hyveitä ja astui sitten ne kolme porrasta, jotka johtavat paratiisin portille. Hän koputti ja ääni sanoi: „Kuka siellä?“ Ja Sufi vastasi: „Palvelijasi, oi Jumala.“ Mutta ovet pysyivät kiinni.

Seitsemän vuotta harjoitti Sufi vielä kaikkinaisia hyveitä ja teki hyviä töitä. Hän lohdutti murheellisia ja jakoi ruokansa köyhien kanssa. Taas nousi hän

ylös nuo kolme porrasta, taas kolkutti hän ovelle ja taas kysyi ääni: „Kuka siellä?“ Ja Sufi vastasi: „Palvelijasi, oi Jumala.“ Mutta ovet pysyivät kiin.

Vielä seitsemän vuotta kulutti Sufi laupeuden töissä, kävi vankeja ja sairaita katsomassa. Taas hän nousi portaita, taas kolkutti hän taivaallista porttia. Taas kuuli hän kysymyksen: „Kuka siellä?“ Ja hän vastasi: „Sinä itse, oi Jumala.“ Ja ovet lensivät auki.

Onko mahdollista, että P. Paavali oli Jumalan mieleenjohtattama sanoessaan: „Oppikoon vaimo hiljaisuudessa, kaikella nöyryydellä.“

„Sillä Adam on ensin luotu ja sitte Eva.“

Ja onko mahdollista, että Epicetus, ilman pienintäkään apua taivaasta, antoi maailmalle tämän rakkauden käskyn:

„Mikä on sen ihanampaa kuin olla vaimollenne niin rakas, että siitä syystä olette rakkaampi itsellenekin.“

Julistiko P. Paavali Jumalan ajatusta kun hän kirjoitti: —

„Vaimot olkoon omille miehillensä alamaiset niinkuin Herralle. Sillä mies on vaimon pää, niinkuin Kristus on seurakunnan pää.“

Ja oliko tämän kirjoittaja kurja halveksittu pakana?

„Siinä talossa, jossa mies on tyytyväinen vaimonsa kanssa ja vaimo miehensä kanssa, siinä talossa asuu onni, mutta sitä taloa, jossa naisia ei kunnioiteta, kohdatkoon kirous. Missä vaimo pidetään kunniassa, siellä totisesti palvellaan Jumalaa.“

Löytyykö Uudessa Testamentissa mitään näin kaunista?

„Sanonko sinulle, missä luonto on siunatuin ja

ihanin? Siellä missä ne, joita rakastamme, asuvat. Vaikka se paikka olisi pieni, se on suurempi kuin kuningaskunta, vaikka se olisi erämaa, sen läpi virtaa Paratiisin virrat.“

Luettuanne kaikki kiroukset Vanhassa Testamentissa, kertomukset teurastuksista, petoksista ja kuolemasta, vaimojen ja lasten tuhoamisesta, luettuanne luvut kauhuista Uudessa Testamentissa, uhkaukset tulesta ja liekeistä, sitten lukekaa tämä, jaloimman ihmislapsen kirjoittama säe:

„Ei laatu armon ole työläs,
Vaan laatu sateen hiljaisen.
Se siunaa kaksinkerroin:
Se siunaa antajan ja saajan.
Mahtavin mahtavissa,
On kruunu verratoin se kuninkaille.“

VII.

Ottakaa Uudesta Testamentista pois käsitys, että usko on tarpeen pelastukseen, että Kristus uhrattiin sovituksiksi ihmiskunnan synneistä, että taivas on uskon palkka ja helvetti rehellisen tutkistelemisen rangaistus, että ihmissielun rangaistus on ikuinen, ottakaa siitä kaikki ihmeet ja tyhmät tarinat, ja minä kernaasti myönnän, että kaikki hyvät kohdat siinä ovat tosia. Jos ne ovat tosia, niin ei ole väliä josko ne ovat Jumalan mieleenjohtattamia tahi ei. Ainoastaan se, joka ei koskaan tapahtunut, tarvitsee tulla todistetuksi ihmetöillä.

Avaruus on luonnollinen.

Kirkon täytyy lakata väittämästä, että lauseet, jotka puolustavat raakalais-ihmisten käsityksiä ja yhteiskunnallisia laitoksia, ovat Jumalan mieleenjohtatuksia. Oppi sovitukselta on hyljättävä. Hyvien tekojen täytyy astua uskon sijaan. Ijankaikkisen rangaistuksen kauhu on poistettava. On myönnettävä, että herkkäuskoisuus ei ole hyve ja että tutkimen ei ole rikos. On tunnustettava, että ihmetyöt ovat valheen lapsia ja ettei mikään voi olla ihmeellisempää kuin syiden ja vaikutusten majestettillinen, katkeamaton, ylevä ja ikuinen kulku. Järki on oleva tuomari. Jumalan mieleenjohtamat kirjat, ihmeillä pönkitettyinä, eivät voi seisoa todistettua asiaa vastaan. Uskonto, joka ei herätä kunnioitusta suurilla hengen lahjoilla varustetuissa ihmisissä herättää pian kaikkien ivaa.

Ihminen, joka ei usko henkiseen vapauteen on raakalainen. Onko mahdollista, että Jumala on suvaitsematon? Voisiko löytyä edistystä, taivaassakaan ilman henkistä vapautta? Onko tulevaisuuden vapaus ainoastaan vapaus kadotukseen? Eiköhän sittenkin ole vain korkeintaan mahdollisuus, että Kristuksen tapaan elävä ihminen voipi tulla pelastetuksi? Onko ihminen tuleva palkituksi ikuisesti siitä, että hän uskoi todistusten mukaan, ilman todistuksia tahi vastoin todistuksia? Tulemme pelastetuiksi sentähden, että me olemme hyviä, vaiko sentähden, että toinen on ollut siviä? Tuleeko herkkäuskoisuus siivillä ja kruunulla koristettavaksi ja rehellinen epäily kahleihin ja kirottavaksi?

Jos Jehova todellakin oli Jumala, niin tiesi hän lopun jo alusta. Hän tiesi, että raamattu tulisi olemaan rintavarustuksena, jonka taakse sorronhimo ja tekopyhyys kyyristyisi. Hän tiesi että raamattu tulisi olemaan huuto-

kauppa-pöytänä, jonka päällä vaimot seisoisivat kun heidän lapsiansa myytäisiin heidän sylistään. Hän tiesi, että tätä raamattua tulisivat tyrannit käyttämään puolustukseksi, että se olisi turvana ryöväreille, joita kutsutaan kuninkaiksi ja tekopyhille, joita kutsutaan papeiksi. Hän tiesi, ettei hän ollut opettanut juutalaisille mitään tärkeä-arvoista. Hän tiesi, että oli löytänyt heidät vapaina ja jätti heidät orjuuteen. Hän tiesi, ettei hän ollut täyttänyt ainoatakaan lupaustaan heille. Hän tiesi, että silloin kun muut kansat olivat edistyneet tiedoissa ja taidoissa, niin hänen valittu kansansa eli vielä syvimmissä raakuudessa. Hän lupasi heille koko maailman ja antoi heille erämaan. Hän lupasi heille vapauden ja teki heidät orjiksi. Hän lupasi heille voiton ja antoi heille tappion. Hän sanoi, että he tulisivat kuninkaiksi ja hän teki heidät orjiksi. Hän lupasi saattaa koko maailman heidän valtaansa ja teki heidät maanpakolaisiksi. Kun on lukenut loppuun Vanhan Testamentin, niin on pakotettu sanomaan: „Ei mikään voi lisätä sen kansan kurjuutta jonka hallitsijana on Jehova!“

Vanha Testamentti täytti tämän maailman sorrolla ja vääryydellä ja Uusi antaa meille tulevaisuuden, joka on täynnä tuskaa melkeinpä kaikille ihmislapsille.

Vanha testamentti kertoo meille menneisyyden helvetistä ja Uusi tulevaisuuden helvetistä.

Vanha Testamentti kertoo meille niistä kauhistavista asioista, joita Jumala on tehnyt, Uusi niistä kauhistavista asioista, joita hän on tekevä.

Nämä kaksi kirjaa osoittavat meille menneisyyden ja tulevaisuuden kärsimykset — vääryyden, tuskan ja kyyneleet kummassakin maailmassa.

Mihin suuntaan.

I.

Löytyy kaksi tietä — luonnollinen ja yliluonnollinen.

Toinen tie on elää siinä maailmassa, jossa me olemme, kehittää aivojamme havainnon ja tutkimisen avulla, käyttää keksintöjen avulla luonnon voimia eduksemme siten saadaksemme hyvän asunnon, vaatetuksen ja ravinnon — saadaksemme ajatustemme nälän tyydytetyksi taiteilla ja tieteillä.

Toinen tie on elää toista maailmaa varten, jota me odotamme, uhrata tämä elämämme, joka nyt on, toiseen, josta emme mitään tiedä. Tuo tie on rukouksilla ja juhlamenoilla koettaa saada jonkun kuvitellun, pilvien takaisen olennon suojelusta ja apua.

Toinen tie on ajatella — ottaa huomioon, tutkia ja seurata järkensä valoa. Toinen tie on uskoa, hyväksyä, mukaantua, kieltää aistimme todistus, oma järkemme, ja kumartua niiden edessä, jotka ovat kyllin röyhkeitä vakuuttamaan, että he muka tietävät.

Toinen tie on elää kanssaihmistenne hyväksi — vaimonne ja lastenne hyväksi — tehdäkseen ne, joita ra-

kastatte onnelliseksi ja suojellaksenne heitä ihmiselämän suruilta.

Toinen tie on elää henkiä, aaveita, tonttuja ja jumalia varten, toivossa, että he kerran palkitsevat teidät toisessa maailmassa.

Toinen tie on korottaa järkenne valtaistuimelle ja luottaa tosiasioihin, toinen tie on kruunata herkkäuskoisuus ja elää uskossa.

Toinen tie on kulkea itsestänne tulevassa valossa — valossa, joka syntyy aivoissanne tehden kaikki selväksi aistimenne kautta — tunnon, näön ja kuulon kautta.

Toinen tie on sammuttaa järkenne pyhä valo ja seurata sokeasti toisen jälkiä.

Toinen tie on olla rehellinen ihminen, julkaista toisille ajatuksenne, seistä suorana, uljaana, huolettomana jumalista ja paholaisista.

Toinen tie on ryömiä ja matella, häväistä jalompi luontonne ja riistää toiselta se vapaus, jota itsellänne ei ole rohkeutta nauttia.

Älkää luulko, että minä vihaan niitä, jotka ovat kääntyneet väärälle suunnalle ja vaeltavat väärää tietä.

Meidän esivanhempamme tekivät parhaiten minkä taisivat. He uskoivat yliluonnolliseen ja he luulivat, että uhrit ja rukous, paastoaminen ja itku, hellyttäisi yliluonnollista antamaan heille päiväpaistetta, sadetta ja runsasta vuodentuloa — pitkää ikää tässä maailmassa ja ijankaikkista iloa toisessa. Heidän mielestään Jumala oli itsevaltiainen herra, herkkä loukkaantumaan, pikavihainen, hirmuinen köyryssänsä, kateellinen, kiivas vihollisilleen, ylenpalttinen suosikilleen. He uskoivat myöskin pahaan Jumalaan, joka oli melkein Jumalan

vertainen voimassa ja häntä etevämpi viekkaudessa. Näiden kahden Jumalan välillä oli ihmisen sielu kuten hiiri kahden kissankäpälän välissä.

Molemmat nämä Jumalat herättivät pelkoa. Meidän esivanhempamme eivät juuri rakastaneet Jumalaa eivätkä juuri vihanneet Paholaistakaan — he pelkäsivät molempia. He halusivat huvitella Jumalan kanssa tulevassa elämässä ja Paholaisen kanssa tässä maailmassa. He uskoivat, että luonnon toiminta riippui heidän käytöksestään, että tulvat ja myrskyt, taudit, maanjäristykset ja tuuliaispäät lähetettiin heille rangaistukseksi ja että kaikki hyvät luonnon ilmiöt olivat palkintoina heille.

Kaikki tapahtumat olivat yliluonnollisten voimain johdannon ja vallan alla. Ilma — pimeys — oli täynnä enkeleitä ja paholaisia, velhot ja noidat tekivät salajuuonia, asettivat ansoja hurskaille — tosikristityille. Aurin-
gon ja kuun pimennykset tapahtuivat ihmisten syntien tähden ja kaikkea outoa pidettiin ihmetyönä. Vanhaan hyvään aikaan koko kristikunta oli hullujen huone ja hullut papit ja piispat olivat sen vartijoita. Ei löytynyt mitään tieteitä. Ihmiset eivät tutkineet — eivät ajatelleet. He vapisivat ja uskoivat. Tyhmyys ja taikausko vallitsivat koko kristikunnassa.

Lopultakin alkoivat muutamat tekemään havainnoita, panemaan muistoon ja ajattelemaan.

Huomattiin, että pimennykset sattuivat aina määrättyillä väliajoilla ja että niiden tapahtuminen voitiin määrätä edeltäpäin. Tämä todisti, että ihmisten teoilla ei ollut mitään tekemistä pimennysten kanssa. Muutamat alkoivat arvella, että maanjäristyksillä ja myrs-

kyilläkin oli luonnolliset syynsä ja että ne tapahtuivat huolimatta vähääkään koko ihmiskunnasta.

Muutamit alkoivat epäillä pahojen henkien olemassa oloa taikka hyvien henkien sekaantumista ihmisten asioihin. Keksittyään muutamia tosiasioita tähtitieteissä, tähtien äärettömän lukumäärän, kiertotähtien säännöllisen ja alituisen liikunnon ja että useimmat niistä olivat äärettömän paljon suurempia kuin maa — saatuaan selville jotakin maasta, eläin- ja kasvimuotojen hitaan muuttumisen, niiden kasvamisen, kehittymisen ja levenemisen, saarien ja maanosien muodostuksen, tulen ja veden ja ilman vaikutuksen lukemattomien vuosisatojen kuluessa, kaiken elämän keskinäisen sukulaisuuden, määrättyään maapallon aseman aurinkokunnassa, kokeilla ja tutkimuksilla keksittyään muutamia kemian salaisuuksia, keksittyään kirjapainon, tosiasiaain, arvelujen ja aatteiden säilyttämiseksi ja levittämiseksi, kykenivät he katkaisemaan muutamia renkaita taikauskon kahleista — hiukan vapauttamaan itsensä yliluonnollisen vallasta ja kääntämään kasvonsa valoa kohti. Hitaasti kasvoi tutkijain ja ajattelijain luku, hitaasti kerääntyivät tosiasiat kokoon, tieteet alkoivat syntyä, vanhat käsitykset alkoivat näyttää hullunkurisilta, yliluonnollisuus haihtui pois ja lakkasi sekaantumasta ihmisten tavallisiin toimiin.

Kouluja perustettiin, lapsia opetettiin, kirjoja painettiin ja ajattelijain luku lisääntyi. Päivä päivältä heikkoni luottamus yliluonnolliseen ja päivä päivältä sai se käsitys yhä enemmän valtaa, että ihmisen täytyy olla oma suojelijansa, oma sallimuksensa. Raakalaisuuden ja taikauskon sumuista ja pimeydestä kohosi Luonnon

aamunkoitto. Vapauden tunne sai vallan ihmisen mielessä ja ihmishenki alkoi uneksia voimastansa. Joka taholla tehtiin keksintöjä, löytöjä, ajateltiin rohkeasti. Jumaluusoppineet turvautuivat kahleihin ja tulirovioon — vankilaan ja kidutukseen.

Ajattelijat julistettiin kerettiläisiksi ja atheisteiksi — Saatanan sikiöiksi ja Kristuksen pilkkaajiksi. Type-ryys, luulottelu, taikauskoinen panettelu heräsivät ja yhdistyivät hävittämään tutkimusta ja vapaata ajatusta. Vuosisatoja taisteltiin tätä taistelua. Ei löydy sitä ilki-työtä, ei sitä rikosta, jota yliluonnolliseen uskojat eivät olisi tehneet. Mutta kaikesta huolimatta on Luonnon oppilasten lukumäärä kasvanut ja kirkon valta vähen-nyt. Nyt on maailman valistuneiden ymmärrys Luonnon puolella. Yhä jatkuu taistelu — yliluonnollinen aina häviten ja Luonto aina voittaen. Muutamien vuosien perästä on tieteen voitto taikauskon yli oleva täydellinen kaikilla aloilla.

II.

Jo useita vuosisatoja on ollut olemassa kaksi eri maailman katsantokantaa; toinen niistä hyväksyen halujen kuolettamista — elämän tarpeiden vähentämistä — ja ehdotonta luottamusta johonkin korkeampaan voimaan; toinen hyväksyen halujen järkiperaistä tyydyttämistä, tarpeiden enentämistä ja niiden tyydyttämistä ahkeruuden, taidon ja keksintöjen avulla ja ihmisen ehdotonta luottamusta omaan yritteliäisyyteensä. Diogenes, Epictetus, Socrates johonkin määrään, Buddha ja Kris-

tus, kaikki opettivat tuota ensimmäistä filosofiaa. Kaikki halveksivat rikkautta ja mukavuutta, kaikki vihasivat taiteita ja musiikkia, halveksivat hyviä vaatteita, hyvää ruokaa ja hyviä asuntoja. He olivat köyhyyden ja repaleiden, mökkien ja hökkeleiden, tyhmyyden ja uskon filosofeja. He saarnasivat tulevan elämän kurjuudesta. He pilkkasivat varakkaita, ahkeroita, niitä, jotka nauttivat elämästä ja jättivät taivaan kerjäläisille.

Tämä filosofia on menettämässä valtaansa ja nyt useimmat ihmiset haluavat ruokaa, asunnon ja vaatteita, kirjoja ja kuvatauluja, mukavuuksia ja joutoaikaa. He uskovat aivojen kehittämiseen — palvelijoiden ja orjien tekemiseen luonnon voimista.

Nykyään ovat valistuneet ihmiset hyljänneet näiden askeettien opetukset ja filosofian. He eivät enää usko paastoamisen ja itsekidutuksen hyveeseen. He uskovat, että onni on paras hyvä ja että aika jolloin on oltava onnellinen on nyt — täällä, tässä maailmassa. He eivät enää usko yliluonnollisiin palkintoihin ja rangaistuksiin. He uskovat seurauksiin ja että seuraukset pahoista teoista ovat pahat ja seuraukset hyvistä teoista ovat hyvät.

He uskovat, että ihminen vaarinoton ja ajattelemisen kautta oppii tuntemaan onnellisuuden ehdot ja elämään ja toimimaan tällaisten ehtojen ja olosuhteiden mukaisesti. He eivät usko, että maanjäristyksiä, myrskyjä, tulivuoren purkauksia taikka aurinkon ja kuun pimennyksiä aikaansaapi ihmisten käytös. He eivät enää usko yliluonnolliseen. He eivät enää pidä itseänsä orjina, palvelijoina taikka suosikkeina millekään taivaalliselle ruhtinaalle. He ovat varmat, että monta pahaa

voidaan välttää tiedon avulla ja sentähden uskovat he aivojen kehittymiseen. Koulutalo on heidän kirkkonsa ja yliopisto heidän kathetraalinsa.

Samoin on useita vuosisatoja ollut olemassa kaksi eri ajatuskantaa hallituksesta — toinen jumalallinen toinen maallinen.

Kuningas sai valtansa suoraan Jumalalta. Kansan velvollisuus on totella. Papit saivat uskontunnustuksen Jumalalta ja kansan velvollisuus oli uskoa.

Jumalallinen hallitusmuoto on joutumassa epäsuosiin. Englannissa on parlamentti astunut Jumalan sijaan ja Yhdysvalloissa saapi hallitus valtansa hallittavain suostumuksesta. Keisari Wilhelm on ehkempä ainoa mies koko Saksan maalla, joka uskoo Jumalan asettaneen hänet valtaistuimelle ja pitävän hänet siinä tyytyivätpä saksalaiset siihen tahi ei. Italia on karkoittanut katolilaisen jumalan politiikasta, Ranska kuuluu ranskalaisille ja he sitä hallitsevat ja itse Venäjälläkin löytyy miljooneja, jotka halveksivat tsaaria ja hänen muka jumalallisia etuoikeuksiansa.

Jumalalliset hallitukset ovat häviämässä ja maalliset astuvat hitaasti sijaan. Ihminen kasvaa yhä isommaksi ja Jumala käypi yhä himmeämmäksi ja epäselvemmäksi. Nuo „jumalalliset“ hallitukset perustuvat rahvaan pelkoon ja tietämättömyyteen — muutamain viekkauteen, röyhkeyteen ja valheellisuuteen. Maallikkohallitus on syntynyt, ei harvojen, mutta kansan syvien rivien ymmärryksestä, rehellisyydestä ja rohkeudesta.

Me olemme huomanneet, että ihminen voipi hallita itseänsä ilman papin tahi paavin, ilman henkien tahi Jumalan avutta. Me olemme huomanneet, että uskon-

nollisuus ei ole mitään itsestään selvää ja että ilman todistuksitta uskominen ei ole mikään kiitosta ansaitseva tapa. Me tiedämme että kaikki itsestään selvä on järjen kompassi, ajatuksen näköpiiriin pohjantähti ja me tiedämme, ettei kukaan kiellä itsestään selvää asiaa. Me tiedämme myöskin, ettei uskominen riittävästi todistettuun asiaan osoita mitään niin erinomaista hyvyyttä ihmisessä ja varmaan ei osoita sitä sanominen, että uskoo jotakin, vaikka se on vaillinaisesti todistettu.

Uskovaiset eivät kaikki ole olleet hyviä. Joitakin kaikkein keuhnoimpia ihmisiä on ollut uskovaisia. Miehet, jotka pakoittivat Socrateen juomaan myrkkyä, olivat uskovaisia. Juutalaiset jotka ristiinnaulitsivat Kristuksen, uskoivat ja palvelivat Jumalaa. Perkelekin uskoo Kolminaisuuteen, Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen ja kuitenkin ei se näytä vaikuttaneen hänen siiveelliseen luonteeseensa. Raamatun mukaan hän vapii, mutta ei tee parannusta. Lopultakin olemme päättäneet, että meillä on oikeus tutkia isäimme uskontoa.

III.

Niinpä on ollut kaksi eri ajatuskantaa tautien syystä ja parannuksesta. Toinen on jumaluusopillinen, toinen tieteellinen.

Jumaluusopillisen ajatuskannan mukaan saivat taudit alkunsa pahoista hengistä, paholaisista, jotka asettuivat ihmisten ruumiiseen. Näitä paholaisia voivat profeetat jumalan miehet ja papit heittää ulos ja olles-

saan täällä maan päällä oli Kristuksenkin päätehtävänä heittää ulos perkeleitä.

Monta vuosisataa seurasivat papit hänen esimerkkiänsä ja Keskiajalla ajettiin miljoonittain pahoja henkiä ulos ihmisten ruumiista. Tauteja parannettiin pyhitetyillä tinakuvilla, paperipalasioilla, kaulasta riippuvilla risteillä — asettamalla kipsistä tehtyjä Neitsyt Maarian kuvia vuoteitten jalkopohjiin, koskettamalla kuolleitten pyhimysten luita tahi palasia oikeasta ristin puusta tai yhtä niistä nauloista, joilla Kristuksen kädet ja jalat lävistettiin tai palasta Neitsyt Maarian vaipasta taikka pirskoittamalla rintaansa pyhällä vedellä ja lukemalla rukouksia, laskemalla helmiä rukousnauhoissa, tekemällä ristin merkin, elämällä ilman lihaa, pitämällä jouhipaitaa tai yhdellä tai toisella tavalla kiduttamalla ruumistansa. Kaikki taudit luultiin olevan yliluonnollista alkuperää ja parannuskeinot olivat samaa laatua. Ruttotau-teja koetettiin estää juhlakulkueilla, papit edellä kantaen ehtoollisastioita.

Ei tiedetty mitään luonnollisista syistä ja seurauksista. Kaikki oli ihmeellistä ja salaperäistä. Papit olivat viisaita ja kansa uskonsokea.

Hitaasti anasti toinen ajatuskanta tautien syisiä ja parannuskeinoista sijaa ihmisten mielessä. Jotkut harvat hylkäsivät paholaisteorian ja väittivät, että taudit saivat alkunsa luonnollisista syistä ja että monet niistä voitiin parantaa luonnollisilla keinoilla.

Alussa lääkärit olivat kovin ymmärtämättömiä, mutta he tiesivät enemmän kuin papit. Hitaasti mutta varmasti työnsi lääkäri papin pois sairastuoteen äärestä. Muutamat ihmiset tulivat lopulta niin ymmärtäväisiksi,

että uskoivat ruumiinsa lääkäreille, mutta olivat vielä kyllin tyhmiä jättämään sielunsa hoidon papille. Valistuneiden ihmisten kesken on tuo jumaluusopillinen ajatuskanta tykkänään hyljätty eikä ihmeillä ja yliluonnollisella ole enää mitään sijaa lääketieteessä. Katoolisissa maissa parannetaan vielä talonpoikia puukuvilla, rukouksilla, pyhällä vedellä ja pyhimysten luilla, mutta kun papit ovat sairaana, niin lähettävät he noutamaan lääkäriä ja itse paavikin, Jumalan agentti, antaa pyhän ruumiinsa lääkärin hoidettavaksi.

Tiede on suuressa määrässä saanut voiton jumaluusopista.

Ei kukaan ymmärtäväinen ihminen enään usko, että paholaisia asustaa ihmisruumiissa. Ei kukaan ymmärtäväinen ihminen enään usko, että paholaiset koettavat ohjata ihmisten tekoja. Ei kukaan ymmärtäväinen ihminen enään usko, että paholaisia on olemassakaan.

Ja kuitenkin, vielä nykyaikana, New Yorkin kaupungissa, asettavat katolilaiset papit näytteille palasen Neitsyt Maarian äidiksi väitetyn Pyhän Annan luista. Muutamat näistä papeista ovat ehkä uskonhulluja ja muutamat hurskasnaamaisia roistoja. Jos heillä on vähänkään tervettä järkeä, niin heidän täytyy tietää, ettei ole olemassa mitään keinoa, jolla voisi todistaa, että tuo luukappale koskaan on kuulunut Pyhän Annan luustoon. Ja jos heillä on vähränkään tervettä järkeä, niin täytyy heidän tietää, että Pyhän Annan luut oli samanlaiset kuin muittenkin ihmisten luut, samasta aineesta, ja että kaikkien ihmisten luiden lääkkeelliset ja ihmeitä tekevät ominaisuudet ovat juuri samat. Ja kuitenkin keräävät nämä papit uskonnollisilta narreiltaan

tuhansia ja tuhansia dollareita oikeudesta saada katsella tuota luupalasta ja suudella laatikkoa, jossa tuota „pyhäinjäännöstä“ säilytetään.

Arkkipiispa Corrigan tietää vallan hyvin, ettei kukaan tiedä kuka Neitsyt Maarian äiti oli, ettei kukaan tiedä mitään tuon tuntemattoman äidin luista, tietää että koko juttu on tavallista uskonnollista petosta, tietää että hänen pappinsa taikka hänen valvontansa alla olevat papit, ansaitsevat rahaa väärällä ja laittomalla tavalla. Kardinaali Gibbons tietää saman, mutta ei kumpikaan noista hurskaista herroista sanallakaan paheksu tuollaista häpeemätöntä rikosta. He mielellään näkevät, että papit rakkaan kirkkonsa hyväksi tekevät kauppaa typerien uskonveljiensä toiveista ja pelosta, haluavat että petos kunhan se vaan tuottaa tuloja, menestyisi ja eläisi.

Tuollaista on uskonnollisen ihmisen rehellisyys. Jos nuo herrat sattuisivat sairastumaan, niin he eivät koskikaan pyhain jäännöksiin. He lähettäisivät hakemaan lääkäriä.

Sallikaa minun kertoa teille eräs japanilainen tarina, joka mainiosti sopii tähän.

Kerran eräs vanha munkki hoiti luostaria, joka oli rakennettu — pyhimyksen luiden päälle. Näillä luilla oli voima parantaa tauteja ja olivat niin asetetut, että pyhiinvaeltaja työntämällä kätensä erästä aukosta sisälle voi niihin koskea. Paljon ihmisiä monenlaisten tautien vaivaamina tuli koskettamaan näitä luita. Monet luulivat, että se teki heille hyvää taikka paransi heidät ja kiitollisuudesta moni lähtiessään jätti suuren summan rahaa munkille. Eräänä päivänä puhui vanha munkki

apulaiselleen näin: „Rakas poikani, asiat ovat alkaneet käydä huonosti ja yksin voin hoitaa kaikkia, jotka tänne tulevat. Sinun täytyy etsiä itsellesi toinen paikka. Minä annan sinulle tuon valkoisen aasin, vähän rahaa ja siunaukseni.“

Niinpä nuorukainen nousi eläimen selkään, meni matkoihinsa. Jonkun päivän perästä kaikki hänen rahansa olivat loppuun kuluneet ja valkoinen aasikin kuoli. Eräs ajatus tuli nuorukaisen mieleen. Hän hautasi aasin tien viereen ja sitten ojentaen kätensä jokaista sivukulkijaa kohti sanoi tälle juhlallisella äänellä: „Rukoilen sinua, anna minulle vähän rahaa sillä rakentaakseni temppelin tässä lepäävän synnittömän luiden päälle“.

Hänen menestyksensä oli niin suuri, että hän sai temppelin rakennetuksi ja sitten alkoi tulla tuhansittain ihmisiä koskettamaan synnittömän luita. Nuorukaisesta tuli rikas, hänen täytyi palkata apulaisia ja eli mitä ylellisimmin.

Eräänä päivänä päätti hän käydä katsomassa entistä isäntäänsä. Hän otti suuren joukon palvelijoita mukaansa ja läksi matkalle entistä kotiansa kohti. Kun hän saapui perille, niin istui vanha munkki luostarin ovella. Hämmästyneenä katseli hän nuorukaista ja hänen palvelijajoukkoansa. Nuorukainen astui lähemmäksi, teki itsensä tunnetuksi ja vanha munkki huudahti: „Missä olet ollut? Kerro, pyydän sinua, miten olet näin menestynyt“.

„Ah“, nuorukainen vastasi, „vanhukset ovat tyhmiä, mutta nuorukaisilla on ajatuksia. Odota kunnes olemme kahden kesken niin kerron sinulle kaikki“.

Ja vielä samana iltana nuorukainen kertoi tarinansa, kertoi aasinsa kuolemasta ja hautaamisesta, rahan keräämisestä temppelin rakentamista varten synnittömän haudalle ja niistä rahasummista, joita hän oli saanut sairailta, joita aasin luut olivat parantaneet.

Kun hän oli lopettanut, levisi tyytyväinen hymy hänen hurskaille kasvoilleen ja hän lisäsi: „Vanhukset ovat tyhmiä, mutta nuorukaisilla on ajatuksia“.

„Älä ole niin hätäinen“, sanoi vanha munkki pan-
nen vapisevan kätensä vieraan pään päälle. „Nuori
mies, tämä luostari, jossa olet lapsuutesi päivät viettä-
nyt, jossa olet nähnyt niin monta ihmetyötä tehtävän,
niin monta tautia parannettavan, on rakennettu sinun
pienen aasisi äidin pyhien luiden päälle“.

IV.

Löytyy kaksi keinoa millä selittää pyhien kirjojen ja uskontojen olemassa oloa.

Toinen keino on sanoa, että meidän uskontomme on itse Jumala meille ilmoittanut ja että Jumalan mieleen johdattamat miehet ovat kirjoittaneet kaikki pyhät kirjat.

Toinen keino on sanoa, että tavalliset ihmiset ovat kirjoittaneet kaikki nämä kirjat ilman mitään yliluonnollisten voimain apua ja että kaikki uskonnot ovat syntyneet luonnollisella tavalla.

Me tiedämme, että kaikilla muillakin heimoilla ja kansoilla on ollut pyhät kirjansa ja profeettansa, pap-
pinsa ja Kristuksensa, me tiedämme, että heidän pyhät

kirjansa ovat miesten kirjoittamia, joilla oli kaikki heimonensa ennakkoluulot ja omituisuudet ja että nämä kirjat sisältävät samoja erehdyksiä ja tyhmyyksiä, jotka olivat itse kansallekin ominaisia, joiden keskuudessa ne ovat syntyneet.

Kristityt ovat täysin vakuutetut, että kaikki n. k. pyhät kirjat, paitsi Vanha ja Uusi Testamentti, ovat tavallisten ihmisten kirjoittamia ja että väitös näiden kirjain muka jumalallisesta inspirationista on kokonaan järjetöntä. Samoin uskovat he, että kaikki uskonnot paitsi juutalaisuus ja kristinusko ovat ihmisten keksinnöitä. Toisiin uskontoihin uskojat väittävät, että heidän uskontonsa on muka Jumalan ilmoittama ja että kaikki muut uskonnot, juutalaisuus ja kristinusko niihin luettuna ovat ihmisten tekemiä. Kaikki ovat oikeassa ja kaikki ovat väärässä. Kun he sanovat, että „toiset“ uskonnot ovat ihmisten tekemiä, niin ovat he oikeassa, kun he sanovat, että heidän uskontonsa on Jumalan ilmoittama, niin ovat he väärässä.

Me tiedämme, että kaikilla heimoilla ja kansoilla on ollut jonkunlainen uskonto, että he ovat uskoneet pahojen ja hyvien henkien, henkiolentojen tahi voimain olemassa oloon ja että niitä voitiin lepyttää lahjoilla ja rukouksilla. Nyt tiedämme me, että jokaisen uskonnon, kaiken jumalanpalveluksen perustuksena on valju, veretön pelko. Nyt tiedämme me, että kaikki uskonnot ja kaikki pyhät kirjat ovat syntyneet luonnollisella tavalla — kaikki ovat syntyneet tietämättömyydestä, pelosta ja viekkaudesta. Nyt tiedämme, että lahjat, uhrit ja rukoukset ovat kaikki olleet turhia. Ei kukaan ju-

mala ottanut vastaan antimia taikka kuullut tai vastaan-
nut rukouksiin.

Muutamia vuosia sitten ratkaistiin sotia rukousten avulla ja papit ollen läheisessä tekemisessä Jumalan kanssa voivat antaa voiton tahi tappion. Nyt ei kukaan ymmärtäväinen ihminen odota vastausta rukoukseen. Hän tietää, että luonto kulkee omaa suuntaansa välittämättä ihmisten toiveista, että pilvet vaeltavat omia teitään, että tuulet puhaltavat kuhunka he tahtovat, vesi sataa ja aurinko paistaa välittämättä ihmiskunnasta. Kuitenkin löytyy miljoonia ihmisiä, jotka yhä vieläkin rukoilevat toivossa ansaita jonkun Jumalan suosion, että jokin olento varjelee heitä tapaturmista ja taudeista. Vuodesta vuoteen tekevät papit anomuksiansa, rukoilevat yksiä ja samoja asioita ja yhä vain pitkittävät vaikka se ei saa mitään aikaan.

Milloin vain joku kunnan ihminen tekee jonkun hyvän työn niin papit antavat siitä kiitoksen Jumalalle, mutta kun paha tehdään niin pitävät he sen tekijää vastuunalaisena ja unhoittavat syyttää siitä Jumalaansa.

Rukoilemisesta on tullut liike, ammatti, elinkeino. Pappi ei koskaan ole onnellisempi kuin saadessaan tilaisuuden rukoilla ääneen yleisön edessä. Useimmat heistä ovat sangen tuttavallisella kannalla Jumalaansa. Tietäen, että hän tietää kaikki, kertovat he hänelle kansan tarpeista ja sen toiveista ja neuvovat häntä miten ja mitä tehdä ja milloin tehdä jotakin. He vetoovat hänen kunniaansa ja pyytävät häntä tekemään asioita omaksi kunniakseen. He useinkin rukoilevat aivan mahdottomia asioita. Kongressin edustajahuoneessa Washingtonissa, kuulin kerran kappalaisen rukoilevan

sellaista, jonka me tiedämme olevan sula mahdottomuus. Vähäänkään naamaansa väräyttämättä, hymyilemättä, ja juhlallisella, hautakammio-äänellä sanoi hän: „Minä rukoilen sinua, oi Jumala, anna Kongressille viisautta“. Saattaa olla, että papit aivan tosisiaan ajattelevat, että heidän rukouksensa vaikuttaa jotakin hyvää ja saattaa olla, että sammakotkin ajattelevat, että heidän kurnuttamisensa tuottaa keväimen.

Ajattelevat ihmiset tietävät nyt, että kaikki uskonnot ja kaikki pyhät kirjat ovat ihmisten tekemiä — ettei mitään ilmestystä ole tullut miltään luonnon ylipuolella olevalta olennoilta, että kaikki ennustukset ovat joko väärinä tahi tehtyjä sen jälkeen kun asia on jo tapahtunut, ettei mikään Jumala tarvitse ihmisen jumaloimista tahi apua, ettei mitään ihmetyötä ole koskaan tapahtunut eikä koskaan tule tapahtumaan, ettei mikään rukous ole koskaan houkutellut yhtäkään pisaraa vettä pilvistä tahi valon sädeittäkään auringosta. Ei mikään rukous ole voinut estää vesitulvaa tahi nousua — ja laskuvettä taikka kääriä kokoon myrskyn siipiä. Ei mikään rukous ole antanut vettä janoon nääntyvän haljenneille ja veristäville huulille taikka ruokaa nälistyneelle. Ei mikään rukous ole estänyt ruttotautia, rauhoittanut maanjäristystä taikka sammuttanut tulivuorta. Ei mikään rukous ole suojellut viatonta, auttanut sorrettua, aukaissut vankilan ovia, katkonut orjan kahleita, pelastanut hyvää ja jaloa ihmistä mestauslavalta tahi sammuttanut tulirovion liekkejä.

Ajatteleva ihminen tietää nyt, että me elämme luonnollisessa maailmassa, että jumalat ja paholaiset ja jumalan pojat ovat kaikki harhaluuloja, että meidän us-

kontomme ja meidän jumalamme ovat sangen paljon toisten kansakuntain uskontojen ja jumalain kaltaisia ja että villin kivijumala vastaa palvelijansa rukouksiin ja suojelee häntä aivan yhtä hyvin ja samassa määrässä kuin Isä, Poika ja Pyhä Henki.

V.

Löytyy kaksi teoriaa siveydestä. Toisen teorian mukaan tottelee siveellinen mies oletetun Jumalan käskyjä ajattelematta ollenkaan josko nämä käskyt ovat oikeita tahi väärä. Hän uskoo, että Jumalan tahto on kaiken oikean alku ja lähde. Hän ajattelee, että joku asia on väärin sentähden että Jumala on sen kieltänyt eikä että Jumala on sen kieltänyt sentähden että se on väärin. Tuo teoria ei vaadi ajatusta, vaan kuuliaisuutta. Se ei vetoa järkeen, vaan rangaistuksen pelkoon, palkinnon toivoon. Jumala on kuningas, jonka tahto on laki ja ihmiset ovat palvelijoita ja orjia.

Monet ihmiset luulevat, että ilman uskoa Jumalan olemassa oloon siveellisyys on mahdotonta ja että hyve katoaisi maailmasta.

Tämä tyhmä, „Näin sanoo Herra“ teoria, on kokonaan järjestä riippumaton ja sen ylipuolella.

Toisen teorian mukaan löytyy oikea ja väärä itse asioiden luonnossa. Sen mukaan muutamat teot säilyttävät tahi lisäävät ihmisen onnellisuutta, toiset teot tuottavat surua ja kurjuutta; kaikki ne teot, jotka tuottavat onnellisuutta, ovat siveellisiä ja kaikki muut ovat paha tahi vaaratonta laatua. Oikea ja väärä eivät ole

minkään oletetun jumalan ilmoituksia, mutta huomioita, jonka ihminen on tehnyt kokemuksensa kautta ja ymmärryksensä avulla. Mitään ihmeellistä tai yliluonnollista ei siveellisyydesä ole. Eikä siveellisyydellä ole mitään tekemistä minkään toisen maailman kanssa taikka minkään äärettömän olennon kanssa. Se soveltuu käytökseen tässä maailmassa ja käytöksen vaikutus meihin itseemme ja toisiin ihmisiin määrää sen laadun.

Tässä maailmassa täytyy ihmisten tyydyttää elämän tarpeensa työllänsä. Ahkeruus on välttämättömyys ja ne, jotka tekevät työtä, ovat luonnostaan niiden vihamiehiä, jotka varastavat. Ei tarvittu mitään ilmoitusta Jumalalta varkauden pahana tekona pitämiseksi. Samoin inhimillinen olento luonnostaan karttaa vahingoittumista, loukkaantumista tai kuolemaa ja sentähden ovat he kaikkialla ja kaikkina aikoina koettaneet suojella itseänsä. Eivätkä ihmiset tarvitseet mitään ilmoitusta Jumalalta itsensä puolustukseen. Hädässä itsenne puolustaminen on yhtä luonnollista kuin nälässä syöminen.

Päättää jonkun teon laatu osoittamalla, että se on vastoin jonkun oletetun Jumalan käskyä, on ainoastaan taikauskoa. Punnita teko seurauksiensa mukaan on tieteellistä ja järjen mukaista.

Yliluonnollisen siveellisyys-teorian mukaan ei luonnollisia seurauksia oteta ollenkaan huomioon. Teot ovat väärinä sentähden, että ne ovat kielletyt ja oikeita sentähden, että ne ovat käsketyt. Katolisen kirkon mukaan on synti syödä lihaa perjantaina ja se synti vetää päällensä ijankaikkisen rangaistuksen. Ja kuitenkin ei itse asian luonnon mukaan seuraukset lihan syömisestä

tuona päivänä ole yhtään kummallisemmat kuin lihan syömisestä muina päivinä. Samoin kaikki kirkkokunnat saarnaavat, että uskottomuus on synti, ei itse asian tähden, jota pitäisi uskoa, mutta sentähden, että se sotii Jumalan tahtoa vastaan.

Tietysti tuo kaikki on tyhmää ja mieletöntä. Jos on olemassa ääretön Jumala, niin hän ei voi tehdä sitä vääräksi mikä itse asian luonnon mukaan on oikein. Eikä hän voi tehdä jotakin tekoa hyväksi, jonka seuraukset ovat luonnostaan pahat. Ei ääretönkään Jumala voi tehdä tosiasiaa tekemättömäksi. Hänestä huolimatta on suhde ympyrän ja sen halkasijan välillä aina sama ja pysyy samana.

Kaikki suhteet esineiden ja esineiden välillä, voimain ja voimien välillä, tekojen ja tekojen välillä syiden ja vaikutusten välillä siinä piirissä, jota kutsutaan aineeksi ja siinä piirissä, jota kutsutaan aatteen maailmaksi, ovat varmat ja määrätyt, yhtä muuttumattomat kuin ympyrän ja sen halkasijan välinen suhde.

Ei ääretönkään Jumala voi tehdä kiittämättömyyttä hyveeksi yhtään helpommin kuin tehdä esim. nelisivuinen kolmio.

Siveellisyyden ja siveettömyyden perustus riippuu asioiden luonnosta — käytöksen ja hyvinvoinnin keskinäisestä välttämättömästä suhteesta ja ääretön Jumala ei voi muuttaa näitä perustuksia eikä voi enentää taikka vähentää tekojen luonnollisia seurauksia.

Tässä maailmassa ei ole olemassa mitään sattumusta eikä oikkuja, ei taikaa eikä ihmeitä. Jokaisen tapahtuman, jokaisen ajatuksen ja unelman takana on täydellinen, luonnollinen ja välttämätön syynsä.

Yritys tehdä oletetun Jumalan tahto siveellisyyden perustukseksi on täyttänyt maailman kurjuudella ja rikoksilla, sammuttanut miljoonissa ihmisissä järjen valon ja lukemattomilla eri tavoilla estänyt ja hidastuttanut ihmiskunnan kehitystä.

Valistuneet ihmiset tietävät nyt, että jos löytyy ääretön Jumala, niin ei ihminen millään tavalla voi lisätä tahi vähentää sellaisen olennon onnellisuutta. He tietävät, että ihminen voipi rikkoa ainoastaan tunnolla varustettuja olennoita vastaan, jotka, ainakin johonkin määrään, ovat hänen vallassaan ja että äärellisen olennon rikos ääretöntä olentoa vastaan, on ääretön mahdottomuus.

VI.

Monta tuhatta vuotta ovat jo ihmiset uskoneet ja etsineet sellaista, joka on mahdotonta. Kemiassa on ihminen koettanut keksiä liuosta, jonka avulla halvemat metallit voitaisiin muuttaa kullaksi. Bacon uskoi myöskin tähän hullutukseen. Tuhannet ihmiset koettivat tuhansilla eri tavoilla muuttaa lyijyä ja rautaa kullaksi. Heillä ei ollut käsitystäkään niiden aineiden luonnosta. He uskoivat, että kaikkia sellaisia aineita oli tehnyt Jumala, itse päätaikuri, ja että ne jollakin taikatempulla voitaisiin muuttaa toisiksi aineiksi. He olivat kaikki yliluonnolliseen uskojia.

Samoin ovat ihmiset etsineet mahdotonta mekaniikassa. He uskoivat ikuiseen liikuntoon ja koettivat keksiä konetta, joka rattaistaan saisi liikuntovoimansa.

Tuhannet kekselijät ihmiset ovat tuhlanneet elämänsä aikaa koettaessaan keksiä konetta, joka synnyttäisi voimaa. He eivät tienneet, että voima on ikuinen, että sitä ei voida luoda eikä hävittää. He eivät tieneet, että tuollainen ikiliikkuja tulisi olemaan avaruus sinänsä ja riippumaton tästä avaruudesta, jossa me elämme, ja että siinä se voima, jota me kutsumme kihnaukseksi, muuttuisi liikuntovoimaksi, kone itse loisi sen voiman, joka pitäisi sitä liikkeessä. Huolimatta näistä typeryyksistä ovat ihmiset, joita heidän kanssaihmisensä ovat pitäneet ymmärtäväisinä ja oppineina, koettaneet keksiä „ikiliikkujaa.“

Meidän esivanhempamme tutkivat tähtiä, koska he luulivat niissä voivansa lukea kansain kohtalon, ihmisen elämän vaiheet ja tarkoituksen. Pimennykset, pyrsötähdet, muutamain tähtien keskinäinen asema olivat syynä tahi merkinä menestyksestä tahi häviöstä kuningaskuntain hajoamisesta tahi syntymisestä. Astrologia oli muka tiede ja niiltä, jotka tutkivat tähtiä, kävivät sotaherrat, valtiomiehet ja kuninkaat neuvoa kysymässä. Tarina tähdestä, joka johti viisaat miehet itäiseltä maalta Kristuslapsen luo, on astrologian uskojan kirjoittama. Mahdotonta on laskea sitä ajan ja taidon hukkaa, joka tuhlatiin tämän niin kutsutun tieteen tutkimiseen. Ihmiset, jotka uskoivat astrologiaan, ajattelivat, että he elivät yliluonnollisessa maailmassa, — maailmassa, jossa syillä ja vaikutuksilla ei ollut mitään yhteyttä keskenään — jossa kaikki tapahtumat olivat taika- ja silmänkääntäjä-temppuja.

Nytkin, yhdeksännentoista vuosisadan lopulla, on olemassa sadottain ihmisiä, jotka tekevät elantonsa en-

nustamalla tyhmien ja mielenvikaisten ihmisten elämän vaihteita.

„Ikiliikkuja“ mekaanikassa, aine, joka muuttaisi raudan kullaksi, kemiassa, tapahtumain ennustaminen tähdistä, kaikki ovat syntyneet samasta luonnon tuntemattomuudesta, joka sai uskonnollisen ihmisen kuvittelemaan alutonta alkua syyksi kaikkiin syihin ja sairauksiin.

Uskonnollinen ihminen väitti, että oli olemassa jotakin korkeampaa kuin luonto ja että joku on luonnon tehnyt ja ylläpitää sitä.

Tietysti ei löydy enemmän todisteita tuon „jonkun“ olemassa olosta kuin viisauden kiven olemassa olosta.

Ihmiset, jotka nyt mieltävät ikiliikkujaa, ovat vähämielisiä, samoin ne, jotka koettavat muuttaa toista metallia toiseksi, samoin rehelliset astroloogit ja muutamien vuosien perästä voidaan samaa sanoa rehellisistä jumaluusoppineista.

Monet meidän esivanhemmistamme uskoivat ikuisen nuoruuden lähteen olemassa oloon. He uskoivat, että vanha ihminen voi juoda tästä lähteestä ja hänen juodessaan muuttuisivat hänen harmaat hiuksensa vähitellen, rypyt hänen kasvoillaan häviäisivät, hämärät silmänsä kirkastuisivat, hänen sydämmensä sykkisi miehuiden voimalla ja hänen kuihtuneille poskilleen kohoaisi terveyden ruusut.

He olivat yliluonnolliseen, ihmeelliseen uskojia, eikä mikään näyttänyt heistä niin mahdolliselta kuin mahdottomuus.

VII.

Useimmat ihmiset käyttävät mielellään nimiä vasta-
väitteiden asemasta. He ovat tyytyväisiä olemaan op-
pilaita ja seuraajia jo ammuin kuolleille kuuluisille mie-
hille. Jokaisella kirkkokunnalla, jokaisella puolueella
on omat „suuret“ miehensä ja he paiskelevat niiden
nimiä toisilleen väitellessään opistaan ja uskostaan.

He todistavat, että raamattu on Jumalan sanaa ja
että Kristus oli Jumalan poika tuomalla esiin sotaher-
rain, valtiomiesten ja kuninkaiden lausuntoja. Ja sa-
malla tavalla he todistivat taivaan ja helvetin olemassa
olon. Koettakaapa vain väittää jotakin heidän uskon-
kappalettaan vastaan niin heti kerrotaan teille, että Isaac
Newton tai Mathew Hale olivat toista mieltä ja teiltä
kysytään josko luulette olevanne viisaampia kuin he.
Meidän maassamme vetoovat papit muka todistaakseen
tyhmyyksiään Daniel Websterin ja muiden onnistunei-
den politikoitsijain lausuntoihin aivan kuin ne olisivat
mitäkin todistuksia.

Useimmat protestantit myöntävät mielellään, että he
ovat sekä järkensä että neronsa puolesta huonompia
kuin jotkut ihmiset jotka ovat eläneet ja kuolleet kato-
lisessa uskossa, että hautajais-saarnojen pitämisessä he
ovat koko joukon huonompia kuin Bossuet, että heidän
paimen-kirjeensä eivät ole niin mieltä kiinnittäviä ja
siistiä kuin Bascalin, että Torquemada oli paljon ne-
rokkaampi heitä kurinpidossa ja joukkomurhien toi-
meen panossa, he eivät ollenkaan rupea kilvoittelemaan
Katharina de Medicin kanssa ja kuitenkin, kaikkien
näiden myönnytysten jälkeen nämä samat protestantit

väittävät, että Paavi on häpeämätön valehtelija ja että katolinen kirkko on verta imevä vampyyri.

Nuo niin kutsutut „suuret miehet“ ovat erehtyneet sängen monessa. Bacon ei hyväksynyt Kopernikon tähtitieteellistä systeemiä ja uskoi kuolinpäiväänsä asti, että aurinko ja tähdet vaeltivat tämän pikku maan ympäri. Mathew Hale uskoi vahvasti noitien ja velhojen olemassa oloon. John Wesley uskoi että synti matkaansaattoi maanjäritykset ja että ainoa keino niiden estämiseksi oli uskoa Herraan Jesukseen Kristukseen. John Calvin piti murhaamista tehokkaimpana keinona evankeliumin puhtaana säilyttämiseksi. Martin Lutherus piti Galileon hulluna kun tämä muka vastusti Moosesen tähtitiedettä. Webster puolusti orjain pakolakia ja piti Jobin kirjaa suuressa kunniassa. Hän tarvitsi ääniä vaalissaan ja polvistui Etelän edessä. Hän tarvitsi ääniä ja sentähden mielisteli hän kirkkoa.

Kokonaisia kirjoja voisi kirjoittaa „suurten miesten“ hullutuksista ja houreista.

Joitakin vuosia sitten vainottiin, vangittiin tahi poltettiin todella suuria miehiä elävältä. Tällä tavalla kykeni kirkko pitämään suuret miehet puolellansa.

Itse asiassa on aivan mahdotonta sanoa mitä nuo suuret miehet oikeastaan ajattelivat. Me tiedämme vain mitä he sanoivat. Noilla „suurilla“ miehillä oli perhe elätettävänä, heillä oli epäilyksensä vankihuoneiden sopivaisuudesta asunnoksi heille itselleen, he vastustivat tuliroviolle viemistänsä taikka ehkäpä he ajattelivat toisin kuin puhuivat.

Papit sanoivat näille miehille: „Tunnusta meidän uskomme, puhu meidän hyväksemme tahi joudut ikui-

sen vainon alaiseksi". Sitten papit kääntyivät kansan puoleen ja huusivat: „Kuulkaa mitä suuret miehet ovat sanoneet.“

Joitakin vuosia on meillä ollut jonkunlainen puhevapaus ja useat ihmiset ovat lausuneet julki ajatuksensa. Nyt eivät papit ole enää niin herkät vetoamaan suurten miesten nimiin kuten ennen vanhaan. Nykyaikaisten aatteiden johtajat eivät ole kristityitä. Nyt voivat uskottomat toistella nimiä — nimiä, jotka ovat yhteydessä ihmisjärjen suurten voittojen kanssa. Humbolt, Helmholtz, Haeckel ja Huxley, Darwin, Spencer ja Tyndall ja monta muuta johtavat mieleemme tutkimuksia, keksinnöitä, äärettömän tärkeitä voittoja ihmisajatuksen aloilla. Nämä miehet olivat ajattelijoita ja heillä oli rohkeutta sanoa julki ajatuksensa. He eivät olleet eivätkä ole pappien eivätkä henkiolentojen vapisevien palvelijoiden vallassa.

Jumaluusoppineet eivät enää pönkitä uskonkappaleitaan nykyajan elävien nimillä, heidän todistajansa lepäävät haudoissansa, Kaikki „suuret“ kristityt ovat kuolleet.

Nykyaikaan me vaadimme todistuksia emmekä nimiä, järkisyyttä emmekä arveluja. Alentavaista on ihmiselle sokeasti seurata toista ihmistä tahi jotakin uskonkappaletta. Ei mikään ole jalompaa kuin olla järkenne hallittavana. Jos totuus teidät voittaa, niin olette itse voittaja. Ihminen joka sokeasti uskoo, on orja, ihminen, joka ajattelee, on vapaa.

Meidän pitää muistaa, että useimmat ihmiset ovat heitä ympäröivien olosuhteiden vallassa. Useimmat ymmärtäväiset ihmiset esim. Turkinmaalla ovat Muha-

metin uskolaisia. Heitä keinuteltiin Koraanin kehdoissa, he saivat uskonnolliset käsitteensä samoin kuin kasvonsakin piirteet vanhemmiltansa. Heidän mielipiteillään uskonnollisissa asioissa ei ole mitään arvoa. Samaa voidaan sanoa kristityistä meidän maassamme. Heidän uskonsa on tulos, ei heidän ajattelemisestaan ja tutkimisistaan, vaan heitä ympäröivistä olosuhteista.

Kaikki uskonnot ovat tuloksia tietämättömyydestä ja siemenet kylvettiin ja istutettiin raakalaisuuden pitkänä yönä.

Rooman vallan hajotessa, varallisuuden hävitessä, jolloin kauppa melkein kokonaan lakkasi, jolloin valtikka putosi voimattomista käsistä, jolloin taiteet alkoivat kuolla ja kaikki menneisyyden suuremmoisat tulokset olivat unohtuneet tai tuntematta, silloin kristityt pitäen kaikkia maallisia asioita syntinä, saarnasivat toisesta maailmasta — ikuisesta ilosta pilvien tuolla puolen.

Jos tiedon aarteita ei olisi hävitetty; jos kansaa olisi opetettu, jos he olisivat tunteneet Kreikan ja Rooman kirjallisuutta, jos he olisivat tutustuneet Aiskylon, Sofokleen ja Euripiteen murhenäytelmiin Zenon ja Epicuron filosofiaan, Demostheneen puheisiin, jos he olisivat tutustuneet taideteoksiin, noihin neron ihmetöihin, marmooriin muovaeltuihin tunteihin, kiveen hakattuihin unelmiin, jos he olisivat tunteneet Rooman historian, jos he olisivat ymmärtäneet Lucretiusta, Ciceroa ja Cæsaria, jos he olisivat tutkineet lakeja, Prætorein päätöksiä, jos he olisivat tunteneet noiden kaikkien mahtavien kuolleiden ajatuksia, niin ei olisi löytynyt maaperää, missä kristillinen taikausko olisi voinut juurtua ja kasvaa.

Mutta ensimmäiset kristityt vihasivat taiteita, laulua, iloa. He panettelivat ja pilkkasivat ihmissukua, väittivät, että maailma oli Jumalan kirouksen alainen, että tämä elämä oli käytettävä ainoastaan tulevaan elämään valmistuakseen, että oppi vain herätti epäilyksiä ihmis-mielessä ja että tieteet johtivat sielun pois Jumalasta.

VIII.

Löytyy kaksi tietä. Toinen on elää Jumalalle. Sitä on koeteltu ja tulokset on aina olleet samat. Sitä koeteltiin Palestiinassa monta vuotta takaperin ja ihmiset, jotka sitä koettelivat, eivät saaneet Jumalta apua. Heidät voitettiin, hävitettiin ja ajettiin maan pakoon. He menettivät isäinsä maan ja hajotettiin ympäri maailmaa. Monta vuotta odottivat he apua Jumalaltansa. He uskoivat, että hän kokoaisi heidät jälleen ja veisi heidät takaisin isäinsä maahan, että silloin templit jälleen rakennettaisiin, he jälleen pääsisivät Jehovan suosiioon ja hänen avullaan voittaisivat vihollisensa ja hallitseisivat maailmaa. Vuosisadasta vuosisataan on tämä toivo käynyt yhä heikommaksi siksi kunnes nyt kaikki ymmärtäväisemmät kansasta pitävät sitä lapsellisena unelmana.

Jumalalle elämistä koeteltiin Sveitsissä ja se loppui orjuuteen ja kidutukseen. Kaikki tiet edistykseen ja kehitykseen suljettiin. Ainoastaan ne joilla oli valtaa, saivat lausua julki ajatuksensa. Ei kukaan koettanut ihmisten onnellisuutta tässä maailmassa. Viatonta huvia pidettiin syntinä, nauru tukahutettiin, kaikkea luonnol-

lista iloa kammoksuttiin ja itse rakkauskin tuomittiin synniksi. He huvittelivat itseänsä paastoamisella ja rukouksilla, kuulemalla saarnoja, puhelemalla ijankaikkisesta tuskasta, painamalla muistiinsa sukuluetteloita Vanhasta Testamentista ja silloin tällöin polttamalla jonkun kanssaveljistään elävältä.

Jumalalle elämistä koeteltiin Skotlannissa. Kansa joutui tuon siunatun kirkon orjaksi. Papeista tuli pikku tyranneja. He myrkyttivät elämän elinnesteenkin lähteet. He sekaantuivat perheasioihinkin, häiritsivät kodin rauhaa; kylvivät taikauskon ja pelon siemeniä ja täyttivät pimeyden peikoilla. He väittivät olevansa Jumalan herättämiä, tuovansa sanomaa Jumalalta, väittää heitä vastaan oli Jumalan pilkkaa ja kaikki jotka eivät heitä totelleet saivat kärsiä ijankaikkisen rangaistuksen. Heidän valtansa aikana oli Skotlanti huokausten ja surun, murheen ja tuskan maa. Kansa oli orjuudessa.

Jumalalle elämistä koeteltiin New Englannissa. Perustettiin hallitus Vanhan Testamentin mukaan. Lait olivat enimmäkseen pikkumaisia ja typeriä, rangaistukset julmia ja verisiä mitä suurimmassa määrässä. Uskonnollista vapautta pidettiin rikoksena, loukkauksena Jumalaa kohtaan. Henkilöitä, jotka uskossaan erosivat vallassa olijosta, vainottiin, ruoskittiin, tehtiin vaivaisiksi ja ajettiin maan pakoon. Ihmisiä, joiden arveltiin olevan liitossa paholaisen kanssa, vangittiin tahi tapettiin.

Jumalallinen hallitusmuoto pantiin toimeen, papit olivat Jumalan agenttia, he määräisivät lait ja rangaistukset. Kaikki oli papiston valvonnan alla. Heillä ei ollut sääliä ei armoa. Kaikesta sydämestään vihasivat

he kaikkea luonnollista. He lupasivat onnea toisessa maailmassa ja tekivät minkä voivat hävittääkseen sen tässä maailmassa. Heidän suurin lohdutuksensa, heidän puhtain ilonsa oli uskoa, että kaikki ne, jotka eivät totelleet heitä, saivat kärsiä ijankaikkista kidutusta helvetin ijankaikkisissa vankiluolissa.

Jumalalle elämistä koeteltiin Keski-ajalla. Tuhansia mestauslavoja kasteltiin määräksi verellä, lukemattomia miekkoja pistettiin ihmissydämmien läpi. Tulirovioiden liekit kuluttivat ihmislihan, vankikomerot olivat ajattelijoiden asuntona. Jumalan nimessä tehtiin kaikkia julmuuksia, kaikkia rikoksia ja vapaus katosi maan päältä. Kaikkialla on tulos ollut sama. Jumalalle eläminen on täyttänyt maailman verellä ja liekeillä.

Löytyy toinen tie. Eläkäämme ihmisten hyväksi, tälle maailmalle. Kehittäkäämme aivojamme ja sivistäkäämme sydäntämme. Tutkikaamme onnellisuuden ehdot ja eläkäämme niiden mukaisesti. Tehkäämme mitä voimme tietämättömyyden, köyhyyden ja rikoksen hävittämiseksi. Toimikaamme parhaamme mukaan pitääksemme huolta ruumiimme tarpeista, tyydyttäksemme ajatustemme nälkää, tutkiaksemme luonnon salaisuuksia, siten saadaksemme sen näkymättömät voimat ihmiskunnan palvelijoiksi ja täyttäksemme maailman onnellisilla kodeilla.

Antakaa jumalien pitää huolta itsestänsä. Eläkäämme ihmisten hyväksi. Muistakaamme, että ne, jotka ovat etsineet luonnon salaisuuksia, eivät koskaan ole vainonneet kanssaihmissiänsä. Tähtien tutkijat ja kemistit eivät ole takoneet kahleita eivätkä rakentaneet vankiloita. Geologit eivät ole keksineet kidutuskoneita. Filosofit

eivät ole todistaneet mietteitensä polttamalla naapureitaan elävältä. Suuret vapaa-ajattelijat ovat eläneet kanssaihmissensä hyväksi.

Jaloa on etsiä totuutta, olla rehellinen aatteellisessa elämässään, antaa toisille todellinen kuva mielestänne, ajatuksistanne, rehellisin sanoin.

IX.

On olemassa kaksi tietä; kaitainen tie, jota pitkin itsekkäät kulkevat yhdessä jonossa, liian kapea miehen ja vaimon kulkea vieretysten lasten pidellessä kiinni heidän käsistään. Kaitainen tie taikauskon aavikon yli „siellä ja täällä joku vaeltaja.“ Kaitainen rikkaruohon kasvama polku, täynnä piikiviä ja lasin palasia, viholaisten ja orjantappurain reunustama, jota pitkin kahdesti syntyneet astua linkuttavat veristävin jaloin. Jos tämän tien varrella näet kukkasen älä poimi sitä. Se on kiusaus. Sen lehvien alla makaa käärme. Nosta silmäsi uutta Jerusalemiä kohti. Älä katso taaksesi, vaimosi, lastesi tai ystäväsi puoleen. Ne ovat kiusauksia. Ajattele vain oman sielusi pelastusta. Sinä voit olla aivan täysin onnellinen taivaassa, vaikka kaikki, joita sinä rakastat, ovatkin helvetissä. Usko, ole vahva uskossasi, ja olet saava palkinnon toisen ansiosta. Älä katso oikealle äläkä vasemmalle. Jatka, vaella suoraan, ja sinä olet pelastava arvottoman, kuihtuneen, itsekkään sielusi.

Tämä on se tie, joka viepi maasta kristityn sydämättömään taivaaseen.

On olemassa toinen tie — leveä tie.

Anna minulle tuo leveä ja laaja tie, tie, joka on kyllin leveä meidän kaikkien kulkea. Leveä tie jossa linnut laulavat, jossa aurinko paistaa ja puot solisevat. Leveä tie ketojen poikki, joilla kukkaset kasvavat, kukkarinteet, jossa päiväyt viivähtäen näyttää kuin uinai-levan.

Vaeltakaamme leveätä tietä koko maailman kanssa, tieteiden ja taiteiden, musiikin ja näytelmän kanssa. kaiken kanssa, joka ilahuttaa, hellyttää, puhdistaa ja tyynnyttää.

Vaeltakaamme tätä leveätä tietä, miehet ja vaimot, lapset ja ystävät, kaikki mukanaamme mitä vain iloa ja rakkautta on elämän kummallisen päivän nousun ja laskun välillä.

Tämä maailma on suuri puu täynnä kukkasia, kypsytine ja kypsine hedelmineen ja alhaalla vesojen alla pudonneet hedelmät hitaasti muuttuvat tomuksi.

Jokainen hedelmä on elämä. Nauttikaamme se kokonaan ja kun kuolema tulee, niin voimme sanoa: „Ei jäänyt elämästä muuta jällelle kuin kuihtunut kuori.“

Vaeltakaamme leveätä ja luonnollista tietä. Eläkäämme ihmisen hyväksi.

Ajatella kaikkea mitä maailma on kärsinyt taikauskon, uskonnon, villipetojen, kivien ja jumalien palvelemisen tähden, on kyllin tekemään ihmisen hulluksi. Ajatelkaapa tuota pitkää, pitkää tietämättömyyden ja pelon yötä! Ajatelkaapa menneisyyden tuskaa ja kärsimyksiä, päivien, jotka jo ovat kuolleet!

Minä katson. Synkeissä kallioluolissa näen pyhien

käärmeiden kiemurtelevan odottaen uhrisaalistaan. Näen niiden avoimet kidat, rauhattomat kielensä, välkkyvät silmänsä, julmat myrkkyhampaansa. Näen niiden temppaavan ja ruhjoavan hirvittävässä kiemuroissaan avuttomat lapset, joita isät ja äidit tuovat niille lepyttääkseen Käärme-Jumalan. Taas katson. Näen temppeleitä kivistä koottuja ja kullalla koristettuja. Näen alttarit punaisena ihmisverestä. Näen juhlallisten pappien työntävän puukkonsa tyttöjen valkoiseen rintaan. Taas katson. Näen toisia temppeleitä ja toisia alttareita, joilla ahnaat liekit nielevät pikkulasten lihan ja veren. Näen toisia temppeleitä ja toisia pappeja ja toisia alttareita, joilta tippuu härkien, lampaiden ja kyyhkysten veri.

Taas katson. Näen toisia temppeleitä ja toisia pappeja ja toisia alttareita, joilla uhrataan ihmisvapaus. Minä katson. Näen Jumalan temppelit, talonpoikain hökkelit, pappien silkkivaipat, rehellisten ihmisten kurjat repaleet. Taas katson. Jumalan rakastajat ovat ihmisten murhaajia. Näen vankiluolat täynnä jalointa ja parhainta ihmisten seassa. Näen maanpakolaisia, kulkureita, hylkiöitä, miljoonia marttyyreja, leskiä ja orpoja. Näen helvetilliset kidutuskoneet ja kuulen uhrin huudot, nyyhkytykset, valitukset ja miljoonittain kuolleita.

Näen synkät vankiluolat, kuulen kahleiden kalkkeen. Näen tulirovioiden liekit, kärventyneet ja mustuneet kasvot, värisevät jäsenet. Kuulen hurskaiden pilkkahuudot ja haukkumasanat. Näen uhrin kidutuspenkillä, kuulen jäntereiden katkeavan.

Näen koko maailman pappien jalkain juurella, vapauden kahlehdittuna, jokaisen hyveen olevan rikos, ja

jokaisen rikoksen olevan hyve, ymmärrystä halveksittavan, typeryyden pyhimykseksi julistettuna, tekopyhyiden kruunattuna ja kunnian valkoisen otsan kantavan häpeän merkkiä. Se on ollut.

Katson taas ja idässä, toivon selkeällä taivaalla, ensimmäinen valo, kajastaen päivän ihanasta tähdestä, lupaa uuden aamun koittoa. Minä katson ja tuhkasta, verestä ja kyynelistä nousevat sankarit siunaten tulevaisuutta ja kostaen menneisyyden. Näen maailman sodassa ja tässä kuoleman kamppailun myrskyssä ja sekasorrossa valtaistuimet kukistuvat, alttarit kaatuvat, kahleet katkeavat, uskot muuttuvat. Korkeimpiin huippuihinkin koskettaa pyhä valo. Päivä on noussut. Katson taas. Näen löytöretkeilijän purjehtivan tuntemattomilla merillä. Näen keksijän tekevän luonnon voimat orjiksensa. Näen taloja rakennettavan kouluja varten. Opettajat luonnon selittäjät, astuvat hitaasti pappien sijalle. Ajattelijoita ilmaantuu ja antavat maailmalle rikkaat ajatustensa tulokset ja ihmishuulet käyvät runsaaksi totuuden sanoista. Tämä on.

Minä katson taas, mutta tulevaisuuteen. Paavit ja papit ovat hävinneet — alttarit ja valtaistuimet ovat muuttuneet tomuksi — maan ja pilvien aatelit ovat kadonneet ja kaikki jumalat ovat kuolleet. Uusi uskonto valaa valoansa ihmiskunnan yli. Se on tämän maailman evankeliumia, ruumiin, sydämen ja aivojen uskonto, terveyden ja ilon evankeliumia. Näen rauhaan maailman, jossa työ saapi ansaitun, todellisen palkkionsa, maailman ilman vankihuoneita, ilman kuritus-huoneita, ilman hullujen huoneita, maailman jolla mestauslavan varjoa ei näy, maailman, jossa ei köyhä tyttö

ole pakoitettu valitsemaan rikoksen tahi kuoleman, itsemurhan tahi häpeän välillä. Näen maailman ilman kerjäläisen ojennettua kättä, sairurin sydämmetöntä, kivetynyttä katsetta, puutteen valitusta, rikoksen kalpeita kasvoja, valheen liukkaita huulia, vihan julmia katseita. Näen ihmiskunnan ilman ruumiin tahi aivojen tautia, hyvin muodostuneen ja reippaan, muodon ja hyödyllisyyden sopusointuisen yhteyden ja vielä katsoessani elämä pitenee, pelko häviää, ilo syventyy, rakkaus tulee voimakkaammaksi. Maailma on vapaa. Se on tuleva.

Yksilöllisyys.

Syytös kirkkoa vastaan.

Kaikkialla ympäröivät meitä yksilöllisyyden ja henkisen vapauden viholliset. Totuttu tapa on meitä vastassa kehtomme ääressä ja jättää meidät vasta haudallamme. Meidän ensimmäisiin kysymyksiimme vastaa tietämättömyys ja viimeiseen taikausko. Meitä työnnettään ja vedetään lukemattomin käsin pitkin jo ennen poljettua tietä ja meidän kasvatuksemme on yhdellä sanalla sanottuna — sortoa. Meidän halumme saada jotakin tahi tehdä jotakin pidetään riittävänä todistuksena siihen, että meidän ei pitäisi saada sitä tahi ei pitäisi tehdä sitä. Joka askeleella seisoo vastassamme kerubiini välkkyvä miekka kädessä vartioiden jotakin sisäänkäytävää halujemme Edeniin. Meidän sallitaan tutkia kaikkia asioita, joihin meillä ei ole mitään erityistä mielitekoa ja lausua julki enemmistön mielipiteitä mitä suurimmalla vapaudella. Meille opetetaan, että puhevapautta ei koskaan pitäisi käyttää yleisen taikauskon kuolleiden todistajien vastustamiseen. Yhteiskunta jakaa vakituisesti palkintoa itsensä pettämisestä ja niitä koetetaan ansaita ja pyydetään ja muutamia niistä maksetaankin.

Olemmehan kaikki lukeneet kertomuksen kristystä miehestä, joka, kun häntä ruvettiin hirttämään, huomautti kuinka paljon muka parempi hänelle olisi ollut, jos hän olisi seurannut äitinsä neuvoa. Mutta kuinka paljon parempi ihmiskunnalle onkaan ollut, ettei äidillistä neuvoa ole aina seurattu. Kuinka onnellista onkaan meille kaikille, että on jotakin luonnotonta ihmisolennolle totella. Yleinen kuuliaisuus on yleistä seisausta; tottelemattomuus on yksi edistyksen ehtoja. Valitkaa mikä aikakausi tahansa ihmiskunnan historiasta ja sano-kaa minulle mikä seuraus olisi ollut yleisestä kuuliaisuudesta. Otaksukaapa, että kirkolla olisi jolloinkin ollut ehdoton valta ihmismielen yli, eiköhän sanat, vapaus ja edistys olisi tulleet poispyyhityiksi ihmiskielen sanastosta? Neuvoista huolimatta on maailma edistynyt.

Otaksukaapa, että tähtientutkijat olisivat pitäneet vallassansa tähtitieteen; otaksukaapa, että lääkärit vallitsisivat lääketiedettä; otaksukaapa, että kuninkaiden toimeksi olisi jätetty hallitusmuotojen laatiminen; otaksukaapa, että meidän esivanhempamme olisivat seuranneet Paavalin neuvoa, „olkaat esivallalle alamaiset, sillä heidän valtansa on Jumalalta“, otaksukaapa, että kirkko saisi hallita maailmaa nykyaikana, niin joutuisimme takaisin sekasortoon ja pimeyteen. Ajatteleminen leimattaisiin rikokseksi; tiede saisi jälleen painaa kalpeat, syvämietteiset kasvonsa vankikomeron ristikkoa vasten ja vapauden jalkojen ympäri kierteleisivät tulirovion liekit.

On siunattu asia, että kaikkina aikoina toki jollakin on ollut itsenäisyyttä ja rohkeutta kyllin pysyä vakauksessaan, — jollakin on ollut mielenjaloutta sanoa sanottavansa. Luullakseni se oli Magellan, joka sanoi:

„Kirkko sanoo, että maapallo on litteä, mutta minä olen nähnyt sen varjon kuun pinnalla ja minulla on enemmän luottamusta varjoonkin kuin kirkkoon.“ Hänen laivansa keulassa olivat tottelemattomuus, vastustus, ylenkatse ja menestys.

Suurin vika useimmissa ihmisissä on, että he kumartavat n. k. auktoriteetille; he kunnioittavat vanhaa sen takia, että se on vanhaa. He ajattelevat, että ihminen on parempi kun se on kuollut, erittäinkin jos se on ollut kuollessaan pitemmän aikaa. He ajattelevat että heidän esi-isänsä olivat suurimpia ja parhaimpia maailmassa. Kaikkia näitä asioita uskovat he sokeasti koska se on enemmistön mielipide ja isänmaallista, ja koska heille niin kerrottiin, kun he vielä olivat sangen pieniä ja muistavat selvästi kuullessa äidin lukevan niitä heille kirjasta. On vaikeata määrätä varhaisen opetuksen vaikutusta varsinkin taikauskoon nähden. Ensin opetetaan lapsille, että joku kirja on tosi — että Jumala itse on sen kirjoittanut — että epäillään totuutta on synti, että vastustaa sitä on rikos ja että, jos he kuolevat uskomatta tätä kirjaa, niin kirotaan heidät ikuisesti papeista huolimatta. Seuraus tästä on, että aikaa ennen kuin he ovat lukeneet tätä kirjaa, niin uskovat he sen olevan totta. Kun he sitten lukevat niin on heidän mielentilansa kokonaan sopimaton tutkimaan sen arvoa. He pitävät sen itsestään varmana asiana.

Tällä tavalla otetaan järki vangiksi, inhimillisyyden hienot vaistot kuoletetaan sydämessä, ja lukiessa sen inhoittavia sivuja oikeudentuntokin heittää syrjään vaakakuppinsa huutaen kostoja ja lempeys taputtaa verisiä käsiään murhalle. Tällä tavalla opetetaan meitä että

ihmisen kosto on Jumalan oikeus; että armo ei ole sama kaikkialla. Tällä tavalla ovat ihmisten käsitteet nurinkäännettyt. Tällä tavalla olemme tehneet tyraneja, uskonvimmaisista ja kiduttajia. Tällä tavalla ihmisen järki on tehty jonkunlaiseksi tyhjäksi lehdeksi, jolle luonnon kirjoitusten päälle taikausko on töhrinyt lukemattomat valheensa.

Toinen suuri vika on se, että useat opettajat ovat epärehellisiä. He opettavat varmoina asioina sellaisia, joita itsekin vähän epäilevät. He eivät sano, „me luulemme, että se on niin“, mutta „me tiedämme, että se on niin“. He eivät vetoa oppilaan järkeen vaan käskivät häntä uskomaan. He pitävät epäilyksensä itsellään, he eivät selitä, he vakuuttavat. Kaikki tällainen on inhottavaa. Tällä tavalla voidaan kyllä tehdä kristittyjä, mutta ei miehiä eikä naisia. Tällä tavalla tehdään johdettavia, mutta ei johtajia, opetuslapsia mutta ei Kristuksia. Te voitte luvata valtaa, kunniaa ja onnea kaikille, jotka sokeasti tottelevat, mutta te ette voi täyttää lupauksenne.

Eräs kuningas sanoi erakolle: „Tule minun kanssani niin annan sinulle valtaa“.

„Minulla on kaikkea valtaa, mitä osaan käyttää“, vastasi erakko.

„Tule“, sanoi kuningas, „minä annan sinulle rikkautta“.

„Minulla ei ole mitään tarpeita, joita rahalla voipi tyydyttää“, sanoi erakko.

„Minä annan sinulle kunniaa“, sanoi kuningas.

„Ah, kunniaa ei voida antaa, se täytyy ansaita“, kuului erakon vastaus.

„Tule“, sanoi kuningas tehden viimeisen yrityksen, „minä annan sinulle onnea“.

„En“, sanoi yksinäisyyden mies, „ei löydy onnea ilman vapautta ja se joka seuraa ei voi olla vapaa“.

„Sinä saat vapautta myöskin“, sanoi kuningas.

„Silloinpa tahdon pysyä täällä missä olen“, sanoi vanhus.

Ja kaikki kuninkaan seuralaiset pitivät erakkoa narrina.

Tuon tuostakin joku tutkii ja kaikesta huolimatta säilyttää miehuutensa ja on kyllin rohkea seuraamaan järkensä johtoa. Silloin kokoontuvat hurskaat ja pitävät neuvoa ja nyökkäävät päätänsä ja tekevät ennustavia viittauksiansa. Tyhmyrit istuvat pöllöjen tavoin tiedon puun kuivuneilla oksilla ja kirkuvat. Rikkaus ivaikee, muoti nauraa ja kunniallisuus astuu sivuun, viha osoittaa kaikilla sormillansa ja kaikki taikauskon käärmeet matelevat ja sihisevät ja juoru lainaa kieltänsä, panettelu poltinrautansa, valapattoisuus valansa, laki voimansa, uskonvimma kidutuksensa ja kirkko tappaa.

Kirkko vihaa ajattelijaa aivan samasta syystä kuin rosvo pelkää poliisia tahi varas kammoo todistajaa. Tyranni rakastaa mielistelijöitä, imartelijoita, seuraajia, matkijoita, ja taikausko tarvitsee uskovaisia, opetuslapsia, uskonkiihkoisia, ulkokullattuja ja maksavia jäseniä. Kirkko pyytää jumaloimista — juuri sitä, jota ei yhdenkään ihmisen pitäisi osottaa millekään olennolle, ei ihmisille eikä jumalille. Toisen jumaloiminen on itsensä alentamista. Jumaloiminen on ihmettelyä, arkuutta, epä määräistä pelkoa ja sokeaa toivoa. Jumaloiminen ylentää yhden ja alentaa monet; se rakentaa palatseja rosvoille, pystyttää muistopatsaita rikollisille ja panee käsiraudat omiin käsiinsäkin. Jumaloimisen henki on samaa kuin tyranniuden henki. Se, joka jumaloipi, toivoo aina

että hän olisi se, jota jumaloidaan. Meidän kaikkien pitäisi muistaa, ettei ymmärryksellä ole polvia ja että mikä asento ruumiilla onkin, niin rohkea sielu on aina pystyssä. Se, joka jumaloipi kieltää itsensä. Se, joka uskoo vallan käskyihin, polkee oman yksilöllisyytensä jalkainsa alle ja vapaaehtoisesti riistää itseltään kaiken sen, joka tekee ihmisen etevämmäksi eläintä.

Uskon ylivaltaa puolustetaan sillä, että kristityt maat muka ovat suurimmat ja varakkaimmat. Jonakin aikana olisi samaa voinut sanoa Indiasta, Egyptistä, Kreikasta, Roomasta ja mistä muusta maasta hyvänsä, joka maailman historian aikana on ollut voimallinen. Tuo väite todistaa liian paljon ja on oletus, johon se perustuu, kokonaan väärä. Lukemattomat olosuhteet ja elinehdot ovat aikaansaaneet kristittyjen maiden varallisuuden. Tosiasiana pysyy että me olemme edistyneet uskonnollisesta kiihkosta, tietämättömyydestä ja vastuksesta huolimatta. Kirkko ei ole voittanut yhtään voittoa ihmisoikeuksien puolesta. Lutherus työskenteli puhdistukseen kirkon — Voltaire parantaakseen ihmiset. Jokaisella väkivallan linnoituksella on liehunut ja liehuu vieläkin kirkon lippu. Missä hyvänsä on jaloa verta vuodatettu, siellä on kirkon miekka kastunut. Jokaisessa kahleessa on ollut ristinmerkki. Alttari ja kruunu ovat nojanneet toisiinsa ja auttaneet toisiansa.

Kaikki mikä on hyvää meidän sivistyksessämme on kaupan, ilmanalan, maanlaadun, maan aseman, teollisuuden, keksintöjen, taiteiden ja tieteiden ansio. Kirkko on ollut edistyksen vastustaja, sillä se on estänyt ihmisiä ajattelemasta itsenäisesti. Estää ajatusta, on samaa kuin estää kaikkea edistystä paitsi uskossa.

Kuka voipi kuvitellakaan kirkon ääretöntä häpeämättömyyttä ottaessaan ajatellakseen ihmiskunnan puolesta? Kuka voipi kuvitellakaan kirkon ääretöntä häpeämättömyyttä ottaessaan ollakseen Jumalan äänitorvena ja hänen nimessään uhatessaan ikuista rangaistusta niille, jotka rehellisesti hylkäävät sen vaatimukset ja halveksivat sen ottamia etuoikeuksia? Millä oikeudella ottaa ihminen tahii ihmisten yhdistys tahii jumala pitääkseen ihmisajatusta orjuudessa? Kun joku asia voidaan todistaa, niin väkivalta on tarpeetonta; kun sitä ei voida todistaa, niin väkivaltaan turvautuminen on häpeällistä. Tuntemattoman edessä on kaikilla yhtäläinen oikeus ajatella.

Sillä aavalla kedolla, jota kutsutaan elämäksi, olemme me kaikki vaeltajia, eikä yksikään meistä ole täysin varma josko hän on oikealla tiellä. Totta kuitenkin on, ettei mikään aavikko ole niin hyvin tienviitoilla varustettu kuin tämä. Jokaisessa käänöksessä ja risteyksessä löytyy niitä ja jokaiseen on kirjoitettu tarkalleen suunta ja matkan pituus. Suurin vika kuitenkin on, että nämä tienviitat ovat erilaisia ja sentähden vaeltajat sekaantuvat sitä enemmän kuta useampia tienviittoja he lukevat. Tuhansia ihmisiä seisoo näiden taulujen ympärillä ja kukin koettaa parhaansa mukaan vakuuttaa vaeltajalle, että hänen taulunsa on ainoa, johon voipi luottaa ja että jos hänen tiensä valitsette, niin on palkinto siitä oleva ikuinen ja ijankaikkinen, kun taas kaikki toiset tiet vievät suoraan helvettiin ja kaikkia noiden toisten tienviittojen tekijöitä kutsutaan kerrettiläisiksi, ulkokullatuiksi ja valehtelijoiksi. „No niin“, sanoo vaeltaja, „te voitte olla oikeassa siinä mitä sanotte, mutta sallikaa

minun lukea muutamia noista toisistakin tienviitoista ja ottaa selvää heidän väitteestään. Minä haluaisin hiukan luottaa omaan arvostelukykyyni näin tärkeässä asiassa". „Ei“, huutaa uskonkiihkoinen, „sitä ette saa tehdä. Teidän täytyy kulkea juuri minun neuvomaani tietä ilman tuumimatta, muutoin olette jo melkeinpä tuomittu“. „No“, sanoo vaeltaja, „jos asia on niin, sitten lienee parasta kulkea teidän tietänne.“ Ja tällä tavalla useimmat vaeltavat luottaen niiden sanaan, jotka tietävät yhtä vähän kuin he itsekin. Silloin tällöin tulee joku, joka kaikista uhkauksista huolimatta levollisesti tutkii kaikkien väitöksiä ja levollisesti hylkää ne kaikki. Nämä vaeltajat ottavat oman tiensä ja heitä kutsuvat kaikki nuo toiset uskottomiksi ja jumalankieltäjiksi.

Minun mielestäni pitäisi jokaisen ihmisen valita oma tiensä kukin. Jokaisen pitäisi olla itsenäinen — ajatella, tutkia ja tehdä itse päätöksensä. Tämä on jokaisen, niin köyhän kuin rikkaankin velvollisuus. Jokaisen pitäisi vastustaa määräilemistä ja käskyä tulipa se sitten mistä hyvänsä — maasta tahi taivaasta, ihmisiltä tahi jumalilta. Ja muutenkin pitäisi jokaisen vaeltajan tällä aavalla kedolla sanoa kaikille toisille vaeltajille paras käsityksensä siitä mikä tie olisi valittava. Jokainen on oikeutettu saamaan tiedon toisten rehellisistä mielipiteistä. Ja löytyy vain yksi keino miten saada tietää toisen rehellinen mielipide jostakin asiasta. Henkilön, joka lausuu julki mielipiteensä, täytyy olla vapaa pelosta.

Kauppiaan ei pitäisi tarvita peljätä kadottavansa ostajiansa, lääkärin sairaitansa, eikä papin saarnavirkaansa. Ei ole mitään edistystä ilman vapautta. Rehellisen tutkimisen tukahuttaminen on taantumista, jonka täytyy

päättävä henkiseen pimeyteen. Uskonnon vaikutus nyky-aikana on henkistä orjuutta ja raakuutta kohti. Ei kukaan pappi uskalla saarnata sitä mitä hän ajattelee, jos hän tietää että hänen seurakuntansa enemmistö ajattelee toisin. Hän tietää, että hänen seurakuntansa jäsenistö vartijoitsee hänen ajatuksiansa pitäen uskontunnustusta kuten nuijaa kädessään. Hän tietää ettei häntä ole palkattu totuutta etsimään, vaan puolustamaan uskontunnustusta. Saarnatuoli on häpeäpaalu, johon on sidottuna rikoksellinen, joka puolustaa omaa häpeäänsä.

Onkohan toivottavaa, että kaikki olisivat samaa mieltä uskonnollisissa asioissa? Onko sellainen edes mahdollista? Tiedämmehän, ettei löydy kahta ihmistä samanlaista koko maailmassa. Ei kahta puuta ei kahta lehteä ei mitään kahta ole aivan samanlaista. Ääretön moninaisuus on luonnon laki. Uskonto koettaa pakoittaa kaikkien ajatukset samaan kaavaan. Tietäen, ettei kaikki voi uskoa, koettaa kirkko saada kaikki sanomaan, että he uskovat. Se haluaa ulkokullaisuuden yksimielisyyttä ja kammoo yksilöllisyyden ja vapauden mainiota moninaisuutta.

Kaikki ihmiset pelkäävät kuolla ja kuitenkin on yksilöllisen itsenäisyytensä menettäminen itsensä kuolettamista. Henkinen orjuus on henkinen kuolema ja se ihminen, joka antaa ylönsä henkisen vapautensa on kuolleen sielunsa elävä ruumisarkku. Tässä merkityksessä on jokainoa kirkko hautausmaa ja jokainoa uskontunnustus hautakirjoitus.

Meidän pitäisi aina muistaa, että olla samallinen kuin muut ihmiset on samaa kuin olla erilainen itseään,

eikä mikään ole alhaisempaa luonteeltaan kuin nöyrä matkiminen. Matkimisessa on se suuri vika, että olemme vaarassa matkia sellaista, joka itse asiassa on meitä alhaisempaa. Surkein kauppa minkä ihminen voi tehdä, on vaihettaa yksilöllisyytensä n. k. kunniallisuuteen.

Ei löydy alentavampaa sananpartta kuin tämä: „On parempi olla leijonan häntänä kuin koiran päänä“. Ajatella ja toimia itsekukin omasta puolestaan on vastuunalaista. Useat ihmiset kammovat vastuunalaisuutta, sentähden yhtyvät johonkin ja muuttuvat jonkun leijonan hännäksi. He sanovat, „Minun puolueeni voipi toimia puolestani — minun kirkkokuntani ajatelkoon puolestani. Minulla on kylliksi kun maksan veroni ja tottelen leijonaa, johon kuulun, vaivaamatta itseäni oikeasta ja väärästä tahi miksi ja minkätähden jokin asia on niin“. Nämä ihmiset ovat kunniallisia. He vihaavat uudistajia ja kammovat kovin mielenrauhansa häiritsemistä. He pitävät vakaumuksia ikävänä asiana. He rakastavat muodollisuuksia ja nauttivat suuresti saadessaan kertoa miten mainio häntä heidän leijonallaan on ja miten harmillinen koira heidän naapurinsa on. Paitsi tätä luonnollista taipumusta välttää persoonallista vastuunalaisuutta on ja aina on ollut uskonnollisella ihmisellä tapana varoittaa ihmisiä omintakeisen ajattelemisen mukakopeudesta ja synnillisyydestä. Järjen on koko kristikunta tuominut ainoaksi epäluotettavaksi oppaaksi. Kirkko ei ole jättänyt mitään keinoa käyttämättä estääkseen ihmisiä seuraamasta aivojensa johdonmukaista työtä. Selvimät tosi-asiat on se verhonnut salaperäisyyden verholla. Suurimmat mielettömyydet on se selittänyt olevan itsestään selviä totuuksia. Koko luonnon järjestys

on niin sanoakseni nurinkäännetty siinä tarkoituksessa, että muutamat ulkokullatut voisivat hallita rehellisiä ihmisiä. Miestä, joka pysyy järkensä johtopäätöksessä, sanottiin häväisiäksi ja hänen pyhän kirkonsa vihaajaksi. Aina ensimmäisen kirkon perustamisesta näihin saakka on omintakeista ajattelemista pidetty seurakunnan jäsenelle sopimattomana. Jokainen seurakunnan jäsen kantaa kaularaudan, kahleiden ja ruoskan merkkejä. Ei ole sitä miestä, joka olisi todenteolla koettanut puhdistaa kirkkoa, jota eivät ulkokullaisuuden koirat olisi ajaneet takaa kuten metsän otusta. Suurin rikos uskontunnustusta vastaan on muuttaa sitä. Uskonpuhdistus on petosta.

Tuhansia nuoria miehiä koulutetaan tällä hetkellä erilaisten kirkkokuntain palvelukseen. Mitä varten? Valmistautuakseen tutkimaan heitä ympäröiviä ilmiöitä ja olosuhteita? Ei. Tarkoitus ja ainoa tarkoitus on valmistaa heitä puolustamaan jotakin uskontunnustusta, että he oppisivat tietämään ne väitteet niiden puolustukseksi, joita kullakin kirkkokunnalla on, toistelemaan niitä ajattelemattomain seurakuntalaisten tylsiin korviin. Jos joku tällainen metodistien kustannuksella kouluutettu sitten kääntyy presbyterilaiseksi, niin tuomitaan hänet kiittämättömäksi roistoksi. Rehellinen tutkiminen on kokonaan mahdotonta minkään kirkon piirissa syystä, että jos ajattelette, että kirkko on oikeassa, niin ette tutki asiaa, ja jos ajattelette, että se on väärässä, niin kirkko tutkii teitä. Seuraus tästä on, että suurin osa uskonnollista kirjallisuutta on tuloksia sorrosta, pelosta, vallan himosta ja ulkokullaisuudesta. Jokainen uskonnollinen kirjoittaja ajattelee itseksensä, „Jos minä kirjoitan näin,

niin vaimoni ja lapseni joutuvat puutteeseen. Minä joudun itse häpeän ja vainon alaiseksi. Mutta jos minä kirjoitan noin, niin voitan asemaa, valtaa ja kunniaa. Minun kirkkokuntani palkitsee puolustajiansa ja polttaa uudistajia.“

Näissä olosuhteissa ovat kaikki teidän Scottinne, Henrynne ja McKnight'inne kirjoittaneet; ja tässä vaa'assa punnittuna, mitä arvoa on heidän kirjoituksillaan? Ne eivät ole rehellisten tuomarien ajatuksia ja johtopäätöksiä, mutta taikauskon palkattujen puolustajain sofismeja. Kuka voisi sanoa miten paljon maailma on menettänyt tällaisen sortojärjestelmän kautta? Kuinka monta suurta ajattelijaa onkaan kuollut taikauskon lahjomaksi suullansa? Kuinka monta suurta ajatusta onkaan hukkunut aivojen kehossa, tämän kyykäärmeen, kirkon myrkyttämänä.

Tuhansia vuosia on ajattelijaa ajettu takaa kuten irti päässyttä vankia. Sille, joka vastusti kirkkoa, oli kaikki ovet suljettu, kaikkien miekka häntä kohti ojennettu. Hänen suojelemisensa myrskyä vastaan, hänelle leipäpalan antaminen kun hän oli nälkään kuolemassa, hänelle vesikupin ojentaminen, kun hän oli janossa; nämä olivat kaikki rikoksia, joista kirkko ei antanut yhtäkään anteeksi; ja sen oikeuden mukaan, jota heidän Jumalansa oli heille opettanut, tuhottiin monta hänen avuttomista lapsistaan kuten skorpiooneja ja käärmeitä.

Kuka nykyaikana voisi kuvitellakaan sitä rohkeutta ja periaatteelleen uskollisuutta, sitä henkistä ja siveelistä ylevyyttä, jota kerran vaadittiin vapaa-ajattelijalta vastustaessaan kirkkoa, sen kidutuspenkkejä, sen tulirovioita, sen vankiluolia, — vastustaa ja halveksia sen

taivasta ja sen helvettiä — sen perkelettä ja sen Jumalaa? He olivat ihmiskunnan jaloimpia poikia. He olivat ihmiskunnan todellisia vapahtajia, taikauskon hävittäjiä ja tieteen perustajia. He olivat todellisia jättiläisiä, jotka paljastivat jalot otsansa kaikkien jumalien kaikille ukonnuolille.

Kirkko on ollut ja on vieläkin suurin rosvo. Se ei ole tyhjentänyt ainoastaan taskuja, mutta myöskin aivot ihmiskunnalta. Se on kivi vapauden hautakummulla; upas-puu, jonka varjossa ihmisjärki on kuihtunut; Gorgon-silmä, jonka katseesta ihmissydän on muuttunut kiveksi. Sen vaikutuksen alaisena protestanttiuskoinenkin äiti on onnellinen päästessään taivaaseen, vaikka jalo poikansa, joka kaatui taistellen ihmisoikeuksien puolesta, voihekii helvetissä.

Kerrotaan, että muutamat indiaaniheimot asettavat pienten lastensa pään puunlastojen väliin kunnes sen muoto on pysyväisesti muuttunut. Meistä tämä tuntuu kovin raa'alta ja kauhistavalta; ja kuitenkin, onko se niinkään pahaa kuin panna lastemme sielu jonkun uskontunnustuksen pakkoröijyyn siten tehdäksemme heidän ajatuksensa niin luonnottomiksi, että he pitävät raamatun Jumalaa äärettömän laupeuden olentona ja aivan tosissaan ovat he sitä mieltä, että on siveellistä uskoa jotakin asiaa juuri sentähden, että se näyttää järjettömältä. Jok'ainoa lapsi koko kristityssä maailmassa on sanonut ihmettelevän vastalauseensa tätä väkivaltaa vastaan. Koko kirkkolaitos on alituisen toimesta myrkyttääkseen lasten järkiä. Kaikilla mahdollisilla tavoilla riistetään heiltä heidän omat ajatuksensa ja pakoitetaan tyytymään toisten selitykseen. Jok'ainoalla sunnuntai-

koululla on tarkoituksena murtaa jokainen itsenäisyyden ilmaus heissä. Lapsipolaisia petetään ettei mikään muu ole Jumalalle otollista kuin sokea totteleminen ja silmitön usko, ja uskoa, että Jumala tekee jonkun luonnotoman teon, on paljon parempi kuin itse tehdä jotakin hyvää. Heille kerrotaan, että kaikki muut uskonnot ovat olleet vain Johannes Kastajia meidän uskonnollemme, että kaikki muinaisuuden jumalat ovat kuihtuneet ja sulanneet Juutaiatsten Jehoovaan, että kaikki ihmiskunnan toiveet ja pyrkimykset toteutuvat tässä Evankeelisen alianssin mielilauseessa, „Vapaus vähemmän tärkeissä asioissa“, että kaikki mitä toisissa uskonnoissa on tahi on ikänään ollut, on apostoolisessa uskontunnustuksessa, ettei enää ole mitään lisää keksittävää, että kaikki vapaaajattelijat ovat jo kuolleet, ja että kaikkien nyt elävien pitäisi vain uskoa, että meidän on vain toistettava viisauden hautojen hautakirjoituksia, että hautausmaat ovat parhaimpia yliopistoja ja että lapsia pitäisi aina piestä esi-isäinsä luilla.

Minusta on aina näyttänyt typerältä otaksua, että Jumala valitseisi seurakumppanikseen koko ijankaikkisuuden ajaksi tyhmimmät ihmiset, joiden ainoa ja korkein kunniahimo on totella. Hän varmaankin jolloinkin joutuu kiusaukseen tehdä sama huomautus, jonka eräs englantilainen teki köyhälle vieralleen. Hän oli kutsunut köyhän miehen aterioimaan kanssansa. Mies oli niin suuren kunnioituksen tunteen vallassa, että kaikkeen, mitä herra hänelle sanoi, vastasi „niin“. Tämä viimein väsyi kanssapuheen yksitoikkoisuuteen ja huudahti, „Herran tähden, hyvä mies, sano nyt kerrankin „ei“, joten meitä olisi kaksi.“

Onko mahdollista, että Jumala loi tämän maailman elinpaikaksi ainoastaan orjille? Kasvattaakseen vaan hartaita kristittyjä? Että hän teki muutamia ihmeitä hämmästyttääkseen heitä, että kaikki paha tässä maailmassa on vain hänen kuritustansa ja että hän lopulta tekee taivaan jonkunlaiseksi uskonnolliseksi museoksi, joka on täynnä topattuja baptisteja, kivettyneitä presbyterialaisia ja methodisti muumioita? Minä en halua taivasta, jonka edestä minun täytyy luopua järjestäni, en onnea vapauttani vastaan, enkä kuolemattomuutta, joka vaatii minun luopumaan itsenäisyydestäni. Parempi muuttua mullaksi akkunattomassa haudassa, johon ei ole muuta ovea kuin madon punainen suu, kuin kantaa vaikkapa jumalankin jalokivillä koristettua kaularengasta.

Uskonto ei käsitä eikä voikaan käsittää ihmistä vapaana. Se ottaa vastaan ainoastaan niiden kunnianosotuksia, jotka maassa matelevat ja vihaa niiden suosionosoituksia, jotka seisovat suorana. Se ei voi kärsiä ajatuksen vapautta. Nämä avarat, päiväpaisteiset kedot eivät kuulu sen piiriin. Neron ja yksilöllisyyden tähtikorkeudet ovat sen vallanhimon ylä- ja ulkopuolella. Sen alamaiset ryömivät sen jaloissa kuuliaisuuden tomussa. He eivät ole atleetteja seisoen elämänhaluisina ja rohkeina pyrinöissään, kuten muinaisuuden kuvanveistokset, vaan vapisevia epäsikiöitä, jotka aroin katsein tutkivat ilmeitä kaikkivallan armottomilla kasvoilla.

Ei kukaan uskonnollinen ihminen näytä käsittävän tätä päivän selvää asiaa. Ajatuksen ja teon välillä on tämä erotus: teostamme olemme vastuunalaiset itsellemme ja niille, joita olemme loukanneet; ajatuksista emme luonnollisesti voi olla vastuunalaiset enemmän

jumalille kuin ihmisillekään nyt taikka tulevaisuudessa. Ja kuitenkin ovat protestantit kuten katolilaisetkin tuominneet ajatuksen vapautta; ja vaikka minua on opetettu vihaamaan katolilaisuutta kaikesta sydämestäni, niin ei ole muuta kuin oikeuden mukaista sanoa, että se kaikissa pääkohdissaan on aivan samaa kuin kaikki muutkin uskonnot. Lutherus tuomitsi ajatuksen vapauden luontonsa koko raakuudella ja röyhkeällä voimalla, Calvin inhosi kivettyneen sydämensä pohjasta kaikkea mikä vain näytti uskonnolliselta suvaitsevaisuudelta ja juhlallisesti selitti, että sen puolustaminenkin oli samaa kuin ristiinnaulita Kristus uudelleen. Kaikkien uskontojen perustajat ovat saarnanneet tätä inhottavaa oppia. Totuus on, että kaikki n. k. uskonnot ovat ristiriidassa vapaan ajatuksen kanssa.

Uskovainen on lauluun kykenemätön lintu häkissään; vapaa-ajattelija on kotka, joka halkaisee ilman voimakkailta, väsymättömillä siivillään.

Nykyjään, vapaamielisten ja epäilijäin hyökkäysten johdosta, teeskentelevät useimmat kirkkokunnat uskonnollista suvaitsevaisuutta. Näille kirkoille tahdomme tehdä seuraavan kysymyksen:

Kuinka voipi ihminen, joka rehellisesti uskoo ajatuksen vapauteen, palvella Jumalaa, joka ei sitä tee? Ja he vastaavat:

Me emme tahdo vainota teitä uskonne tähden, mutta Jumala tekee sen. Me emme tahdo polttaa teitä syystä, että heitätte syrjään pyhän raamatun, mutta sen kirjoittaja tekee sen. Me pidämme inhottavana rikoksena vainota kanssa-ihmistämme mielipiteensä vuoksi, mutta Jumala, jota yksinkertaisuudessamme palvelemme, kiroaa siitä lapsensa ijankaikkisesti.

Minkätähden nämä kristityt eivät vihaa ainoastaan vapaa-ajattelijoita, vaan myöskin kaikesta sydämmestään inhoovat toinen toistansa? Minkätähden kieltäytyvät he palvelemasta Jumalaansa toisten kirkoissa? Miksi välittävät he niin vähän ihmisen ikuisesta rangaistuksesta, mutta niin paljon lasten kastamisesta? Miksi koristavat he kirkkojansa varkaiden rahoilla ja mielistelevät epäsiveellisyyttä saadakseen jäsenmaksuja. Miksi koettavat he lahjoa tiedemiehiä todistamaan Jumalan kirjoituksia? Miksi vääristelevät he suurten miesten sanoja muka tunnustukseksi kristillisyyden totuudesta? Miksi seisovat he lakki kourassa presidenttien, kuninkaiden, keisarien ja tiedemiesten edessä kerjäten, kuten Latsarus, uskonnollisen tyydytyksen muruja? Miksi ovat he niin ihastuksissaan löytäessään Lincoln'in julistuksesta viittauksen Sallimukseen? Miksi pelkäävät he niin kovin jonkun huomaavan, että Paley kirjoitti teoksen epikurealaisen filosofian puollustukseksi ja että Isak Newton kerran oli epäilijä? Miksi ovat he niin kärkkäitä näyttämään toteen, että Voltaire muka katui kuolinvuoteellaan, että Paine kuoli kalpeana pelosta, että keisari Julianus huudahti: „Sinä olet voittanut Galilealainen“, että Gibbon kuoli katolilaisena, että Agassiz luotti vähän Moosekseen, että Napoleon kerran oli kyllin kohtelias myöntämään, että Kristus oli suurempi kuin hän tahi Caesar, että Washington tavattiin Valley Forge'n luona polvistuneena, että tuo kärty ukko Ethan Allen käski lastansa luottamaan äitinsä uskontoon, että Franklin sanoi: „älkäätkö päästäkö irti petoa“, että Volney pelästyi myrskyssä, ja että Oakes Ames oli suuri valehtelija.

Onkohan se sentähden että heidän kirkkonsa perus-

tukset horjuvat, sen seinät ovat haljenneet, patsaat kaatumaassa, sen korkeat tornit huojuvat ja että tiede on kirjoittanut sen alttarin yläpuolelle: mene, tekel, upharsin s. o. sinä olet punnittu ja köykäiseksi löydetty: nuo vanhat sanat, jotka ovat kaikkien uskontojen hautakirjoituksena.

Jokainen yksilön itsenäisyyden ilmaus on ollut askel vapaa-aatteisuuteen. Lutherus astui askeleen kohti Humboldt'ia, Westley kohti Bradlaugh'ia. Oikein toden teolla puhdistaa kirkko, on samaa kuin hävittää se. Jokaisessa uudessa uskonnossa on hiukan vähemmän taikkauskoa kuin vanhassa, joten tieteen uskonnon voitto on vain ajan kysymys.

Minä en tahdo sanoa, että kirkko on ollut ehtymätön paheen lähde kaikissa suhteissa. Sen historia on halveksittava ja kunnioitettava. Se on huvitellut tekemällä äärimmäisyyksiä. Se on hankkinut murhaajia omille marttyyreilleen. Se on jonkun kerran ravinnut ruumiin, mutta on aina näännyttänyt sielun. Se on ollut hyväntekeväinen maantierosvo, jalomielinen ryöväri. Se on tehnyt muutamia enkeleitä ja suuren joukon piruja. Se on rakentanut enemmän vankihuoneita kuin sairaahuoneita. Se on tehnyt satoja orpoja ja pitänyt huolta ainoastaan muutamista. Toisessa kädessä on sillä ollut almujen keräyslautanen, toisessa miekka. Se on perustanut kouluja ja lahjoittanut yliopistoille hävittääkseen niistä todellisen opetuksen. Se on täyttänyt maailman ulkokullatuilla ja kiihkoilijoilla, ja oman Kristuksensa ristillä on se ristiinnaulinnut ihmisen itsenäisyyden. Se on koettanut hävittää sielun itsenäisyyden ja pakoittaa ihmiskuntaa polvilleen. Tämä kaikki on rikos. Tämä

rikos oli sille välttämätöntä tehdä ollakseen olemassa. Pakoittaakseen ihmiset tottelemaan selitti se, että sillä oli totuus, että Jumala oli totuus ja vieläpä kaikki totuus, että Jumala oli asettanut sen salaisuuksiensa vartijaksi, asiamiehekseen, ja varamiehekseen. Se selitti että kaikki muut uskonnot olivat vääriä ja saastaisia. Se on saat-
tanut kaiken keskustelun mahdottomaksi ja kaiken ajat-
telemisen liikanaiseksi. Ajatus oli sen vihollinen, nöy-
ryys sen ystävä. Tutkistelemisen oli vaarallista, sentäh-
den se tukahutettiin. Kaikista pyhin oli verhon takana. Kaiken tämän teki se samasta syystä joka väärentäjällä on väärennyksensä tarkastuttamista vastaan asianym-
märtävällä, ja samasta syystä kuin pettäjä kammoo ute-
liaisuutta.

„Jolla korvat se kuulkoon“, on aina ollut kirkon mieluisin teksti.

Lyhyesti sanoen: Kristillisuus on aina vastustanut jokaista ihmiskunnan edistysaskelta. Kehityksen tielle on se aina latonut raamattuja, lentokirjasia, raamatunselityksiä, piplianhistorioita, rukouskirjoja, katkismuksia, uskontunnustuksia, uskonkappaleita, ja jokaisella edistys-
askeleella ovat kristityt kokoontuneet näiden roskaläjäin taakse ja ampuneet panettelun myrkytettyjä nuolia va-
pauden sankareita kohti.

Myöskin vapaamielisellä kristityllä nykyaikana on oma kaikkein pyhimpänsä ja sydämmensä temppelin komerossa epäjumalansa. Hän riippuu vielä osaksi vanhassa taikauskossa, ja kaikki vanhan uskon ihanat muistot häilyvät hänen ajatustensa piirissä, kuten aurin-
gon lasku taivaan rannalla. Me niin mielellämme yh-
distämme muiston niistä, joita rakastamme, lapsuutemme

uskon kanssa. Tuntuupa melkein häväistyksestä kovakouraisesti tuhota ne epäjumalat, joita esi-isämme jumaloivat ja muuttaa heidän ihanat totuutensa raakalaisuuden tyhmiksi saduiksi. Muutamat heittävät vanhan testamentin syrjään ja tarttuvat uuteen, toiset taas heittävät pois kaiken muun paitsi uskon, että löytyy toki persoonallinen Jumala, ja että me, jollakin ihmeellisellä tavalla, olemme hänen huolenpitonsa esineinä.

Myöskin tämä käsitys tulee minun ajatukseni mukaan tieteen marssiessa eteenpäin hyljättäväksi kuten muutkin. Suurin peikko joutuu varmasti saman kohtalon alaiseksi kuin pienetkin. Ne hävisivät aamun ensi kerran sarastaessa, ja tämä häviää täydessä päivän valossa. Siihen asti on yksilön itsenäisyys ainoastaan hiukan enemmän kuin unta. Äärettömän persoonallisuuden varjon alla — vastuunalaisettoman ja äärettömän läheisyydessä on ihmisen itsenäisyys mennyttä kalua, ja hän lankeaa sortuneena maahan peljästyksen tomuun. Kaikkivaltiaan vihan alaisena seisoo ihminen kurjana, vapisevana orjana — hänen hymyilynsäkin esineenä tuntee hän itsensä vain onnelliseksi orjaksi. Olenon hallitsemana, jonka mielivalta on laki, riippuu hänen kohtalonsa tuon tuntemattoman mieliteosta. Mikä kurja tarkoitusperä saattaakaan hänellä olla jatkaessaan elämäntänsä tällaisissa olosuhteissa?

Ja kuitenkin asustaa vielä useain mielessä epämääräinen jumalien pelko — pilvien pahansuonnin pelko. Meidän esivanhempamme olivat orjia ja melkeinpä kaikki heidän jälkeläisensä ovat henkisiä orjia. Sielun orjuuttaminen on pitkällinen ja kiduttava. Taikausko, noiden hirvittävien kaksoisten, pelon ja uskon äiti, vie-

läkin hallitsee maailmassa pääkalloista tehdyllä valtaistuimellaan ja hallitsee siksi kunnes naistemme sielu lakkaa olemasta pappien omaisuutta.

Kun naiset ajattelevat, kun lapset istuvat ajattelijain sylissä, silloin järjen voitto pimeyden varjojen joukoista on oleva täydellinen.

Useiden mielessä asuu vielä pitkät ajat sen jälkeenkin kun ymmärrys on heittänyt kirkon tarut syrjään satuina, luulo, jonka lapsena saatu ajatustapa on synnyttänyt, että kentiesi näissä uskonnollisissa sumuissa sentään on hitunen totta ja että sentään ehkä olisi turvallisinta seurata niiden ohjeita.

Kerran eräs mies kulkiessaan Athenan raunioiden keskellä tapasi kaatuneen Jupiterin kuvapatsaan. Tehden erittäin syvän kumarruksen sanoi hän:

„O Jupiter minä tervehdin sinua.“ Sitten lisäsi hän:

„Jos milloin pääset jälleen ylös maailmassa, niin älä unhoita, rukoilen sinua, että minä olen käyttäytynyt kohteliaasti sinua kohtaan silloin kuin sinä olit alennuksen tilassa.“

Meitä kaikkia on kirkko opettanut, ettei mikään ole niin omiansa herättämään Jumalan kiukkua kuin lausua julki epäilyksensä Hänen olemassa olostaan, ja että kieltää se, on anteeksi antamaton synti. Lukemattomia esimerkkejä tuotiin esiin kuinka muka jumalankieltäjät olivat tulleet kuoliaaksi lyödyksi kun kielsivät Jumalan olemassa olon. Näiden uskonnollisten ihmisten mukaan on Jumala äärettömän paljon ylempänä meitä joka suhteessa, äärettömän laupias, ja kuitenkin ei hän kärsi kukaan kun joku poloinen, yksinkertainen ihminen rehellisesti epäilee hänen olemassaoloaan. Tietäen kuten

hän kuinka hänen lapsensa hapuilevat pimeydessä taistellen epäilyksen ja pelon vallassa, tietäen, että hän voisi valaista asiata heille, jos hän tahtois. Hän kuitenkin pitää rehellisen epäilyksen julkilausumista raskaimpana rikoksena.

Oikeauskoisen kirkon ajatuskulun mukaan on tällä Jumalalla, varustettuansa meidät vajavaisilla luonnonlahjoilla, oikeus vaatia täydellisiä tuloksia.

Otaksukaapa, että mr. Smith sattuisi kuulemaan keskustelun kahden kirpun välillä hänen, mr. Smith'in, olemassaolosta ja otaksukaapa, että toinen näistä kirpuista olisi kyllin uhkarohkea kunniansa kautta vakuuttamaan, että hän on parhaan kykynsä mukaan tutkinut asiaa, myöskin luonnon tarkoituksenmukaisuus-opin perustuksella, ja tullut siihen johtopäätökseen, ettei Smith-nimistä miestä ole ollut eikä ole olemassa. Ajatelkaa sitten, että mr. Smith hyökkäisi vihan vimmassa tämän atheisti-kirpun kimppuun ja iskisi hänet mäsäksi kenkänsä korolla huutaen: Minä opetan sinut, kurja epäilijä, tietämään, että Smith on pirullinen tosiasia."

Mitä meidän on ajateltava Jumalasta, joka laukaisee taivaalliset kanuunansa omaa lastansa kohti ainoastaan sentähden että tämä on julkilausunut rehellisen ajatuksensa? Ja kuka ihminen, joka todella ajattelee, voisi olla toistamatta Aeneaan sanoja: „Jos löytyy Jumalia, niin he varmaankaan eivät välitä ihmisten asioista."

Ajatelkaapa niitä miljooneja miehiä ja naisia, joiden elämä on menetetty ainoastaan sentähden että ovat rakastaneet ja palvelleet tätä Jumalaa. Onko mahdollista, että tämä Jumala, kaikkivaltias, katsoi vaan päältä, kun nämä hänen rakastajansa ja sankarimaiset lapsensa me-

nehtyivät vankiluolain pimeydessä, kuuli heidän kahleittensa kalahtelevan, kun he nostivat kätensä ylös hänen puoleensa rukoillen suuressa tuskassaan, näki heidän ojennettuna uskonvimman kidutuspenkille, jossa kuolemalla vain oli sääli heitä, näki tulen liekkien käärmeiden tavoin ryömivän sihisten heidän värähteleväin ruumiittensa ympäri — näki kaiken tämän kuusitoista sataa vuotta ja istui liikkumattomana kuin kivi?

Miksi odottaisi ihminen tällaiselta Jumalalta apua? Miksi kuluttaisi hän aikaansa rukouksiin? Miksi lankeaisi hän polvilleen rukoilemaan harhanäkyä — harhanäkyä, joka on kuuro, mykkä ja sokea?

Vaikka elämmekin n. k. vapaan hallituksen alaisena, — ja valtiollisestihan olemme vapaita — niin löytyy vain vähän uskonnollista vapautta Amerikassa. Seura-elämä vaatii, että teidän täytyy joko kuulua johonkin seurakuntaan tahi pitää mielipiteenne salassa. Monet väittävät, että meidän hallituksemme muka on kristitty hallitus, joka perustuu raamattuun ja että kaikki, jotka pitävät tätä kirjaa vääränä ja tyhmänä, hävittävät maamme hallituksen perustuksia.

Tosiasia kuitenkin on, että hallituksemme ei ole perustettu jumalien oikeuksien pohjalle, mutta ihmisten oikeuksien pohjalle. Meidän perustuslakiamme ei tehty Kristuksen jumaluuden tunnustamiseksi ja vahvistamiseksi, mutta ihmisyyden pyhyiden säilyttämiseksi. Meidän hallituksemme on ensimmäinen, jonka kansa on tehnyt itseänsä varten. Tämä kansa on ainoa, jonka kanssa jumalilla ei ole ollut mitään tekemistä.

Raamattu opettaa, että esivalta on Jumalan määräämä. Raamattu opettaa, että Jumala on kaiken yli-

vallan lähde ja että kaikki kuninkaat ovat saaneet valtansa häneltä. Jok'ainoa hirmuhallitsija on sanonut olevansa Korkeimman asiamies. Inkvisitsiooni-oikeus perustettiin ei ihmisyyden, mutta Jumalan nimessä. Kaikki Europan hallitukset tunnustavat Jumalan suuruuden ja kansan pienuuden. Kaikkina aikoina ovat ulkokullatut, joita kutsutaan papeiksi, panneet kruunun rosvojen päähän, joita kutsutaan kuninkaiksi.

Vapauden julistuksemme tuopi julki sen ylevän totuuden, että kaikki valta lähtee kansasta. Tässä oli ensi kerran kokonaisen kansan vastaus siihen inhottavaan oppiin, että Jumala antaa vallan toiselle ihmiselle toisen yli. Se oli ihmisyyden arvon ensimmäinen suuri julistus. Se selitti, että hallituksen valta perustui hallittavien tahtoon ja kielsi kaiken jumalien auktoriteetin. Läpi orjuuden vuosisatojen — ruoskan ja kahleitten pitkien vuosisatojen läpi — pidettiin Jumalaa maailman hallitsijana. Kohottaa ihminen valtaistuimelle on samaa kuin syöstä hänet valtaistuimeltaan.

Pain'elle, Jefferson'ille ja Franklin'ille olemme etupäässä kiitollisuuden velassa ihmisellisestä hallituksestamme ja perustuslaistamme, jossa ei mitään Jumalaa tunnusteta ylemmäksi kansan laillisesti ilmituotua tahtoa.

He tiesivät, että asettamalla Jumalan perustuslakiimme he samalla poistaisivat siitä ihmisen. He tiesivät, että Jumalan tunnustaminen siinä antaisi uskonkiihkoisille tekosyyn hävittämään ajatuksen vapautta. He tunsivat kirkon hirvittävän historian liian hyvin pannakseen ihmisen pyhät oikeudet kirkon tahin sen Jumalan varjeltaviksi. Heidän tarkoituksensa oli antaa kaikille vapaus palvella tahin olla palvelematta Jumalaa ja että lakimme

eivät saisi tehdä eroitusta ihmisten välillä uskontunnustuksen mukaan. He tekivät perustuslain ihmiselle ja ainoastaan ihmiselle. He tahtoivat säilyttää kaikkien ihmisten yksilöllisen itsenäisyyden ja vapauden ja estää muutamain hallitsemasta toisia ja useiden vainoomasta ja murhaamasta muutamia.

Tästä kaikesta huolimatta löytyy vielä vainoomisen henki laissamme. Useissa valtioissa ovat ainoastaan ne lain suojeluksen alaisia, jotka uskovat jonkunlaisen Jumalan olemassa oloon. Illinois'in valtion ylioikeus päätti armon vuonna 1856, että ymmärtäväisen alkusyyn olemassa olon kieltäjä ei saanut todistaa missään oikeudessa. Hänen vaimonsa voidaan murhata hänen silmäinsä edessä ja jos muuta todistajaa ei sattunut olemaan läsnä, niin ei murhaajaa voitu tuomita. Jumalankieltäjä oli lain ulkopuolella. Hänelle ei oikeus ollut ainoastaan sokea mutta kuurokin. Hänen täytyi kuten toistenkin ylläpitää hallitusta ja maksaa osansa juuri niiden tuomarien palkasta, jotka päättivät, ettei hänen ääntänsä kuultais missään oikeudessa. Tämä oli Illinois'in valtion laki ja pysyi sellaisenaan aina uuden perustuslain hyväksymiseen saakka.

Tällaisilla inhottavilla keinoilla on kirkko koettanut sitoa ihmisten ajatusta ja suojella jumalansa valtaa. Totena kuitenkin pysyy, että meillä kansana ei ole uskontoa eikä Jumalaa, mutta on jokaisella kansalaisella oikeus pitää oma uskontonsa ja Jumalansa tahi hyljätä kaikki uskonnot ja kaikki jumalat. Kirkko ei kuitenkaan koskaan ole ymmärtänyt eikä koskaan ymmärrä ja voi arvossaan pitää nerokasta hallitustamme.

Viime vuonna kun New Yorkissa pidettiin eräs us-

konkiihkoisten protestanttien kokous erään uskonnollisen lisäyksen saamiseksi perustuslakiimme, niin eräs jumaluusopin tohtori puhuessaan ateisteista sanoi: „Mitä oikeuksia on ateisteilla? Minä kärsin heitä kuin mielenvikaisia. Minä kärsin heitä kuten kavaltajia. He eläkööt ja kulkekoot vapaina, mutta korkeampiin kansalaiskokouksiin nähden ovat he minun mielipiteeni mukaan mahdottomia.“ Tällainen on kirkon ajatus vielä nykyaikana.

Antakaa kirkolle sijaa perustuslaissamme, antakaa sen vielä kerran koskea vallan miekkaan, silloin on kaikkien aikojen kehityksen verraton hedelmä muuttuva tuhaksi ihmisten huulilla.

Uskonnolliset käsitykset ovat hitaasti kehittyneet aikojen kuluessa. Tikapuitten alapäässä (puhuaksemme nykyajasta) on katooninen kirkko ja sen yläpäässä ateismi ja tiede. Välillä olevilla askeleilla ovat eri lahkokunnat joita on lukematon joukko eri nimillä.

Muutama vuosi sitten otti eräs methodistipappi antakseen minulle ystävällisen neuvon.

„Ingersoll“, sanoi hän, „vaikka ette uskokaan raamattuun, niin teidän ei pitäisi sanoa sitä. Pitäisitte sen omana tietonanne.“

„Uskotteko Te raamattuun?“ sanoin minä.

„Kyllä tietysti.“

Johon minä annoin seuraavan vastaneuvon:

„Teidän vastauksenne ei anna minulle mitään varmuutta asiassa. Ehken itse seuraatte antamaanne neuvoa. Te neuvoitte minua pitämään salassa mielipiteeni. Mies, joka neuvoa toista valehtelemaan ei aina välitä puhua totta itse.“

Ei mikään voi olla niin vastakkaista todellisesti arvokkaalle kuin rehellisen ajatuksen tukahuttaminen. Ei kukaan ihminen, joka pitää olemustansa arvossa, tahdo kirkon, enemmän kuin valtionkaan käskystä puolustaa uskontunnustusta, jonka hänen järkensä hylkää. Mikä sitten lieneekin totuus kussakin asiassa, niin sillä ei ole mitään tekemistä oikeutemme kanssa tutkia tätä asiaa ja sanoa mielipiteemme mikä se sitte lieneekin. Kaikki mitä minä pyydän on samaa oikeutta, jonka minä vapaasti suon kaikille toisillekin.

Jokaisen velvollisuus on säilyttää itsenäisyytensä. „Tämä ennen kaikkea, itsellesi ole rehellinen ja pitää seuraaman kuten yö päivää, sinä et voi olla petollinen kenellekään toiselle.

Ihanata on olla oman itsensä omistaja. Kauheata on herätä yöllä ja sanoa: „Ei löydy ketään tässä vuoteessa.“ Alentavaista on tietää, että ajatuksemme ovat kaikki lainattuja ja että olette kiitollisuuden velassa muistollenne periaatteistanne, että uskontonne on vain yksi teidän totuttuja tapojanne ja että teillä olisi vakauksia, jos ne vain olisivat tarttuvaisia. On masentavaa tietää kuuluvansa henkiseen roistojoukkoon ja huuata „ristiinnaulitse hänet“ sentähden, että toisetkin tekevät niin, että te nitätte mitä toiset ovat kylväneet ja että voitte hyödyttää maailmaa ainoastaan lähtemällä pois siitä.

Varmaan pitäisi jokaisen ihmisolennon koettaa päästä yksilön arvoon.

Varmaan on jonkin arvoista tietää olevansa yksi ja että avaruuden väenlasku ei ole täydellinen laskematta teitäkin.

Varmaan on suuremmoista tietää, että ajatuksen valtakunnassa ainakaan teillä ei ole kahleita, että teillä on oikeus tutkia kaikki korkeudet ja syvyydet, ettei löydy muuria ei aitoja, ei kiellettyjä paikkoja koko ajatuksen laajalla kedolla, että ymmärryksenne ei ole alamainen kenellekään olenolle, inhimilliselle taikka jumalalliselle, että kaikki on teille vapaata, ilman ehtoja, ilman minikäänlaista kontrahtia, että aatteen maailmassa olette vapaat kehenkään, persoonallisista määräyksistä ja enemmistön typerästä sorrosta.

Varmaan on jostakin arvosta tuntea, ettei ole pappeja, pääveja, hallituksia, kuninkaita eikä jumalia, joille järkenne voidaan pakottaa kumartamaan vastoin tahtoanne.

Varmaan on iloista tietää, ettei uskonkiihkon julkiminkaan kekseliäisyys voi keksiä vankikomeroa, lukkoa, kammiota, johon se voisi hetkeksikään ajatuksen sulkea, ettei aatteita voida runnella kidutuspenkillä, musertaa rautaisilla nuijilla, eikä polttaa tulella.

Varmaan on ylevää ajatella, että aivomme on linna ja sen omituisissa vallituksissa ja kiertokäytävissä sielu, kaikista maailmoista ja olennoista huolimatta, on oma ja ylin valtijansa.

Kiitospäivän saarna.

I.

Ennen muinoin asuivat esivanhempamme maankoloissa ja luolissa. Heidän ruumistansa, matalaa ottaensa, peittivät karvat. He söivät marjoja, juuria, puunkuoria ja hyönteisiä. He söivät mielellään käärmeitä ja raakaa kalaa. He keksivät tulen ja oppivat, ehken sattumalta, sytyttämään tulta kihnauksen avulla. He keksivät keinon millä lämmittää itseänsä — taistella pakkasta ja myrskyä vastaan. He tekivät nuijia ja muita karkeita aseita kivistä, joilla he tappoivat suurempia eläimiä ja toisinaan toisiansa. Hitaasti, tuskallisesti, melkeimpä huomaamatta he edistyivät. He ryömivät ja kompastuivat ja hoipertelivat ja ponnistelivat valoa kohti. Heille maailma oli tuntematonta. Joka taholla ympäröi heitä salaperäisyys, kolkkous, vaarat. Metsät olivat täynnä hirviöitä ja pimeys täynnä peikkoja, paholaisia ja vihamielisiä jumalia.

Nämä kurjat raukat olivat pelon orjia, unelmien leikkikaluja.

Silloin tällöin kohosi joku etevämmäksi toisia, käytti aistejansa, sitä vähäistä järkeä mitä hänellä oli, keksi

jotakin uutta, jotakin parempaa. Kansa silloin tappoi hänet myöhemmin polvistuakseen pyhässä kunnioituksessa hänen haudallansa. Sitten toinen ajattelija julisti heille ajatuksensa, tapettiin, jälleen tuli yksi hauta pyhäksi, jälleen oli askel otettu edistyksen tiellä. Tällä tavoin, läpi lukemattomien vuosien täynnä tietämättömyyttä ja julmuutta, ajatuksia ja rikoksia, murhaa ja jumaloimista, sankarimaisuutta, kärsimyksiä ja kieltämyksiä, on ihmiskunta kohonnut sille asteelle missä se nyt on.

Katsoessamme taaksepäin tuota pitkää ja mutkikasta matkaa, joka on menneisyyden raakalaisuuden ja nykyaikaisen sivistyksen välillä, ajatellessamme noita vuosisatoja, jotka ovat vyöryneet kuten aallot näiden kahden kaukaisen rannikon välillä, saamme jonkunlaisen käsityksen siitä, mitä esivanhempamme ovat saaneet kärsiä mitä erehdyksiä he ovat tehneet, jonkunlaisen käsityksen heidän yksinkertaisuudestaan ja typeryydestään, jonkunlaisen käsityksen heidän ymmärryksestään, hyvydestään, sankarimaisuudestaan.

Pitkä on tie raakalaisesta tiedemieheen, luolasta palatsiin, kasvinlehdistä vaatepukuun, kytevästä puupalasta sähkö-kaarilamppuun, kivivasarasta nykyaikaiseen tehtaaseen, pitkä on matka Pan-jumalan tuohitorvesta viuluun, orkesteriin, puupölkystä höyrylaivaan, sirpistä leikkuukoneeseen, puimavartaista püimakoneeseen, puuhaarukasta kyntökoneeseen, kehruurukista kehruukoneeseen, sukkulaisesta kutomakoneeseen, joka kutoo kauniita kuvia ja ihmeellisiä kukkasia, komeampia kuin Ilmattaren rohkeimmat unelmat, muutamista piirroista eläinten nahkoihin tai savenpalaseen kirjapainokonee-

seen ja kirjastoon, pitkä on matka jalkamiehestä sanansaattajasta sähkö-lennättimeen, kivisistä veitsistä ja työkaluista teräksisiin, pitkä on matka hiekasta kaukoputkeen ja mikroskoopiin, kaiusta fonografiin, joka vangitsee viivoihinsa elävän puheen äänet ja antaa sitten takaisin elämälle kuolleen sanat ja äänenkin, pitkä on matka puhetorvesta telefooniin, joka kuljettaa puheen yhtä pian kuin ajatuksen ja pudottaa sanat täydellisenä kuin valettu raha kuunteleviin korviin, pitkä on matka kaatuneesta puusta ketjusiltaan, kuivatusta nahkakaistaleista teräsköysiin, airoista propelliin, lingosta pyssyyn, kivenheittoriu'usta kanuunaan, pitkä on matka verikostosta lakiin, nuijasta oikeusistuimeen, orjuudesta vapautteen, otaksumisista tietoon, pelosta järkeen.

Ja kuitenkin on ihmiskunta kulkenut tuon matkan. Lukemattomia vastuksia on voitettu, lukemattomia vihollisia on ylivoitettu, tuhansia ja taasen tuhansia voittoja on voitettu oikean puolesta ja miljoonia ihmisiä on elänyt, työskennellyt ja kuollut kanssaihmistensä hyväksi.

Tästä ylenpalttisuudesta, jota me nautimme, tästä onnellisuudesta, joka on meidän, pitäisi meidän olla kiitollisia. Meidän sydämmemme pitäisi uhkua kiitollisuutta.

Ketä, mitä, pitäisi meidän kiittää?

Olkaamme rehellisiä, anteliaita.

Onko meidän kiitettävä kirkkoa?

Kristinuskko on vallinnut kristikuntaa vähintään viisitoista sataa vuotta. Näiden vuosisatojen aikana, mitä ovat puhdasoppiset kirkkokunnat saaneet aikaan ihmisen hyväksi?

Tässä elämässä tarvitsee ihminen vaatetusta ja asuntoa, ruokaa ja lämmintä. Hänen täytyy saada suojaa kylmyyttä ja kuumuutta vastaan, sadetta ja myrskyä vastaan. Hänen täytyy pitää murhetta huomisesta. Nuoruuden keväimessä on hänen ajateltava vanhuuden talvea. Hänen täytyy tietää jotakin tautien syistä, terveyden ehdoista. Jos mahdollista, niin on hänen koettava voittaa kipuja, lisätä onnellisuutta ja pidentää ihmis-ikä. Hänen täytyy tyydyttää ruumiin tarpeet ja ravita ajatustensa nälkää.

Mitä on kirkko tehnyt?

Onko se opettanut ihmistä viljelemään maata, rakentamaan asuntoja, kutomaan vaatteita, parantamaan tahi estämään tauteja, rakentamaan laivoja, purjehtimaan meriä, voittamaan kärsimyksiä tahi pidentämään elämää?

Onko Kristus tahi ovatko hänen opetuslapsensa lisänneet ihmisille välttämätöntä tietoa? Ovatko he sanoneet sanaakaan minkään tieteen tahi taiteen hyväksi? Ovatko he opettaneet kanssaihmiensä miten hän voisi elää, miten voittaa luonnonvoimien vastukset, miten estää sairautta, miten suojella itseänsä kärsimyksiä, nälkää, kurjuutta ja köyhyyttä vastaan? Ovatko he selittäneet yhtäkään luonnon ilmiötä, yhtäkään niistä asioista, jotka vaikuttavat ihmisen elämään? Ovatko he sanoneet sanaakaan tiedon harrastuksen, tutkistelemisen, ajattelemisen hyväksi? Ovatko he opettaneet itseensä luottamisen evankeliumia, ahkeruuden, rehellisen pyrkimyksen evankeliumia? Löytääkö kukaan maanviljelijä käsityöläinen tahi tiedemies Uudesta Testamentista yhtään hyödyllistä tietoa? Löytyykö tässä pyhässä kir-

jassa mitään, joka voisi auttaa maan pinnan tutkijaa, tähtien tutkijaa, eläinkunnan tutkijaa, lääkäriä, keksijää, minkään hyödyllisen esineen tekijää?

Mitä on kirkko tehnyt?

Alusta alkain on se opettanut kaikkien maallisten asiain turhuutta, arvottomuutta. Se on opettanut varallisuuden synnillisyyttä, köyhyyden hurskautta. Se on opettanut, että tämän elämän tarkoitus oli valmistaa meitä kuolemaan. Se väitti, että muuan usko oli välttämätön tullaksemme siitä pelastetuksi ja että kaikki, jotka eivät voineet uskoa, taikka vähänkään epäilivät, saisivat kärsiä ijankaikkista tuskaa. Kirkon mukaan kaikki ihmisen luonnolliset mielihalut, pyrinnot ja harrastukset olivat syntisiä ja turmeltuneita.

Rakastaa Jumalaa, kieltää itseänsä, voittaa halunsa, halveksia varallisuutta, hyljätä vaimonsa ja lapsensa, elää juurista ja marjoista, rukoilla, vaatettaa itsensä repaleilla, elää liassa ja karkoittaa rakkauden tunne sydäimestä, kaikki nämä olivat satoja vuosia korkeimpia ja täydellisempiä hyveitä ja ne, jotka niitä harrastivat, olivat pyhimyksiä.

Nämä pyhimykset eivät auttaneet kanssaihmissiänsä. Heidän kanssaihmissensä auttoivat heitä. He eivät tehneet työtä toisten hyväksi. He olivat kerjäläisiä, loisia, syöpäläisiä. He olivat mielenvikaisia. He seurasivat Kristuksen opetuksia. He eivät huolehtineet huomisesta. He kiduttivat ruumistansa, tekivät ruumiinsa arpia täyteen ja turmelivat mielensä saadakseen nauttia onnea tulevassa maailmassa. Elämänsä matkalla kiinnittivät he katseensa hautaa kohti. He eivät poimineet kukkasia tiensä varrelta, he kävelevät tomuisella tiellä, vält-

tivät vihertäviä niittyjä. Heidän huokauksensa oli ainoa musiikki, mitä he halusiva kuulla. Purojen solina, lintujen laulu, lasten nauru eivät olleet mistään arvosta heille. Ilo oli synnin lapsi ja onnelliset tarvitsivat sydämen muutosta. He olivat synnittämiä ja kurjia, mutta heillä oli uskoa, he olivat hurskaita ja raihnaisia, mutta he linkuttivat taivasta kohti.

Mitä on kirkko tehnyt?

Se on saarnannut oman arvon tuntoa ja elämän mukavuuksia vastaan, kaikkea vastaan mikä kaunistaa ja rikastuttaa elämää, kaikkea ruumiillista nautintoa vastaan, rakkauden hurmausta vastaan, sydämen onnea vastaan, vaimon ja lasten syleilyä ja suuteloita vastaan. Kirkko on tehnyt tätä sentähden, että se on pitänyt elämää koetuksen aikana, valmistusaikana tullaksemme henkiseksi, voittaaksemme luonnollisuuden, kääntääksemme rakkautemme näkymättömään, kuolettaaksemme halumme, voittaaksemme lihamme, jäähdyttääksemme vertamme, levittääksemme mielikuvituksemme siivet, ollaksemme kuolleita tälle maailmalle, joten Jumalan eteen astuessamme olisimme aivan vastakohtia siitä, joksi hän meidät loi.

Mitä on kirkko tehnyt?

Se väitti saaneensa ilmoituksen Jumalalta. Se tiesi tien ikuiseen iloon, kuoleman polun. Se saarnasi pelastusta uskon kautta ja selitti, että ainoastaan oikeaoppiset pääsevät enkeleiksi ja epäilijät kirotaan. Se tiesi tämän ja rupesi sentähden keskustelun, tutkimisen ja ajattelemisen viholliseksi. Miksi tutkia, miksi keskustella, miksi ajatella, kun kerran tietää. Se on koettanut orjuuttaa ihmiskuntaa. Se turvautui väkivaltaan.

Se paljasti miekan, sytytti tulirovion, takoi kahleet, rakensi vankiluolat, pystytti mestauslavat, keksi ja pani käytäntöön kidutuskoneet. Se poltti, hirtti ja teki raajarikoksi — se pani vankeuteen ja kidutti — se sokasi, ristiinnaulitsi ja perin juurin hävitti miljoonia ihmisolentoja. Se repi jokaista hermoa ihmisruumiissa, sai aikaan jokaisen kivun mikä vain voidaan tuntea, jokaisen tuskan mikä voidaan kärsiä.

Kaiken tämän teki se säilyttääkseen sitä mitä se kutsui totuudeksi, hävittääkseen lahkolaisuutta ja epäuskoa ja pelastaakseen, jos mahdollista, muutamain harvojen sielut. Se oli rehellinen. Sille se oli välttämätöntä estää ihmisaivojen kehitystä, estää kaikkea edistystä ja tätä tarkotusta varten käytti kirkko kaiken voimansa. Jos ihmisten sallittiin ajatella ja lausua julki ajatuksensa, niin saisivat he kaikki muutkin mielensä täyteen epäilyksiä. Jos ihmiset saisivat ajatella, niin alkaisivat he tutkimaan ja ehken vastustamaan uskontunnustusta, väittää pappeja vastaan ja halveksia kirkkoa. Papit huusivat kansalle: „Meidän asiamme on on puhua, teidän kuunnella. Meidän velvollisuutemme on saarnata, teidän uskoa.“

Mitä on kirkko tehnyt?

On ollut tuhansittain kirkolliskokouksia ja synoodeja, tuhansittain tilaisuuksia, jolloin papit ovat kokoontuneet ja väitelleet ja riidelleet, jolloin paavi ja kardiinaalit, piispat ja papit ovat lisänneet tahi selitelleet uskontunnustuksiaan ja kieltäneet toisilta samaa oikeutta. Minkä hyödyllisen asian ovat he keksineet? Minkä tosiasian ovat he löytäneet? Ovatko he lisänneet ih-

misten tietorikkautta? Ovatko he lisänneet ihmisten tietoa?

Minä myönnän, että he ovat tarkastelleet joukon juutalaisten kirjoja ja valinneet niistä ne, jotka Jehovah kirjoitti.

Keksivätkö he niitä lääkitseviä ominaisuuksia joita löytyy ruohoissa ja kasveissa?

Minä tiedän, että he tulivat siihen päätökseen että Pyhä Henki ei ollut luotu, ei synnytetty, mutta että se kävi ulos.

Opettivatko he meille metallien salaisuuksia, miten puhdistaa malmeja sulatusuuneissa?

He huusivat: „Suuret ovat Jumalan salaisuudet.“

Osoittivatko he meille miten parantaa elinehtojamme tässä maailmassa?

He ilmoittivat meille, että Kristuksella oli kaksi tahtoa ja kaksi luontoa.

Antoivatko he meille viittaustakaan mistään hyödyllisestä asiasta?

He antoivat meille edeltämääräämis-opin ja juuri sen verran „vapaata tahtoa“, että voimme mennä helvettiin.

Ovatko he keksineet tahi osoittaneet meille miten tehdä itsellemme ruoka-aineita? Ovatko he tehneet mitään tyydyttääkseen ihmisen nälkää?

Sen sijaan keksivät he, että eräs Palestiinassa asuva maalaistyttö oli Jumalan äiti. Tämän he todistivat erään kirjan avulla ja saadakseen tämän kirjan todistuskelpoiseksi sanoivat he sitä Jumalan mieleenjohtamaksi.

Kertoivatko he meille mitään kemiasta, kuinka eri-

tellä ja yhdistellä aineita, kuinka eroittaa niistä vahingollinen ja tehdä niistä hyödyllisiä?

He sanoivat meille, että leipä, muutamanlaisten ruumiinliikkeiden ja muutamain rukousten mumisemisen avulla voitiin muuttaa Jumalan lihaksi ja että samalla tavalla viini voitiin muuttaa hänen verekseen. Ja tämän tekivät he vaikka tiesivät, ettei Jumalalla ollut ruumista eikä verta, mutta on aina ollut henki ilman ruumista, osia tahi intohimoja.

Mitä on kirkko tehnyt?

Se on antanut meille maailman historian, tähtien historian, kaikkien esineiden alun. Se opetti Mooseksen maantietoa, Josuan ja Eliaan tähtitiedettä. Se opetti syntiinlankeemusta ja pelastusta, todisti, että juutalainen talonpoika oli Jumala, osoitti helvetin, kiiras-tulen ja taivaan olemassaolon. Se kehui omistavansa ilmoituksen Jumalalta, pyhät kirjat, joissa löytyi kaikki tieto, kaikki mitä ihminen tarvitsi elämänsä matkalla. Mikään, jota ei löytynyt tässä kirjassa — paitsi tarut ja rukoukset — ei ollut mistään arvosta. Kirjat, jotka sotivat raamattua vastaan, olivat vahingollisia, ne, jotka olivat sen kanssa yhtäpitäviä, hyödyttömiä. Ei mikään ollut tärkeätä muu kuin usko, luottamus, herkkäuskoi-suus. Kirkko sanoi: „Antakaa ajattelemisen olla, luke-kaa rukouksenne. Elkää kyselkö, langetkaa polvillenne. Ummistakaa silmänne ja pelastakaa sielunne.“

Mitä on kirkko tehnyt?

Vuosisatoja on se pitänyt maapalloa litteänä, vuosisatoja on se pannut taivaankappaleet kiertämään maata, vuosisatoja on se riippunut kiinni „pyhässä“ totuudessaan ja taistellut tosiasioita vastaan pedon raivolla. Vuo-

sisatoja on se vihannut kaikkea hyödyllistä. Se on ollut lääketieteen verivihollinen. Taudit olivat paholaisten aikaansaamia ja voitiin parantaa ainoastaan pappien avulla, mädänneillä luilla ja pyhällä vedellä. Lääkärit olivat pappien kilpailijoita. He näet vähensivät heidän tulojaan.

Kirkko vastusti anatomian tutkimista — oli kuolteiden leikkelemistä vastaan. Ihmisellä ei ollut oikeutta parantaa tauteja, taudit olivat Jumalan lähettämiä rangaistuksia. Kirkko vastusti suonenlyöntiä, rokotusta, kloroformin ja eetterin käyttämistä. Se selitti, että oli rikos, synti, vähentää ja lieventää vaimon synnytystuskia. Kirkko selitti, että naisen on kärsittävä armeliaan ja laupiaan Jehovan kirous.

Mitä on kirkko tehnyt?

Se opetti, että mielenvikaisissa asui paholainen. Mielenvikaisuus ei muka ollut tauti, se oli paholaisten aikaansaama. Se voitiin parantaa rukouksilla, almuilla ja taikakaluilla. Kaikista näistä täytyi maksaa. Se rikastutti kirkkoa. Tämä oli kaikkien rehellinen käsitys, niin protestanttien kuin katolilaistenkin, Lutheruksen, Calvinin, Knox'in ja Wesley'n.

Mitä on kirkko tehnyt?

Se opetti noituuden hirvittävää oppia. Se täytti pimeyden peikoilla, ilman paholaisilla ja maailman surulla ja häpeällä. Se syytti miehiä, naisia ja lapsia, että he muka olivat liitossa saatanan kanssa vahingoittaakseen kanssaihmissiänsä. Vanhoja vaimoja tuomittiin siitä, että he muka olivat saaneet aikaan myrskyn merellä, estäneet sadetta ja tehneet hallan. Tyttöjä tuomittiin siitä, että he muka olivat muuttaneet itsensä

sudeksi, käärmeiksi ja sammakoiksi. Näitä noitia poltettiin muka tautien aikaansaamisesta, sielunsa myymisestä ja kaljan hapattamisesta. Kaikkia näitä tehtiin muka saatanan avulla, joka aina etsiskeli vainotakseen uskovaisia, Jumalan karitsoita. Saatana koetti kaikella tavalla häväistä kirkkoa. Hän välistä otti papin muodon päällensä ja teki rikoksia.

Kerrankin hän tekeytyi piispaksi, joka oli kuuluisa hurskaudestaan, salli itsensä tulla keksityksi ja raastettiin ulos erään kauniin lesken huoneesta. Niin täydellisesti oli hän osannut matkia piispan ulkonäköä ja käytöstä, että monet, jotka tunsivat piispan vallan hyvin, tulivat kokonaan petetyiksi ja leskikin arveli, että hänen rakastajansa oli piispa. Kaiken tämän oli paholainen tehnyt saadakseen herätetyksi moitetta pyhää miestä vastaan.

Lukemattomia tällaisia tapauksia voitaisiin kertoa, sillä sota paholaisten ja pappien välillä oli pitkä ja katkera. Nämä piispat ja papit eivät olleet tekopyhiä. He uskoivat Uuteen Testamenttiin, Kristuksen opetukseen ja he tiesivät, että Vapahtajan päätehtävä oli heittää ulos pahoja henkiä.

Mitä on kirkko tehnyt?

Se on tehnyt vaimosta orjan, miehen omaisuuden, ja pannut miehen niin paljon vaimoa ylemmäksi kuin Kristus on miestä ylempänä. Se opetti, että nunna on puhtaampi ja jalompi kuin äiti. Se on houkutellut miljoonittain puhtaita ja siveitä tyttöjä kieltäytymään elämän iloista, ottamaan yön ja kuoleman hunnun, kantamaan kuolleen vaippaa ja kääriliinoja, pannut heidän uskomaan, että he olivat Kristuksen morsiamia. Minä

puolestani olisin mieluummin leskenä kuin morsiamena miehellä, joka on ollut kuolleen kahdeksantoista sataa vuotta.

Nämä poloiset petetyt tytöt kuvittelivat mielessään, että he jollakin salaperäisellä tavalla olivat jonkunlaisessa henkisessä avioliitossa Jumalan kanssa. Kaikki maalliset halut piti kuolettaa sydämestä. Koko heidän elämänsä oli paastoamista, rukouksia ja itsesyytöstä. He unhoittivat isänsä ja äitinsä ja antoivat rakkautensa näkymättömälle. He olivat taikauskon uhreja, vankeja Jumalan kuritusvankiloissa. Siveitä, hyviä vakaamielisiä — mielenvikaisia. Nämä rakastettavat naiset antoivat sydämensä harhakuvalle, elämänsä unelmalle.

Kerran eräissä „seuroissa“ muuan kaunis ja hempeä tyttö „kääntyi“, „syntyi uudestaan.“ Kiihkossaan huusi hän: „Minä olen Kristuksen kanssa naimisissa — minä olen Kristuksen kanssa naimisissa.“ Liikutuksissaan kiersi hän käsivartensa erään vanhan miehen kaulaan ja huusi taas: „Minä olen Kristuksen kanssa naimisissa.“ Vanha mies, joka sattui olemaan vähän epäuskoinen, irroitti lempeästi hänen kätensä kaulastaan, sanoen: „En tiedä paljon miehestänne, mutta appivaarianne pidän suuressa arvossa.“

Papit, jumaluusoppineet, ovat käyttäneet hyväkseen naisten heikkouksia, heidän taipuvaisuuttaan, heidän hyväksymisen kaipuutaan. Papit ovat eläneet heidän toivoistaan, heidän pelostaan. Kuten vampyyrit ovat he imeneet heidän vertansa. Papit ovat tehneet heidät vastuunalaisiksi maailman synneistä. He ovat opettaneet heille orjan hyveitä, nöyryyttä, itsensä halveksimista, ehdotonta kuuliaisuutta. He ovat täyttäneet hei-

dän mielensä erehdyksillä, salaperäisyyksillä ja typeryyksillä. He ovat koettaneet heikontaa ja kuihduttaa heidän aivojansa kunnes heidän mielestään ei voinut olla mitään yhteyttä todistamisen ja uskottelemisen, tosiasiain ja uskon välillä.

Mitä on kirkko tehnyt?

Kirkko vastusti palovakuutusta ja henkivakuutusta. Se tuomitsi kaikenlaisen vakuutuksen pelinä, epäsiiveellisenä. Vakuuttaa henkensä on samaa kuin olla vailla luottamusta Jumalaan, luottaa vakuutusyhtiöön, sen sijaan kun Jumalan sallimukseen. Se selitti, että Jumala pitää huolen leskistä ja orvoista. Vakuuttaa elämänsä oli samaa kuin loukata taivaallisen isän tahtoa.

Mitä on kirkko tehnyt?

Kirkko on pitänyt kulkutauteja hyvän Jumalan lähettäminä. „Musta kuolema“ oli ijankaikkisen isän lähettämä, jonka armo pelasti muutamia ja jonka oikeus tappoi loput. Tehdäkseen lopun tälle vitsaukselle koettivat he pehmittää Jumalan sydäntä polvistuksilla ja kumarruksilla, juhlakulkueilla ja rukouksilla, polttamalla pyhää savua ja tekemällä lupauksia. He eivät koettaneet poistaa sen syitä. Syyhän oli itse Jumalan. He eivät pyytäneet saada puhdasta vettä, vaan pyhää vettä. Usko ja saasta elivät tahi oikeammin kuolivat yhdessä. Uskonto ja repaleet, hurskaus ja tarttuvat taudit, pitivät seuraa toisillensa. Pyhyydellä oli hajunsa.

Mitä on kirkko tehnyt?

Se on taiteen ja kirjallisuuden vihollinen. Se hävitti Kreikan ja Rooman marmoriveistokset. Kauneus oli pakanallista. Se hävitti niin paljon kuin voi parhainta kirjallisuutta maailmassa. Se pelkäsi ajattele-

mista, mutta säilytti pyhät kirjat, mielenvikaisten pyhimyksien houreet, pyhien isien petokset ja väärennykset, paavien bullat, kertomukset ihmeistä, joita pyhät ruumisarkut, kuivunut veri ja valjenneet hiukset, luu- ja puupalaset, ruostuneet naulat ja orjantappura piikit, nenälilnat ja vaateriekaleet, vesi ja rukousnauhat ja pyhän hengen sormi, olivat tehneet. Se oli kirkon kirjallisuutta. Minä myönnän, että papit olivat rehellisiä, niin rehellisiä kuin he olivat tyhmiäkin. Enempää en voi heistä sanoa.

Mitä on kirkko tehnyt?

Se on perustanut kouluja, joissa tosiasioita kiellettiin, joissa tieteet tuomittiin kelvottomiksi ja ajattelemista halveksittiin. Kouluja, joissa tehtiin pappeja, joissa heitä opetettiin vihaamaan järkeä ja katsomaan epäilyksiä paholaisen kiusauksiksi. Kouluja, joissa sydän kovettui ja aivot kuihtuivat. Kouluja, joissa valheet olivat pyhiä ja totuus synti. Kouluja, jotka levittävät tietämättömyyttä, kouluja, jotka ehkäisivät ajatusta, tukahuttivat tiedonhalua. Kouluja orjuuttaakseen ihmiskuntaa. Kouluja, joissa opettaja tiesi vähemmän kuin oppilaat.

Mitä on kirkko tehnyt?

Se on käyttänyt vaikutusvaltaansa Jumalan tykönä saadakseen sadetta ja päivänpaistetta, lopettaakseen tulvia ja myrskyjä, tappaakseen heinäsiirkkoja, hyönteisiä, rottia, käärmeitä ja villipetoja, vastustaakseen rutto-tauteja ja nälänhätää, viivyttääkseen hallaa ja lumisadetta, pidentääkseen kuninkaitten ja kuningattarien elämää, suojellakseen presidenttien elämää, antaakseen lainlaatijoille viisautta, enentääkseen kollehtia ja jäsen-

maksuja. Avioliitoissa on se tehnyt Jumalan kolmanneksi asianosaiseksi. Se on pirskoittanut vettä lasten päälle kun heille on annettu nimi. Se on kaatanut öljyä kuolevien päälle ja rukoillut kuolleiden hyväksi. Se on koettanut suojella kansaa paholaisen viettelyksistä ja kummituksista, noidista ja velhoista ja kaikista riettaista hengistä, jotka koettavat myrkyttää ihmislusten sielua. Se on koettanut suojella Jumalan karitsoita tieteen susilta, epäilyksen ja tutkimuksen villipedoilta. Se on koettanut vieroittaa Herran lampaita elämän nautinnoista, huvituksista ja iloista. Kirkon ajatuksen mukaan siveelliset itkevät ja kärsivät, syntiset nauravat ja menestyvät, hyvät kantavat ristiä ja pahat lentävät. Mutta tulevassa elämässä kaikki tulee muuttumaan. Silloin hyvät ovat onnellisia ja pahat kirotaan.

Kirkko on täyttänyt maailman uskolla ja rikoksilla. Se saastutti elämänilon lähteet. Se antoi meille tyhmän kateellisen, kostonhimoisen ja julman Jumalan, toisinaan armeliaan, toisinaan petomaisen. Toisinaan oikeamielisen, toisinaan katalan, jolloinkin viisaan, useimmiten narrimaisen.

Se antoi meille perkeleen, viekkaan, kavalan, melkein Jumalan vertaisen, ei aivan niin voimakkaan, mutta sukkelamman, ei niin perinpohjaisen, mutta nerokkaamman.

Se antoi meille enkeleitä, siivillä varustettuja, kerubiimin, ja serafimin ja taivaan harppuineen ja hallelujineen, kultaisine katuineen ja helmiporttineen.

Se antoi meille paholaisia ja peikkoja yölepakko-siipineen. Se antoi meille aaveita ja tonttuja, kummituksia ja hornanhenkiä ja pikku piruja, jotka mellasti-

vat ihmisruumiissa ja se antoi meille helvetin, jossa ihmissielut paistetaan ijankaikkisessa liekissä.

Pitääkö meidän kiittää kirkkoa? Pitääkö meidän kiittää puhdasoppisia kirkkokuntia?

Pitääkö meidän kiittää heitä siitä helvetistä, jonka he ovat tehneet täällä? Pitääkö meidän kiittää heitä siitä helvetistä, jonka he ovat tehneet haudan tuolle puolen?

II.

Meidän on muistettava, että kirkon on Jumala perustanut ja että hän sitä suojelee, että kaikki paavit, kardinaalit, kaikki piispat, papit ja munkit, kaikki seurakunnan paimenet ja maallikko-saarnaajat on ääretön Jumala kutsunut ja valinnut, pyhittänyt ja valaissut, että sama olento on mieleenjohtanut Pyhät Kirjoitukset ja että itse asiassa Hän on tehnyt kaikki oikeauskoiset uskontunnustukset.

Me tiedämme mitä nämä miehet — täytettynä pyhäältä hengeltä — ovat tehneet. Me tiedämme mitä osaa he ovat näyttelleet. Me tiedämme mitä sieluja he ovat pelastaneet, mitä ruumiita tuhonneet. Me tiedämme mitä lohdutusta he ovat antaneet ja mitä tuskaa he ovat aikaan saattaneet, ne valheet mitä he ovat puolustaneet, ne totuudet mitä he ovat kieltäneet. Me tiedämme, että he ovat saattaneet miljoonia uskomaan että naimattomuus on suurin hyveistä, että naiset ovat perkeleen kiusauksia, tosihurskauden vihollisia, että munkit ja papit ovat puhtaampia kuin isät, että nunnat

ovat siveämpiä kuin äidit. Me tiedämme, että he ovat saarnanneet kolminaisuuden typeryyttä, että Jumala ker-
ran työskenteli kirvesmiehenä Galileassa. Me tiedämme
että he jakoivat tiedon jumalalliseen ja maailmalliseen,
opettivat, että ilmoitus oli pyhää, että järki oli juma-
lanpilkkaa, että usko oli totuutta ja tosiasia oli valhetta.
Että Adamin ja Evan synti on aikaansaanut tauteja ja
kärsimyksiä, paheita ja kuolemaa maailmaan. Me tie-
dämme, että he ovat opettaneet erityisen sallimuksen
oppia, että kaikki tapahtumat on määrännyt ja järjes-
tää Jumala, että hän kruunaa ja ottaa kruunun kunin-
kailta, säilyttää ja hävittää, varjelee ja tappaa, että ihmi-
sen velvollisuus on alentua jumalallisen tahdon alle,
että huolimatta kuinka paljon paha lieneekin olemassa,
kuinka paljon kärsimyksiä, kuinka paljon tuskaa ja
kuolemaa, niin on ihmisen vuodatettava sydämmensä
kiitollisuudesta, ettei ole vieläkin pahemmin.

Koettakaa ymmärtää minua. Minä en sano, enkä
ajattelekaan, että kirkko on ollut epärehellinen tahi että
papit ovat olleet petollisia. Minä myönnän, että kaikki
uskonnot, kaikki uskontunnustukset, kaikki papit, ovat
luonnollisia tuloksia. Minä myönnän ja mielelläni
myönnänkin, että yliluonnolliseen uskojat ovat tehneet
jotakin hyvää, ei sentähden, että he uskoivat jumaliin
ja paholaisiin, mutta siitä huolimatta.

Minä tiedän, että löytyy tuhansittain pappismiehiä,
itsensä kieltäviä ja ihmisellisiä, että he tekevät minkä
he uskovat olevan heidän velvollisuutensa, tekevät
minkä voivat kehoittaakseen miehiä ja naisia elämään
puhdasta ja jaloa elämää. Tämä ei ole tulos heidän
uskostaan, mutta siitä syystä, että he ovat ihmisellisiä.

Mitä minä sanon on, että jokainen yliluonnollisten asiain opettaja on ollut ja on tietämättänsä ihmiskunnan vihollinen.

Mikä on kirkon ajatuskanta, niiden, jotka uskovat yliluonnolliseen?

Kaiken tämän olevaisen ulkopuolelle, kaikkien tapahtumain ulkopuolelle; asettavat kristityt äärettömän taikurin joka toivomuksellaan luopi, säilyttää, hävittää. Maailma on hänen näyttämönsä ja ihmiset hänen nukkejansa. Hän antaa heille tarpeita ja haluja, mieltymyksiä ja kaipauksia, toiveita ja pelkoa, rakkautta ja vihaa. Hän koskettelee vietereita, hän vetää langoista, panee syötit koukkuihin, asettaa paulat ja kaivaa kuopat.

Näytelmä on jatkuva näytös.

Hän tarkastaa nukkejansa kun ne ponnistelevat ja sortuvat. Näkee heidän voittavan toinen toisensa ja itsensä, johtaa heidät jokaiseen rikokseen, tarkastaa syntymiset ja kuolemat, kuulee kehtolaulut ja multakappaleiden putoamiset ruumisarkulle. Hänellä ei ole sääliä. Hän nauttii murhenäytelmistä, epätoivosta, toivottomuudesta, itsemurhasta. Hän hymyilee murhalle, raiskauksille ja häpeän hylkäämille lapsille. Hän näkee heikomman orjuudessa, äidit, joilta lapset ryöstetään, viattomat vankiluolissa, mestauslavalla. Hän näkee rikoksen kruunattuna ja ulkokullaisuuden purppuravaatteissa.

Hän pidättää sateen ja hänen nukkensa kuolevat nälkään. Hän aukaisee maanpoven ja se nielee heidät. Hän lähettää tulvan ja he hukkuvat. Hän tyhjentää tulivuoren sisustan ja he menehtyvät. Hän lähettää tuuliaispään ja se repii ja ruhjoo heidät. Salama tap-

paa heidät silmänräpäyksessä. Hän täyttää ilman ja veden näkymättömillä elämän vihollisilla, tuskan tuojilla, ja tarkastaa kun nuket hengittävät ja juovat vettä. Hän tekee syövän, joka elää heidän lihastaan, heidän värähtelevistä hermoistaan, hän luopi käärmeet, jotka myrkyttävät heidän verensä, pedot, jotka musertavat heidän luunsa, juovat heidän verensä.

Muutamia näistä nukeista tekee hän mielenvikaisiksi, panee heidät taistelemaan pimeydessä kuviteltujen hirviöiden kanssa kiiluvine silmineen ja verta tipuvine leukoineen ja muutamat tekee hän ilman ajatuksen kipinääkään valaisemaan heidän synkkiä päiviään. Hän näkee kaiken tuskan, vääryyden, kurjuuden, puutteen, kuihtuneet kädet, orvot, raajarikkoiset, vaivaiset, raihnaiset, tietää ne kyyneleet, jotka virtaavat, kuulee nyyhkytykset ja huokaukset, näkee miekkojen välähtelevän, kuulee tykkien paukkeen, näkee kedot punaisina verestä, kuolleiden valjenneet kasvot. Mutta hän ivailee kun heille pelko tulee ja onnettomuuden heitä kohdatessa täyttää hän taivaat pilkkanaurullaan.

Ja ne nukkeraukat, jotka ovat jääneet eloon, lankeavat polvilleen ja kiittävät taikuria kaikesta sydämestään.

Mutta kuitenkin jumalat eivät ole auttaneet ihmislapsia, ihmiset ovat auttaneet jumalia. He ovat rakentaneet temppeleitä. He ovat uhranneet lapsensa, karitsansa, karjansa. He ovat kastelleet alttarin märäksi verellä. He ovat antaneet hopeansa, kultansa, jalokivensä. He ovat ruokkineet ja vaatettaneet pappinsa, mutta jumalat eivät ole antaneet mitään takaisin. Varjoihin piiloutuneina eivät ole vastanneet yhteenkään

rukoukseen, kuulleet yhtään huutoa, antaneet mitään merkkiä, ojentaneet auttavaa kättä, sanoneet saanaakaan. Näkymättömänä ja kuulumattomana ovat he istuneet valtaistuimillaan, kuuroina ja mykkinä, halvattuina ja sokeina. Turhaan tapulit kohoavat, turhaan rukoukset nousevat.

Ajatelkaapa mitä ihminen on tehnyt miellyttääkseen jumalia. Hän on kieltänyt järkensä, sammuttanut ajatuksensa soihdun. Hän on uskonut ilman todistusta ja vastoin todistuksia. Hän on panetellut ja häväissyt itsensä. Hän paastonnut ja nähnyt nälkää. Hän on runnellut ruumistaan, leikellyt lihaansa, antanut verensä syöpäläisille. Hän on vannonut, vanginnut ja tappanut kanssaihmissiänsä. Hän on luopunut vaimostaan ja lapsistaan. Hän on elänyt yksin erämaassa. Hän on heiluttanut suitsutus-astioita, lukenut rukouksia ja pirskoittanut itseänsä pyhällä vedellä, ummistanut silmänsä, pannut ristiin kätensä, langennut polvilleen ja ryöminyt tomussa, mutta jumalat ovat olleet vaiti, vaiti kuin kivet.

Ovatko nämä vääntelemiset ja ryömimiset, nämä jumaluudet ja typeryydet, tämä usko ja narripeli miellyttäneet jumalia?

Me emme tiedä.

Onko mikään onnettomuus tullut estetyksi, mikään siunaus saavutettu? Me emme tiedä.

Pitääkö meidän kiittää näitä jumalia?

Pitääkö meidän kiittää kirkon Jumalaa?

Kuka ja mikä on hän?

Sanovat, että hän on kaiken luoja ja säilyttäjä mitä on ollut olemassa, mitä on olemassa, mitä tulee ole-

maan, että hän on enkeleitten ja perkeleitten isä, taivaan ja helvetin arkkitehti, että hän teki maailman, miehen ja vaimon, että hän teki käärmeen, joka petti heidät, teki oman kilpailijansa, antoi kilpailijansa voittoa hänet, että hän katui sitä mitä hän oli tehnyt, että hän lähetti vedenpaisumuksen ja hukutti kaikki ihmislapset paitsi kahdeksaa henkilöä, että hän koetti sivistää eloon jääneitä ja heidän jälkeläisiänsä, koetti tehdä sen maanjärityksillä ja tulisilla käärmeillä, ruttotaudeilla ja nälänhädällä. Mutta ei onnistunut. Hänen tarkoituksensa olikin epäonnistua. Sitten syntyi hän maailmaan, saarnasi kolme vuotta ja salli muutamain raakalaisten surmata itsensä. Sitten hän nousi ylös kuolleista ja meni takaisin taivaaseen.

Hän tiesi, että hän ei onnistuisi, tiesi, että hänet tapettaisiin. Todellisuudessa hän itse määräsi kaikki ja matkaan saattoi kaikki juuri niinkuin hän oli edeltäpäin määrännyt, ajan alusta, ennenkuin maailma olikaan. Ja kaikki, jotka uskovat näitä asioita, tulevat pelastetuiksi ja ne, jotka epäilevät, kadotetaan.

Onko tällä Jumalalla tervettä järkeä.

Ei paljon. Hän luopi omat vihamiehensä ja tekee juonia itseänsä vastaan. Ei mitään ole olemassa muuten kuin hänen tahdostaan ja kuitenkin eivät perkeleet kuole.

Mikä tätä Jumalaa vaivaa? Toisinaan on hän narri, toisinaan julma, toisinaan mielenvikainen.

Onko tämä Jumala olemassa? Onko mitään ymmärrystä luonnon ulkopuolella? Onko mitään olentoa joissakin tähtitarhoissa, joka sallii ihmislusten kärsimyksiä?

Me emme tiedä.

Pitääkö meidän kiittää luontoa?

Välittääkö luonto meistä enemmän kuin puunlehdistä, ruohoista tai hyönteisistä? Tietääkö luonto, että me olemme olemassa?

Me emme tiedä.

Mutta me tiedämme, että luonto kerran tappaa meidät kaikki.

Miksi kiittäisimme luontoa? Jos me kiitämme Jumalaa tahi Luontoa päivänpaisteesta tahi sateesta, terveydestä tahi onnellisuudesta, ketä on meidän kirottava nälänhädästä ja ruttotaudeista, maanjäristyksistä ja tuuliaispäistä, taudeista ja kuolemasta?

III.

Jos me emme voi kiittää puhdasoppisia kirkkokuntia, jos me emme voi kiittää tuntematonta, käsittämätöntä, yliluonnollista, jos me emme voi kiittää luontoa, jos me emme voi polvistua arvoituksen edessä tahi nöyryyttää itseämme jonkun kentiesi edessä — ketä on meidän kiitettävä?

Katsokaamme mitä maallikot ovat tehneet, mitä ne ovat saaneet aikaan, jotka eivät ole olleet „kutsuttuja“, eivätkä „valittuja“, eivät „Jumalan hengen johdattamia“, eivät pyhällä hengellä täytettyjä, ne, joita kaikki jumalat olivat hyljeksineet.

Mennen ohi hindulaiset, egyptiläiset, kreikkalaiset ja roomalaiset, heidän runoilijansa, filosofinsa ja metafysikkonsa, puhumme vain nykyisistä ajoista.

Kymmenennellä vuosisadalla jälkeen Kristuksen sara-seenit, suuren maa-alueen hallitsijat, perustivat kouluja Mongoliassa, Tartariassa, Persiassa, Mesopotamiassa, Syriassa, Egyptissä, Pohjois-Afrikassa, Fezissä, Marokkossa ja Espaniassa“. Saraseenien hallitsema alue oli suurempi kuin Rooman valtakunta. „Heillä ei ollut ainoastaan kouluja, mutta myöskin tähtien tarkastusasemia. Tieteitä opetettiin.

He ensimmäisenä käyttivät kymmenyslukuja, opettivat algebraa ja trigonometriaa, ymmärsivät kuutio-ekvationit, tiesivät maanmittaustaidon, he tekivät luetteloita tähdistä ja karttoja tähtitaivaasta, antoivat suurille tähdille nimensä, jotka niillä ovat vieläkin, he saivat selville maapallon suuruuden, määräsivät maan kiertokulun soikeuden ja vuoden pituuden. He laskivat edeltäpäin auringon ja kuun pimennykset, päiväntasaukset, kierto-tähtien liikunnot ja tähtien pimennykset. He valmis-tivat tähtitieteellisiä koneita. He tekivät erilaisia kelloja ja keksivät heilurin. He keksivät rikki- ja typpihapot ja alkoholin.

He olivat ensimmäiset julkaisemaan teoksia lääke-kasveista ja lääkkeiden valmistuksesta.

Mekaniikassa määrittivät he putoavan kappaleen nopeuden lait. He ymmärsivät mekanisia voimia, veto-voiman ja painovoiman.

He opettivat nesteiden mekaanillisiä lakeja ja mää-räsivät kappaleiden ominaispainon.

Valo-opissa keksivät he, että valonsäde ei kulkenut silmästä esineeseen, mutta esineestä silmään.

He osasivat valmistaa pumpulivaatetta, nahkaa, pa-peria ja terästä. He antoivat meille shakkipelin. He

kirjoittivat romaania ja novelleja ja kokoelmia monenlaisissa asioissa.

„Kouluissaan opettivat he nykyaikaisia käsitteitä kehitysoopista.“ He olivat Darwin'in ja Spencer'in edeltäjiä.

Nämä ihmiset eivät olleet kristittyjä. He olivat suurimmaksi osaksi erään petturin, väärän Jumalan profeetan opetuslapsia ja seuraajia. Ja kuitenkin, sillä aikaa kun todelliset kristityt, todellisen Jumalan valitsemat ja pyhällä hengellä täytetyt miehet kiskoivat kerettiläisiltä kielet heidän suustansa, nämä uskottomat roistot tutkivat tähtien kiertoratoja. Sillä aikaa kun tosikristityt nylkivät ajattelijoita elävältä ja soensivat filosofian silmät, nämä jumalattomat Muhamedin seuraajat perustivat kouluja, kokosivat kirjoituksia, tutkivat luonnon ilmiöitä ja harrastivat tieteitä. Jälestäpäin Muhamedin seuraajat muuttuivat tieteen vihollisiksi ja alkoivat vihaamaan tosiasioita yhtä kiihkeästi ja rehellisesti kuin ikänään kristityt. Se, jolla on ilmoitus Jumalalta puolustaa sitä kaikin voiminsa, kammoksuu järkeä ja kieltää tosiasioita.

Mutta hyvä on tietää, että olemme kiitollisuuden velassa Mooreille — Muhamedin seuraajille — että he ovat laskeneet perustukset nykyaikaisille tieteille. Hyvä on tietää, ettemme ole kiitollisuuden velassa kirkolle, kristinuskolle, mistään hyödyllisestä asiasta.

On hyvä tietää, että ajatuksen siemeniä ovat kreikkalaiset ja roomalaiset kylväneet mieleemme ja että meidän kirjallisuutemme on kasvanut niistä siemenistä. Meidän englanninkielinen suuri kirjallisuutemme on pakanallinen ajatussuunnassa, pakanallinen kauneudes-

saan, pakanallinen täydellisyydessään. On hyvä tietää, että silloin kun muhamettilaiset olivat tieteen ystäviä, silloin kristityt olivat sen vihollisia. Kuinka lohduttavaista onkaan ajatella, että tieteiden ystävät, miehet jotka sivistivät kanssaveljiänsä, ovat nyt helvetissä, ja että miehet, jotka vainosivat ja tappoivat ajattelijoita, ovat nyt taivaassa. Sellainen on Jumalan oikeus.

Keskiajan kristityt, miehet, jotka olivat täytetyt pyhällä hengellä, tiesivät kaikki haudan takaisesta maailmasta, mutta eivät mitään siitä maailmasta, jossa elivät. He ajattelivat, että maapallo oli litteä, vähän kupera korkeintaan, että se oli noin viisituhatta vuotta vanha ja että tähdet olivat pieniä valokipinöitä öiden kaunistamiseksi.

Tosiasia on se, että kristinusko oli ollut voimassa viisitoista sataa vuotta ennenkuin oli yhtäkään tähtien tutkijaa koko kristikunnassa. Ei kukaan Kristuksen seuraaja tiennyt millainen maapallon muoto oli.

Että maa oli pallo, sitä ei todistanut mikään paavi eikä kardinaali, ei mikään pappien kokous, ei kukaan „kutsuttu“ tahi „valittu“, sen todisti eräs merimies. Magellan läksi Sevillan satamasta elokuun 10 päivänä v. 1519, purjehtien länteen, aina vaan länteen, ja hänen laivansa saapui Sevillan satamaan, josta se oli lähtenyt, syyskuun 7 päivänä v. 1522.

Maailman ympäri oli purjehdittu. Maapallon tiedettiin olevan pyöreän. Oli ollut väittely pyhien kirjain ja merimiehen välillä. Totuus kävi merimiehen puolelle.

Vuonna 1543 Copernicus julkaisi kirjansa „Taivaan kappaleiden kiertokulut.“ Hänellä oli hiukan käsitystä

tähtien äärettömästä suuruudesta, tähtien etäisyyksistä, tämän maapallon vähäpätöisyydestä.

Kuudennentoista vuosisadan lopulla julkaisi Bruno, yksi suurimmista miehistä, joita tämä maailma on synnyttänyt, ajatuksensa kanssaihmisillensä. Hän opetti maailmojen moninaisuutta. Hän oli panteisti, ateisti, rehellinen mies. Hän kutsui katoollilaista kirkkoa voitokkaaksi pedoksi. Hänet pantiin vankeuteen moneksi vuodeksi, tutkittiin, tuomittiin ja 16 päivänä helmikuuta v. 1600 hänet polttivat pyhällä hengellä täytetyt miehet, polttivat hänet samalla paikalla missä nyt hänen muistopatsaansa seisoo. Bruno, jaloin, suurin kaikista marttyyreista. Ainoa mies, joka sai kärsiä kuoleman sen takia mitä hän uskoi todeksi. Ainoa marttyyri, jolla ei ollut mitään taivasta toivottavana, mitään helvettiä peljättävänä, mitään Jumalaa mieliteltävänä. Hän oli jalompi kuin mitkään Jumalan hengen johdattamat miehet, ylevämpi kuin profetat, suurempi ja puhtaampi kuin apostolit. Kaikkien maailman jumaluusoppineiden, uskontunnustusten tekijöiden, uskontojen perustajain yläpuolelle kohosi tämä tyyni epäitsekäs ja pelkäämätön mies.

Kuitenkin kristityt, Kristuksen seuraajat, murhasivat tämän verrattoman miehen. Nuo kristityt olivat rehellisesti uskontonsa mukaisia. He uskoivat, että jumalanpelko palkittiin ikuisella ilolla ja epäusko rangaistiin ikuisella tuskalla. He olivat johdonmukaisia. He olivat hurskaita ja säälimättömiä, hartaita ja perkeleellisiä, nöyriä ja pahansisuisia, uskonnollisia ja kostonhimoisia, Kristuksen tapaisia ja julmia, rakastivat suullansa ja

vihasivat sydämessään. Ja kuitenkin olivat he vain tietämättömyyden ja pelon rehellisiä uhreja.

Mitä ovat maallikot tehneet?

Vuonna 1608 Lippershay, hollantilainen, järjesti lins-sit siten, että esineitä voitiin nähdä suurennettuna. Hän keksi teleskoopin, kaukoputken. Hän antoi meidän nähdä lukemattomia maailmoita ja teki meidät avaruuden asukkaiksi.

Vuonna 1610 tammikuun 7 päivänä todisti Galileo Koperniuksen maailmanjärjestyksen totuuden ja vuonna 1632 julkaisi hän kirjansa „Maailman rakennus.“

Mitä kirkko teki?

Galileo otettiin kiinni, pantiin vankeuteen, pakoitettiin polvilleen, pani kätensä raamatun päälle ja peruutti väitteensä. Kymmenen vuotta pidettiin häntä vankeudessa, kymmenen vuotta, kunnes kuolema säälistä hänet vapautti. Silloin kirkko, pyhällä hengellä täytetyt ihmiset, kielsivät hänen ruumiinsa hautaamisen siunattuun maahan. He pelkäsivät näet, että hänen toimensa saastuttaisi niiden ruumiit, jotka olivat häntä vainonneet.

Vuonna 1609 julkaisi Kepler kirjansa „Kiertotähti Mars'in liikunnot“. Hän myöskin tiesi painon veto-voimasta ja että se vaikutti suhteellisesti ainepaljouden ja etäisyyden kanssa. Hän antoi maailmalle kolme lakiansa, jotka laskukaavan muodossa ilmoittivat etäisyyden, ainepaljouden ja liikunnon keskinäisen suhteen. Ei mitään suurempaa ole ihmisjärki saanut aikaan. Tähtien tutkimisesta tuli tiede ja kristillisyydestä taikausko.

Sitten tulivat Newton, Herschel ja La Place. Josuan ja Eliaan tähtitiede hälveni ymmärtäväisten ihmisten

mielestä ja Jehovasta tuli tyhmä raakalaisheimon jumala. Ihmiset alkoivat nähdä, että luonnon toimintaa ei ollut mahdollista muutella. Että kuun ja auringon pimenemisiä ei vaikuttanut Jumalan viha, että pyrstötähdillä ei ollut mitään tekemistä valtakuntien kukistamisen ja kuninkaiden kuoleman kanssa, että tähdet kulivat ratojansa välittämättä ihmisten toimista. Pyhällä maalla alkoi valo koittamaan.

Mitä ovat maallikot tehneet?

Muuttamia vuosia sitten tulivat muutamat miehet niin syntisiksi, että alkoivat käyttämään järkeänsä. He alkoivat tarkastella ja kuunnella. He alkoivat todenteolla nähdä ja silloin aikoivat he ajatella. He unhoittivat taivaan ja helvetin kyllin pitkäksi aikaa voidakseen jonkun verran välittää tästä maailmasta. He alkoivat tutkia maaperää ja kallioita. He huomasivat mitä joet ja meret olivat tehneet. He saivat tietoonsa jotakin maan pinnan muodostuksesta. He huomasivat, että vuoret suurimmaksi osaksi olivat murenneet ja hajonneet veteen. Vuoret jotka olivat 70,000 jalkaa korkeat. He huomasivat, että kivihiili oli aikoinaan ollut kasviainetta. He tekivät parhaansa mukaan laskuja ajasta, joka oli tarpeen muuttamaan näitä kasveja kivihiileksi ja tulivat siihen johtopäätökseen, että siihen oli mennyt ainakin kuusi tahi seitsemän miljoonaa vuotta. He tutkivat liituvuoria ja huomasivat, että ne olivat syntyneet pienten eläinten kuorista. Nämä kuoret peittävät niin suuria alueita kuin koko Eurooppa ja muutamain paikoin on tämä liitukerros mailin paksuinen. Niiden syntyminen on vaatinut miljoonia vuosia.

Lyell, etevin tutkija tällä alalla, sanoo, että noiden

muutosten tapahtuminen maan pinnassa, joista tiedämme, on vaatinut ainakin kaksi sataa miljoonaa vuotta. Ajatelkaapa noita äärettömiä kerroksia, jotka ovat syntyneet näiden lukemattomien atoomien, tuntumattoman tomun, hitaan putoamisen kautta muinaisten merien hiljaisten syvyyksien läpi. Ajatelkaapa noita silmin näkymättömiä eläimiä, jotka rakensivat pikku kalkkitalojansa, synnyttivät jälkeläisiä, jättivät talonsa aaltojen alle ja sitten lukemattomien sukupolvien läpi rakensivat mannermaiden ja saarien perustukset. Ajatelkaapa elämää maapallollamme sellaisena kun sen nyt tiedämme olleen, lentäviä sisiliskoja, pansaroituja hirviöitä, sähiseviä käärmeitä, siivekkäitä hirmuja, Laurentista aikakautta, eozoo-neja, ensimmäisiä alkueläimiä joita olemme löytäneet, sulan maapallon ensimmäistä kuoreutumista, aikaa, jolloin maapallon ainejoukko oli hehkuvassa auringossa tähdet kiertäen tätä tulista pätsiä. Ajatelkaapa niitä päiviä ja öitä, jotka ovat kuluneet siitä ajasta, niitä vuosisatoja, ajan lakastuneita lehtiä, jotka peittävät menneisyyden erämaan.

Luonto ei pidä kiirettä. Aikaa ei voida tuhjata, hukata. Tulevaisuus on ikuinen ja koko menneisyys on niinkuin sitä ei olisi ollut, ikäänkuin se oli vielä tulossa; äärettömyys ei tiedä häviöstä eikä voitosta.

Me tiedämme jotakin maailman historiasta, jotakin ihmis-sukukunnasta; ja me tiedämme, että ihminen on elänyt ja taistellut puutteiden ja sotien läpi, ruton ja nälänhädän läpi, tietämättömyyden ja rikosten läpi, pelon ja toivon läpi, tällä vanhalla maapallolla miljoonia ja miljoonia vuosia.

-Viimeinkin tiedämme me, että erehtymättömät paa-vit ja lukemattomat papit, jotka olivat „kutsuttuja“

täynnä pyhää henkeä, koulujen opettajat, kuninkaat, keisarit ja kansakuntien johtajat ovat erehtyneet pitäessään typerien raakalaisten hämäriä arvailuja äärettömän Jumalan viisautena.

Viimeinkin tiedämme, että maailman luominen, kaiken alku, kuten se „pyhässä raamatussa“ kerrotaan, on ei ainoastaan valhetta, mutta kokonaan tyhmä ja mahdoton. Nyt me tiedämme, että Jumalan hengen johdattamat miehet eivät tieneet eikä Jumala, joka heitä johdatti, tiennyt. Meitä eivät enää ole johdattamassa tarut ja sadut. Meidän tietomme perustuu tosiasioihin. Maailma on meidän todistajamme ja tähdet todistavat puolestamme.

Mitä ovat maallikot tehneet?

He ovat tutkineet maailman uskontoja, lukeneet kaikki pyhät kirjat, ennustukset, käskyt, ohjesäännöt. He ovat tutkineet kaikki vertaukset, seremoniat, rukoukset ja uhrit. Ja he ovat näyttäneet toteen, että kaikki uskonnot ovat pääasiallisesti samaa, syntyneet samoista syistä, että kaikki perustuvat väärinkäsitykseen luonnollisista asioista, että kaikki perustuvat tietämättömyyteen ja pelkoon, erehdyksiin ja salaperäisyyteen.

He ovat huomanneet, että Kristinusko on sama kuin muutkin, että se ei ole mikään ilmoitus Jumalalta, vaan on syntynyt luonnollisesti, että sen jumalat ja paholaiset sen taivaat ja helvetit, ovat lainattuja, että sen seremoniat ja sakramentit ovat muistoja toisista uskonnoista, ettei vähäistä osaakaan siitä ole tullut taivaasta, vaan että raakalais-ihmiset ovat kaiken tehneet. He huomasivat, että Jehova oli heimokansan jumala ja että sen esi-isät olivat elänneet Euphrates, Tigris, Ganges ja Nii-

lin jokien varsilla, ja että näitä esi-isiä voitiin seurata vielä raakalaisimpiin muotoihin. He huomasivat, että kaikki pyhät kirjat olivat täynnä jumalallisia erehdyksiä ja pyhiä tyhmyyksiä.

Mitä ovat maallikot tehneet?

He ovat tutkineet luonnon ilmiöitä. He ovat keksineet keinoja miten käyttää hyväksemme luonnon voimia, putoavan veden painoa, tuulia. He ovat muuttaneet veden höyryksi, keksineet höyrykoneita, väsymättömiä jättiläisiä, jotka tekevät työtä ihmisen puolesta. He ovat tehneet salamasta sanansaattajan ja orjan. He keksivät kirjasimet, opettivat kirjapainotaitoa, ja tekivät mahdolliseksi säilyttää ja jakaa maailman henkistä rikkautta. He yhdistivät mannermaat sähkölangoilla, kaupungit ja kylät samoin, tekivät maailman yhdeksi perheeksi, tiedon matkasta riippumattomaksi. He opettivat meille miten rakentaa koteja, miten hankkia ruokaa, miten kutoa vaatetta. He laskivat merelle rautaisia laivoja ja maalle teitä, teräskiskoja. He antoivat meille työkaluja kaikkiin ammatteihin. He veistivät kuvapatsaita, maalasivat kuvatauluja ja tenhosivat maailman muotojen ja värien kauneudellaan. He ovat keksineet syyt ja parannukset moniin tauteihin, jotka rasittivat ihmisten ruumista ja mieltä. He ovat antaneet meille soittokaluja, ja suuret säveltäjät ja taiteilijat ovat muuttaneet tavallisen ilman säveliksi ja soinnuksi, jotka hurmaavat, innostavat ja puhdistavat ihmismieltä.

He ovat pelastaneet meidät pelon vankilasta ja riistäneet mielemme taikauskon ilettävien, ryömivien ja lentävien petojen kynsistä. He ovat antaneet meille vapauden ajatella ja rohkeutta lausua ajatuksemme. He

ovat tehneet peljästyneistä orjamaaisista, ryömivistä ja polvistuneista ihmisistä miehiä ja naisia, antaneet heille takaisin järkensä ja tehneet heidät todella vapaiksi. He ovat kukistaneet peikot, riistäneet valtikat henkilöolentoilta ja antaneet maailman ihmislapsille. He ovat karkottaneet ihmissydämistä pelon kummitukset ja sammuttaneet helvetin liekit.

He ovat lukeneet muutamia lehtiä elämän suuresta kirjasta, selittäneet muutamia niistä kirjoituksista, joita ajan väsymätön käsi on hämärässä muinaisuudessa piirtänyt kiveen. He ovat kertoneet meille jonkun verran mitä tuulet ja sateet, tuli ja pakkanen, elämä ja kuolema, nuo maailman väsymättömät, lepäämättömät voimat, ovat tehneet.

He ovat laajentaneet tiedon piiriä, ovat muuttaneet välkkyvät pilkut, jotka loistavat päämme päällä, pyöriviksi maailmoiksi ja täyttäneet avaruuden lukemattomilla auringoilla.

He ovat keksineet aineiden ominaisuuksia, esineiden luonnon, kuinka eritellä ja yhdistää, ja ovat tehneet meille mahdolliseksi käyttää hyvää ja välttää pahaa.

He ovat antaneet meille korkeamman matematiikan, jonka avulla me voimme mitata avaruuden etäisyyksiä, matkan tähtiin, nopeuden millä taivaankappaleet liikkuvat, niiden tiheyden ja painon ja jonka avulla merenkulkija ohjaa alustansa laajalla, jälettömällä merellä. He ovat antaneet meille kaikki mitä meillä on tietoa, kirjallisuutta ja taidetta. He ovat tehneet elämän elämisen arvoiseksi. He ovat täyttäneet maailman mukavuuksilla ja ylellisyydellä.

Kaiken tämän ovat maallikot tehneet, ne, jotka eivät ole olleet „kutsuttuja“ tahi „valittuja“ tahi pyhällä hengellä täytettyjä, joilla ei ollut pienintäkään vaatimusta „apostoliseen järjestykseen“. Miehet jotka ovat tehneet näitä asioita eivät ole olleet „Jumalan johdattamia“. Heillä ei ollut mitään ilmoitettua sanaa, yliluonnollista apua. He eivät olleet vaatetetut pyhillä kaapuilla ja tiaraa ei ollut heidän päässänsä. He eivät olleet edes edeltäpäin määrättyt. He käyttivät aistejansa ja panivat muistiin tosiasiat. He luottivat järkeen. He olivat kärsivällisiä totuuden etsijöitä. He käänsivät huomionsa tämän maailman asioihin. He eivät olleet pyhimyksiä. He olivat tunnokkaita ihmisiä. He työskentelivät vaimonsa, lastensa ja kaikkien ihmisten hyväksi.

Näille miehille olemme kiitollisuuden velassa kaikesta mitä me olemme, kaikesta mitä me tiedämme, kaikesta mitä meillä on. He olivat sivistyksen luoja, vapaiden valtioiden perustajia, vapauden pelastajia, taikauskon hävittäjiä, edistyksen armeijan suuria johtajia.

IV.

Ketä on meidän kiitettävä?

Seisoen tässä 19 vuosisadan lopussa, ajatuksen voitto-merkkien keskellä, neron voittojen keskellä, tässä suuren tasavaltamme lipun alla, tietäen jotakin ihmiskunnan historiasta, tässä tänä päivänä, joka on pantu kiitospäiväksi, minä hartaasti kiitän menneisyyden hyviä miehiä ja naisia, minä kiitän raakalaisaikojen lempeitä isiä, rakastavia äitejä. Minä kiitän isää, joka puhui

ensimmäisen lempeän sanan, äitiä, joka ensin hymyili lapselleen. Minä kiitän ensimmäistä tosiystävää. Minä kiitän raakalaisia, jotka metsästivät ja kalastivat pitääkseen itsensä ja lapsensa elossa. Minä kiitän niitä, jotka viljelivät maata ja muuttivat metsät puutarhoiksi ja vainioiksi, jotka rakensivat yksinkertaisia asuntoja katselivat lastensa onnellisiin kasvoihin takkavalkean valossa, niitä jotka kesyttivät hevosia ja karjaa, jotka keksivät rukiin ja sukkulaisen, ja opettivat meitä kehräämään ja kutomaan, niitä jotka viljelemällä muuttivat villin heinän vehnäksi ja kauraksi, muuttivat karvaita hedelmiä syötäväksi ja arvottomia kasveja kukkasiksi, jotka kylvivät mieleemme ensimmäiset taiteen siemenet. Minä kiitän aamuruskon runoilijoita, satujen kertojia, jumalaisyttöjen luoja, ilon ja surun, toivon ja rakkauden laulajia. Minä kiitän taiteilijoita, jotka veistivät muotoja kiveen sekä valolla ja varjolla kuvasivat ihmisen kasvot. Minä kiitän filosofeja, ajattelijoita, jotka opettivat meille miten käyttää ajatuskykyämme etsiessämme totuutta. Minä kiitän tähtien tutkijoita jotka ovat tutkineet taivaat, kertoneet meille tähtien salaisuudet, aurinkokuntain ihmeet, maapinnan tutkijoita, jotka ovat löytäneet maailman historian kivettyneissä kasvi- ja eläinkunnan muodoissa, muistinpanoissa, joita on tehty muinaisajan kallioihin, aaltojen kirjoittamissa riveissä, pakkasen ja tulen kirjoituksissa, anatomisteja, jotka lihaksissa, hermoissa ja luissa etsivät selitystä elämän salaisuuksiin, kemistejä, jotka paljastavat luonnon työskentelytavan voidakseen siten oppia saman taidon, lääkäreitä, jotka ovat panneet tieteen käden kivun otsalle, käden, joka taikavoimainen kosketus parantaa, kirurgeja, jotka ovat

voittaneet luonnon ja pakoittaneet sen säilyttämään niiden elämää, joita se koetti turmella. Minä kiitän kloroformin ja eeterin keksijöitä, noiden kahden enkelin jotka antavat unta suojatillensa ja käärivät pakottavat aivot unien pehmeihin kääreihin.

Minä kiitän suuria keksijöitä, niitä, jotka antoivat meille kirjasimet ja painokoneen, joiden avulla suuret ajatukset ja kaikki keksityt totuudet tehdään kuolematomiksi, höyrykoneiden keksijöitä, suurien laivojen, rautateiden, sähkölennättimen keksijöitä. Minä kiitän suuria konekeksijöitä, raudan ja teräksen, puun ja kiven muovailijoita. Minä kiitän noiden lukemattomain hyödyllisten ja ylellisyys kalujen keksijöitä ja luoja.

Minä kiitän kaikkia ahkeria miehiä, rakastavia äitejä, hyödyllisiä naisia. He ovat ihmiskunnan hyvän tekijöitä.

Nuppineulan keksijä teki tuhansia kertoja enemmän hyvää kuin kaikki paavit ja kardinaalit, piispat ja papit yhteensä, enemmän kuin pappismiehet, seurakunnan paimenet, hartaushetkien pitäjät ja jumaluusoppineet mitä koskaan on elänyt.

Tulitikkujen keksijä teki enemmän ihmiskunnan mukavuudeksi ja avuksi kuin kaikki uskontojen perustajat ja uskontunnustusten tekijät, epärehelliset munkit ja itserakkaat pyhimykset yhteensä.

Minä kiitän niitä rehellisiä miehiä ja naisia jotka ovat lausuneet julki vakavan ajatuksensa, jotka ovat olleet rehellisiä itseänsä kohtaan ja ovat säilyttäneet mielensä totuutta rakastavana.

Minä kiitän Kreikan ja Rooman ajattelijoita, Zenoa

Epikurosta, Ciceroa ja Lucretiusta. Minä kiitän Brunoa, rohkeinta, ja Spinozaa, nerokkainta, ihmisistä.

Minä kiitän Voltairea, jonka ajatukset sytyttivät valon ihmisten aivoissa, aukasivat taikauskon vankikomeroit ja antoivat vapauden miljoonille ihmisille. Voltaire, tähti, jonka valoa ei taikauskon pimeys voi tukahuttaa.

Minä kiitän suuria runoilijoita, draamojen kirjoittajia. Minä kiitän Homerosta ja Aeschylost, ja minä kiitän Shakespeare'a ennen kaikkia muita. Minä kiitän Burns'ia niistä sydämen tykytyksistä, jotka hän muutti lauluiksi, hänen liekehtivistä laulelmistansa. Minä kiitän suuria romaanien kirjoittajia. Minä kiitän suuria kuvanveistäjiä. Minä kiitän sitä tuntematonta miestä, joka veisteli Milolaisen Venuksen. Minä kiitän suuria taidemaalareita. Minä kiitän Rembrandt'ia ja Corot'ia. Minä kiitän kaikkia, jotka ovat kaunistaneet, rikastuttaneet ja jalostuttaneet ihmiselämää, kaikkia, jotka ovat luoneet suuria, jaloja, yleviä ja kauneita ihanteita.

Minä kiitän valtiomiehiä, jotka ovat säilyttäneet ihmisen oikeuksia. Minä kiitän Paine'a, jonka nero kylvi itsenäisyyden siemeniä vuoden 76 miesten sydämiin. Minä kiitän Jeffersonia, jonka mahtavat sanat vapauden puolesta kiersivät ympäri maapallon. Minä kiitän tasavaltamme perustajia, puolustajia, pelastajia. Minä kiitän Erickson'ia, suurinta konetaituria aikakaudellansa, monitoristansa. Minä kiitän Lincoln'ia julistuksestansa. Minä kiitän Grant'ia voitoistansa ja sitä suurta joukkoa, joka taisteli oikean puolesta, ihmisvapauden puolesta. Minä kiitän heitä kaikkia, eläviä ja kuolleita.

Minä kiitän kaikkia suuria tiedemiehiä, noita, jotka ovat saavuttaneet perustuksen, peruskallion, jotka ovat

rakentaneet tosiasioille, suuria tiedemiehiä joiden vierellä papit näyttävät tyhmiltä ja tuntuvat ilettäviltä.

Tiedemiehet eivät ole koskaan vainonneet, eivät koskaan panneet vankiluoliin kanssaihmissiänsä. He eivät takoneet kahleita, rakentaneet vankiloita, pystyttäneet mestauslavoja, eivät repineet ihmislihaa tulikumilla pihdeillä, eivät vääntäneet niveliä paikoiltaan kidutuspenkillä, eivät musertaneet luita rautakangeilla, eivät puhkaisseet silmiä, eivät repineet irti kieliä, eivätkä sytyttäneet tulirovioita. He eivät teeskennelleet olevansa Jumalan hengen johdattamia, eivät julistaneet olevansa profeettoja taikka pyhimyksiä taikka olevansa uudesta syntyneitä. He olivat vain ymmärtäväisiä ja rehellisiä ihmisiä. He eivät turvautuneet väkivaltaan taikka pelkoon. He eivät pitäneet ihmisiä orjina, joita pitäisi kidutuksella ohjata taikka ruoskalla ja kahleilla, eivätkä pitäneet heitä lapsina, joita sopi mielikuvituksilla pettää, keinutella tyhmän uskon kehdomossa ja tyynnyttää valheiden kehtolauluilla.

He eivät tehneet haavoja, he paransivat. He eivät tappaneet, he pitensivät elämää. He eivät orjuuttaneet, he katkoivat kahleet ja tekivät ihmiset vapaiksi. He kylvivät tiedon siemeniä ja miljoonat ovat niittäneet ja niittävät sekä tulevat niittämään tätä onnen ja ilon kylvöä.

Minä kiitän Humboldt'ia ja Helmholtz'ia, Haeckel'ia ja Büchner'ia. Minä kiitän Lamarck'ia Darwin'ia — Darwin'ia, joka mullisti koko sivistyneen ihmiskunnan ajatuskannan. Minä kiitän Huxley'tä ja Spencer'ia. Minä kiitän tiedemiehiä yhtä samoin kuin kaikkia.

Minä kiitän sankareita, ennakkoluulon ja pelon hävit-

täjiä, raakalais-jumalien kukistajia, vihan ikuisen tulen sammuttajia, sankareita, kahleiden katkojia, vapaiden valtioiden perustajia, oikeamielisten lakien tekijöitä, sankareita, jotka taistelevat ja kaatuvat lukemattomilla taistelutantereilla, sankareita joiden vankiluolat ovat muuttuneet pyhiinvaelluspaikoiksi, sankareita joiden veri on tehnyt mestauslavat pyhiksi, sankareita, järjen apostoleita, totuuden opetuslapsia, vapauden sotilaita, sankareita, jotka pitivät korkealla järjen pyhää soihtua ja täyttivät maailman valolla.

Kaikesta sydämestäni kiitän minä heitä kaikkia.

Vastakohtia raamatussa.

I.

Jumaluusopillisia vastakohtia.

Ja Jumala katsoi kaikkia, kuin hän tehnyt oli, ja katso, ne olivat sangen hyvät. (1 M. k. 1: 31 v.)

Ja Herra katui ihmisen tehneensä maan päälle ja tuli murheelliseksi sydämessänsä. (1 M. k. 6: 6 v.)

Niin olen minä nyt valinnut ja pyhittänyt tämän huoneen että minun nimeni pitää oleman siinä iankaikkisesti, ja minun silmäni ja sydämeni pitää oleman siellä ainian. (2 A. k. 7: 16 v.)

Vaan se kaikkien ylimmäinen ei asu käsillä tehyissä temppeleissä. (Ap. T. 7: 48 v.)

Joka asuu kirkkaudessa, johon ei yksikään tulla taida. (1 Tim. 8. 12 v.)

Herra on sanonut asuvansa pimeydessä. (1 K. k. 8: 12 v.)

Ja Herra puhutteli Moosesta kasvoista niin kasvoihin, niinkuin joku ystävätänsä puhuttelee. (2 M. k. 33:

11 v.) Ja Herra Jumala kutsui Adamin, ja sanoi hänelle: kussas olet? Ja hän sanoi: minä kuulin sinun äänes paradiisissa, ja pelkäsin. (1 M. k. 39: 10 v.) Sillä minä olen nähnyt Jumalan kasvoista kasvoihin, ja minun sieluni on vapahdettu. (1 M. k. 32: 30 v.)

Ei ole kenkään koskaan Jumalata nähnyt. (Johan. ev. 1: 18 v.) Te ette ole koskaan hänen ääntänsä kuulleet, eli hänen muotoansa nähneet. (Johan. ev. 5: 37 v.) Ja sanoi taas: et sinä taida nähdä minun kasvojani: sillä ei yksikään ihminen, joka minun näkee, taida elää. (2 M. k. 33: 20 v.)

Etkös tiedä, etkös ole kuullut? Herra, ijankaikkinen Jumala, joka maan ääret on luonut, ei väsy eikä näänny. (Jes. 40: 28 v.)

Sillä kuutena päivänä teki Herra taivaan ja maan, mutta seitsemäntenä päivänä hän lepäsi, ja virvoitti itsensä. (2 M. k. 31: 17 v.) Minä suutun jo armahdamasta. (Jer. 15: 6 v.)

Herran silmät katselevat joka paikassa. (Sal. San. 1. 15: 3 v.) Kuhunka minä menen sinun hengestäs? Kuhunka minä sinun kasvois edestä pakenen? Jos minä astuisin ylös taivaaseen niin sinä siellä olet; jos minä vuoteeni helvetissä rakentaisin, katso, sinä myös siellä olet. (Ps. 139: 7, 8 v.)

Ja he kuulivat Herran Jumalan äänen, joka käyskenteli paratiisissa, kuin päivä viileeksi tuli. Ja Adam lymyi emäntinensä Herran Jumalan kasvoin edestä puitten sekaan paradiisissa. (1 M. k. 3: 8 v.)

Sinä Herra, joka kaikkien sydämmet tiedät! (Ap. T. 1: 24 v.)

Herra sinun Jumalas johdatti sinun näinä neljänä kymmenenä vuonna korvessa, vaivataksensa sinua ja koetellaksensa sinua, tietääksensä mitä sinun sydämessäsi oli. (5 M. k. 8: 2 v.) Sillä nyt minä tiedän, että sinä pelkääät Jumalata ja et ole säästänyt ainoakaista poikaas minun tähteni. (1 M. k. 22: 12 v.)

Katso, minä Herra olen kaiken lihan Jumala: pitäiskö minulle jotain oleman mahdotointa? (Jer. 32 27 v.)

Ja Herra oli Judan kanssa, niin että hän omisti vuoret, sillä ei hän voinut niitä ajaa ulos, kuin laaksoissa asuivat, sillä heillä olivat rautaiset vaunut. (Tuom. k. 1: 19 v.)

Sillä minä olen Herra, joka en muutu. (Mal. 3: 6 v.) Ei ole Jumala ihminen, että hän valehtelis, taikka ihmisen lapsi, että hän jotakin katuis. (4 M. k. 23: 19 v.)

Koska Jumala näki heidän työnsä, että he palasivat pahalta tieltänsä, katui Jumala sitä paha, jota hän oli puhunut heille tehdäksensä, ja ei tehnytkään. (Jonas 3: 10 v.)

Vakaa on Jumala ilman kaikkea vääryyttä, hän on hurskas ja oikea. (5 M. k. 32: 4 v.) Sillä ei Jumala katso ihmistä muodon jälkeen. (Paav. ep. Room. 2: 11 v.) Joka orvoille ja leskille oikeuden tekee ja ra-

kastaa muukalaisia, niin että hän heille leivän ja vaateen antaa. (5 M. k. 10: 18 v.)

Kirottu olkoon Canaan: olkoon hän orjain orja hänen veljeinsä seassa. (1 M. k. 9: 25 v.) Sillä minä Herra sinun Jumalasi olen kiivas Jumala, joka etsiskelen isäin pahat teot lasten päälle kolmanteen ja neljanteen polveen. (2 M. k. 20: 5 v.) Sillä jolla on, hänelle pitää annettaman, ja hänellä pitää kyllä oleman: mutta siltä, jolla ei ole, pitää sekin otettaman pois. (Mat. ev. 13: 12 v.) Ei teidän pidä syömän yhtään raatoa: muukalaiselle, joka sinun porteissas on, anna se syödä eli myy muukalaiselle. (5 M. k. 14: 21 v.)

Herran laki on täydellinen Herran käskyt ovat oikeat. (Ps. 10: 8, 9 v.) Sillä ei Jumala ole kiusaaja pahuuteen, ja ei hän ketään kiusaa. (P. Jacop. ep. 1: 11 v.)

Näin sanoo Herra: katso, minä valmistan teille onnettomuuden, ja ajattelen jotakin teitä vastaan. (Jes. 18: 11 v.) Minä joka annan rauhan ja luon pahan: minä olen Herra, joka kaikki nämät teen. (Jes. 45: 7 v.) Sentähden annoin minä heille säädyt, jotka ei hyvät olleet ja oikeudet, joissa ei heille ollut elämätä. (Hes. 29: 25 v.)

Mutta jos joltain teistä viisautta puuttuis, hän anokoon sitä Jumalalta, joka jokaiselle antaa yksinkertaisesti ja ei soimaa, ja se hänelle annetaan. (Pyh. Jacob. ep. 1: 5 v.)

Hän sokaisi heidän silmänsä, ja paadutti heidän sydämensä, ettei he näkisi silmillä, eikä ymmärtäisi sydämmellä ja kääntäisi itseänsä, ja minä parantaisin heitä. (Johan. ev. 12: 40 v.) Miksis, Herra sallit meidän eksyä sinun tieltäs, ja annoit meidän sydämmemme paatua. (Jes. 61: 17 v.)

Sillä jokainen, joka anoo, hän saa, ja joka etsii, hän löytää. (Mat. ev. 7: 8 v.) Ja jotka varahin minua etsivät, ne löytävät minun. (Sal. san. 8: 17 v.)

Silloin he minua avuksensa huutavat, ja en minä kuule heitä: varahin he etsivät minua ja ei löydä minua. (Sal. san. 1: 28 v.) Ja kuin te parhaallansa käsiänne nostatte, niin minä kuitenkin käännän silmäni teistä pois: ja vaikka te paljon rukoilisitte, en minä kuitenkaan teitä kuule. (Jes. 1: 15 v.) He huutavat, vaan ei ole auttajata: Herran tykö, mutta ei hän vastaa heitä. (Ps. 18: 42 v.)

Sillä ei Jumala ole sekaseuraisuuden, mutta rauhan Jumala. (Paav. 1 ep. Kor. 14: 33 v.) Mutta rauhan Jumala olkoon teidän kaikkein kanssanne! (Paav. ep. Room. 15: 33 v.)

Herra on äsken sotämies. (2 Moos. k. 15: 3 v.) Kiitetty olkoon Herra, minun turvani, joka minun käteni opettaa sotimaan ja minun sormeni tappelemaan. (Ps. 144: 1 v.)

Sillä Herra on sangen laupias ja armollinen. (P. Jacob. ep. 5: 11 v.) Hänen laupeutensa on ijankaikkinen. (1 Aik. k. 16: 34 v.) Sillä ei minulla ole yhtä-

kään iloa hänen kuolemastansa, joka kuolee, sanoo Herra, Herra. (Hesek. 18: 32 v.) Joka tahtoo kaikkia ihmisiä autuaaksi, ja että he totuuden tuntoon tulisivat. (1 Tim. ep. 2: 4 v.) Herra on hyvä ja vakaa. (Ps. 25: 8 v.)

En minä armahda eli säästä, enkä ole laupias heidän kadotuksessansa. (Jer. 13: 14 v.) Sillä Herra sinun Jumalas on kuluttavainen tuli. (5 Moos. k. 4: 24 v.) Herra antoi taivaasta tulla suuret kivet heidän päällensä . . . niin että he kuolivat. (Josuan k. 10 11 v.)

Laupias ja armollinen on Herra, kärsiväinen ja aivan hyvä. (Ps. 103: 8 v.) Sillä hänen vihansa viipyy silmänräpäyksen. (Ps. 30: 6 v.)

Niin Herran viha julmistui Israelissa, ja laski heidän menemään korpeen sinne ja tänne neljäksikymmeneksi vuodeksi, siihen asti kuin kaikki se sukukunta hukkui, joka Herran edessä paha tehnyt oli. (4 M. k. 32: 13 v.) Ja Herra sanoi Moosekselle: Ota kaikki kansanpäämiehet, ja hirtä heitä Herralle aurinkoa vastaan, että Herran vihan julmuus kääntyisi Israelista pois. (4 M. k. 25: 4 v.) Sillä te olette sytyttäneet minun vihani tulen, joka ijankaikkisesti palava on. (Jer. 17: 4 v.) Jumala, joka joka päivä uhkaa (Ps. 7: 12 v.)

Ja joka päivä teurastamaan mullin rikosuhurin sovinnoksi. (2 M. k. 29: 36 v.) Kymmenentenä päivänä tänä seitsemäntenä kuuna on sovintopäivä, se pitää oleman teille pyhä kokous: silloin vaivatkaa teidän sielujanne

ja uhratkaa Herralle tuliuhri. (3 M. k. 23: 27 v.) Papin pitää kaikki nämät polttaman alttarilla: polttouhriksi, ja lepytyshajun tuleksi Herralle. (3 M. k. 1: 9 v.)

Teidän polttouhrinne ei ole minulle otollinen, eikä teidän uhrinne kelpaa minulle. (Jer. 6: 20 v.) Luuletkos minun syövän härjän lihaa? Ja karitsan verta juovan? Uhraa Jumalalle kiitosuhri ja maksa ylimmäiselle lupaukses. (Ps. 54: 13, 14 v.) Älkäätsilleen teidän turhaa ruokauhrienne tuoko edes, se suitsutus on minulle kauhistus! Uudella kuulla ja sabattina, koska kokous kuulutetaan, en minä voi kärsiä vääryyttä ja juhlapäivää yhdessä . . . Mitä minulle on teidän uhrienne paljoudesta? sanoo Herra: Minä olen oinasten polttouhrista ja syöttiläin rasvasta ravittu, ja en tottele vasikkain, lammasten ja kauristen verta. Koska te tulette ja ilmestytte minun kasvoini eteen, kuka sen kaltaista vaatii teidän käsistänne, että te vaeltaisitte minun esihuoneessani? (Jes. 1: 11, 12, 13 v.)

Niin ota vaari ettes heidän perässänsä paulaan lankee (nim. pakanakansain) . . . Sillä he ovat tehneet heidän Jumalillensa kaikkia niitä, kuin Herralle kauhistus on, jota hän vihaa: sillä he ovat myös poikansa ja tyttärensä tulella polttaneet Jumalillensa. (5 M. k. 12: 30, 31 v.)

Kuitenkin kaikkea valallisella lupauksella eroitettua, jota joku valallisesti lupaa Herralle kaikesta kuin hänellä on, joko se olis ihminen, eläin eli perintöpelto, ei sitä pidä myytämän eli lunastettaman sillä kaikki valallisella lupauksella eroitettu on kaikkein pyhin Herralle. Kaikkea kirottua, joka kiroukseen annetaan

*ihmisistä, ei pidä lunastettaman, vaan hän pitää to-
tisesti kuoletettaman. (3 M. k. 27: 28, 29 v.) Mutta
kuningas otti ne kaksi Ritspan Ajan tyttären poikaa...
ja hän antoi ne Gibeaalilaisten käsiin, ja he hirttivät
ne vuorella Herran eteen . . . ja niin Jumala sovitet-
tiin sille maakunnalle. (2 Sam. k. 21: 8, 9, 14 v.)*

Älkää kenkään sanoko koska hän kiusataan, että
hän Jumalalta kiusataan: sillä ei Jumala ole kiusaaja
pahuuteen, ja ei hän ketään kiusaa. (P. Jakob. ep. 1:
13 v.)

*Ja koska se oli tapahtunut, koetteli Jumala Abra-
hamia. (1 M. k. 22: 1 v.) Ja älä johdata meitä kiu-
saukseen. (Mat. ev. 6: 13 v.)*

Ei ole Jumala ihminen, että hän valehtelis. (4 M.
k. 23: 19 v.) Mahdotoin on Jumalan valehdella. (Hebr.
ep. 6: 18 v.)

*Sentähden on Jumala heille lähettävä väkevän ek-
sytyksen, niin että he valheen uskovat. (2 Paav. ep.
Thes. 2: 11 v.) Mutta jos vietelty propheeta jotakin
saarnaa, hänen minä Herra annan vietelleyksi tulla.
(Hessek. 12: 9 v.) Ja katso, nyt Herra antoi valheen
hengen kaikkien näiden sinun propheettais suuhun, ja
Herra on puhunut sinua vastaan pahaa. (1 Kunink.
k. 22: 23 v.)*

Mutta Herra näki ihmisen pahuuden suureksi maan
päällä: ja kaikki hänen sydämensä aivoitus oli ainoas-
tansa paha joka aika . . . Ja Herra sanoi: minä tahdon
ihmisen, jonka minä loin, hukuttaa maan päältä. (1. M.
k. 6: 5, 7.)

Ja Herra haisti lepytyshajun, ja Herra sanoi sydämmessäs: en minä silleen enään maata kiroo ihmisen tähden: vaikka ihmisen sydämmen aivoitus on paha hamasta lapsuudesta: ja en minä silleen enää lyö kaikkia kuin elävät, niinkuin minä tehnyt olen. (1 M. k. 8: 21 v.)

Sillä hänen näkymättömät tekonsa, nimittäin ijankaikkinen voimansa ja jumaluutensa, nähdään hamasta maailman luomisesta, jotka ymmärretään niistä, kuin tehdyt ovat. (Paav. ep. Room. 1: 20 v.)

Luuletkos tutkistellessas Jumalan löytäväs. (Jobin k. 11: 7 v.) Hänen ymmärryksensä on tutkimaton. (Jes. 40: 28 v.)

Kuule Israel, Herra meidän Jumalamme on yksi (ainoa) Herra. (5 M. k. 6: 4 v.) Ja ettei yhtään muuta Jumalaa ole kuin yksi. (Paav. 1 ep. Kor. 8: 4 v.)

Sillä kolme ovat, jotka todistavat taivaassa: Isä, Sana ja Pyhä Henki. (1 Johan. ep. 5: 7 v.)

II.

Siveysopillisia vastakohtia.

Koska te lähдете, ei teidän pidä tyhjin käsin lähtemän. Vaan jokaisen vaimon pitää anoman kylänsä vaimolta ja huonekuntalaiselta hopia- ja kulta-astiat ja vaatteet, ja panemaan ne teidän poikainne ja tytärtenne päälle, ja paljastamaan Egyptiläiset. (2 M. k. 3:

21, 22 v.) Ja Israelin lapset olivat tehneet Mooseksen sanan jälkeen, ja olivat anoneet Egyptiläisiltä hopia- ja kulta-astioita ja vaatteita. Ja Herra oli antanut kansalle armon Egyptiläisten edessä, että he lainasivat heille ja niin he paljastivat Egyptiläiset. (2 M. k. 12: 35, 36 v.)

Ei sinun pidä tekemän vääryyttä lähimmäiselles, eli ryöväämän häntä. (3 M. k. 19: 13 v.) Ei sinun pidä varastaman. (2 M. k. 20: 15 v.)

Ja Herra sanoi Samuelille, . . . minä lähetän sinun Isain Bethlehemitan tykö, sillä hänen pojistansa olen minä katsonut minulleni kuninkaan. Niin Samuel sanoi: kuinka minä sinne menen? Saul saa sen tietää ja lyö minun kuoliaksi. Ja Herra sanoi: ota sinulles vasikka karjasta ja sano: minä tulin uhraamaan Herralle. (1 Sam. k. 16: 1, 2 v.) Sillä jos Jumalan totuus minun valheeni kautta kunniallisemmaksi tulee, hänen ylistyksensä, minkätähden pitäis vielä sitten minä niinkuin syntinen tuomittaman. (Paav. ep. Room. 3: 7 v.)

Ei sinun pidä väärää todistusta sanoman sinun lähimmäistäs vastaan. (2 M. k. 20: 16 v.) Petolliset huulet ovat Herralle kauhistus. (Sal. san. 12: 22 v.) Kaikille valehtelijoille pitää osa oleman siinä järvessä, joka tulesta ja tulikivestä palaa. (Johan. ilm. 11: 8 v.)

Näin sanoo Herra Israelin Jumala: jokainen sitokaan miekan kupeellensa: vaeltakaat läpitse, ja palatkaat portista niin porttiin leirissä, ja tappakaat itsekin veljensä, ja kukin ystävänsä, ja kukin lähimmäi-

sensä. (2 M. k. 32: 27 v.) Niin hävitti Jehu kaikki ne, kuin Ahabin huoneesta olivat jääneet Jesreelissä. . . . Ja Herra sanoi Jehulle: ettäs olet ollut hyväntahtoinen tekemään sitä kuin minulle kelpasi, ja sinä teit Ahabin huonetta vastaan kaiken sen, kuin minun sydämmes-säni oli: niin pitää sinun poikas istuman Israelin istuimella neljänteen polveen asti. (2 Kunink. k. 10: 11, 30 v.)

Ei sinun pidä tappaman. (2 M. k. 20: 13 v.) Ei yhdessäkään murhaajassa ole ijankaikkinen elämä pysyvä. (Johan. ep. 3: 15 v.)

Itsekunkin hänen veljensä kädestä tahdon minä vaatia ihmisen hengen. Se kuin ihmisen veren vuodattaa, hänen verensä pitää ihmisen kautta vuodatettaman. (1 M. k. 9: 5, 6 v.)

Ja Herra pani merkin Cainiin, ettei kenkään häntä tappaisi joka hänen löytäisi (1 M. k. 4: 15 v.)

Ei sinun pidä tekemän sinulles kuvaa eikä jonkun muotoa niitten, kuin ylhäällä taivaassa ovat, eli niitten, jotka alhaalla ovat maan päällä, eikä niitten, jotka ve-sissä maan alla ovat. (2 M. k. 20: 4 v.)

Ja sinun pitää tekemän kaksi Cherubimiä kullasta: valetusta kullasta pitää sinun ne tekemän, molempiin päihin armoistuinta. Ja ne Cherubimit pitää hajoit-taman siipensä sen ylitse, niin että he peittävät armo-istuimen siivillänsä, ja heidän kasvonsa pitää oleman toinen toisensa puoleen. (2 M. k. 25: 18, 20 v.)

Jos sinä tahdot pitää orjaa ja piikaa niin sinun pi-

tää ostaman ne pakanoilta, jotka teidän ympärillänne ovat ja heidän suvuiltansa, jotka he teidän tykönnänne, teidän maassanne synnyttäneet ovat ja ne pitää teidän omanne oleman. (3 M. k. 25: 44, 45 v.) Ja tahdon myydä jälleen teidän poikanne ja tyttärenne Judan lasten kautta: ne pitää heidän rikkaaseen Arabiaan, kaukaisen maan kansalle myymän: sillä Herra on sen puhunut. (Joel 3: 8 v.)

Laske ne valloillensa, jotka vääryydellä sidotut ovat, päästä raskautetut irralle, laske vaivatut vapaaksi, ota pois kaikkalainen kuorma. (Jes. 58: 6 v.) Muukalaisia ei sinun pidä ahdistaman, eikä myös polkuna pitämän: sillä te olette myös olleet muukalaisina Egyptin maalla. (2 M. k. 22; 21 v.) Joka varastaa ihmisen ja myy hänen, eli löytään hänen tyköänsä, sen pitää totisesti kuoleman. (2 M. k. 21: 16 v.) Ja älkäänt antako teitänne mestariksi kutsuttaa. (Mat. ev. 23: 10 v.)

Ja mitä te surette vaatteista? Katsokaat kukkasia kedolla, kuinka ne kasvavat: eivät he työtä tee, eikä kehrää . . . Jos Jumala näin vaatettaa pellon ruohon . . . eikö hän paljoa enemmän teidän sitä tee, te väärauskoiset? Älkäänt siis surulliset olko, sanoen: mitä me syömme, taikka mitä me juomme? eli millä me meitämme verhoitamme? . . . Älkäänt sentähden surko huomisesta päivästä. (Mat. ev. 6: 28, 30, 31, 34 v.) Vaan anna jokaiselle, kuin sinulta anoo, ja siltä, joka sinun omas ottaa, älä jälleen ano ja lainatkaat, ja älkäänt mitään siitä toivoko: niin teidän palkkanne on suuri.

(Luuk. ev. 6: 30, 35 v.) Myykäätkä mitä teillä on, ja antakaa almua. (Luuk. 12: 33 v.)

Mutta jos joku ei omistansa, liiatenkin perheestänsä murhetta pidä, se on uskonnon kieltänyt, ja on pakanaata pahempi. (Paav. ep. Tim. 5: 8 v.) Hyvällä on perilliset lasten lapsissa. (Sal. san. 13: 22 v.)

Vihastukaat ja älkäätkä syntiä tehkö. (Paav. ep. Ephes. 4: 26 v.) Ja hän käänsi itsensä, ja kuin hän heidän näki, kirosi hän heitä Herran nimeen. Niin tuli kaksi karhua metsästä ja repeli heistä kaksi poikaa viidettäkymmentä kuoliaaksi. (2 Kunink. k. 2. 24 v.)

Älä ole ylön pikainen vihaan: sillä viha lepää hulluin sydämissä. (Salom. saar. 7: 10 v.) Älä anna sinuas vihaisen miehen seuraan. (Sal. san. 22: 24 v.) Sillä miehen viha ei tee Jumalan edessä sitä kuin oikein on (P. Jakob. ep. 1: 20 v.)

Näin valistakoon teidän valkeutenne ihmisten edessä, että he näkisivät teidän hyvät työnne. (Mat. ev. 5: 16 v.)

Kavahtakaat, ettette anna almuanne ihmisten edessä, että te heiltä nähtäisiin. (Mat. ev. 6: 1 v.)

Älkäätkä tuomitko, ettei teitä tuomittaisi. Sillä millä tuomiolla te tuomitsette, pitää teitä tuomittaman. (Mat. ev. 7: 1, 2 v.)

Ettekö te niitä tuomitse, jotka sisällä ovat? (Paav. ep. Kor. 5: 12 v.) Ettekö te tiedä, että pyhät pitää maailmaa tuomitseman? Ja jos maailma pitää teidän kauttanne tuomittaman, ettekö te siis kelpaa pienem-

piä asioita tuomitsemaan? Ettekö te tiedä, että meidän pitää enkeleitäkin tuomitseman, kuinka siis ei ajallisia asioita? (Paav. 1 ep. Kor. 6: 2, 3 v.)

Mutta minä sanon teille: älkäätkä olko pahaa vastaan: vaan joka sinua lyö oikealle poskelle, niin käännä myös hänelle toinen. (Mat. ev. 5: 39 v.) Kaikki, jotka miekkaan rupeevat, ne miekkaan hukkuvat. (Mat. ev. 26: 52 v.)

Niin hän sanoi heille: vaan nyt, jolla säkki on, ottakoon sen, niin myös kukkaron: ja jolla ei ole, se myykään hameensa ja ostakoon miekan. (Luuk. ev. 22: 36 v.) Ja hän teki ruoskan köysistä ja ajoi ulos ne kaikki templistä. (Johan. ev. 2: 15 v.)

Älkäätkä niitä peljätkö, jotka ruumiin tappavat. (Luuk. ev. 12: 4 v.)

Ja sitte vaelsi Jesus Galileassa: sillä ei hän tah-tonut vaeltaa Judeassa, että Judalaiset pyysivät häntä tappaa. (Johan. ev. 7: 1 v.)

Ja Salomon seisoi Herran alttarin edessä koko Israelin joukon edessä, ja hajoitti kätensä ylös taivaaseen päin. (1 Kunink. k. 8: 22 v.) Ja Herra sanoi hänelle: minä olen kuullut sinun rukoukses ja anomises kuin sinä olet minun edessäni anonut. (1 Kunink. k. 9: 3 v.)

Ja koskas rukoilet, niin ei sinun pidä oleman niinkuin ulkokullatut: sillä he mielellänsä seisovat ja rukoilevat synagogissa ja kujain kulmissa, että he ihmisiltä nähtäisiin . . . Vaan koska sinä rukoilet, niin

mene sinun kammioos ja sulje sinun oves, ja rukoile sinun Isääs, joka on salaisuudessa. (Mat. ev. 6: 5. 6 v.)

Niin hän sanoi myös heille vertauksen, että aina tulee rukoilla ja ei väsyä. (Luuk. ev. 18: 1 v.) Hän kuitenkin hänen ahkeruutensa tähden nousee ja antaa hänelle. (Luuk. ev. 11: 8 v.)

Ja koska te rukoilette, niin älkäätkä olko paljon puhuvaiset, niinkuin pakanat: sillä he luulevat heittänsä paljon puheensa tähden kuultavan. Sentähden älkäätkä olko heidän kaltaisensa: sillä teidän Isänne tietää kyllä, mitä te tarvitsette, ennenkuin te häneltä rukoilettekaan. (Mat. ev. 6: 7, 8 v.)

Siihen asti kuin hänen päivänsä täytetään, kuin hän oli Herralle itsensä eroittanut, pitää hänen pyhän oleman ja antaman päänsä hiukset vapaasti kasvaa. (4 M. k. 6: 5 v.)

Eikö luontokaan sitä teille opeta, että se on miehelle häpeäksi, jos hänellä on pitkät hiukset. (Paav. 1 ep. Kor. 11: 14 v.)

Ja tämä on liitto, jonka teidän pitämän tietää, minun vaiheellani ja teidän, ja sinun siemenes vaiheella sinun jälkees: kaikki miehenpuoli pitää teidän seassanne ympärileikattaman. (1 M. k. 17: 10 v.)

Katso, minä Paavali sanon teille: jos te annatte teitänne ympärileikata, niin ei ole Kristus teille hyödyllinen. (Paav. ep. Gal. 5: 2 v.)

Ja Jumala siunasi seitsemännen päivän ja pyhitti sen.

(1 M. k. 20: 8 v.) Muista sabbathin päivää, ettäs sen pyhittäisit. (2 M. k. 20: 8 v.)

Minun sieluni vihaa teidän uusia kuitanne ja juhlapäiviänne, minä olen niistä suuttunut, minä väsyn niitä kärsiessäni. (Jes. 5: 14 v.) Yksi eroittaa yhden päivän toisesta, toinen pitää kaikki päivät yhtäläisinä: jokainen olkoon vahva omassa mielessänsä. (Paav. ep. Room. 14: 5 v.) Älkään siis kenkään teitä tuomitko ruuasta eli juomasta taikka määrätyistä pyhäpäivistä, ei uudesta kuusta eikä sabbateista. (Paav. ep. Col. 2: 16 v.)

Sillä kuutena päivänä on Herra taivaan ja maan ja meren tehnyt ja kaikki mitä niissä ovat ja lepäsi seitsemäntenä päivänä. Sentähden siunasi Herra sabbatin päivän ja pyhitti sen. (2 M. k. 20: 11 v.)

Ja muista, että sinäkin olit orja Egyptin maalla, ja Herra sinun Jumalas johdatti sinun sieltä väkevällä kädellä ja ojetulla käsivarrella. Sentähden Herra sinun Jumalas käski sinun pitämään lepopäivän. (5 M. 5: 15 v.)

Kuka ikänänsä työtä tekee sabbatin päivänä, hänen pitää totisesti kuoleman. (2 M. k. 31: 15 v.) Ja tapahdettiin, että Israelin lapset korvessa ollessansa löysivät yhden miehen puita hakemasta sabbattina . . . Niin kaikki kansa vei hänen leiristä ulos, ja kivitti hänen kuoliaaksi, niinkuin Herra Mosekselle käskenyt oli. (4 M. k. 15: 32, 36 v.)

Ja Judalaiset vainosivat sentähden Jesusta ja etsivät häntä tappaaksensa, että hän senkaltaisia teki

sabattina. (Johan. ev. 5: 16 v.) Taikka ettekö ole laissa lukeneet, että sabatina rikkovat papit tempelissä sabin, ja ovat kuitenkin nuhteettomat? (Mat. ev. 12: 5 v.)

Menkäätsiis ja opettakaat kaikkea kansaa, ja kasta-kaat heitä nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen. (Mat. ev. 28: 19 v.)

Minä kiitän Jumala, etten minä ole yhtään teistä kastanut, vaan Krispuksen ja Gajuksen . . . Sillä ei Kristus minua lähettänyt kastamaan, vaan evankeliumia saarnamaan. (Paav. 1 ep. Kor. 10: 25 v.)

Kaikki, jotka liikkuvat ja elävät, olkoot teille ruuaksi. (1 M. k. 9: 3 v.) Kaikkea mitä teurashuoneessa myydään niin syökää ja älkää omantuntonne tähden kyselkö. (Paav. 1 ep. Kor. 10: 25 v.)

Kuitenkaan ette saa näitä syömän niistä, jotka märehdivät, ja halaistun sorkkansa jakavat, kuin on: kameli, jänes, kanini: sillä he märehdivät, vaan ei ole kuitenkaan kokonansa kaksisorkkaiset: ne pitää oleman teille saastaiset. Sika, vaikka hänellä on kaksiharaiset sorkat, ei hän kuitenkaan märehdi, sen pitää teille oleman saastainen: hänen lihastansa ei teidän pidä syömän, eikä sen raatoon sattuman. (5 M. k. 14: 7, 8 v.)

Jos mies lupaa lupauksen Herralle eli vannoo valan sitoen sillä sielunsa, ei pidä hänen tekemän sanaansa turhaksi, vaan kaiken sen täyttämän, kuin hänen suustansa lähtenyt on. (4 M. k. 30: 3 v.)

äitiänsä ja emäntäänsä ja lapsiansa ja veljiänsä ja sisariansa ja päälliseksi omaa henkeänsä, ei se taida olla minun opetuslapseni. (Luuk. ev. 14: 26 v.)

*Kunnioita isääs ja äitiäs. (Paav. ep. Eph.6: 2 v.)
Miehet rakastakaat teidän vaimojanne . . . Sillä ei yksikään ole omaa lihaansa koskaan vihannut. (Paav. ep. Eph. 5: 25, 29 v.) Jokainen kuin veljeänsä vihaa, hän on murhaaja. (1 Johan. ep. 3: 15 v.)*

Antakaat väkeviä juotavia niille, jotka hukkumallansa ovat, ja viinaa murheellisille sieluille. Että he joisivat ja unhottaisivat ahdistuksensa ja ei enää johdattaisi mieleen vihelijäisyyttänsä. (Sal. san. 31: 6, 7 v.) Älä silleen vettä juo, vaan nautitse jotakin viinaa sydämes tähden ja ettäs myös usein sairastat. (Paav. 1 ep. Tim. 5: 23 v.) Viina ihmisen sydämmen ilahuttaa. (Ps. 104: 15 v.) Viina, joka sekä Jumalat että ihmiset ilahuttaa. (Tuom. k. 9: 13 v.)

Viina tekee pilkkaajaksi ja väkevät juotavat tekevät tyhmäksi: joka niitä halajaa, ei hän ikänä viisaaksi tule. (Sal. san. 20: 1 v.) Älä katsele viinaa, ehkä se punoittaa ja on selkiänä lasissa ja huokiasti menee alas: vaan viimeiseltä puree se niinkuin käärme ja pistää niinkuin kyykäärme. (Sal. san. 23: 31, 32 v.)

Moseksen istuimella istuvat kirjanoppineet ja phariseukset. Kaikki siis mitä he teidän kärkevät pitää, se pitäkää ja tehkää. (Mat. ev. 23: 2, 3 v.)

Kavahtakaat teitänne kirjanoppineista, jotka miellensä pitkissä vaatteissa käyvät, ja antavat heitänsä turulla tervehtää ja rakastavat ylimmäisiä istuimia

*kokouksissa . . . nämät saavat sitä raskaamman kado-
tuksen. (Mark. ev. 12: 38, 39, 40 v.)*

Sinun tahtos pitää miehes ala annettu oleman ja hänen pitää vallitseman sinua. (1 M. k. 3: 16 v.) Mutta en minä salli vaimon opettaa, enkä miestänsä vallita, vaan että hän on hiljaisuudessa. (Paav. 1 ep. Tim. 2: 12 v.) Vaan että he ovat alamaiset, niinkuin myös laki sanoo. (Paav. 1 e ep. Kor. 14: 34 v.)

Ja Debora, prophetissa, Lapitodin emäntä, tuomitsi Israelia siihen aikaan. (Tuom. k. 4: 4 v.) Ja myös minun palveliaini ja minun piikaini päälle niinä päivinä vuodatan minun Hengestäni, ja heidän pitää ennustaman. (Ap. t. 2: 18 v.)

Te palveliat! olkaat alamaiset kaikella pelvolla teidän isännillenne, ei ainoasti hyville ja siviöille, vaan vaan myös tuimille. (P. Piet. 1 ep. 2: 18 v.)

Älkäät ihmisten orjat olko. (Paav. 1 ep. Kor. 7: 23 v.)

III.

Historiallisia vastakohtia.

Ja Jumala teki pedot maalle lainsa jälkeen ja karjan lainsa jälkeen . . . Ja Jumala sanoi: tehkäämme ihmisen . . . Ja Jumala loi ihmisen omaksi kuvaksensa. (1 M. k. 1: 25, 26, 27 v.)

Ja Herra Jumala sanoi: ei ole ihmisen hyvä yksi-

nänsä olla : minä teen hänelle avun . . . Koska Herra Jumala oli tehnyt maasta kaikkinaiset eläimet kedolle, kaikkinaiset taivaan linnut, toi hän ne Aadamin eteen, että hän näkis kuinka hän ne nimittäis. (1 M. k. 2: 18: 19 v.)

Ja Herra sanoi Noalle . . . Kaikista puhtaista eläimistä ota tykös seitsemän ja seitsemän, koiras ja naaras . . . (1 M. k. 7: 2 v.)

Puhtaista eläimistä . . . menivät Noan tykö arkkiin kaksittain, koiras ja naaras, niinkuin Herra Noalle käskenyt oli. (1 M. k. 7: 8, 22 v.)

Niinkauvan kuin maa seisoo, ei pidä kylväminen ja niittäminen . . . lakkaaman. (1 M. k. 8: 22 v.)

Kaksi nälkävuotta on jo ollut maassa ja vielä nyt on viisi vuotta, niin ettei kynnetä eikä niitetä. (1 M. k. 45: 6 v.)

Ja minä paadutan hänen sydämensä, ja ei hän päästä kansaa. (2 M. k. 4: 21 v.)

Kun Pharao näki levon saaneensa, paadutti hän sydämensä ja ei kuullut heitä: niinkuin Herra sanonut oli. (2 M. k. 8: 15 v.)

Katso, Herran käsi on sinun karjas päällä, jotka ovat kedolla, hevosten päällä, aasein päällä . . . ja kaikki Egyptin karja kuoli. (2 M. k. 9: 3, 6 v.)

Niin Egyptiläiset ajoivat heitä takaa . . . kaikki Pharaon vaunuhevokset, hänen ratsumiehensä . . . (2 M. k. 14: 9 v.)

Ja hänen pitää synnyttämän pojan, jonka nimen sinun pitää kutsuman Jesus . . . Mutta tämä kaikki on tapahtunut, että täytettäisiin kuin Herralta on sanottu prophetan kautta, joka sanoo: (Mat. ev. 1: 21, 22 v.) Katso, neitsy siittää ja synnyttää pojan, sen nimi pitää kutsuttaman Immanuel. (Jes. 7: 14 v.)

Ja menin yhden prophetissan tykö, se tuli raskaaksi ja synnytti pojan. (Jes. 8: 2 v.)

Toisena päivänä näki Johannes Jesuksen tykönsä tulevan ja sanoi: katso, se Jumalan karitsa, joka pois ottaa maailman synnin . . . Ja minä näin sen ja todistin hänen olevan Jumalan pojan. (Johan. ev. 1: 29: 34 v.)

Mutta koska Johannes vankeudessa kuuli Kristuksen työt, lähetti hän kaksi opetuslastansa sanomaan hänelle: oletko sinä se tuleva, eli pitääkö meidän toista odottaman. (Mat. ev. 11: 2, 3 v.)

Niin hän nousi ja otti lapsen äitinensä yöllä tykönsä ja pakeni Egyptiin ja oli siellä Herodeksen kuolemaan asti . . . Mutta koska Herodes oli kuollut . . . Niin hän nousi ja otti lapsen äitinensä ja meni Israelin maalle . . . ja tuli ja asui kaupungissa, joka kutsutaan Natsaret. (Mat. ev. 2: 14, 15, 19, 21, 23 v.)

Ja sitte kuin heidän puhdistuspäivänsä olivat täytetyt Moseksen lain jälkeen, veivät he hänen Jerusalemiin asettaakseen häntä Herran eteen . . . Ja sittenkuin he olivat kaikki tehneet Herran lain jälkeen, palasivat he Galileaan heidän kaupunkiinsa Natsaretiin. (Luuk. ev. 2: 22, 39 v.)

Ja henki ajoi hänen kohta (kastamisen jälkeen) korpeen. Ja hän oli siellä korvessa neljäkymmentä päivää. (Mark. ev. 1: 12, 13 v.)

Ja kolmantena päivänä (kastamisen jälkeen) olivat häät Galilean Kaanassa . . . Niin Jesus ja hänen opetuslapsensa kutsuttiin myös häihin. (Johan. ev. 2: 1, 2 v.)

Mutta koska hän näki kansan, astui hän ylös vuorelle ja kuin hän oli istunut, tulivat hänen opetuslapsensa hänen tykönsä. Niin hän avasi suunsa, opetti heitä ja sanoi: (vuorisaarna). (Mat. ev. 5: 1, 2 v.)

Ja koska hän meni alas heidän kanssansa, seiso i hän lakiolla paikalla . . . Ja hän nosti silmänsä opetuslastensa puoleen ja sanoi: (vuorisaarna). (Luuk. ev. 6: 17, 20 v.)

Mutta sitte kuin Johannes oli vankeuteen annettu ylön, tuli Jesus Galileaan, saarnaten Jumalan valtakunnan evankeliumia. (Mark. ev. 1: 14 v.)

Sitte tuli Jesus ja hänen opetuslapsensa Judean maahan . . . Mutta Johannes kasti Enonissa . . . Sillä ei Johannes ollut vielä silloin vankeuteen heitetty. (Johan. ev. 3: 22, 23, 24 v.)

Ja kielsi heitä mitään ottamasta tielle, mutta ainoasti sauvan, ei evässäkkiä, ei leipää, ei rahaa kukkaroon: mutta oleman kengässä. (Mark. ev. 6: 8, 9 v.)

Ei teidän pidä varustuman itseänne kullalla eikä hopiolla, eikä vaskella teidän vyöllänne, eikä evässäkkillä matkalle, eikä kahdella hameella, eikä kengillä, eikä sauvalla. (Mat. ev. 10: 9, 10 v.)

Niin häntä vastaan juoksi kaksi pirulta riivattua, jotka haudoista olivat lähteneet. (Mat. ev. 8: 28 v.)

Ja kuin hän läksi haahdesta kohtasi häntä kohta haudoista ihminen, jolla oli saastainen henki. (Mark. ev. 5: 2 v.)

Mutta koska Jesus meni Kapernaumiin, tuli sadanpäämies hänen tykönsä ja rukoili häntä. (Mat. ev. 8: 5 v.)

Koska hän (sadanpäämies) siis Jesuksesta kuuli, lähetti hän Judalaisten vanhimmat hänen tykönsä . . . Koska he tulivat Jesuksen tykö, rukoilivat he häntä hartaasti. (Luuk. ev. 7: 3, 4 v.)

Mutta se oli kolmas hetki kuin he hänen ristiinnaulitsivat. (Mark. ev. 15: 25.)

Mutta se oli pääsiäisen valmistuspäivänä, lähes kuudennella hetkellä. (Johan. ev. 19: 14 v.)

Sitä myös ryövärit hänelle soimasivat, jotka olivat ristiinnaulitut hänen kanssansa. (Mat. ev. 27: 44 v.) Ja ne, jotka hänen kanssansa ristiinnaulitut olivat, pilkkasivat häntä. (Mark. ev. 15: 32 v.)

Niin yksi pahantekijöistä, jotka ripustetut olivat, pilkkasi häntä . . . mutta toinen vastasi ja nuhteli häntä. (Luuk. ev. 23, 39, 40 v.)

Ja sen palan jälkeen meni silloin häneen perkele. (Johan. ev. 11: 27 v.)

Niin saatana oli mennyt Judan sisälle . . . ja hän meni pois ja puhutteli ylimmäisiä pappeja . . . Niin

makian leivän päivä tuli, jona pääsiäislammasta piti teurastettaman. (Luuk. ev. 22: 3, 4, 7 v.)

Ja Judas toi jälleen ne kolmekymmeitä hopiapenninkiä pappein päämiehille ja vanhemmille. (Mat. ev. 27: 3 v.)

Mutta pappein päämiehet ottivat ne hopiapenningit . . . ja ostivat niillä savenvalajan pellon. (Mat. ev. 27: 6, 7 v.)

Hän on siis ansainnut pellon vääryyden palkasta. (Ap. t. 1: 18 v.)

Mutta ensimmäisenä päivänä viikossa tuli Maria Magdalena varahin, kun vielä pimiä oli, haudalle. (Johan. ev. 20: 1 v.)

Mutta sabbatin päivän lopulla, joka rupesi valaisemaan toista sabbatia, tuli Maria Magdalena ja toinen Maria katsomaan hautaa. (Mat. ev. 28: 1 v.)

Ja koska sabati kulunut oli, osti Maria Magdalena ja Maria Jakobin ja Salome hyvänhajuksia voiteita, tul-laksensa voitelemaan häntä. (Mark. ev. 16: 1 v.)

Ja ne olivat Maria Magdalena ja Johanna ja Maria Jakobi ja muita heidän kanssansa. (Luuk. ev. 24: 10 v.)

Ja se tapahtui, koska he sitä epäilivät, katso, kaksi miestä seisoivat heidän tykönänsä kiiltävissä vaatteissa. (Luuk. ev. 24: 4 v.)

Sillä Herran enkeli astui alas taivaasta, tuli ja vieritti kiven ovelta ja istui sen päälle. (Mat. ev. 28: 2 v.)

Ja koska hän niin itki, kumarsi hän itsensä hautaan ja näki kaksi enkeliä valkeissa vaatteissa istuvan. (Johan. ev. 20: 11, 12 v.)

Ja kuin he olivat hautaan menneet sisällä, näkivät he yhden nuorukaisen istuvan oikialla puolella. (Mark. ev. 16: 5 v.)

Ja palasivat jälleen haudalta ja ilmoittivat kaikki nämät yhdelletoistakymmenelle ja kaikille muille. (Luuk. ev. 24: 9 v.)

Ja he menivät nopiasti ulos ja pakenivat haudalta . . . ei he myös kellenkään mitään sanoneet. (Mark. ev. 16: 8 v.)

Niin pitää myös Ihmisen Pojan maan sydämessä kolme päivää ja kolme yötä oleman. (Mat. ev. 12: 40 v.)

Mutta se oli kolmas hetki, kuin he hänen ristiinnaulitsivat . . . Ja koska ehto tuli (että valmistuspäivä oli, joka on esisabatti) . . . Niin Pilatus . . . antoi Josepille ruumiin. Ja hän . . . pani hänen hautaan . . . Mutta kuin Jesus oli varhain ensimmäisenä sabbatin päivänä noussut ylös, ilmestyi hän ensin Marialle Magdalenalle. (Mark. ev. 15: 25, 42, 44, 45, 46 ja 16: 9 v.)

Ja kun viideskymmenes päivä täytettiin, olivat kaikki yksimielisesti koossa . . . Ja he täytettiin kaikki Pyhällä Hengellä. (Ap. t. 2: 1, 4 v.)

Ja kun hän nämät sanonut oli, puhalsi hän heidän päälleensä ja sanoi heille: ottakaat Pyhä Henki. (Johan. ev. 20: 22 v.)

Silloin sanoi Jesus heille: älkää peljätkö! menkää ilmoittamaan minun veljilleni, että he menisivät Galileaan: siellä he saavat minun nähdä. (Mat. ev. 28: 10 v.)

Mutta te olkaat Jerusalemissa siihen asti, kuin te puetaan voimalla korkeudesta. (Luuk. ev. 24: 49 v.)

Koska siis sen sabbatin päivän ehtoo oli ja ovet olivat suljetut, jossa opetuslapset kokoontuneet olivat Judalaisten pelvon tähden, tuli Jesus ja seisoi heidän keskellensä. (Johan. ev. 20: 19 v.)

Mutta ne yksitoistakymmentä opetuslasta menivät Galileaan, sille mäelle, jonka Jesus oli heille määrännyt. Ja koska he näkivät hänen, kumarsivat he häntä, mutta muutamat epäilivät. (Mat. ev. 28: 16, 17 v.)

Ja kuin hän nämät sanonut oli, otettiin hän ylös heidän nähtensä ja pilvi vei hänen ylös heidän silmäinsä edestä . . . Silloin he palasivat Jerusalemiin vuorelta, joka Öljymäeksi kutsutaan. (Ap. t. 1: 9, 12 v.)

Niin hän vei heidän ulos hamaan Bethaniaan ja nosti kätensä ja siunasi heitä. Ja se tapahtui, koska hän heitä siunannut oli, erkani hän heistä ja meni ylös taivaaseen. (Luuk. ev. 24: 50, 51 v.)

Viimein, koska yksitoistakymmentä aterioitsivat, ilmestyi hän ja soimasi heidän epäuskoansa . . . Ja Herra, sittenkuin hän oli heille puhunut, otettiin ylös taivaaseen ja istui Jumalan oikialle kädelle. (Mark. ev. 16: 14, 19 v.)

Mutta ne miehet, jotka hänen seurassansa olivat, seisoivat hämmästyksissä: he kuulivat tosin äänen, mutta ei he ketään nähneet. (Ap. t. 9: 7 v.)

Mutta ne, jotka minun kanssani olivat, näkivät kyllä kirkkauden ja pelästyivät, vaan ei he hänen ääntänsä kuulleet, joka minua puhutteli. (Ap. t. 22: 9 v.) Koska me siis kaikki maahan lankesimme, kuulin minä äänen puhuvan. Ap. t. 26: 14 v.)

Abrahamilla oli kaksi poikaa, yksi palkkavaimosta ja yksi vapaasta. (Paav. ep. Gal. 4: 22 v.)

Uskon kautta uhrasi Abraham Isaachin, koska hän kiusattiin ja uhrasi ainokaisensa. (Hep. ep. 11: 17 v.)

Ja Herra sanoi Abrahamille . . . kaiken sen maan, kuin sinä näet, annan minä sinulle ja sinun siemenelles ijankaikkisesti . . . sinulle ja sinun siemenelles sinun jälkees. (1 M. k. 13: 14, 15 v.; 17: v.)

Ja ei antanut hänelle perintöä siinä, ei jalankaan leveyttä. (Ap. t. 7: 5 v.) Uskon kautta oli hän muukalainen luvatussa maassa niinkuin vieraalla maalla ja asui majoissa Isaachin ja Jacobin kanssa, jotka olivat sen lupauksen kanssaperilliset . . . Nämät kaikki ovat uskossa kuolleet ja ei ole niistä lupauksista saaneet. (Hep. ep. 11: 9, 13 v.)

Ja Baesa nukkui isäinsä kanssa . . . Ja hänen poikansa Ella tuli kuninkaaksi hänen sijaansa . . . ja Simpri tappoi hänen Assan Judan kuninkaan seitsemäntenä vuonna kolmatta kymmentä. (1 Kunink. k. 16: 6, 10 v.)

Assan valtakunnan kuudentena vuonna neljättä

kymmentä nousi Baesa Israelin kuningas Judata vastaan. (2 Aik. k. 16: 1 v.)

Ja Michalilla, Saulin tyttärellä, ei ollut yhtään lasta kuolemapäiväänsä asti. (2 Sam. k. 6: 23 v.)

Ja viisi Michalin Saulin tyttären poikaa. (2 Sam. k. 21: 8 v.)

Ja Herran viha taas julmistui Israelia vastaan ja kehoitti Davidin heidän keskellensä, sanoen: mene ja lue Israel ja Juda. (2 Sam. k. 24: 1 v.)

Ja saatana seisoi Israelia vastaan ja kehoitti Davidin lukemaan Israelia. (1 Aik. k. 21: 1 v.)

Ja Davidin sydän tykytti sitte kuin kansa luettu oli ja David sanoi Herralle: minä olen sangen suuresti syntiä tehnyt, että minä sen tein. (2 Sam. k. 24: 10 v.)

Sillä David on tehnyt sitä, kuin oikein on Herran edessä ja ei poikennut kaikesta kuin hän hänelle käsenyt oli kaikkena elinaikanansa, paitsi Urian Hethiläisen asiata. (1 Kunink. k. 15: 5 v.)

Niin osti David riihen ja härjän viidelläkymmenellä hopeasiklillä. (2 Sam. k. 24: 25 v.)

Niin David antoi Ornanille sen (riihen) sijan edestä kuuden sadan siklin painon kultaa. (1 Aik. k. 21: 25 v.)

Niin tuli Philistealaisten leiristä yksi mies heidän keskellensä, Goljath nimeltä, Gathista . . . Niin David

. . . löi Philistealaisen ja tappoi hänen. (1 Sam. k. 17: 4, 50 v.)

Ja Elbanan Jaere Orgiminin poika Bettlehemita löi Goljathin sen Gathilaisen. (2 Sam. k. 21: 19 v.)

IV.

Uskonopillisia vastakohtia.

Minä ja Isä olemme yhtä. (Joh. ev. 10: 30 v.)

*Joka, vaikka hän oli Jumalan muodossa, ei luke-
nut saalihiksi Jumalan kaltainen olla. (Paav. ep. Phil.
2: 6 v.)*

Sillä Isä on suurempi minua. (Joh. ev. 14: 28 v.)

Sillä ei Isä ketään tuomitse, vaan antoi kaiken tuomion Pojalle . . . niinkuin minä kuulen, niin minä tuomitsen. (Johan. ev. 5: 22. 30 v.)

*En minä ketään tuomitse. (Johan. ev. 8: 15 v.)
Mutta jos joku minun sanani kuulee ja ei usko, en
minä häntä tuomitse: sillä en minä tullut maailmaa
tuomitsemaan, vaan vapahtamaan. (Johan. ev. 12: 47 v.)*

Minulle on annettu kaikki voima taivaassa ja maan päällä. (Mat. ev. 28: 18 v.) Isä rakastaa Poikaa ja antoi kaikki hänen käteensä. (Johan. ev. 3: 35 v.)

*Ja ei hän voinut siellä yhtään väkevätä työtä tehdä,
vaan ainoastaan pani kätensä harvain sairasten päälle
ja paransi heitä. (Mark. ev. 6: 5 v.)*

Mutta nyt me olemme laista vapautetut. (Paav. ep. Rom. 7: 6 v.)

Pikemmin taivas ja maa hukkuu, kuin rahtukaan laista putoo. (Luuk. ev. 16: 16 v.) Kuka siis jonkun näistä vähemmistä käskyistä päästää ja näin ihmisiä opettaa, hän pitää taivaan valtakunnassa vähimmäksi kutsuttaman. (Mat. ev. 5: 19 v.)

Te lähetitte Johanneksen tykö ja hän todisti totuuden. Mutta en minä ihmisiltä todistusta ota. (Johan. ev. 5: 33, 34 v.)

Ja teidän pitää myös todistaman: sillä te olette alusta minun kanssani. (Johan. ev. 15: 27 v.)

Minä olen se joka itsestäni todistan . . . vaikka minä itsestäni todistan niin minun todistukseni on tosi. (Johan. ev. 8: 18, 14 v.)

Jos minä itsestäni todistaisin, niin ei minun todistukseni olisi tosi. (Johan. ev. 5: 31 v.)

Vastasivat häntä Judalaiset: meillä on laki ja meidän lakimme jälkeen pitää hänen kuoleman. (Joh. ev. 19: 7 v.)

Judalaiset sanoivat siis hänelle: meidän ei sovi ketään tappa. (Johan. ev. 18: 31 v.)

Sillä minä Herra sinun Jumalas olen kiivas Jumala, joka etsiskelen isäin pahat teot lasten päälle. (2 M. k. 20: 5 v.) Mutta ettäs tämän työn kautta saatit Herran viholliset pilkkaamaan, pitää sen pojan, joka sinulle syntynyt on, totisesti kuoleman. (2 Sam. k. 12: 14 v.)

Ei pojan pidä kantaman isänsä syntiä. (Hesek. 18: 20 v.) Ei pidä isät kuoleman lasten edestä, eikä myös lapsen isäinsä edestä mutta kukin pitää kuoleman oman syntinsä edestä. (5 M. k. 24: 16 v.)

Ei yksikään liha taida lain töiden kautta hänen edestänsä vanhurskautetuksi tulla. (Paav. ep. Room. 3: 20 v.) Sillä vanhurskaan pitää elämän uskosta. Mutta laki ei ole uskosta. (Paav. ep. Gal. 3: 11: 12 v.) Sillä jos Abraham on töiden kautta vanhurskaaksi tullut, niin hänellä on kerskaamista, vaan ei Jumalan edessä. (Paav. ep. Room. 4: 2 v.)

Eikö Abraham, meidän isämme, töiden kautta vanhurskautetuksi osoitettu . . . Niin te siis näette, että ihminen töistä vanhurskautetuksi osoitetaan, ja ei ainoastaan uskosta. (P. Jak. ep. 2: 21, 24 v.) Mutta ne, jotka lain töillensä täyttävät, ne pitää vanhurskaaksi tuleman. (Paav. ep. 2: 13 v.)

Ja minä annan heille ijankaikkisen elämän ja ei heidän pidä hukkuman ijankaikkisesti, eikä pidä yhdenkään reväisemän heitä minun kädestäni. (Johan. ev. 10: 28 v.)

Sillä se on mahdotoin, että ne, jotka kerran valaistut ovat ja sitä taivaallista lahjaa maistaneet ja ovat Pyhästä Hengestä osalliseksi tulleet ja maistaneet Jumalan pyhää sanaa ja tulevaisen elämän voimaa, jos he lankeevat pois, että he vastauudesta parannukseen uudistettaisiin. (Hep. ep. 6: 4, 5, 6 v.)

Sillä ei ole yhtään ihmistä, joka ei syntiä tee. (1

Kun. k. 8: 46 v.) Kuka sanoo: minä olen puhdas sydämmessäni ja vapaa synnistäni? (Sal. san. 20: 9 v.) Sillä ei yhtään ihmistä ole vanhurskasta maan päällä, joka hyvää tekee ja ei syntiä tee. (Sal. saar. 7: 21 v.) Ei ole kenkään vanhurskas, ei yksikään. (Paav. ep. Room. 3: 10 v.)

Jokainen, kuin Jumalasta syntynyt on, ei se syntiä tee . . . ja ei hän taida syntiä tehdä, sillä hän on Jumalasta syntynyt . . . Jokainen kuin hänessä pysyy, ei hän syntiä tee . . . Joka syntiä tekee, hän on perkeleestä. (Johan. 1 ep. 3: 9, 6, 8.)

Sillä basuna soi ja kuolleet pitää turmelematoinna nouseman ylös. (Paav. ep. Kor. 15: 52 v.) Ja minä näin kuolleet sekä pienet että suuret seisovan Jumalan kasvoin edessä . . . ja ne tuomittiin jokainen töidensä jälkeen. (Johan. ilm. 20: 12, 13 v.) Sillä jollei kuolleet nouse ylös, eipä Kristuskaan noussut ole. (Paav. ep. Kor. 15: 16 v.)

Pilvi raukee ja menee pois: niin myös se, kuin menee alas hautaan, ei nouse jälleen. (Jobin k. 7: 9 v.) Mutta ei kuolleet tiedä mitään eikä he mitään enää ansaitse: sillä heidän muistonsa on unohdettu. (Sal. saar. 9: 5 v.) Ei kuolleet eläväksi tule, ja nukkuneet ei nouse. (Jes. 24: 14 v.)

Sillä niinkuin ihmisten lapsille tapahtuu, niin myös eläimille tapahtuu: yhtäläisesti heille molemmille tapahtuu: niinkuin he kuolevat, niin myös hän kuolee ja niin on kaikilla yhtäläinen henki. Ja ei ihmisellä ole mitään enämpi kuin karjallakaan: sillä kaikki on turhuus. Kaikki menevät yhtä sijaa kohden. (Sal. saar. 3: 19, 20 v.)

Ja niiden pitää menemän ijankaikkiseen vaivaan. (Mat. ev. 25: 46 v.) Ja heidän vaivansa savu astuu ylös ijankaikkisesta ijankaikkiseen. (Johan. ilm. 14: 11 v.) Ja monta, jotka maan tomussa makaavat, heräjävät, muutamat ijankaikkiseen elämään ja muutamat ijankaikkiseen pilkkaan ja häpiään. (Dan. 12: 2 v.)

Ja maa ja rakennukset, jotka hänessä ovat, pitää palaman ylös. (Pietarin 2 ep. 3: 14 v.)

Sinä, joka maan perustit perustuksensa päälle, ettei sen pidä liikkuman ijankaikkisesti. (Ps. 104; 5 v.)

Ei vanhurskaalle mitään vaaraa tapahdu. (Sal. san. 12: 21 v.) Ja kuka on joka taitaa teitä vahingoittaa, jos te hyvää pyydätte? (Pietarin 1 ep. 3: 13 v.)

Sillä jota Herra rakastaa sitä hän myös rankaisee. Mutta jokaista poikaa hän pieksää, kuin hän korjaa. (Hep. ep. 12: 6 v.)

Autuas on se kuin pelkää Herraa . . . rikkaus ja runsaus on hänen huoneessansa. (Ps. 112: 1, 3 v.)

Älkää tavarata kootko maan päällä . . . sillä kussa teidän tavaranne on, siellä on myös teidän sydämenne. (Mat. ev. 6: 19, 21 v.)

Tulkaat minun tyköni kaikki, jotka työtä teette ja olette raskautetut ja minä tahdon teitä virvoittaa. Otta-
kaat minun ikeeni teidän päällenne . . . Sillä minun ikeeni on sovelias ja minun kuormanani on keviä. (Mat. ev. 11: 28, 29, 30 v.)

Maailmassa on teillä tuska. (Johan. ev. 16: 33 v.)

Mutta Hengen hedelmä on: rakkaus, ilo, rauha, pitkämielisyys, ystävyys, hyvyys, usko, hiljaisuus, puhtaus. (Paav. ep. Gal. 5: 22 v.)

Mutta Herran henki tuli voimalliseksi hänessä ja hän . . . löi tuhannen miestä. (Tuom. k. 15: 14, 15 v.)

Miksi Jumalattomat elävät, tulevat vanhaksi ja lisääntyvät tavarassa? Heidän siemenensä on pysyväinen heidän ympärillensä ja heidän sikiönsä ovat läsnä heitä. Heidän huoneensa ovat vapaat pelosta, ja Jumalan vitsa ei ole heidän päällensä. (Jobin k. 21: 7, 8, 9 v.)

Jumalattoman valkeus pitää myös sammutettaman . . . nälkä pitää oleman hänen tavaransa . . . hän pitää ajettaman valkeudesta pimeyteen ja pitää maalta heitettämän pois. Ei hänellä pidä yhtään lasta oleman eikä lasten lasta hänen kansassansa ja ei pidä yhtään hänen asuinsioihinsa jäämän. (Jobin k. 18: 12, 18, 19 v.)

Autuas on se ihminen, joka viisauten löytää . . . Hänen tiensä ovat iloiset ja kaikki hänen askeleensa rauha. (Sal. san. 3: 13, 17 v.)

Ia olen minun sydämmeni asettanut oppimaan viisautta, ymmärrystä, tyhmyyttä ja hulluutta: vaan minä ymmärsin että sekin oli hengen vaiva. Sillä kussa paljon viisautta on, siinä on myös paljon mielikarvautta ja joka lisää ymmärrystä, hän lisää myös vaivaa. (Sal. saar. 1: 17, 18 v.)

Hyvä sanoma on kalliimpi kuin suuri rikkaus ja suosio on parempi kuin hopia ja kulta. (Sal. san. 22: 1 v.)

Voi teitä, koska kaikki ihmiset teitä kiittävät. (Luuk. ev. 6: 26 v.)

Kaikilla on määrätty aika . . . aika itkeä ja aika nauraa. (Sal. saar. 3: 1, 4 v.) Sentähden ylistin minä iloa, ettei ihmisellä ole parempata auringon alla kuin syödä, juoda ja olla iloinen. (Sal. saar. 8: 15 v.)

Voi teitä, jotka nyt nauratte! (Luuk. ev. 6: 25 v.) Parempi on mennä murhehuoneeseen kuin ilohuoneeseen. Parempi on murehtia kuin nauraa, sillä murheen kautta sydän paranee. (Sal. saar. 7: 3, 4 v.)

Pitäkää se sulana riemuna, koska te monenmoisiin kiusauksiin lankeette. (Jakobin e. 1: 2 v.)

Ja älä johdata meitä kiusaukseen. (Mat. ev. 6: 13 v.)

Ja meillä on vahva propheetallinen sana ja te teette hyvin, että siitä vaarin otatte niinkuin kynttilästä, joka pimeissä valistaa. (Pietarin 2 ep. 1: 19 v.)

Äkisti minä puhun kansaa ja valtakuntaa vastaan kukistaakseni, hävittääkseni ja hukuttaakseni sitä, mutta jos se kansa kääntää itsensä pahuudestaan, jota vastaan minä puhun, niin minäkin kadun sitä pahaa, jota minä ajattelin heille tehdä. Ja minä puhun äkisti kansasta ja valtakunnasta rakentaakseni ja istuttaakseni sitä. Mutta, jos te teette pahaa minun edessäni niin ettei hän kuule minun ääntäni, niin minä myös kadun sitä hyvää, kuin minä heille luvannut olin tehdä. (Jer. 18: 7–10 v.) Propheetat opettavat valhetta, papit ovat herrat virassansa ja minun kansani tahtoo sitä mielellänsä. Mitä te viimein teette? Sillä he kaikki ahnehtivat, sekä pienet että suuret: propheetat ja papit opettavat väärin. (Jer. 5: 31, 6 v.)

Sentähden olkoon hänellä aikaa sata ja kaksikymmentä ajastaikaa. (5 M. k. 6: 3 v.)

Meidän elinaikamme on seitsemänkymmentä vuotta taikka eninnäkin kahdeksänkymmentä vuotta. (Ps. 90: 10 v.)

Mestari, me tiedämme, että sinä olet Jumalasta opettajaksi tullut, sillä ei taida kenkään niitä tunnustähtejä tehdä, joita sinä teet, jollei Jumala ole hänen kanssansa. (Johan. ev. 3: 2 v.)

Jos propheetta eli unennäkiä nousee teidän seassanne ja antaa teille merkin eli ihmeen ja se merkki eli ihme tapahtuu niin, josta hän puhui sinulle, sanoen: käykäämme ja noudattakaamme vieraita jumalia, joita et sinä tunne ja palvelkaamme heitä: niin ei sinun pidä kuuleman sen propheetan eli unennäkiän sanoja. (5 M. k. 13: 1—3 v.)

Mutta Moses oli sangen siviä mies, enämpi kuin kaikki muut ihmiset maan päällä. (4 M. k. 12: 3 v.)

Ja Moses sanoi heille: ettekö te ole kaikkia vaimoja jättäneet elämään? . . . Niin lyökäät nyt kuoliaaksi kaikki miehenpuoli lasten seassa ja kaikki vaimot kuin miehen tunteneet ja miehen kanssa maanneet ovat, lyökäät myös kuoliaaksi. (4 M. k. 31: 15, 17 v.)

Ja Elia meni tuulispäässä ylös taivaaseen. (2 Kun. k. 2: 11 v.)

Ei astu kenkään ylös taivaaseen, vaan joka tai-

*vaasta astui alas, Ihmisen Poika, joka on taivaassa.
(Johan. ev. 3: 13 v.)*

Sillä kaikkalainen kirjoitus on Jumalalta annettu.
(Paav. 2 ep. Tim. 3: 16 v.)

*Sitä kuin minä nyt puhun, en minä puhu niinkuin
Herrassa. (Paav. 2 ep. Kor. 11: 17 v.)*

Joulusaarna.

I.

Seuraava eversti Ingersollin kirjoittama ja nyt niin kuuluisa „Joulusaarna“ julaistiin „Evening Telegram“ lehdessä joulukuun 19 päivänä 1891:

Paras osa joulusta ei suinkaan ole kristillinen — se on kauttaaltaan pakanallinen, se tahtoo sanoa, ihmisellinen, luonnollinen.

Kristillisyyys ei tullut maailmaan suurena ilosanomana, mutta ikuisen surun sanomana. Se tuli ijankaikkisen tuskan uhkaus muassaan. Sen tarkoitus oli sota maan päällä ja kadotus kuoleman jälkeen.

Se opetti muutamia hyviä asioita — rakkauden kauneutta ja lempeyttä ihmisessä. Mutta soihdun kantajana, ilon tuojana ei se ole onnistunut. Se on julistanut vajavaisten ihmisten teoille äärettömiä seurauksia, mursertanut ihmismielen vastuunalaisuudella, joka on liian suuri kenenkään kuolevaisen kannettavaksi. Se on täytännyt tulevaisuuden pelolla ja liekeillä, ja tehnyt Jumalan vartijaksi ikuiseen kuritusvankilaan, joka on määrätty kodiksi melkeinpä kaikille ihmislapsille. Eikä tähänkään tyytyen on se riistänyt Jumalalta anteeksi-anto vallan.

Ja kuitenkin on se ehken tehnyt jotakin hyvää lainaamalla pakanoilta tuon vanhan juhlan, jota kutsutaan jouluksi.

Aikoja ennen kuin Kristus oli syntynyt, iloitsi Aurinko-Jumala voitostaan Pimeyden voimien yli. Aikana, jota me kutsumme jouluksi, alkavat päivät huomattavasti käydä pitemmiksi. Meidän raakalaiset esivanhempamme olivat Auringon palvelijoita ja he viettivät juhlaa hänen kunniaksensa kun hän muka oli voitannut Yön vallan. Sellainen juhla oli luonnollinen ja kaunis tapa. Kaikista luonnollisin uskonto on Auringon palveleminen. Kristinusko omaksui tämän juhlan. Se otti pakanoilta paraimmat mitä heillä oli.

Minä uskon joulunviettoon ja jokaiseen päivään mikä pyhitetään ilon viettämiseksi. Meillä täällä Amerikassa on liian paljon työtä ja liian vähän huvia. Me olemme liian paljon englantilaisten tapaisia.

Luullakseni se oli Heinrich Heine, joka sanoi, että Jumalaa pilkkaava ranskalainen on paljon enemmän Jumalalle mieleen kuin rukoileva englantilainen. Meidän ilomme on liian surullista. Minä puolustan kaikkia hyviä vapaita päiviä kuta enemmän sitä parempi.

Joulu on sopiva päivä antaa anteeksi ja unhoittaa, sopiva päivä heittää pois ennakkoluulot ja viha, sopiva päivä täyttää sydämemme ja kotimme, toisten sydämet ja toisten kodit, päiväpaisteella.

R. G. Ingersoll.

Tämä tyyni ja viaton „saarna“ ei koskaan olisi saanut niin suurta huomiota jollei eräs methodisti-pappi kiukkuisella ja melkeinpä uskomattomalla uskonkiiholla olisi ryhtynyt yllyttämään ihmisiä „New York Evening Telegram“ lehteä vastaan, joka julkaisi tämän kuuluisan Robert G. Ingersollin Joulusaarnan.

Kiihoitus, jonka tämän saarnan johdosta syntynyt väittely loistavan kaunopuhujan ja kristillisyyden etevimpäin puolustajain, jotka koettivat tukkia hänen suutansa, välillä herätti, on ollut merkillisimpiä nykyajan uskonnollisista väittelyistä. Tuhansissa sanomalehdissä, sadoissa saarnatuoleissa ja kymmenissä yhdistyksissä otettiin eversti Ingersollin taisteluvaatimus koko kristikunnalle keskustelun ja väittelyn alaiseksi.

Tässä seuraa muutamia tärkeimpiä, itse „Joulusaarna“ koskevia, väittelyn ensi ajoilta.

II.

Vastauksessaan tähän „Joulusaarnaan“ yllytti pastori J. M. Buckley, „Christian Advokate“ lehden, Methodistikirkkokunnan tunnetuimman äänenkannattajan, toimittaja yleisöä boikottamaan „Evening Telegram“ lehteä, joka oli julkaissut tällaisen „saarnan“. Hyökkäys oli nimeltä „Valheet, jotka ovat vuorten korkuisia“.

„Evening Telegram“ heti omaksui taisteluvaatimuksen ja samana päivänä julkaisi se vastauksen eversti Ingersollilta, joka kajahti yli Amerikan. Se oli seuraava:

Milloin tahansa oikeauskoinen sanomalehden toimit-

taja hyökkää uskottomain kimppuun, varokaa silloin lempeyttä, hyväntekeväisyyttä ja rakkautta.

„Christian Advocate“ lehden lempeä toimittaja syyttää minua, että minä olen kirjoittanut kolme „jättiläisvalhetta“ ja ne hänen mielestään ovat seuraavat:

Ensiksi — Kristillisyys ei tullut maailmaan suurena ilosanomana, mutta ikuisen surun sanomana.

Toiseksi — Se (Kristillisyys) on täyttänyt tulevaisuuden pelolla ja liekeillä ja tehnyt Jumalasta vartijan ikuisen kuritusvankilaan, joka on määrätty kodiksi melkeinpä kaikille ihmislapsille.

Kolmanneksi — Eikä tähänkään tyytyen on se riistänyt Jumalalta anteeksi-anto vallan.

No niin, ottakaamme ja tarkastelkaamme josko ne ovat sopusoinnussa Uuden Testamentin kanssa tahi ei, josko ne ovat methodisti kirkon uskontunnustuksen kanssa yhtäpitäviä.

Minä vieläkin väitän, että Kristinusko ei tullut sanomana suuresta ilosta, mutta sanomana ikuisesta surusta.

Puhdasoppisen uskontunnustuksen mukaan tuli Kristinusko sillä sanomalla, että koko ihmiskukunta oli perinpohjin turmeltunut, että kaikki ihmiset olivat kadotukseen vikapäät ja että kaikki, jotka hylkäsivät tahi eivät uskoneet tätä uutta uskontoa, vaivattaisiin iankaikkisessa liekissä.

Nämä eivät suinkaan olleet sanomia suuresta ilosta.

Jos matkustajille jossakin suuressa laivassa kerrotaisiin, että laiva oli joutumassa haaksirikoon, että muutamat vain voivat tulla pelastetuiksi ja että melkeinpä kaikki vajoisivat meren pohjaan, puhuisivatko he „suu-

resta ilosanomasta“. Meidän täytynee toki otaksua, että Kristus tiesi mikä hänen tehtävänsä oli ja mitä varten hän oli tullut. Hän sanoo: „Elkää luulko, että minä olen tullut rauhaa lähettämään maan päälle, en ole minä tullut rauhaa, mutta miekkaa lähettämään. Sillä minä tulín ihmistä isäänsä vastaan riitaiseksi tekemään ja tytärtä äitiänsä vastaan ja miniätä anoppiansa vastaan.“ Minun ajatukseni mukaan eivät nämä ole sanomia suuresta ilosta.

Nyt, mitä sanomaan ikuisesta surusta tulee:

„Silloin hän myös sanoo niille, jotka vasemmalla ovat: menkää pois minun tykööni, te kirotut, siihen ijankaikkiseen tuleen, joka valmistettu on perkeleelle ja hänen enkeleillensä.“ „Ja niiden pitää menemän ijankaikkiseen vaivaan, mutta vanhurskaat (tarkottaen methodisteja) ijankaikkiseen elämään.“

„Se, joka ei usko, kadotetaan.“

„Joka ei usko pojan päälle, ei hänen pidä elämätä näkemään, mutta Jumalan viha pysyy hänen päälänsä.“

„Elkää peljätkö niitä, jotka ruumiin tappaavat ja eivät voi sielua tappa, mutta peljätkää enemmän sitä, joka voi sekä sielun että ruumiin helvetissä hukuttaa“.

Kun me tiedämme, että ainoastaan muutamat ihmiset ovat uskoneet, että kahdeksantoista vuosisadan aikana tuskin yksi sadasta on kuollut uskossa, ja että siis melkeinpä kaikki kuolleet ovat helvetissä, niin voimme totuuden mukaisesti sanoa, että Kristinusko tuli maailmaan ikuisen surun sanoma muassaan.

Nyt mitä toiseen „jättiläisvalheeseen“ tulee, että Kristinusko on täyttänyt tulevaisuuden pelolla ja lie-

keillä ja tehnyt Jumalan vartijaksi ikuiseen kuritusvankilaan, joka on määrätty kodiksi melkeinpä kaikille ihmislapsille.

Vanhassa Testamentissa ei ole mitään rangaistuksesta jossain toisessa maailmassa, ei mitään helvetin liekeistä ja tuskista. Kun Jehova tappoi jonkun vihamiehistänsä, niin oli hän tyytyväinen. Hänen kostonsa oli täytetty kuin hänen uhrinsa oli kuollut. Vanha Testamentti soi tulevaisuuden levolle ja unhoitukselle. Mutta Uudessa Testamentissa kerrotaan meille, että rangaistus toisessa maailmassa on ikuinen ja että savu heidän tuskastansa kohoa ylös aina ja yhäti.

Tämä kammottava oppi, nämä hirvittävät sanat, ovat täyttäneet tulevaisuuden pelolla ja liekeillä. Näihin lauseisiin perustuen ovat puhdasoppiset kirkkokunnat rakentaneet kuritusvankilan, johon melkeinpä kaikki ihmislapset suljetaan ja jossa heitä kiusataan ijankaikkisesti ja tämän vankilan vartijana on Jumala. Sen ovet avataan ainoastaan ottamaan vastaan.

Oppi ikuisesta rangaistuksesta on inhottavin kaikista inhoittavista asioista. Kuten minä olen usein sanonut, se ihminen, joka uskoo ikuiseen tuskaan, loppumattoman kivun oikeudellisuuteen, se ihminen kärsii ainakin kahdenlaista tautia, sydämen kivettymistä ja aivojen mätänemistä.

Seuraava kysymys on josko Kristinuskko on riistänyt Jumalalta anteeksi-anto vallan.

Methodistinen kirkkokunta ja kaikki muutkin puhdasoppiset kirkkokunnat opettavat, että tämä elämä on koettelemuksen aika, ettei ole mitään tilaisuutta annettu

parantumiseen kuoleman jälkeen, ettei Jumala anna mitään tilaisuutta katumiseen toisessa maailmassa.

Tämä on kristillinen maailman oppi. Jos tämä oppi on tosi, niin ei Jumala koskaan päästä yhtään sielua helvetistä — anteeksi-anto valtaa ei koskaan käytetä.

Kuitenkin on tämä sopusoinnussa sen lupauksen kanssa Uudessa Testamentissa, että onni tässä maailmassa ja ilo toisessa maailmassa seuraa niitä, jotka jättävät veljensä ja sisarensa tahi isänsä ja äitinsä tahi vaimonsa ja lapsensa.

Minusta näyttää päivän selvältä, että Kristinusko ei tuonut „suurta ilosanomaa“, mutta että se toi „suuren surusanoman“, — että se „täytti tulevaisuuden pelolla ja liekeillä“, — että se „teki Jumalan ikuisen kuritusvankilan vartijaksi“, — että tämä kuritusvankila „oli määrätty kodiksi melkeinpä kaikille ihmislapsille“ — ja että se „riisti Jumalalta anteeksi-anto vallan“.

Tietysti voidaan raamatusta löytää joukko lauseita täynnä rauhaa, toisia täynnä sotaa — toisia täynnä armoa ja toisia julmia kuin villipedon kynnet.

Methodistien mukaan on Jumalalla ijankaikkinen kuritusvankila — ikuinen Siperia. On olemassa ijankaikkisuus surua, tuskaa ja häpeää.

Mitä minä ajattelen siitä, mitä pastori sanoi Telegrammista kun se julkaisi minun joulusaarnani?

Christian Advocate lehden toimittajalla ei ole käsitystäkään siitä mitä henkinen vapaus tarkoittaa. Hänen pitäisi tietää, että ihmistä ei saa loukata sen tähden, jos joku toinen on erimieltä hänen kanssaan. Mitä oikeutta on pastori Buckleylla olla erimieltä kardinaali Gibbon'in kanssa ja mitä oikeutta on kardinaali Gibbon'illa olla

erimieltä pastori Buckley'n kanssa? Sama oikeus, joka minulla on olla erimieltä heidän kummankin kanssa.

Minä en kiellä ihmisiä lukemasta katolilaisia tai methodistisia kirjoja tai lehtiä. Mutta minä käsken heitä tutkimaan itse — seisomaan sen puolesta, jonka pitävät totena, vastustamaan väärää ja, ennenkaikkea, säilyttämään henkisen miehuutensa. Tämä hyvä pastori haluaa hävittää Telegram-lehden, tahtoo kaikki uskonnolliset ihmiset yhdistymään liitoksi rankaisemaan Telegram-lehteä, koska se julkaisi jotakin, jonka kanssa pastori on erimieltä taikka oikeammin, joka on erimieltä pastorin kanssa.

Liian myöhään. Se päivä on häipynyt menneisyyden Länteen. Jumaluusopin tohtori on menettänyt valtansa. Jumaluusopillinen ukkospilvi on menettänyt salamansa, nyt se ei ole muuta kuin melua, mieluisata niille, jotka sen aikaan saavat ja huvittavaa niille, jotka sen kuulevat.

Telegram lehdellä ei ole mitään peljättävänä. Se on, sanan täydellisimmässä merkityksessä, sanomalehti, pirteä, eloisa, aina ajallansa, hyvä ystävällensä, rehellinen vihamiehiänsä kohtaan ja uskollinen yleisölle.

Mitä minulla on sanottavana pastorin personaliisia herjauksia vastaan?

Ei mitään. Kuka hyvänsä kutsukoon minua piruksi, itse piruksi, tai sanokoon että minä olen kykenemätön puhumaan totta, tai että minä puhun valheita, sittenkään se ei todista yhtään mitään. Minunv äitteeni pysyvät kumoamatta.

Minä en halua herjata pastori Buckley'tä. Minulla on siistit henkiset tavat. Asia, jota minä edustan

(osaksi) on liian suuri, liian pyhä, voidakseen tulla jonkun tyhmän tahi katalan persoonallisuuden tahratavaksi.

Minä tiedän, että ihmiset tekevät niinkuin heidän täytyy sillä valolla mikä heillä on ja senpätähden sanon minä — enemmän valoa.

III.

Sitten seurasi pastori James King'in pistävä vastaus, jossa hän kutsui eversti Ingersollia Jumalanpilkkaajaksi sanoen m. m.

„Kuuluisuus tulojen saannin vuoksi on huokean epäuskon kauppatavaraa. Se tahtoo tulla ilmoitetuksi maksamatta tavallista ilmoitusmaksua. Jättäkää se yksikseen ja pitäkää professorien nimet poissa näkyvistä, niin se pian nääntyy siihen.“

Mutta terävin kynä, jonka eversti Ingersoll sai eleille, oli pastori Thomas Dixonin, jonka hyökkäys epäuskoisten johtajaa vastaan oli näin kuuluva:

„Minä uskon puhevapauteen ja vapaaseen sanomalehdistöön. Minä uskon totuuteen auktoriteettina ja kiellän kaiken auktoriteetin, joka ei ole totuutta. Jos eversti Ingersoll voipi hävittää minun uskoni, niin minä kiitän häntä siitä. Jos hän voipi hävittää sen, niin en minä voi luottaa siihen kun maailmat hajoavat ajan haaksirikossa. Jos se on valhetta, niin haluaisin tietää sen nyt.“

Minä luulen että pastori Buckley ottaa eversti Ingersollin liian totiselta kannalta. Eversti ei ole mikään

tiedemies, hän on puhuja. Hän ei ole historioitsija, mutta runoilija. Tosiasiat eivät estä kaunopuheisen everstin mielikuvituksen lentoa. Hän on tunteen ihmisen ennen kaikkea. Hänen väitteensä käyvät aina ihmisen sydämmeeseen. Hän on erinomainen innostuksen herättäjä. Hän on vaikuttavasti ihmisellinen. Ja hänestä on hyötyä. Ja tämä hyöty, siitä olen varmasti vakuutettu, on jumalallista hyötyä.

Hänen kielensä on ollut se vitsa, jonka polttava isku on herättänyt nukkuvan puhdasoppisuuden eloon.

Hän on iskenyt sydämmeeseen satoja taikauskoisia käsityksiä ja valheita, jotka eivät ole olleet itse Kristinuskkoa, mutta ovat kuitenkin pidetyt jumalallisena totuutena.

Aivan turhaa on uskovaisten suuttua ja soittaa suutansa everstille. Koko asia on se, että puolet mitä hän sanoo on todella niin. Ingersoll ei hyökkää Jesuksen Kristuksen kristinuskkoa vastaan. Hänen hyökkäyksensä ovat aina historiallista ja jo mennyttä kristillisyyttä vastaan. Mutta Kristuksen kristillisyyys on yksi asia. Historiallinen kristillisyyys on toinen asia.

Minä uskon totisesti, että Jumala on nostanut tämän merkillisen miehen, ollakseen jossakin suhteessa hänen profeettansa. Jossakin suhteessa minä olen tullut siihen käsitykseen, hän on Jumalan äänitorvena. Minä olen varma, että, huolimatta hänen väitteittensä huolettomuudesta ja hänen typerästä historian tietämättömydestään, hän on tehnyt paljon, vieroittaakseen maailmaa taikauskoista, valheista, petoksista, humpuukista, ennakkoluuloista ja oletuksista, jotka tavallisesti ovat kulkeneet puhdasoppisena totuutena.

Jos Jumala kerran voi panna Bileamin aasin puhumaan jumalallista ilmoitusta, niin en minä voi nähdä syytä miksi hän ei voisi käyttää hyväkseen everstiä. Antakaa hänelle köyhtä.

Kunnioittaen,
Thomas Dixon, Jr.

IV.

Tietysti tämä pani eversti Ingersollin mielen kuo- huksiin ja hän heti istui alas ja kirjoitti seuraavan:

Pastori James M. King — joka näyttää käyttäneen tätä tilaisuutta päästäkseen tunnetuksi — on loukkaantunut koska muka „Jumalaapilkkaavia lausuntoja Kristinuskosta“ on ollut julaistuna „Telegram“-lehdessä ja sallitaan niiden „kohdata viattomien lasten ja puhtaiden naisten katseita“.

Kuinka on mahdollista pilkata jotakin päivää? Joku päivä sellaisenaan ei ole pyhempi kuin toinenkaan — se tahtoo sanoa, kaksi yhtä suurta ajanjaksoa ovat pääasiallisesti samanlaisia. Me kutsumme päivää hyväksi tai pahaksi sen mukaan mitä sinä päivänä tapahtuu. Päivä täynnä onnea, lempeitä sanoja jaloja töitä, on hyvä päivä. Päivä täynnä onnettomuuksia ja vihaa ja kurjuutta, on paha päivä. Kuinka on mahdollista pilkata päivää.

Joku ihminen voipi uskoa tai olla uskomatta, että Kristus syntyi 25 päivänä joulukuuta, mutta voipi kuitenkin viettää tämän päivän, mitä häneen tulee, hyvissä ajatuksissa, sanoissa ja töissä. Toinen voipi tosissaan uskoa, että Kristus syntyi tuona päivänä ja kuitenkin tehdä voitavansa saattaakseen kaikki ystävänsä onnetto-

miksi. Mutta kuinka voivat niin kutsuttujen „puhtaiden perheiden“ oikeudet tulla loukatuiksi lukemalla rehelliä mielipiteitä siitä josko joulua vietetään Kristuksen syntymisen kunniaksi vaiko auringon voiton kunniaksi pimeyden valtain yli? Ovatko kristityt perheet niin heikot henkisesti, että ne eivät voi kestää kuulla toistakin puolta asiasta? Tahi onko itse asia niin heikolla perustuksella, että pieninkin todistus sitä vastaan kumoaa sen? Miksi kaikki nämä papit sanovat, että on sopimatonta edes herättää kysymystäkään epäiltävän todellisuudesta tahi mahdottoman epäiltävyydestä?

Joku pappi sanoo minulle, että minä menen helvettiin, että minua rangaistaan ijankaikkisesta ijankaikkiseen, ja minä sanon hänelle: „Ei ole mitään helvettä, te olette erehtyneet, teidän raamattunne ei ole totuutta, ei kukaan ihminen kärsi tuskaa ikuisesti“, ja sitten loukkaantuneella katseella hän kysyy minulta: „Miksi te loukkaatte minun tunteitani?“ Hänelle ei johdu mieleen, että minulla olisi mitään oikeutta olla hyväksymättä hänen ikuisen tuskan tuomiotansa.

Kuvitteleeko tuo mies mielessään, että rehelliset miehet ja puhtaat naiset eivät voi olla eri mieltä hänen kanssansa? Löytyy tuhansittain ihmisiä, jotka rakastavat ja kunnioittavat Jesuksen Kristuksen muistoa, mutta joilla siltä ei ole vähintäkään uskoa hänen jumalalliseen alkuperäänsä ja jotka eivät hetkeäkään epäile, että hän oli muuta kuin hyvä ja sankarimainen ihminen. Ja löytyy tuhansittain ihmisiä, jotka ihailevat Jesuksen Kristuksen tapaista luonnetta, mutta jotka eivät usko, että häntä on koskaan ollut olemassa — jotka ihailevat Kristuksen luonnetta samoin kuin he ihailevat Imogeneen

tahi Perditan luonteita siltä uskomatta, että mikään näistä luonteista on todellisuudessa koskaan ollut olemassa.

Tässä lienee paikallaan sanoa, ettei kukaan inhimillinen olento vihaa todella hyvää miestä tahi hyvää naista, se tahtoo sanoa, ei kukaan inhimillinen olento vihaa miestä, joka on tunnettu hyväksi, naista, joka on tunnettu hyväksi. Ei kukaan inhimillinen olento vihaa rakastettavaa luonnetta.

On varsin helppoa jokaiselle, jolla on vähänkään mielikuvitusta, ymmärtää miksi toiset ihmiset ovat häntä erilaiset. Minä en suinkaan otaksu huonoja vaikuttimia miehessä sentähden, että hän on erimieltä kanssani. Minä en sano, että joku ihminen on kristitty tahi muhamettilainen „ainoastaan tulojen vuoksi“. Minä en sano, että joku yhtyy demokratiseen puolueeseen ainoastaan viran toivossa tahi että hän marssii republikaanina ainoastaan paikan tähden. Minä haluan kuulla hänen syynsä; hänen vaikuttimiensa kanssa minulla ei ole mitään tekemistä.

Mr. King kuvittelee, että minä olen vastustanut Kristinuskkoa „ainoastaan tulojen tähden“. Haluaako hän todella myöntää, että me olemme niin kauaksi eksyneet puhdasoppisesta uskonnosta, että voimme tehdä rahaa vastustamalla Kristinuskkoa? Minä tuskin jaksan uskoa, ilosta, että ajatuksenvapaus on niin pitkälle edistynyt. Minua todella pahottaa, että hänen huomautuksellaan ei ole vähintäkään perustusta. Minä todellakin olen pahoillani, että tässä meidän maailmassa on mahdollista ihmisolennolle tehdä toimeentulonsa kanssaihmissensä tietämättömyyden ja pelon takia. Kuitenkin antaa se minulle suuria toiveita tulevaisuuteen nähden kun

minä luen, tänäkin tietämättömyyden aikana, että löytyy toki yksi mies paitsi minua, joka puolustaa ihmisvapautta — sielun ehdotonta vapauttamista — ja tekee sen „tulojen tähden“ — koska se syytös on niin mainio kohteliaisuus kanssaihmisilleni.

Ehken tämä pastori King'in huomautus on mieleen „Telegram“-lehdelle ja tyydyttää tätä rohkeata ja eteenpäin pyrkivää lehteä siinä tiedossa, että se on aikakautensa sivistyksen kanssa sopusoinnussa.

Minun mielipiteeni on, että „Telegram“ saapi valistuneiden ja jalomielisten ihmisten kiitoksen.

Personallisesti minä en arvostele ihmistä niin paljon aatteidensa mukaan kuin toimintansa mukaan ja minä tahtoisin paljon mieluummin erämaassa, jossa olisin nääntymässä janoon, tavata muhamettilaisen, joka antaisi minulle ryypyn vettä, kuin kristityn, joka ei sitä tekisi; koska, kaiken sen jälkeen mitä on puhuttu, meidän täytyy arvostella ihmisiä tekojensa jälkeen.

Minä en tiedä mitä tapahtuu siinä näkymättömässä maailmassa, jota me kutsumme aivoiksi, jossa asuu se näkymätön jokin, jota me kutsumme sieluksi. Kaikki mitä siellä tapahtuu on näkymätöntä ja kuulumatonta. Tämä sielu piiloutuneena aivoihin, lihan peittämänä, pysyy aina näkymättömänä ja ainoa tieto mikä meidän on mahdollista saada siitä mitä siellä tapahtuu, sen saamme miehen, naisen teoista. Näiden tekojen nojalla me arvostelemme luonnetta, mieltä. Ja niinpä minä päätän jonkun ihmisen hyvyydestä tahi pahuudesta, en hänen aatteidensa, mutta hänen tekojensa mukaan.

Ei missään suhteessa voi rehellisen mielipiteen julki-

lausuminen, siistillä tavalla esitettynä, olla pilkkaa. Ja juuri tässä lienee paikallaan kysyä: Mitä on pilkka?

Ihminen, joka ehdoin tahdoin vastustaa totuutta, joka ehdoin tahdoin koettaa tahrata puhdasta, joka ehdoin tahdoin häväisee hyvää ja jaloa, se on pilkkaaja. Ihminen, joka hylkää totuuden, koska se on vastoin yleistä mielipidettä, on pilkkaaja. Se, joka juoksee koirain kanssa tietäen, että jänis on oikeassa, on pilkkaaja.

Jokaisen ihmisen sielussa eli siinä temppelissä, jossa sielu asuu, löytyy komero, jossa ihanteen kuvapatsas seisoo. Tämän kuvapatsaan juurella hyvä ihminen polvistuu, paha ihminen pilkkaa — ei ole uskollinen ihan-teelleen.

Ihminen, joka panettelee puhdasta naista tahi hyvää miestä, on pilkkaaja. Samalla tavalla se mies, joka ei anna todenmukaista kopiaa mielestään, on pilkkaaja. Jos ihminen todella ajattelee, että Jehovan luonne, sellaisena, kuin se kuvataan Vanhassa testamentissa, on hyvä ja hän sanoo, että Jehova on paha, niin hän on pilkkaaja. Jos hän todella ajettelee, että Jehova sellaisenaan, kuin se kuvataan Vanhassa testamentissa, on paha ja hän sanoo sen hyväksi, niin hän on pilkkaaja ja pelkuri-raukka.

„Kaikki lait „jumalan pilkkaa“ vastaan ovat laatineet ne, jotka ovat olleet luvultaan vahvemmat, mutta ymmärrykseltään heikommat. Näitä lakeja ovat laatineet ne, jotka löytämättä apua logiikassa turvautuivat lainsäätäjiin.

Kaikkien näiden taikauskojen takana te huomaatte olevan itsekkäisyyttä. Minä en sano, että tämä on totta kaikissa tapauksissa, mutta minä sanon, että jos papit

eivät olisi pitäneet lampaan lihasta, niin ei lampaita olisi uhrattu Jumalalle. Ei koskaan ole mitään viety temppeliin, jota papit eivät olisi voineet käyttää hyväkseen ja aina sattui niin, että Jumala tahtoi sitä mitä hänen sijaisensa tässä maailmassa halusivat.

Minä en suinkaan tahdo sanoa, että kaikki papit ovat olleet pappeja „ainoastaan tulojen vuoksi“, mutta minun täytyy sanoa, että pappisluokka on historian todistuksen mukaan aina pitänyt tuloja ilman uskontoa parempana, kuin uskontoa ilman tuloja.

Minä olen suuresti kiitollinen pastori Kingille hänen myönnytyksestään, että epäilijällä on oikeus julkaista käsityskantansa omalla kustannuksellaan, ja mitä kernaimmin suon minä saman oikeuden kristityille. Ainoa asia, jota minä koskaan olen vastustanut, on julkaista ajatuksiansa toisten kustannuksella.

Minä en kuitenkaan voi myöntää, että ne ajatukset joita löytyy tuossa niin kutsutussa joulusaarnassa, ovat „vastenmielisiä suurimmalle osalle ihmisiä, jotka antavat leiman sille yhteiskunnalle, jossa elävät“. Minä otaksun, että sangen suuri enemmistö miehiä ja naisia, jotka ovat minun kanssani eri mieltä, toki täysin tyytyy siihen, että minulla on oikeus olla erimieltä heidän kanssansa ja että minä en eroa heistä paljonkaan enemmän kuin he eroavat minusta. Ja minä myöskin otaksun, että sangen suuri enemmistö ymmärtäväisiä ihmisiä halusta kuulee asian toistakin puolta.

Minä en pidä uskonnollisia mielipiteitä enemmän kuin politillisiakaan mielipiteitä ulkomaalaisina kasveina, joita olisi pidettävä lasin alla suojattuina terveen järjen hallaa vastaan taikka logillisen ajatuksen kylmää pohja-

tuulta vastaan. Sellaiset kasvit tuskin maksavat vaivaa säilyttää. Niiden pitäisi toki olla kyllin karaistuja kesämään vapaan väittelyn ilmanalaa; ja jos ne eivät sitä voi, niin kuta pikemmin ne kuolevat sitä parempi.

Minä en luule, että niissä sanoissa, jotka julaistiin „Telegram“-lehdessä, oli mitään jumalaa pilkkaavaa tahi epäpuhdasta. Pahin mitä niitä vastaan voidaan sanoa, joka muka olisi tarkoittanut herättää kristittyjen kiukkua, on se, että ne olivat tosia — että niitä ei voida vastata muutoin kuin vääristelyllä ja panettelulla.

Ei ole mahdollista, tänä päivänä ja tässä sukupolvessa seisauttaa henkisen vapauden nousevaa virtaa pitämällä poissa näkyvistä ajattelijoiden nimiä. Kirkolla on ollut valta sillä alalla kahdeksantoista sataa vuotta. Suurimman ajan tästä on sillä ollut miekka ja ihmisten kukkarot hallussaan. Monta vuosisataa on sillä ollut valta valvoa oppilaitoksia, yliopistoja ja kouluja. Sillä oli hallussaan rikkautta ja kunniaa. Sillä oli avaimet, mitä tähän maailmaan tulee, taivaaseen ja helvettiin, s. o. onneen ja onnettomuuteen. Se vainosi vihollisiansa hautaan saakka. Se punasi mestauslavat parhaimmalla verellä ja piti vainon miekan märkänä vuosisatoja. Tuhansittain ihmisiä on kuollut sen vankikome-roissa. Miljoonien maine on tullut häväistyksi sen panettelun kautta. Se on tehnyt miljoonia leskiä ja orpoja ja se ei ole hallinnut ainoastaan tätä maailmaa, vaan se on kehunut omistavansa avaimet ijankaikkisuuteen ja tämän muka oikeutensa nojalla on se tuominnut luke-mattomia miljooneja ijankaikkiseen tuleen.

- Viimeinkin nousi itsenäisyyden henki sen mahdotomia oletuksia vastaan. Se on käynyt jonkun verran

heikommaksi. Se on vuosi vuodelta menettänyt valtaansa. Valtion miekka kuuluu nyt kansalle. Yhdistys alttarin ja valtaistuimen välillä on monessa valtakunnassa hajoitettu. Laiton avioliitto kirkon ja valtion välillä ei enään ole olemassa. Ihmiset alkavat lausua julki rehelliset mielipiteensä. Missä puhe on vapaa, siellä taikausko on tullut syrjään sysätyksi. Ihminen luottaa yhä enemmän ja enemmän tosiasioihin luonnossa ja oikea pappi on nyt se, joka selittää luontoa. Saarnatuoli menettää valtansa. Jonkun ajan perästä ottaa uskonto paikkansa astrologian, mustan taikatiedon rinnalla, ja sen papit silmänkääntäjien ja taikakonstien näyttäjain joukossa.

Mitä pastori Thomas Dixon'in kirjoitukseen tulee, niin on minulla vain vähän sanottavaa sen johdosta.

Minä olen iloinen, että hän uskoo puhevapauteen ja vapaaseen sanomalehdistöön, — että hän, kuten Lucretia Mott, uskoo „totuuteen auktoriteettina eikä auktoriteettiin totuutena.“. Kuitenkaan en minä voi käsittää kuinka se asia, että minä en ole tiedemies, vaikuttaa vähääkään tähän kysymykseen. Jos on olemassa mitään tosiasiaa, jota minä olen välttänyt tahi jonka minä olen väärin lausunut, niin haluan, että sellainen tosiasia osoitettaisiin minulle.

Minä myöskin myönnän, että minä olen „tunteen ihminen“, s. o. että minua hallitsee jossakin suhteessa tunteet, että minun mieleni on sellainen, että julmuus herättää minussa vastenmielisyyttä ja armeliaisuus rakkautta ja ihailua. Minä myönnän, että olen niin paljon „tunteen ihminen“, että minulla ei ole vähintäkään rakkautta Vanhan Testamentin Jehovaa kohtaan ja että

minulle on mahdotonta uskoa sellaista uskontoa, joka täyttää helvetin vankilan biljooneilla miehiä, naisia ja lapsia.

Minä olen myöskin iloinen, että tämä hurskas herra myöntää minun „iskeneen sydämeen satoja taika-uskoisia käsityksiä ja valheita“ ja minä toivon vielä iskeväni monta, monta muuta lisäksi, ja jos minä onnistun iskemään kaikkia valheita sydämiin, niin ei ole enään jälellä mitään siitä, jota minä olen kutsunut „puhdasoppiseksi“ kristinuskoksi — mutta hyvyys jääpi eloon, oikeus elää ja armonkukkanen levittää tuoksuansa aina ja yhäti.

Kun me otamme huomioon, että pastori Dixon on pappi ja uskoo, että hänet on kutsuttu julistamaan kansalle jumalallista sanomaa, niin en minä ihmettele, että hän tekee seuraavan vakuutuksen: „Jos Jumala kerran voi panna Bileamin aasin puhumaan jumalallista ilmoitusta, niin en minä voi nähdä syytä, miksi hän ei voisi käyttää hyväkseen everstiä.“ Onhan luonnollista, että itsekukin koettaa puolustaa omaa ammattiansa. Mr. Dixon muistakoon kuitenkin, että aasi oli paljon etevämpi Jumalan profeettaa ja että hänen väitöksensä on kokonaan aasin puolella. Sitä paitsi on aasin henkinen havaintokyky paljon selkeämpi kuin profeetan. Aasihan ensiksi näki enkelin ja profeetan silmä oli hämärä. Minä kehoittaisin pastori Dixon'ia lukemaan vielä kerran tuon kertomuksen, niin hän on huomaava:

Ensiksi, että aasi ensin näki Herran enkelin; toiseksi, että profeeta Bileam oli sydämetön, hillitön ja raaka; kolmanneksi, että profeetta menetti niin malttinsa että hän tahtoi tappaa viattoman aasin ja että aasi säi-

lyttäen mielenmalttinsa väitteli profeetan kanssa ja todisti, ei ainoastaan henkisen, mutta myös siveellisen etevämmyytensä. Kaiken tämän lisäksi täytyi Herran enkelin avata profeetan silmät — toisin sanoen, tehdä ihmetyö — saadakseen profeetan yhdenvertaiseksi aasin kanssa, eikä ainoastaan sitä, hän vielä soimasikin häntä sydämättömyydestään. Ja tämä sama enkeli myönsi, että aasi näki hänet ilman minkäänlaista ihmetyötä, joka kaikki osoittaa, että siihen aikaan aasikin oli etevämpi profeettaa.

Minä olen pahoillani, että pastori King menettää mielenmalttinsa ja että pastori Dixon ei ole kyllin kohtelias.

Meidän kaikkein pitäisi muistaa, että kiihko sokaisee arvostelukyvyn ja että se, joka etsii voittoa, kadottaa näkönsä itse asiasta.

On vielä toinenkin asia. Sen, jolla on täysi luottamus kantansa oikeuteen, sen kannattaa olla hyväsydäminen. Vahvuus on lempeyden perustus, heikkous on usein ilkeämielinen ja kun todistukset puuttuvat, niin kiihko tulee avuksi.

Olkaamme hyväsydämissiä. Kunnioittakaamme toistemme oikeuksia.

Telegram lehden kanta ansaitsee kiitosta. Se ei ole ainoastaan ollut tasapuolinen, vaan se on myöskin ollut, kuten sen tapa on, uskollinen yleisölle.

Robert Green Ingersoll.

Ihanne.

Robert G. Ingersollin Puhe Unitariseura-
kunnan Iltamassa.

Kiihoitus Joulusaarnan johdosta syntyneessä väitte-
lyssä oli noussut korkeimmilleen ja Unitariseurakunta
New Yorkissa kutsui eversti Ingersollin pitämään pu-
heen heidän vuotuisessa iltamassaan, jossa olivat läsnä
tunnetuimmat ja etevimmät pappismiehet New Yorkista
ja ympäristöltä.

Se oli kuuluisa ilta.

Vaikuttavan hiljaisuuden vallitessa nousi eversti In-
gersoll ylös ja vastasi esittelyyn „Ihanne“ seuraavin sa-
noin:

Herra esimies, hyvät naiset ja herrat!

Ensi sijassa haluan kiittää tätä seurakuntaa hyvyy-
destään ja terveestä järjestään kutsuessaan minut puhu-
maan tänä iltana. (Naurua). Se on ehkenpä paras asia
mitä seurakunta on koskaan tehnyt. (Uudistettua naurua).
Te olette osoittaneet, että te ette pelkää miestä ainoas-
taan sentähden, ettei hän satu olemaan teidän kans-
sanne aivan samaa mieltä, vaikka ylimalkaisesti puhuen
voitaneen sanoa, että minä olen yksi teistä. (Jatkuvaa
naurua).

Joten minä ajattelen, että te ette ole ainoastaan kunnioittaneet minua, sen minä mielelläni ja kiitollisuudella myönnän, mutta, kunniani kautta, minä luulen että olette kunnioittaneet itseänne. (Naurua ja käten taputusta). Ja ajatelkaapa sitä matkaa, jonka uskonnollinen maailma on vaeltanut näinä muutamina vuosina tehdäkseen tällaisen asian mahdolliseksi. (Käten taputusta). Te tiedätte, minä otaksun, että kaikki teistä tietävät, että minulla ei ole mitään uskontoa, ei edes minuutinkaan ajaksi —(naurua)— ei kerrassaan mitään, se tahtoo sanoa sen sanan tavallisessa merkityksessä. Ja kuitenkin te olette tulleet niin sivistyneiksi, että tahdotte kuulla mitä minulla on sanottavana: ja minä olen tullut niin sivistyneeksi, että minä haluan sanoa mitä minä ajattelen. (Naurua ja käten taputusta).

Ja, toisessa sijassa, sallikaa minun sanoa, että minä suuresti kunnioitan Unitarista kirkkokuntaa. (Käten taputusta). Minä suuresti kunnioitan Theodore Parkerin muistoa. Minä suuresti kunnioitan jokaista ihmistä, joka on avustanut riistämään taivaasta tuon äärettömän hirviön. (Uudistettua käten taputusta). Minä suuresti kunnioitan jokaista ihmistä, joka on auttanut meitä sammuttamaan helvetin liekit. (Hyväksymistä.) Toisin sanoen, minä kunnioitan suuresti jokaista ihmistä, joka on koettanut sivistää ihmiskuntaa. (Käten taputusta).

Unitarinen seurakunta on tehnyt enemmän kuin mikään kirkkokunta, ehkenpä enemmän kuin kaikki muut kirkkokunnat, asettaakseen luonteen uskontunnustuksen sijaan, (käten taputusta) ja sanoessaan, että ihmistä on arvosteltava mielenlaatunsa mukaan, sydämensä ilman alan mukaan, anteliaisuutensa syksyn mukaan, toivojensa

keväimen mukaan, että häntä on arvosteltava tekojensa mukaan, vaikutuksensa mukaan mieluummin kuin sen jumalaistarun mukaan, jota hän uskoo. (Hyvä-huutoja ja kätten taputusta). Ja olkoonpa sitten yksi Jumala tahi miljoona Jumalia, minä olen täysin tyytyväinen tiedossa, että mikä velvollisuus eteeni tuleekin, niin on se minun vaikutukseni piirissä. (Jatkuvia kätten taputuksia). Se on jotakin, jota minä voin itse tehdä ilman toisten avutta tässä tahi tulevaisessa maailmassa. (Hyvä huutoja).

No niin, tehdäkseni itseni selvästi ymmärretyksi tässä asiassa, minun oli muistaakseni puhuttava ihanteesta. Minä haluan kiittää Unitarikirkkokuntaa siitä mitä se on tehnyt ja minä haluan kiittää Universalistikirkkokuntaa myöskin, (käsien taputusta). He ainakin uskovat Jumalaan, joka on todellinen herrasmies (naurua); ja se on — paljon enemmän kuin mikään puhdasoppinen kirkkokunta on koskaan tehnyt. (Kätten taputusta). He uskovat toki taivaalliseen isään, joka jättää oven säppiin panematta siksi kunnes viimeinenkin lapsukaisista on tullut kotiin (kätten taputusta ja naurua); ja koska se antaa tilasuuden minullekin — erittäinkin mitä „viimeiseen“ tulee — niin minä suuresti kunnioitan sitä kirkkokuntaa. (Kätten taputusta).

Mutta nyt minä aijon puhua ihanteesta ja siinä mitä minä sanon ette ehken kaikki ole samaa mieltä minun kanssani. Minä toivon ettette ole (naurua) sillä se todistaisi, että minä olen väärässä. Eihän voi toivoa, että kaikki olisivat yhtämieltä oikeassa asiassa ja minä en voi toivoa olevani oikeassa itsekään. Minun täytyy arvostella asioita sen mittakaavan mukaan, jota kutsutaan järjeksi ja minä en tiedä josko se on oikeassa tahi ei; minä

myönnän sen. (Naurua). Mutta toisten miesten järjen kanssa vastatusten lyön minä veikkaa omani puolesta. (Naurua ja hyvähuutoja). Se tahtoo sanoa, näin koti-tarpeiksi. (Naurua ja kätten taputusta). Ensinnäkin, minä luulen, se on sanottuna jossakin kirjassa — jos minä olen erehtynyt, niin on täällä kosolta niitä, jotka voivat sen oikaista. — „Herran pelko on viisauden alku.“ Minä luulen että tieto ihmismielen vajavaisuuksista on viisau-den alku ja, voinenpa melkein sanoa, sen loppu — oikein ymmärtää itseänne. (Kätten taputusta).

No niin, sallikaa minun tuoda esille väitteeni N:o 1. Ihmisen mielikuvituksella on hänen kokemuksien sanäkö-piiri; ja ulkopuolelle kokemustansa tahi luontoa ihmi-nen ei voi mennä, mielikuvituksessaankaan. Ihminen ei ole luoja. Hän yhdistelee, hän laskee yhteen, hän jakaa, hän vähentää, hän ei voi luoda, mielikuvituksen-kaan maailmassa. Sallikaa minun tehdä itseni vieläkin selvemmäksi: Ei yksikään täällä — ei kukaan avarassa maailmassa — voi ajatella väriä, jota hän ei ole koskaan nähnyt. Ei kukaan ihmisolento voi kuvitella ääntä, jota hän ei koskaan ole kuullut, eikä kukaan voi ajatella makua, jota hän ei ole kokenut. Hän voipi lisätä, s o. panna yhteen, yhdistellä, mutta hän ei voi millään mah-dollisella tavalla luoda.

Ihminen alkujaan, sanokaamme — menkää takaisin raakalais-aikakauteen — ja teidän ei tarvitse mennä kauas (naurua), omaan lapsuuteemme ehken on tarpeeksi kau-vas; mutta menkää takaisin siihen aikakauteen, jota kut-sutaan raakalais-ajaksi. Jokainen ihminen oli idealisti, ihanteiden tekijä, aivan samoin kuin jokainen ihminen nykyaikana on idealisti. Jokainen ihminen raakalais- tahi

sivistysaikana, alkaen siitä ensimmäisestä, joka ryömi ulos luolastaan ja pyyhkäisten hiukset otsaltaan katseli aurinkoa — alkaen hänestä ja aina tähän tuomari Wright'iin asti tässä, viimeiseen puhujaan Jumala-asiassa; ja siitä luolasta aina siihen sieluun asti, joka elää tässä temppelissä, jokainen on ollut idealisti, ihanteiden keksijä, ja on koettanut selitellä jollakin tavalla sitä mitä hän näki ja mitä hän tunsu; toisin sanoen, luonnon ilmiöitä.

Huokein keino selitellä näitä asioita oli raakalaisilla se sama selitys, jonka olemme kuulleet tänäiltana. Mikä panee joen virtaamaan? Siinä on Jumala. Mikä panee puun kasvamaan? Siinä on Jumala puussa. Mikä panee tähdet loistamaan? Siinä on Jumala. Mikä panee auriongon nousemaan? Mikä, sehän on itse Jumala; (naurua) ja kuun. Ja mikä panee satakielen laulamaan kunnes ilma on täynnä säveliä? Siinä on Jumala.

He alkoivat tekemään jumalia syyksi kaikkeen mitä tapahtui — unen jumalia ja rakkauden ja ystävyys ja sodan, sankarimaisuuden ja uljuuden jumalia, mainiota! He tekivät yhä enemmän ja enemmän jumalia. Kuta enemmän he tulivat tuntemaan luontoa, johonkin määrättyyn rajaan asti, sitä enemmän tarvisivat he jumalia, ja he jatkoivat jumalien tekemistä kunnes melkeinpä jok'ainoalla meren aallollakin keinui jumalansa. Jumalia joka vuoren kukkujalla ja jokaisessa laaksossa ja kedoilla ja jokaisessa purossa. Jumalia kukkasissa, jumalia heinissä, jumalia joka paikassa. Kaikki olivat syynä tämän maailman olemassa oloon, kaikkeen mitä tapahtui tässä maailmassa.

Sittenkään, kun he olivat päässeet päähän, kun heidän kekseliäisyytensä oli lopussa, eivät he olleet tehneet

mitään eivätkä he tehneet mitään ulkopuolelta omaa kokemustansa. Meille sanotaan, että he olivat epäjumalan palvelijoita. Se on erehdys, paitsi siinä ymmärryksessä, jossa mekin olemme epäjumalan palvelijoita. He sanoivat: Hän on väkevämpi kuin ihminen on, tehkäämme hänelle jalopeuran ruumis. Hän on nopeampi kuin ihminen, tehkäämme hänelle kotkan siivet. Hän on viisaampi kuin ihminen — ja kun ihminen oli vielä kovin raakalainen, niin sanoi hän: tehkäämme hänelle käärmeen pää. Käärme on erinomaisen viisas, se kulkee ilman jalkoja, kapuaa ilman kynsiä, elää ilman ruuatta ja se on muodoltaan yksinkertaisiin kaikkia muita eläimiä.“

Ja kaikki tämä esitti vain heidän käsitystään voimasta nopeudesta ja viisaudesta. Ja kuitenkin tämä mahdoton hirviö oli tehty ainoastaan siitä mitä ihminen oli nähnyt luonnossa ja eri merkitykset ja osat laati hän siihen mielikuvituksestaan. Hän ei luonut mitään. Hän vain otti nuo osat muutamista eläimistä koska eläimet muutamissa suhteissa ovat ihmistä etevämmät ja tällä tavalla kuvasi hän käsityksensä.

Menkääpä Arizona territooriin tänäpäivänä, niin löydätte sieltä jumalan kuvan. Sen ympärillä on kivilevyjä, joiden läpi nuoli ei voi tunkea ja he kutsuivat tätä jumalaa Kivipaidaksi, jota yksikään indiaani ei voinut tappaa. Tämä oli siitä yksinkertaisesta syystä, että oli mahdotonta ampua nuolta sen varustuksen läpi. He saivat tämän käsitteen vyötiäisestä, armadillosta.

No niin, minä vain kerron tätä näyttääkseni, että he tekivät jumalia kaikkien näiden vuosisatojen aikana ja he tekivät niitä sellaisesta, jota he huomasivat luonnossa.

Sitten kun he olivat käyttäneet eläinmaailman, alkoivat he tekemään ihmisen muotoisia jumalia; ja nämä jumalat ovat minun tietääkseni parhaimpia mitä on tehty.

Ensimmäiset jumalat, joita tehtiin ihmisten muotoiseksi, eivät olleet kovin hyvien ihmisten mallin mukaan tehtyjä; mutta ne olivat kyllin hyviä sen ajan vaatimuksen mukaan; koska, kuten pian tahdon osoittaa, kaikki nämä asiat ovat suhteellisia. Ominaisuudet, joita me kutsumme armeliaisuudeksi, oikeudeksi, lempeydeksi ja uskonnoksi, ovat kaikki suhteellisia. Oli aika, jolloin voittaja taistelutantereella oli erinomaisen armelias, jos hän ei syönyt vankiansa; häntä pidettiin sangen hyväluontoisena herrasmiehenä, jos hän ei syönyt miestä, jonka hän oli saanut kiinni tappelussa. (Naurua). Sittemmin pidettiin häntä erinomaisen hyväntahtoisena miehenä, jos hän tahtoi säästää vankinsa hengen ja tehdä hänet orjakseen.

Niin että — mutta tähän kaikki tiedätte sen yhtä hyvin kuin minäkin, sillä muutoin ette olisi unitareja — kaikki tämä on ollut vain kehitystä vuodesta vuoteen, sukupolvesta sukupolveen, aikakaudesta aikakauteen. Ja sallikaa minun sanoa yksi asia näistä jumalista, joita he tekivät ihmisen muotoisiksi. Jonkun ajan perästä oli todellisia ihmisiä maailmassa, jotka olivat parempia kuin nämä jumalat taivaassa. (Kätten taputusta).

Silloin alkoivat nämä jumalat kuolla, yksi toisensa perään ja putosivat valtaistuimiltaan. Se aika vielä mahdollisesti tulee maailman historiassa, jolloin joku henkivakuutus-agentti voipi laskea jumalien keskimääräisen iän yhtä hyvin kuin nyt laskevat ihmisten. (Naurua ja kättentaputusta). Aivan varmaan, sillä näitä jumalia ovat

ihmiset tehneet. Ja minä sanon tässä suoraan, että ihmiset tekivät parasta mitä osasivat. Minä en moiti heitä siitä. (Naurua). Jokainen siinä ammatissa on tehnyt parhaan kykynsä mukaan. (Naurua). Minä myönnän sen. Minä myönnän, että ihminen on vaeltanut alkukäsitteistä ylös unitarismiin välttämätöntä tietä. Niissä olosuhteissa ei hän voinut tulla ylös mitään muuta tietä. Minä myönnän kaiken tämän. Minä en moiti ketään. (Naurua). Mutta minä koetan heikon kykyni mukaan kertoa teille kuinka se oikeastaan on.

No niin, vähän ajan perästä, kuten jo sanoin, tulivat ihmiset paremmiksi kuin heidän jumalansa. Silloin jumalat alkoivat kuolla. Sitten me aloimme saada selville joitakin asioita luonnossa ja me huomasimme, että me elätimme enemmän jumalia kuin oli tarpeellista — että vähempikin luku jumalia voivat tehdä saman asian — (naurua) — ja että taloudelliselta kannalta katsottuna ulosmenoja voitiin vähentää. (Naurua ja käten taputusta). Löytyi liian paljon temppeleita, liian paljon pappeja ja jokaiselle piti antaa kymmenykset jostakin ja nämä jumalat olivat vähällä syödä suuhunsa koko maailman ruokavaraston.

Ja niin tuli viimein aika, jolloin oli kysymyksessä josko jumalat söisivät kansan tahi kansan täytyisi hävittää muutamia jumalia ja tietysti he hävittivät jumalia — yhden kerrallaan — ja niiden sijaan asettivat he luonnonvoimia hoitamaan heidän ammattiansa, luonnonvoimia, jotka eivät tarvinneet kirkkoja, eivät tarvinneet jumaluusoppineita, luonnonvoimia, joille ei tarvitse olla missään kiitollisuuden velassa, joille ei tarvitse maksaa mitään työstänsä. (Naurua). Me huomasimme, että paino-

voima piti huolta tehtävistään yötä päivää omalla kustannuksellaan. (Naurua ja kätten taputusta). Se oli aikamoinen säästö. (Naurua). Minä toivon, että sama olisi asianlaita kaikenlaisen lain kanssa, niin että me voisimme mennä johonkin hyödylliseen ammattiin, minä myöskin. (Naurua ja hyvähuutoja).

Kuten sanoin, he keksivät tämän. Ja niin päivä päivältä he vähensivät jumaliensa menoja; ja maailma tuli toimeen yhtä hyvin — koko joukon paremmin (naurua). Heillä oli tapana ajatella — yhteiskunnallinen ajatus — että jos jonkun sallitaan sanoa sanaakaan jotakin jumalaa vastaan, niin tämä jumala langettaisi kostonsa koko kansaa kohtaan. Mutta he huomasivat jonkun ajan perästä, ettei siitä seurannut mitään; ja he jatkoivat jumalien hävittämistä. Kaikki nämä asiat ovat suhteellisia, ja he tekivät jumalansa yhä paremmiksi — minä myönnän sen kunnes tulimme presbyterilaisten jumalaan, joka luultavasti on kehnoin kaikista mitä koskaan on tehty. Presbyterilaiset näyttävät kehittyneen taaksepäin. (Naurua ja kätten taputusta).

Mutta se ei tee mitään. Kun ihminen tuli oikeamielisemmäksi tai lähemmäksi oikeamielistä, kun hän tuli hyväntahtoisemmaksi tahi lähemmäksi hyväntahtoista, niin tuli hänen jumalansakin paremmaksi ja paremmaksi. Se oli sangen huono Geneve'ssä — ne kolme, jotka meillä silloin oli. Ne oli sangen huonoja Skotlannissa — hirveän huonoja. (Naurua). Sangen huonoja New Englannissa — kehnoja. (Naurua). Voinen sanoa suoran totuuden — sangen kehnoja. Ja sitten ihmiset alkoivat sivistämään jumaliensa lopultakin, sivistämään taivastansa, antamaan taivaallensa sitä vapautta, joka meillä

oli tässä maailmassa. Sen me teimme. (Naurua ja kännen taputusta). Me tahdoimme sivistää uskontoamme — sivistää sitä, jota me kutuimme kristinuskoksi. Eikä mikään ollut niin paljon sivistyksen tarpeessa, eikä mikään tarvitse sivistämistä niin paljon kuin se tänäkin päivänä. (Kännen taputusta). Sivistys! Minä en ole niin paljon uskonnon vapauden puolesta kuin Vapauden Uskonnon puolesta. (Kännen taputusta).

No niin, oli aika jolloin meidän esivanhempamme —hyviä ihmisiä, kauvan aikaa sitten, kaikki ovat jo kuolleet, eikä tässä kokouksessa ole suurta surua siitä — oli aika jolloin esivanhempamme olivat onnellisia uskossaan, että melkeinpä kaikki ihmiset joutuivat helvettiin ja että ainoastaan muutamit, niiden joukossa he itsekin, tulivat pelastetuiksi. (Naurua ja kännen taputusta). Se uskonto, sanon minä, sopi siihen aikaan. Se sopi heidän maantietoonsa. Se oli sangen sopiva lisäys heidän tähtitieteeseensä. (Naurua). Se oli erinomainen kumppani heidän kemialleen. (Naurua). Toisin sanoen, he olivat melkein yhdellä asteella jokaiseen inhimillisen tietämättömyyden alaan nähden. (Naurua).

Ja he vahvasti vakuuttivat, että jossakin tuolla ylhäällä —ylipäänsä ylhäällä — juuri siellä, missä luullakseni kukaan ei vielä ole asunut, asui olento, rajaton persoona „ilman ruumista, osia tahi intohimoja.“ Ja kuitenkin, vaikka hänellä ei ollut intohimoja, niin oli hän vihanen syntisille joka päivä. Ilman ruumista asui hän kuitenkin jossakin määrättyssä paikassa ja ilman osia hän jollakin merkillisellä tavalla rakennettuna osasi ajatella.

Minä en luule, että on mahdollista kenellekään täällä, minä en tiedä jos kenelläkään on mielikuvitusta kyllin

käsittämään sellaista olentoa. Meidän esivanhemmillemme ei ollut mielikuvitusta siihen ja niin sanoivat he, että tämä jumala rakasti ja että hän vihasi, hän rankaisee ja hän palkitsee; ja tämän uskounon on kyllin selvästi selittänyt täällä tänä iltana tuomari Wright, että se todellisuudessa tekee jumalasta hirviön ja ihmisestä kurjan, toivottoman uhrin. Ja korkein puhdasoppisen ihmisen käsite lopultakin oli olla nöyrä palvelija — juuri kyllin nöyrä päästäkseen sisälle — siivet vähän leikattuna, mutta kuitenkin kylliksi voidakseen lentää. Se oli meidän esivanhempaimme ihanne. Ja sitten tulivat nuo lahkojaoitukset, vain sentähden, että ihmiset alkoivat ajatella.

Ja miksi alkoivat he ajatella? Koska joka suuntaan, joka eri alalla, he alkoivat saada yhä enemmän tietoja. Ja silloin tuo uskonto ei tahtonut oikein sopia. Kun he saivat tietoonsa jotain maapallon historiasta, niin huomasivat he, että pyhät kirjat eivät olleet totta. Minä en sano, että ne eivät olisi Jumalan hengen mieleen johdattamia sillä minä en tiedä josko ne ovat tahi ei. Sehän ei ole kysymys, joka olisi mistään mahdollisesta arvosta. Kysymys on, „ovatko ne totta.“ Jos ne ovat totta, niin ne eivät tarvitse Jumalan mieleen johdatusta ja jos ne eivät ole totta, niin ei jumalan mieleen johdatus auta niitä. Joten se on asia, josta minä en vähääkään välitä.

Joka taholla, kuten sanoin, alkoivat he tutkimaan ja ajattelemaan. He alkoivat kasvaa, he saivat uusia käsitteitä armeliaisuudesta, lempeydestä, oikeudesta, uusia käsitteitä velvollisuuksista, uusia käsitteitä elämästä. Vanhat jumalat, päästyämme Kreikkalaisen sivistyksen ja heidän jumalaistarujensa ohi, ja ne jumalaistarut ovat parhaimpia mitä ihmiset ovat koskaan tehneet — par-

haimmat (kun me olimme päässeet niistä ohi) — nuo vanhat jumalat, sanon minä, huolivat sangen vähän naisista. Naisella ei ollut mitään asemaa yhteiskunnassa, ei mitään paikkaa takkavalkean ääressä paitsi alennuksen ja orjan asema. Vanhat kirkkokunnat tekivät Jumalansa sen ihmisen muotoiseksi joka piti naista halpana. Se oli vain luonnollista (minä en moiti ketään) — heidän täytyi niin tehdä, se oli heille käsky: olkoon.

Me olemme nyt edistyneet niin pitkälle, että me vaadimme; emme ainoastaan ymmärrystä, mutta myöskin oikeutta ja armoa taivaalta, me vaadimme sitä — sellaisen Jumalan ihanteen. (Kätten taputusta). Tässä tulee esille minun suruni — minun suruni. Minä tahdon olla rehellinen siinä suhteessa. Tämä on minun suruni — ja minä tahdon teidät myöskin ymmärtämään, että jos minä näkisin jonkun ihmisen rukoilevan kivikuvaa tai topattua käärmettä, ja hänen vaimonsa tai tyttärensä tai poikansa makaisivat kuolemaisillansa ja tämä kurja raakalainen rukoilisi polvillaan tätä kuvaa tai käärmettä pelastamaan hänen lapsensa tai vaimonsa, niin ei minun sydämessäni olisi mitään vihaa, mitään tunnetta muuta kuin osanottoa, ei muuta tunnetta kuin surua siitä, että tämä topattu käärme ei vastaa rukoukseen, tällä kivikuvalla ei ole tunnetta. Minä haluan teidät ymmärtämään sen. (Kätten taputusta). Milloin hyvänsä ihminen rukoilee oikeutta, huolimatta siitä, ketä tai mitä hän rukoilee; milloin rukoilee voimaa voittaakseen paha, niin toivon minä, että hänen rukouksensa tulisi kuulluksi; ja jos minä luulen, ettei ole olemassa ketään, joka kuulee, niin minä tahdon kuulla sen; ja minä koetan vastata siihen kaiken kykyni mukaan. (Hyvähuutoja).

Minä tahdon teidät selvästi ymmärtämään, että se on minun tunteeni. Mutta tämä on minun suruni — minä näen, että tämä maailma on tehty kovin julman suunnitelman mukaan. Minä en sano, että se on väärin — minä sanon vain, että se näyttää minusta siltä. Minä voin olla väärässä, koska tämä on ainoa maailma, jossa minä olen ollut; minä olen maaseutulainen. Tämä hiekkajyvänen ja kyynel, jota kutsuvat maailmaksi, on ainoa maa, jossa minä koskaan olen ollut. Ja teillä ei ole käsitystäkään miten vähän minä tiedän siitä, kunnes tarkastatte omia tietojanne samasta asiasta. (Naurua).

Suunnitelma on tämä: Elämä saapi ravintonsa toisesta elämästä. Oikeus ei aina voita. Viattomuus ei ole täysin turvassa. Tämä on minun suruni; tämä on minun suruni. Saman tekevä, josko te olette minun kanssani samaa mieltä tahi ei; minä pyydän teitä ajattelemaan rehellisesti minusta samoinkuin minä ajattelen teistä. Se on minun suruni.

Minä toivon yhtä hartaasti kuin tekin, että olisi olemassa voima jossakin avaruudessa, joka lopulta asettaisi asiat niinkuin niiden pitäisi olla. Minä löydän hiukan lohdutusta tuosta „Kentiesi“ — tuossa arvelussa, että tämä on vain yksi näytös tuossa suuressa näytelmässä ja että kun esirippu nousee ylös viidenteen näytökseen, jos minä elän niin kauvan niin minä saan nähdä asioiden yhteyden ja suhteet. Mutta tähän päivään, tähän puheeseen asti, minä en näe. Minä en ymmärrä sitä — Jumala, joka panee elämän ravitsemaan itsensä elämästä; jokaisen ilon tässä maailmassa johtumaan jonkun toisen tuskasta. Minä en ymmärrä miksi tässä maailmassa virtaa Niagaran tapainen koski verta. Minä en ymmärrä

sitä. (Kätten taputusta). Ja sitten — miksi ei oikeus aina voita? Miksi ei viattomuus ole turvattu? Nämä ovat minun surujani.

Otaksukaapa, että jollain ihmisellä olisi valta ilma-kehän yli, tietäisi kyllin paljon luonnon salaisuuksia, olisi lukenut kyllin paljon „luonnon salaisuuksien ääretöntä kirjaa“ niin että hän voisi vallita sateet ja tuulet; otaksukaa, että ihmisellä olisi tämä valta ja otaksukaa, että hän viime vuonna olisi pidättänyt sateen Venäjällä eikä sallisi viljan tuleentua, jolloin satoja tuhansia ihmisiä kuolee nälkään ja pikku lapsia löydetään huulet painettuina kuolleiden äitiensä rintoihin. Mitä te ajatteleisitte sellaisista ihmisistä? Tässä juuri on minun suruni. Jos on olemassa Jumala, niin hän tiesi tämän. Hän tiesi pidättäessään sateen, että nälänhätä tulisi. Hän näki kuolleet äidit, hän näki kuolleiden tyhjät rinnat, ja hän näki avuttomat lapset. Tässä on minun suruni. Minä olen täysin rehellinen teitä kohtaan. Tämä on minun suruni.

Ymmärtäkää minua oikein. Minä en sano, ettei Jumalaa ole olemassa. Enhän minä tiedä. Kuten jo sanoin olen minä sangen vähän matkustellut — ainoastaan tässä maailmassa.

Kerran eräs lähetyssaarnaaja meni indiaanien sekaan ja saarnasi heille jonkun aikaa ja silloin teki eräs indiaani mielestäni sukkelan huomautuksen. Hän otti kepin ja teki sillä pienen ympyrän santaan ja sanoi: „Tämän verran indiaani tietää.“ Sitten teki hän suuremman ympyrän sen ympäri ja sanoi: „Tämän verran valkoinen mies tietää. Mutta täällä, ulkopuolella molempia ympyröitä

indiaani tietää yhtä paljon kuin valkoinen mies. (Naurua ja kätten taputusta).

Minä tahdon teidät ymmärtämään, että minä en teeskentele tietäväni. Minä sanon, minä ajattelen. Ja minun mielestäni se käsitys, jonka tuomari Wright niin kaunopuheisesti ja ihanasti esitti, ei ole aivan oikein. Minä en voi käsittää sitä jumalaa, jota hän koetti selittää, koska hän antaa tälle jumalalle tahtoa, tarkoitusta, toimintaa, hyvántahtoisuutta, rakkautta, eikä minkäänlaista muotoa, ei minkäänlaista rakennetta, ei mitään tarpeita. Siinä on juuri vaikeus. Ei mitään tarpeita. Sallikaa minun sanoa, miksi se on vaikeus — kuka hyvänsä voipi esittää väliaikaa nyt milloin tahansa — (Naurua). — Minä kerroin teille minkätähden se on vaikeus. Ihminen toimii sen tähden, että hänellä on tarpeita. Ihmistä voitte sivistää lisäämällä hänen tarpeitaan tahi sitä mukaa kuin hänen tarpeensa kasvavat sitä mukaa hän sivistyy. Tapaatte laiskoja raakalaisia, jotka eivät viitsisi etsiä elefantinhampaita, vaikka henkenne olisi kysymyksessä. Mutta antakaapa hänelle vähän makua viinasta tai tupakasta, niin juoksee hän jalkansa sijoiltaan, hankkiakseen teille hampaita. (Naurua). Te olette antaneet hänelle uusia tarpeita ja hän on halukas tekemään työtä. He melkein kaikki alkoivat matkansa unitarismia kohti — se on sivistystä kohti — sillä tavalla. Teidän pitää lisätä heidän tarpeitansa. (Kätten taputusta).

Tässä herää kysymys „Voipiko ääretön olento tarvita mitään?“ Jos hän tarvitsee ja ei saa sitä niin hän ei ole onnellinen. Jos hän ei tarvitse mitään, niin minä en voi auttaa häntä. Minä en ole velvollinen tekemään mitään kenellekään, joka ei tarvitse mitään ja joka ei

tahdo mitään. No, tässä on minun vaikeuteni. Minä saatan olla väärässä ja luultavasti saan palkkani jolloinkin -- (naurua) — mutta se on minun vaikeuteni.

Minä en näe — vaikka myönnämmekin että kaikki on totta mitä Jumalan olemassa olosta on sanottu — minä en näe mitä minä voisin tehdä hänen hyväkseen, ja minä en myöskään näe, siihen annan sanani, mitä hän voisi tehdä minulle, päättäen siitä mitä hän on tehnyt toisille. En totisesti.

Ja sitten tulen minä toiseen kohtaan, että tuo niin kutsuttu uskonto selittää meille velvollisuutemme tätä oletettua olentoa kohtaan; ja me emme tiedä edes josko häntä on olemassakaan eikä kenelläkään ihmisolennolla ole mielikuvitusta selittää häntä tahi käyttää sellaisia sanoja, että ymmärtäisimme mitä hän oikeastaan koettaa selittää. Minä olen suurella mielihyvällä kuunnellut tuomari Wright'in puhetta tänä iltana ja minä olen kuullut monta kaunista puhetta samasta asiasta — enkä koskaan parempaa kuin tänä iltana. Mutta minä en koskaan ole ymmärtänyt niitä — en koskaan. (Naurua).

No niin, mitä on sitten uskonto? Minä sanon uskonto on kaikki tässä maailmassa — juuri täällä — ja että kaikki meidän velvollisuutemme ovat juuri täällä kanssaihmissämme kohtaan, että mies, joka rakentaa kodin, naipi tytön jota hän rakastaa, pitää hänestä hyvän huolen, rakastaa perhettänsä, pysyy kotosalla iltasin, enimmäkseen, maksaa velkansa, tutkii niin paljon kun voi, koettaa hankkia kaikkia niitä käsityksiä ja kauniita asioita mitä hänen mielensä jaksaa kestää, muuttaa osan aivoistansa taidenäyttelyksi, pitää siellä joukon kuvapatsaita ja

maalauksia, toisen osan musiikkia varten, mahtavan temppelin siivekkäillä sävelillä, jotka kohoavat kunnian korkeuteen — mies joka tekee kaiken tämän, saapi kaikki mitä kuolleilta suurilta miehiltä voipi saada, vaihtaa kaikenlaisia ajatuksia niiden kanssa jotka ovat elossa, uskollisena ihanteelleen, joka hänellä on aivoissaan — hän on sellainen, jota minä kutsun uskonnolliseksi ihmiseksi, koska hän tekee maailman paremmaksi, onnellisemmaksi; hän panee ilon kuopat rakkaitensa poskille ja hän antaa jumalien hoitaa taivasta miten parhaiten taitavat. (Hyvähuutoja ja käten taputusta).

Enkä minä sano, että hän on oikeassa; enhän minä tiedä. (Naurua).

Se on kaikki uskonto mitä minulla on. Se on tehdä toisia onnellisemmaksi, jos voin. Minä en aijo ylen paljon vaivata itseäni sen takia, mutta jos minä voin tehdä sen vähällä vaivalla — (naurua) — niin se on kaikki mitä minun mielestäni todelliselta uskonnolta voidaan vaatia.

Minä ja'an tämän maailman kahteen luokkaan: kovasydämiseen ja lempeään; ja minä pidän tuhat kertaa enemmän lempeästä miehestä kuin ymmärtäväisestä miehestä. Minä pidän lempeyttä suuremmassa arvossa kuin neroa. Minä pidän paljon enemmän inhimillisestä luonnosta sillä tavalla — miehestä, joka tahtoo ojentaa auttavan kätensä ja joka kulkee maailmassa kasvoillaan ilme aivan kuin hän olisi halukas vastaamaan jokaiseen kohteliaaseen kysymykseen. Minusta on sellainen paljon arvokkaampaa kuin olla jumaluusopin kan-

nalta oikeassa; koska minä en perusta olinpa minä jumaluusopin kannalta oikeassa tai väärässä. (Naurua).

Se on jotakin, josta ei maksa vaivaa puhua, koska se on sellaista, jota minä en koskaan, en koskaan tule ymmärtämään; ja jokainen teistä kerran kuolee ja teidän ette ymmärrä siitä mitään — ennenkuin olette kuolleet ainakin. Minä en mene takaamaan mitä silloin tapahtuu.

Minä en kiellä mitään. Löytyy toinen ihanne ja se on kaunis ihanne. Se on ihanin unelma mikä koskaan on tullut ihmisen sydämeen tai aivoihin — Kuolemattomuuden unelma. Se on syntynyt ihmisrakkaudesta. Se ei tullut meille taivaasta. Se syntyi ihmissydämessä. Ja kun se, joka rakasti, suuteli sen huulia, joka oli kuollut, silloin tuli tämä unelma hänen sydämeensä. „Ehkä vielä kerran tapaamme.“ (Kätten taputusta).

Ja sallikaa minun sanoa teille, että kuolemattomuuden toivo ei tullut mistään uskonnosta, tämä kuolemattomuuden toivo on auttanut uskontoja tehdessä. Se on ollut se suuri tammi, jonka ympäri taikauskon myrkylliset köynnöskasvit ovat kavunneet — tuo kuolemattomuuden toivo on ollut se suuri tammi. (Jatkuvaa kätten taputusta).

Ja kuitenkin sillä hetkellä kun joku ihminen lausuu julki epäilyksensä Josuasta tai Joonasta tai noista kolmesta miehestä tulisessa pätsissä, ylös kavahtaa joku kurja pikku raukka ja sanoo: „Kuinka, hän ei enään tahdo elää, hän tahtoo kuolla sekä kuolla kuin koira ja se on hänen, hänen vaimonsa ja lastensa loppu.“ (Naurua ja kätten taputusta). He todellakin näyttävät

ajattelevan, että niin pian kuin joku mies on mitä he sanovat uskottomaksi, niin hänellä ei enään ole tunteita, ei sydäntä, ei rakkautta, ei toivoa — ei mitään. Hätäilee vain päästäkseen kuolemaan pois. Mutta jos oikeauskoinen uskontunnustus on tosi ja minun pitäisi tehdä valintani taivaan ja helvetin välillä, niin minä teen sen nyt heti. Minä valitsen helvetin. (Naurua ja käten taputusta). Ja, jos valinta olisi tehtävä helvetin ja ikuisen kuoleman välillä, niin minä valitsen ikuisen kuoleman.

Minä sanon teille minkätähden minä valitseisin helvetin ensimmäisenä valintanani. Me olemme kuulleet molemmista noista paikoista — taivaasta ja helvetistä — kerrottuna Uudessa Testamentissa. Siellä oli eräs mies helvetissä ja eräs köyhä mies, Lazarus, taivaassa. Ja siellä oli eräs toinenkin herrasmies nimeltä Abraham. Ja sitä rikasta miestä vaivattiin liekeissä ja hän pyysi vettä ja he sanoivat hänelle, että he eivät voineet antaa sitä hänelle. Ei ollut siltaa! Mutta he eivät lausuneet sanallakaan mielipahaansa siitä ett'eivät voineet antaa hänelle vettä. Mr. Abraham ei ollut edes niin kohtelias, että olisi sanonut, että hän kyllä antaisi, jos hän vaan voisi — ei; ei niin mitään. Se oli hänestä saman tekevä. (Naurua). Mutta tämä rikas mies helvetissä — vaivassa — hänen sydämensä oli paikallaan, sillä hän muisti veljiänsä ja sanoi Abrahamille: „Jos te ette voi mennä, niin lähettäkää joku minun viiden veljeni tykö, niin että he eivät joutuisi tähän paikkaan.“ Hyvä mies, ajatteli veljiänsä, vaikka itse oli tulella. Hyvä mies! Paras mies, josta olemme

kuulleet sieltä toiselta puolen — kummastakaan maailmasta. (Naurua ja käten taputusta).

Niin, että, siellä on minun paikkani. Ja sivumennen antoi silloin Abraman tuomionsa ihmetöiden arvosta. Hän sanoi: „Jos joku kuolleista nousisi ylös, niin ei se voisi auttaa sinun viittä veljeäsi.“ „Heillä on Mooses ja profeetat.“ Ei ole tarpeellista herättää kuolleita ylös. (Naurua).

Se on minun ajatukseni pääpiirteissään uskonnosta; ja minä haluan mielikuvituksen työskentelemään sitä, ottamaan parhaimman kustakin kirkosta, koulusta, järjestelmästä ja panemaan ne yhteen aivan kuten kuvanveistäjä tekee ottaen silmät yhdestä kohden, nenän toisesta, jäsenet toisesta ja niin edespäin; aivan kuten he tekevät suuria kuvatauluja maisemista, pannen joen tuohon paikkaan sensijaan kuin tähän, asettaen puun tuohon paikkaan ja parantaen sitä, jota he sanovat Luonnoksi — se tahtoo sanoa, lisäten, ottaen pois, siinä kaikki mitä me voimme tehdä. Mutta tehkäämme sitä siksi, kunnes meillä on kirkko, joka on sopu-soinnussa parhaimman ihmissydämmen kanssa ja sopu-soinnussa parhaimpain ihmisaivojen kanssa. (Käten taputusta).

Ja mikä on vielä parempi, laittakaamme uskonto sitä maailmaa varten, jossa elämme. Aivan tänne! (Käten taputusta). Laittakaamme tämä uskonto sellaiseksi, että ei voida sanoa, että niillä jotka enimmäkseen tekevät työtä, on vähemmän syömistä. Pitäkäämme uskontoa kunnes sadat ja tuhannet naiset eivät enään ole pakoitettut tekemään elämänsä neulan avulla, jota on kutsuttu „käärmeeksi köyhän rinnassa“ ja elää ka-

sarmeissa, liassa, jossa siveys on mahdotonta. (Kätten taputusta).

Minä sanon, saarnatkaamme tätä uskontoa kunnes ihmiset häpeävät omistaa neljä- tai viisikymmentä miljoonaa tahi enemmän kuin he tarvitsevat sillä aikaa kun heidän kanssaveljillensä ei ole leipää — heidän kanssasisarensa kuolevat puutteeseen. (Hyvä-huutoja). Saarnatkaamme tätä uskontoa täällä, kunnes ihmisellä on enemmän kunnianhimoa tulla viisaaksi ja hyväksi kuin tulla rikkaaksi ja mahtavaksi. (Kätten taputusta). Saarnatkaamme tätä uskontoa täällä keskuudessamme siksi kunnes ei löydy enää sorrettuja ja piestyjä aviiovaimoja. (Kätten taputusta). Saarnatkaamme tätä uskontoa kunnes lapset eivät enään pelkää omia vanhempiansa, kunnes ei löydy lapsen selkää, jossa näkyy arvet isän ruoskan iskuista. (Kätten taputusta). Saarnatkaamme sitä, sanon minä, siksi kunnes me ymmärrämme ja tiedämme, että jokainen ihminen tekee niin kuin hänen täytyy ja että jos haluamme parantaa miehiä ja naisia, niin täytyy heillä olla paremmat elin ehdot. (Hyvä-huutoja).

Saarnatkaamme tätä suurta uskontoa kunnes kaikkialla — koko maailmassa — ihmiset ovat oikeamielisiä ja lempeitä toisillensa. Ja sitten, jos löytyy toinen maailma, niin olemme valmiit sille. (Kätten taputusta). Ja jos minä tulen äärettömän olennon eteen, joka on hyvä ja viisas, niin sanoo hän: „Hyvä, te teitte parhaiten minkä tiesitte. Te teitte todellakin sangen hyvin. Täällä on paljon tekemistä vielä teille. Koetta-kaa nousta vähän korkeammalle kuin ennen olitte.“ (Kätten taputusta). Saarnatkaamme, että yksi pisara

parannusta on parempi kuin kokonainen meri katumusta.

Ja jos on olemassa ikuinen kehityselämä edessämme, niin olen minä yhtä halukas saamaan siitä selkoa kuin joku muukin enkeli. (Naurua ja kännen taputusta).

Mutta minä en halua uhrata sitä maailmaa, jossa nyt elän siihen, josta minä en mitään tiedä. (Hyvähuutoja). Minä en halua elää täällä pelossa kun minä en tiedä, jos se, jota minä pelkään, on olemassakaan. (Kännen taputusta).

Minä aion elää täysin vapaana miehenä. Minä aion korjata ajatusteni hedelmät, olipa ne sitten kuinka vähästä arvosta hyvänsä, (Naurua), olipa se sitten nisua, ohraa tahi arvottomia ohdakkeita. (Naurua). Ja minä aion kylvää niitä. (Naurua ja kännen taputusta). Muuttamat saattavat kyllä langeta „kiviseen maahan“, (Naurua.) mutta minä luulen, että minä olen tavannut hyvää maata tänä iltana. (Jatkuvaa naurua ja hyvähuutoja).

Ja sitten, hyvät naiset ja herrat, minä kiitän teitä tuhat kertaa tarkkaavaisuudestanne. Minä pyydän teitä suomaan minulle anteeksi, jos olen liian kauvan ottanut teidän aikaanne ja sallikaa minun vielä kerran sanoa, että tämä ilta on käännekohta Yhdysvaltain uskonnollisessa vapaudessa. (Hyvähuutoja ja jatkuvaa kännen taputusta).

Sisällys:

Robert Green Ingersoll	3
Mitä meidän pitää tekemän tullaksemme pelastetuiksi? . . .	7
Mooseksen erehdyksiä	59
Suuret vapaa-ajattelijat	105
Sytä minkätähden	123
Mihin suuntaan	151
Yksilöllisyys. (Syytös kirkkoa vastaan.)	185
Kiitospäivän saarna	213
Vastakohtia raamatussa	251
Joulusaarna	289
Ihanne. (Robert G. Ingersoll'in puhe Unitariseurakunnan ilta- massa.)	311

Jokaiselle torpparille, tilattomalle ja maatalousoloja

harrastavalle henkilölle välttämätön kirja on

Sosialidemokratia ja Maatalouskysymys

kirj. Karl Kautsky, suom. A. K. Sivuja 198, hinta 1 mk. 25 p. nidottuna, 1 mk. 50 p:niä sidottuna ja 1 mk. 75 p:niä korukansissa.

Sisältö on seuraava:

Tarvitseeko sosialidemokratia maatalousohjelmaa?

Maaseudulle!

Talonpojat ja proletarit.

Luokkataistelu ja yhteiskunnallinen kehitys.

Maan valtion omaksi ottaminen.

Metsän ja vesien valtion haltuun ottaminen.

Kyläkommunismi.

Maalaisköyhälistön suojelus:

Teollisuus- ja maanviljelys-sosialipolitiikka.

Yhdistysoikeus, palkollisasetukset.

Lasten suojelus.

Koulu.

Naistyö.

Kulkutyö.

Normaalityöpäivä. Sunnuntailepo.

Asuntokysymys.

Maanvuokra.

Maanviljelyksen suojeleminen:

Sosialidemokratia ei ole liikkeenharjoittajien etujen edustaja.

Feodaliset etuoikeudet. Metsästys.

Maanparantaminen.

Kulkutautien vastustaminen.

Valtion vakuutus.

Osuuskunnat. Maanviljelysopistot.

Maalaisväestön suojelus:

Poliisivaltion muuttaminen sivistysvaltioksi.

Itsehallinto.

Militarismi.

Koulu-, köyhäinhoito-, tierasitusten y. m. valtion huost. ottaminen.

Maksuton oikeudenhoito.

Porvarillinen ja proletarinen veropolitiikka.

Talonpoikaisväestön valta-aseman lopettaminen.

Yhteiskunnallinen vallankumous ja maanomistajien pakkolunastus:

Sosialismi ja pikkuliike.

Oman kodin tulevaisuus.

Yhdenvertaisuus

I:nen nidos.

Kirj. E. Bellamy.

Jatkoa teokseen „Vuonna 2000“

on kirja johon täytyy jokaisen tutustua.

Kolmisen vuotta sitten Painoylihallituksen kieltämä teos.

Sisältää:

- I Ankarat ristikuulustelijat.
- II Miksi ei vallankumous tapahtunut aikaisemmin.
- III Minä saan täydet oikeudet maassa.
- VI Kahdenkymmenennen vuosisadan pankkihuone.
- V Saan kokea uuden vaikutelman.
- VI Häpeä sille joka pahaa siitä ajattelee.
- VII Uutta hämmästyttävää.
- VIII Suurin ihme – muoti syösty valtaistuimelta.
- IX Mikä ei ollut muuttunut.
- X Keskiyön kylpy.
- XI Elämä omaisuus- ja oikeuden perusteena.
- XII Miten omaisuuden erilaisuus hävittää vapauden.
- XIII Yksityiskapitaali yhteisvarastosta varastettu.
- XIV Me katselemme asevarastoani.
- XV Minne olisimme ilman vallankumousta joutuneet.
- XVI Tuomitseva puolustus.
- XVII Vallankumous pelastaa yksityisomaisuuden yksinoikeuden vallasta.
- XVIII Kaiku menneisyydestä.
- XIX „Voiko neito unohtaa koristuksensa?“
- XX Mitä vallankumous sai aikaan naisten hyväksi?
- XXI Voimisteluharjoituksissa.

Sivuja 216, hinta nidottuna 1 mk. 25 p., ja korus-
kansissa 2 mk.

Suuret haaveilijat, kirj. Kaapo Murros, sivuja 112, hinta 75 p., on kirja joka tuskin kaipaa mitään suositteluja.

Taloudellinen valhe, kirj. Max Nordau, suom. Yrjö Sirola, sivuja 93, hinta 50 p. on sangen henkevä sisältöinen kirja.

Aikamme orjuus, kirj. Leo Tolstoi, suom. O. T., hinta 75 p. — Kirja, niinkuin yleensä Tolstoin teokset, tarjoaa erittäin tärkeitä ajatuksen aiheita kaikille kansalaisille.

Pois seisova sotaväki, sijaan kansanpuolustus, kirj. A. Bebel, suom. Hannes Ryömä, hinta 75 p. — Kirjoittajan nimi yhtä hyvin kuin kirjan aihekin kehoittavat jokaista tutustumaan tähän teokseen.

Jesuksen taloudellinen politiikka, kirj. A. V. Ricker, suom. A. Ollikkala, hinta 35 p. Kirja pienuudestaan huolimatta on erittäin mieltäkiinnittävä ja sisältörikas.

R. G. Ingersoll'in valitut teokset, on kirja, joka ei saisi puuttua yhdeltäkään kansalaiselta. Ensimmäinen suuremmoinen painos myytiin kolmessa kuukaudessa loppuun. Sivuja yli 300, hinta 2: 25 helpommissa ja 2: 75 korukansissa.

Jumalat ja Perkeleet, kirj. Ingersoll, hinta 50 p.

Taivas ja Helvetti, kirj. Ingersoll, hinta 50 p.

Yllämainittuja kirjoja saadaan useimmista työväenlehtien konttoreista sekä työväen kirjakaupoista ja osoitteella:

M. V. VUOLUKKA
TAMPERE.

HUOM.! Enemmin tilaajille suuret alennukset.

Suuret haaveilijat, kirj. Kaapo Murros, sivuja 112, hinta 75 p., on kirja joka tuskin kaipaa mitään suositteluja.

Taloudellinen valhe, kirj. Max Nordau, suom. Yrjö Sirola, sivuja 93, hinta 50 p. on sangen henkevä sisältöinen kirja.

Aikamme orjuus, kirj. Leo Tolstoi, suom. O. T., hinta 75 p. — Kirja, niinkuin yleensä Tolstoin teokset, tarjoaa erittäin tärkeitä ajatuksen aiheita kaikille kansalaisille.

Pois seisova sotaväki, sijaan kansanpuolustus, kirj. A. Bebel, suom. Hannes Ryömä, hinta 75 p. — Kirjoittajan nimi yhtä hyvin kuin kirjan aihekin kehoittavat jokaista tutustumaan tähän teokseen.

Jesuksen taloudellinen politiikka, kirj. A. V. Ricker, suom. A. Ollikkala, hinta 35 p. Kirja pienuudestaan huolimatta on erittäin mieltäkiinnittävä ja sisältörikas.

R. G. Ingersoll'in valitut teokset, on kirja, joka ei saisi puuttua yhdeltäkään kansalaiselta. Ensimmäinen suuremmoinen painos myytiin kolmessa kuukaudessa loppuun. Sivuja yli 300, hinta 2: 25 helpommissa ja 2: 75 korukansissa.

Jumalat ja Perkeleet, kirj. Ingersoll, hinta 50 p.

Taivas ja Helvetti, kirj. Ingersoll, hinta 50 p.

Yllämainittuja kirjoja saadaan useimmista työväenlehtien konttoreista sekä työväen kirjakaupoista ja osoitteella:

M. V. VUOLUKKA
TAMPERE.

HUOM.! Enemmin tilaajille suuret alennukset.